

ਸਮੱਗਰੀ

ਭਾਗ ਓ.....	3
1. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ.....	5
2. ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ.....	22
3. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ:- ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਬੱਚੇ (ਅਧਿਆਪਕ, ਮਾਪੇ ਅਤੇ ਸਾਥੀ).....	36
4. ਥਿਊਰੀ (ਪੀਗੋਟਸ , ਵਿਗੋਟਸਕੀ, ਕੋਹਲਬਰਗ).....	48
5. ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਨਾ.....	62
6. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ.....	73
7. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੀ ਮਲਟੀ ਡਿਮੈਂਸ਼ਨਲ ਥਿਊਰੀ.....	95
8. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ.....	104
9. ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਲਿੰਗ.....	114
10. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ.....	124
11. ਮੁਲਾਂਕਣ(Assessment) ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation).....	132
12. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦਾ ਗਠਨ.....	151
ਭਾਗ ਬੀ.....	161
13 . ਸੰਮਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ.....	163
ਭਾਗ ਸੀ.....	186
14. ਸਿੱਖਣਾ.....	188
15. ਸੰਜੋਗ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ.....	201

VARDHMAN

ਭਾਗ ਓ

VARDHMAN

1. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ

ਵਾਧੇ ਦਾ ਅਰਥ

ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਢਾਂਚਾਗਤ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁੰਜ, ਉਚਾਈ, ਸੰਖਿਆ, ਕਿਸਮ, ਸਥਿਤੀ, ਰੰਗ, ਚੌੜਾਈ, ਭਾਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਬਦਲਾਅ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਰ ਦੇ ਆਕਾਰ, ਉੱਗਲਾਂ, ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਭਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਕਾਸ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸੀਮਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਰਥ

ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰਕ ਢਾਂਚਾਗਤ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਬੌਧਿਕ, ਨੈਤਿਕ, ਭਾਸ਼ਾਈ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ, ਜਿਨਸੀ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਕਾਸ ਸਿਰਫ਼ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ 'ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਿਰੰਤਰ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ

ਵਾਧਾ	ਵਿਕਾਸ
ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਹੈ	ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਗੁਣਾਤਮਕ ਦੋਵੇਂ ਹੈ
ਸ਼ਬਦ 'ਵਿਕਾਸ' ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਚਾਈ, ਆਕਾਰ, ਲੰਬਾਈ, ਭਾਰ, ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ।	ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਅੰਗ ਜਾਂ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਰੀਰਕ ਅੰਗ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਵਿਕਾਸ ਪਰਲੀ ਭੌਤਿਕ ਸੰਵੇਦਨਾ ਹੈ	ਵਿਕਾਸ ਸਮੁੱਚਾ, ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਨੈਤਿਕ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ
ਵਿਕਾਸ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ	ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ
ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਉਮਰ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ	ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ (ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਕਬਰ)
ਵਾਧੇ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ	ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਜੋ ਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਪੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ
ਵਿਕਾਸ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ	ਵਿਕਾਸ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੁਨਰ, ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ।

ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ	ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।
ਵਿਕਾਸ ਢਾਂਚਾਗਤ ਹੈ	ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਵਿਕਾਸ ਵਿਕਾਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ	ਵਿਕਾਸ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ ਇਹ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ

ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
2. ਏਕੀਕਰਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
3. ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
4. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
5. ਇਕਸਾਰਤਾ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
6. ਆਮ ਤੋਂ ਖਾਸ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
7. ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚਕਾਰ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
8. ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
9. ਸੇਫਾਲੋਕੋਡਲ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
10. ਪ੍ਰੋਕਸੀਮੇਡਿਸਟਲ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
11. ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
12. ਸਪਿਰਲ ਬਨਾਮ ਰੇਖਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
13. ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਅਤੇ ਲਰਨਿੰਗ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਧਾਰਨ ਤੋਂ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ।

ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ

1. ਖਾਨਦਾਨੀ ਕਾਰਕ:-
2. ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਰਕ:-
3. ਘਰ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ:-
4. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਾਰਕ
5. ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ (SES)
6. ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ

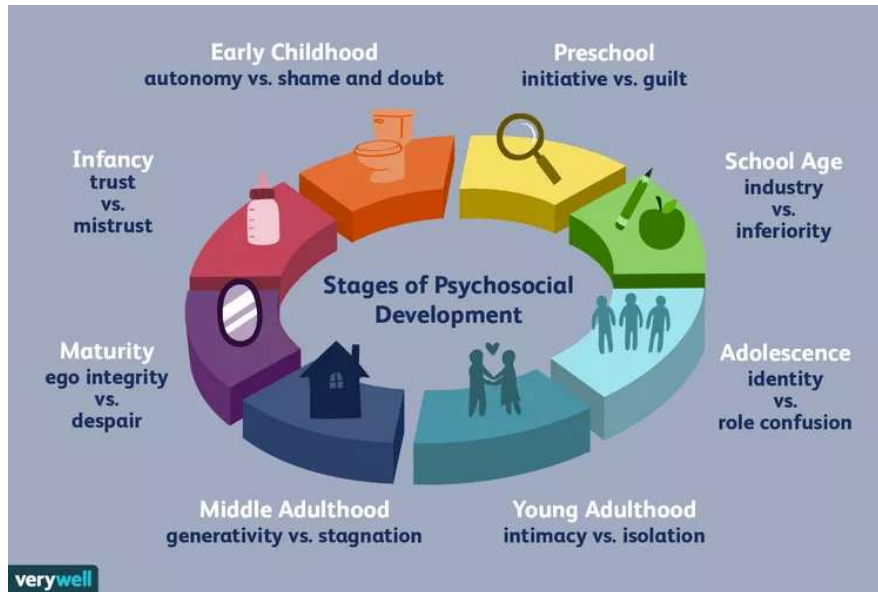
ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਏਰਿਕਸਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅ
2. ਪੀਗੋਟ ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਸਿਧਾਂਤ
3. ਸਮਾਜਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਸਿਧਾਂਤ
4. ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕੋਹਲਬਰਗ ਸਿਧਾਂਤ

ਏਰਿਕਸਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅ

ਐਪੀਜੇਨੇਟਿਕ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਇੱਕ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਵਧਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਪੜਾਅ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਉਸ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਉਭਰੇਗਾ।

Psychosocial Stages: A Summary Chart			
Age	Conflict	Important Events	Outcome
Infancy (birth to 18 months)	Trust vs. Mistrust	Feeding	Hope
Early Childhood (2 to 3 years)	Autonomy vs. Shame and Doubt	Toilet Training	Will
Preschool (3 to 5 years)	Initiative vs. Guilt	Exploration	Purpose
School Age (6 to 11 years)	Industry vs. Inferiority	School	Confidence
Adolescence (12 to 18 years)	Identity vs. Role Confusion	Social Relationships	Fidelity
Young Adulthood (19 to 40 years)	Intimacy vs. Isolation	Relationships	Love
Middle Adulthood (40 to 65 years)	Generativity vs. Stagnation	Work and Parenthood	Care
Maturity (65 to death)	Ego Integrity vs. Despair	Reflection on Life	Wisdom

ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ Piaget ਦੇ ਪੜਾਅ

ਜੀਨ ਪਿਗੇਟ ਦੀ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕ ਮਾਡਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਸਾਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਜਨਮ-ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਨ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਲਗ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਬਾਲਗਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਤਰਕ (ਸੋਚਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਬੱਚੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਭਰਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਸ਼ਕਿਰਿਆ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ Piaget ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਾਸ ਦੇ 4 ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਟੇਜ	ਉਮਰ	ਟੀਚਾ
ਸੈਂਸੋਰੀਮੋਟਰ	ਜਨਮ 18-24 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ	ਵਸਤੂ ਸਥਾਈਤਾ
ਪ੍ਰੀਓਪਰੇਸ਼ਨਲ	2 ਤੋਂ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ	ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਿਚਾਰ
ਕੰਕਰੀਟ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ	ਉਮਰ 7 ਤੋਂ 11 ਸਾਲ	ਲਾਜ਼ੀਕਲ ਹਾਲਾਂਕਿ
ਰਸਮੀ ਸੰਚਾਲਨ	ਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਤੱਕ	ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰਕ

ਸੈਂਸੋਰੀਮੋਟਰ ਸਟੇਜ

ਉਮਰ : ਜਨਮ ਤੋਂ 2 ਸਾਲ

ਪਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਾਅ ਸੰਵੇਦੀ ਮੋਟਰ ਪੜ੍ਹਾਅ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚਾ ਸਰੀਰਕ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ :

ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ:

ਹਰਕਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣੇ

ਮੁਢਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੂਸਣਾ, ਸਮਝਣਾ, ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਸੁਣਨਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣੇ

ਸਿੱਖੇ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ (ਵਸਤੂ ਸਥਾਈਤਾ)

ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਜੀਵ ਹਨ

ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ

ਪ੍ਰੀਓਪਰੇਸ਼ਨਲ ਪੜ੍ਹਾਅ

ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਭਾਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਪੜ੍ਹਾਅ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਉਭਾਰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਉਪਚਾਰਕ ਪੜ੍ਹਾਅ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੱਛਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

2 ਤੋਂ 7 ਸਾਲ

ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ:

ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖੇ

ਹੰਕਾਰਵਾਦੀ ਬਣੇ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੇ

ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੋਚ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਠੋਸ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਚਣਾ ਹੈ

ਕੰਕਰੀਟ ਓਪਰੇਸ਼ਨਲ ਪੜਾਅ

ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੱਚੇ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਠੋਸ ਅਤੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਹਨ, ਉਹ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

7 ਤੋਂ 11 ਸਾਲ

ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ:

ਠੋਸ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ

ਸੋਚਣਾ ਵਧੇਰੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਠੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਪ੍ਰੈਰਕ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ, ਜਾਂ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਤੱਕ ਤਰਕ ਕਰੇ

ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਬੱਚੇ ਵੀ ਘੱਟ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋਰ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਠੋਸ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਵਿਲੱਖਣ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰੇ।

ਰਸਮੀ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ

Piaget ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅੰਤਮ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ, ਕਟੌਤੀਯੋਗ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਅਤੇ ਅਮੂਰਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। 3 ਇਸ ਸਮੇਂ, ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਲਗ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਈ ਸੰਭਾਵੀ ਹੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਮਰ 12 ਅਤੇ ਵੱਧ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ:

ਅਮੂਰਤ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਨੈਤਿਕ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ, ਨੈਤਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਤਰਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਕਟੌਤੀਵਾਦੀ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਤਰਕ

ਅਮੂਰਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਸਮੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੜਾਅ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਉਭਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਧਾਰਨਾਵਾਂ

ਸਕੀਮਾਂ

ਇੱਕ ਸਕੀਮਾ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਜਾਣਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਮਾਈਕਰਣ

ਸਾਡੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਐਸੀਮੀਲੇਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫਿੱਟ ਹੋਣ ਲਈ ਅਨੁਭਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੋਧਦੇ ਹਾਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਨ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ "ਕੁੱਤੇ" ਦਾ ਲੇਬਲ ਲਗਾਉਣਾ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਸਕੀਮਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

ਰਿਹਾਇਸ਼

ਅਨੁਕੂਲਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਿੱਸਾ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ; ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।⁵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਨਵੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਵੀ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

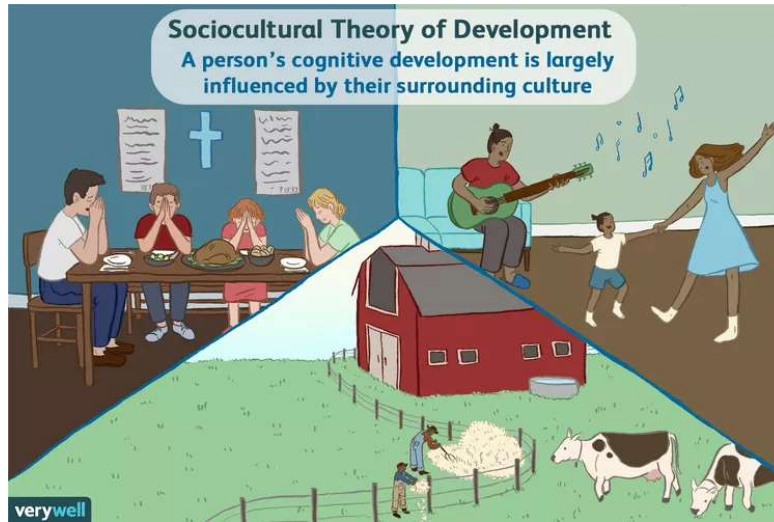
ਸੰਤੁਲਨ

Piaget ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਇੱਕ ਤੰਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਮੀਕਰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਸੰਤੁਲਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤੁਲਨ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਇੱਕ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਮਾਜਿਕ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਥਿਊਰੀ

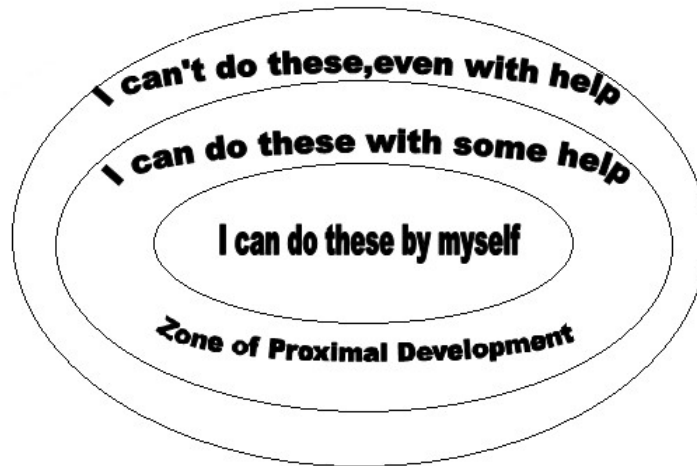
ਫਰਾਉਡ, ਸਕਿਨਰ ਅਤੇ ਪਾਈਗੋਟ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ, ਪਰ 37 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਸਟਾਲਿਨਵਾਦੀ ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਦਮਨ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮਸ਼ਹੂਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ, ਬੋਧਾਤਮਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸਮੇਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ, ਰੂਸੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਲੇਵ ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਲੇਵ ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

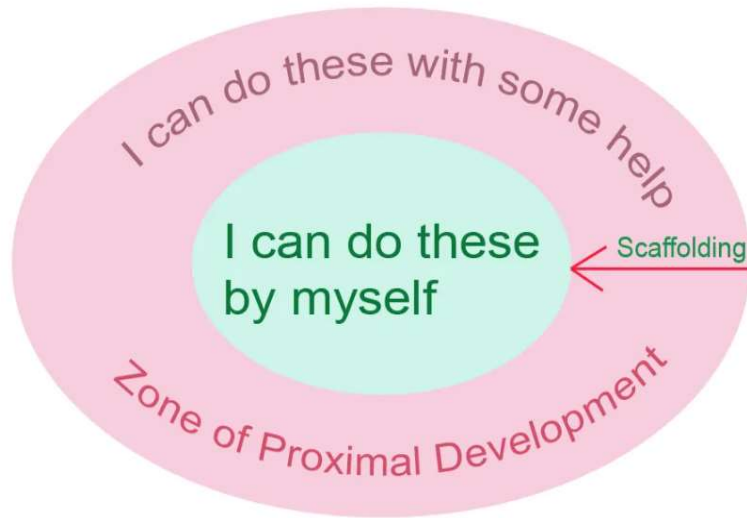
ਨੇੜਲਾ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਜ਼ੋਨ

ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਅਨਿਯਮਤ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ "ਸੁਤੰਤਰ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅਸਲ ਵਿਕਾਸ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਬਾਲਗ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ, ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸਮਰੱਥ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਭਾਵੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦੂਰੀ ਹੈ।

ਸਕੈਫੋਲਡਿੰਗ

ਸਕੈਫੋਲਡਿੰਗ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਸਥਾਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬੱਚਾ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਕੈਫੋਲਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਨ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। MKO ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ

MKO(ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰ ਹੋਰ)

ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦਾ ਸਮਾਜਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗੀ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਵਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਾਈਗੋਟਸਕੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਹੁਨਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਾਲੇ ਮੋਰ ਨੇਲੇਬਲ ਅਦਰ (MKO) ਕਿਹਾ। MKO ਅਧਿਆਪਕ, ਮਾਪੇ, ਟਿਊਟਰ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਕੋਲਬਰਗ ਥਿਊਰੀ

- ਲਾਰੈਂਸ ਕੋਲਬਰਗ
- ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਅਕਤੂਬਰ - 1927 ਜਨਵਰੀ 1987
- 1958 ਦੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਅਮਰੀਕੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ
- ਹਾਰਵਰਡ ਦੀ University ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ

ਉਸ ਦੀ ਥਿਊਰੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ

- ਪੀਗੇਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ
- ਉਸ ਨੇ ਦੁਬਿਧਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀਗੇਟ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ
- ਬੱਚੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਤਰਕ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਬਿਧਾ ਦੀ ਲੜੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।
- ਉਸਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੋਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ

ਨੈਤਿਕਤਾ

- ਨੈਤਿਕਤਾ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।
- ਨੈਤਿਕਤਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
- ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਨੈਤਿਕ-ਅਨੈਤਿਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ

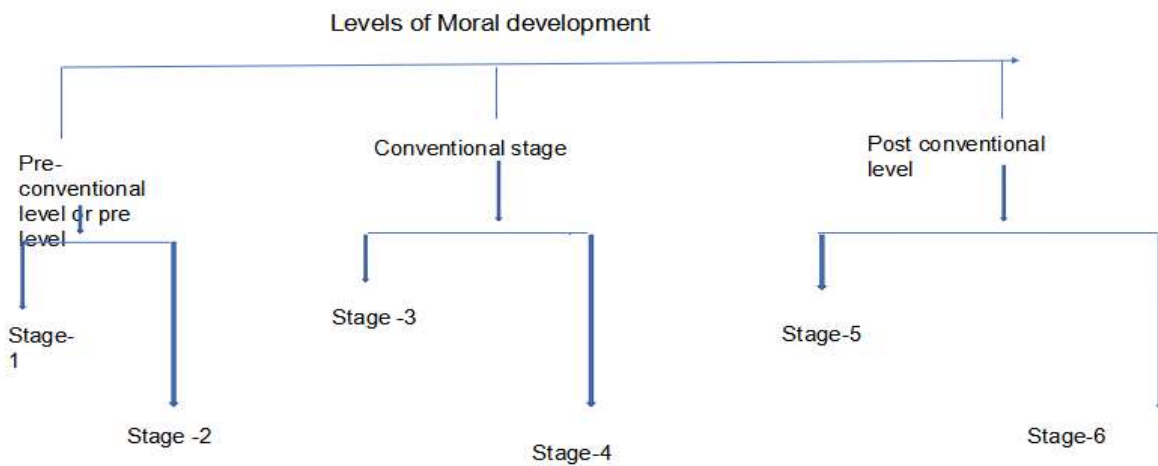
- ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨੈਤਿਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਨੈਤਿਕ ਹੈ।
- ਨੈਤਿਕ ਤਰਕ - :ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ।

ਨੈਤਿਕ ਦੁਬਿਧਾ

- ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਥਿਤੀ
- ਹੇਨਜ਼ ਦੁਬਿਧਾ

ਕੋਹਲਬਰਗ ਦੀ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਥਿਊਰੀ ਦੇ ਪੱਧਰ

- ਪੂਰਵ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੱਧਰ ਜਾਂ ਪੂਰਵ ਨੈਤਿਕ ਪੱਧਰ
- ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੱਧਰ ਜਾਂ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਨੈਤਿਕਤਾ
- ਪੋਸਟ ਰਵਾਇਤੀ ਪੱਧਰ

1. ਪੂਰਵ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੱਧਰ

- ਇਸ ਉਮਰ ਦੀ ਮਿਆਦ 10-4 ਸਾਲ ਹੈ
- ਸਹੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ,ਚੰਗੇ ਜਾਂ ਮਾੜੇ ਬਾਰੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰੇ
- ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਕੋਡ ਨਹੀਂ ਹੈ
- ਮਿਆਰ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ
- ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਾਂ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਪੂਰਵ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪੜਾਅ

ਪੜਾਅ- 1

ਸਜਾ ਅਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਜਾਂ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਸਜਾ ਦੇ ਪੜਾਅ ਚੰਗੇ 'ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ , ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- ਨੈਤਿਕਤਾ ਸਜਾ ਦੇ ਡਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
- ਕਾਰਵਾਈ ਸਜਾ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
- ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ
- ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਮਾੜਾ ਸਰੀਰਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
- ਬਸ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ

ਪੜਾਅ - 2

'ਚੰਗਾ' ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜਾਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜਾਂ ਸਵੈ-ਰੁਚੀ ਸਥਿਤੀ

- ਨੈਤਿਕ ਨਿਰਣਾ ਸਵੈ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਕਿ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ
- ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਹਾਰਕ ਉਪਯੋਗਤਾ ਹੈ
- ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨੇ
- ਰਾਈਲਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ
- ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ
- ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ 'ਕੀ' 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ'

2. ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੱਧਰ

- ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੀ ਮਿਆਦ 13-10 - ਸਾਲ
- ਪੜਾਅ ਉਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
- ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ
- ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ,ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ
- ਸਹਾਇਤਾ ਨਿਯਮ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ
- ਨੈਤਿਕ ਨਿਰਣਾ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਨਾਪਸੰਦ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੰਮੇਲਨਾਂ , ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ,ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ।
- ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਇਸ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੱਧਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਪੜਾਅ ਵੀ ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੜਾਅ - 1

'ਚੰਗੇ' ਨਤੀਜੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਸਟੇਜ

- ਸਮਾਜਿਕ ਸੈਟਅਪ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰੋ
- ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਜਿੱਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ
- ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ ਜਾਂ ਕੁੜੀ ਬਣ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ
- ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ii ਸਮਾਜਿਕ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ' ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ
- ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਪੜਾਅ -2

ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਚੰਗੇ 'ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪੜਾਅ ਕਿਸੇ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ

- ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ' ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ
- ਨੈਤਿਕ ਨਿਰਣਾ ਰਵਾਇਤੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
- ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ
- ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ
- ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿਓ
- ਨਿਰਣੇ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੋ

3. ਪੋਸਟ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੱਧਰ /ਸਵੈ-ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਨੈਤਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ

- ਉਮਰ 13 ਜਾਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਬਾਲਗਤਾ ਦੌਰਾਨ
- ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੱਧਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
- ਵਧ ਰਹੀ ਬੋਧ
- ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੋਚ
- ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ
- ਸੱਚੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਉੱਚਤਮ ਪੱਧਰ
- ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨੈਤਿਕ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ
- ਸਵੈ-ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਨੈਤਿਕ ਸਿਧਾਂਤ
- ਉਹ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ,ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ,ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸਦੇ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਨੈਤਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਬੈਠਦਾ ਹੈ।

ਪੜਾਅ - 1

ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਪੜਾਅ

- ਨੈਤਿਕ ਨਿਰਣਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੈ
- ਵਿਅਕਤੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
- ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੱਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਾ
- ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਲਚਕਦਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯਮ

ਪੜਾਅ -2

ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਦਾ ਪੜਾਅ - ਨੈਤਿਕ - ਸਿਧਾਂਤ

- ਨੈਤਿਕ ਤਰਕ ਅਮੂਰਤ ਤਰਕ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ
- ਫੈਸਲੇ ਸਤਿਕਾਰ, ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
- ਉਹ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ
- ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਜਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ
- ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰੇ
- ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਰਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਓ
- ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨੈਤਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਕਰੇ
- ਕੋਹਲਬਰਗ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਪੜਾਅ' ਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ

MCQ

1. ਵਿਕਾਸ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਵਸਥਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
A. ਚਾਰਲਸਡਾਰਵਿਨ B. ਜੀਨ ਪਾਈਗੇਟ C. ਜੌਨ ਬੋਲਬੀ D. ਲੇਵ ਵਿਗੋਟਸਕੀ
2. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਪਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
A. ਜੀਨ ਪੀਗੇਟ B. ਲੇਵ ਵਿਗੋਟਸਕੀ C. ਜੌਨ ਬੋਲਬੀ D. BF ਸਕਿਨਰ
3. ਆਈ.ਡੀ. ਸਾਡੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਡਰਾਈਵ
A. ਬੁਨਿਆਦੀ B. ਬੋਰੋਸ C. ਸਹਿਜ D. ਚੇਤੰਨ
4. ਏਰਿਕ ਏਰਿਕਸਨ (1902-1990) ਨੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇੱਕ ਥਿਊਰੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦੇ ਥਰੇਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।
A. ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਬੋਧਾਤਮਕ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਕਾਰਕ B. ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਬੋਧਾਤਮਕ ਕਾਰਕ
C. ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਾਰਕ D. ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਕਾਰਕ

5. ਮਨੋ-ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅ: ਉਦਯੋਗ ਬਨਾਮ ਹੀਣਤਾ

- A. 6 ਤੋਂ 11 ਸਾਲ B. ਕਿਸੇਰ ਅਵਸਥਾ C. ਜਵਾਨ ਬਾਲਗਤਾ D. ਮੱਧ ਬਾਲਗਤਾ

6. ਮਨੋ-ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅ: ਬੇਸਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਨਾਮ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ

- A. 1 ਤੋਂ 3 ਸਾਲ B. ਜਨਮ ਤੋਂ 1 ਸਾਲ C. 3 ਤੋਂ 6 ਸਾਲ D. 6 ਤੋਂ 11 ਸਾਲ

7. ਵਾਟਸਨ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਗਿਆਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

- A. ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ B. ਸਿੱਧਾ ਨਿਰੀਖਣਯੋਗ C. ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਨਸਿਕ D. ਬੋਧਾਤਮਕ

8. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਬ੍ਰੈਨਫੋਨਬੈਨਰ ਦੇ ਬਾਇਓਕੋਲੋਜੀਕਲ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

- A. ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਿਸਟਮ, ਮੇਸੋਸਿਸਟਮ, ਐਕਸੋਸਿਸਟਮ, ਮੈਕਰੋਸਿਸਟਮ, ਕ੍ਰੋਨੋਸਿਸਟਮ
B. ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਿਸਟਮ, ਮੇਸੋਸਿਸਟਮ, ਈਕੋਸਿਸਟਮ, ਮੈਕਰੋਸਿਸਟਮ, ਕ੍ਰੋਨੋਸਿਸਟਮ
C. ਐਕਸੋਸਿਸਟਮ, ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਿਸਟਮ, ਮੇਸੋਸਿਸਟਮ, ਮੈਕਰੋਸਿਸਟਮ, ਟੈਟ੍ਰੋਸਿਸਟਮ
ਡੀ. ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਿਸਟਮ, ਨੈਨੋਸਿਸਟਮ, ਐਕਸੋਸਿਸਟਮ, ਮੈਕਰੋਸਿਸਟਮ, ਕ੍ਰੋਨੋਸਿਸਟਮ

9. Piaget ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਕਾਸ ਚਾਰ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ।

- A. ਸਰੀਰਕ B. ਭਾਵਨਾਤਮਕ C. ਬੋਧਾਤਮਕ D. ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ

10. ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸੰਵੇਦਕ ਪੜਾਅ ਉਮਰ ਤੋਂ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

- A. ਜਨਮ ਲਗਭਗ 2 ਸਾਲ B. ਲਗਭਗ 2 ਤੋਂ 7 ਸਾਲ
C. ਲਗਭਗ 7 ਤੋਂ 11 ਸਾਲ D. ਲਗਭਗ 12 ਤੋਂ 15 ਸਾਲ

11. ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

- A. ਬੋਧਾਤਮਕ ਤੱਤ B. ਵਾਤਾਵਰਣ
C. ਸਮਾਜਿਕ ਮੇਲ-ਜੋਲ D. ਮਾਪੇ

12. ਏਰਿਕਸਨ ਥਿਊਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਪੜਾਅ 1 ਤੋਂ 3 ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ

- A. ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਮ B. ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਬਨਾਮ ਦੇਸ਼
C. ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਨਾਮ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ D. ਪਛਾਣ ਬਨਾਮ ਪਛਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ

13. ਐਰਿਕਸਨ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਥਿਊਰੀ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

- A. ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਮ B. ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਬਨਾਮ ਦੇਸ਼
C. ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਨਾਮ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ D. ਪਛਾਣ ਬਨਾਮ ਪਛਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ

14. ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੇਹੋਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਕਿਰਿਆ ਭਾਵ, ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੰਗ ਮੁੱਠੀ ਬਣਾਉਣਗੇ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- A. ਬੇਹੋਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ
B. ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਕਿਰਿਆ
C. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ
D. ਡਾਰਵਿਨੀਅਨ ਰਿਫਲੈਕਸ

15. ਵਧੀਆ ਮੋਟਰ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਸਿਖਰ-ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ
B. ਪਾਮਰ ਗ੍ਰੈਪ
C. ਉਂਗਲ ਦੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ
D. ਸੰਤੁਲਨ

16. ਉਸੇ ਉਤੇਜਨਾ ਦੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਉਤੇਜਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਹੈ।

- A. ਆਦਤ
B. ਅਲੇਪ ਹੋਣਾ
C. ਵਿਤਕਰਾ
D. ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਿੱਖਿਆ

17. ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਾਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੂਸਣ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਸਧਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ
B. ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ
C. ਮੋਟਰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ
D. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਰਕੂਲਰ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ

18. Piaget ਦਾ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪਿਛੋਕੜ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ?

- A. ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ
B. ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ
C. ਜੈਨੇਟਿਕ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ
D. ਸਮਾਜਿਕ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ

19. ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈਗੇਟ ਦੀ ਮੁੱਖ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕੀ ਸੀ?

- A. ਗਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ
B. ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈ
C. ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈਆਂ
D. ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ

20. Piaget ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਢਲੀ ਇਕਾਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੇਯਾਤਮਕ ਬਣਤਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹੈ।

- A. ਸਕੀਮਾ
B. ਰਿਹਾਇਸ਼
C. ਸੰਤੁਲਨ
D. ਸਮੀਕਰਨ

21. Piaget ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਜੀਵਤ ਜੀਵ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- A. ਰਿਹਾਇਸ਼
B. ਅਸੰਤੁਲਨ
C. ਸਮੀਕਰਨ
D. ਸੰਤੁਲਨ

22. ਇੱਕੋ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ

- A. ਵੱਖਰਾ
B. ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ
C. ਬਰਾਬਰ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

23. ਸੰਵੇਦੀ-ਮੋਟਰ ਪੜਾਅ

- A. ਲਗਭਗ 2 ਤੋਂ 7 ਸਾਲ
B. ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਲਗਭਗ 2 ਸਾਲ ਤੱਕ
C. ਲਗਭਗ 7 ਤੋਂ 11 ਸਾਲ
D. ਲਗਭਗ 12 ਤੋਂ 15 ਸਾਲ

24. ਕਿਹੜੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਕੁਝ ਮੰਗਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਬਜਾਏ?

- A. ਪੂਰਵ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ
B. ਠੋਸ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ
C. ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ
D. ਸੰਵੇਦੀ ਮੋਟਰ ਪੜਾਅ

25. ਉਸਦੀ ਸੋਚ ਵਧੇਰੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

- A. ਪੂਰਵ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ
B. ਠੋਸ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ
C. ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ
D. ਸੰਵੇਦੀ ਮੋਟਰ ਪੜਾਅ

26. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਹਉਮੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ।

- A. ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ
B. ਸੰਵੇਦੀ ਮੋਟਰ ਪੜਾਅ
C. ਕੰਕਰੀਟ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ
D. ਪ੍ਰੀ-ਓਪਰੇਸ਼ਨਲ ਪੜਾਅ

27. ਅਮੂਰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨੀਕਰਨ ਅਤੇ ਫਰੇਮਿੰਗ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- A. ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਅਵਸਥਾ
B. ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ
C. ਸੰਵੇਦੀ ਮੋਟਰ ਪੜਾਅ
D. ਪੂਰਵ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ

28. ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੈ। ਬਣਤਰ.

- A. ਲੜੀਵਾਰ
B. ਲੰਬਕਾਰੀ
C. ਸਮਾਂਤਰ
D. ਲੰਬਾ

29. ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਬੋਲੀ ਇਕਾਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਧਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- A. ਧੁਨੀ
B. ਰੂਪਮ
C. ਵਿਆਕਰਣ
D. ਅਗੇਤਰ

30. ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਹਨ।

- A. ਧੁਨੀ
B. ਰੂਪਮ
C. ਵਿਆਕਰਣ
D. ਅਗੇਤਰ

31. ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ਜੋ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- A. ਸੰਟੈਕਸ
B. ਅਰਥ-ਵਿਗਿਆਨ
C. ਮੋਰਫਿਮਸ
D. ਧੁਨੀ

32. ਕੀ ਗਿਆਨ, ਅਰਥ-ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸੰਟੈਕਸ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ, ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

- A. ਅਰਥ ਵਿਗਿਆਨ
B. ਵਿਹਾਰਕ ਵਿਗਿਆਨ
C. ਰੂਪ ਵਿਗਿਆਨ
D. ਸੰਟੈਕਸ

33. ਉਹ ਪੜਾਅ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਹਿੱਸੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਥਗੀਣ ਧੁਨੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਰਫਿਮਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- A. ਅਰਥ ਵਿਗਿਆਨ
B. ਰੂਪ ਵਿਗਿਆਨ
C. ਸੰਟੈਕਸ
D. ਵਿਹਾਰਕ ਵਿਗਿਆਨ

34. ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਥਿਊਰੀ ਅਤੇ ਮੈਰੀ ਆਇਨਸਵਰਥ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕੰਮ ਹੈ।

- A. bf ਸਕਿਨਰ
B. j piaget
C. ਜੌਨ ਬੋਲਬੀ
D. ਵਿਗੋਟਸਕੀ

35.

- A. ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਥਿਊਰੀ
B. ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ
C. ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
D. ਵਿਕਾਸ ਸਿਧਾਂਤ

36. ਜੇ ਜਿਆਦਾਤਰ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਵੈ-ਨਿਯਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- A. ਸੁਭਾਅ
B. ਸਿੱਖਣਾ
C. ਧਾਰਨਾ
D. ਪ੍ਰੇਰਣਾ

37. ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਬਾਲਗ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਟਾਈ ਨੂੰ "ਅਟੈਚਮੈਂਟ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- A. ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਬਾਂਡ
B. ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਂਡ
C. ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਾਂਡ
D. ਬੰਧਨ

38. ਸਿਧਾਂਤ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਚਿੱਤਰ ਵਜੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਪਿਤਾ
B. ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਰ
C. ਮਾਵਾਂ
D. ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

39. ਨੱਥੀ ਚਿੱਤਰ ਤੋਂ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜਾਂ ਡਰ ਹੈ।

- A. ਚਿੰਤਾ
B. ਤਣਾਅ
C. ਅਲਾਰਮ
D. ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ

40. ਜਿਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਵਿਵਹਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੰਬੜੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗਣਾ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ।

- A. ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਚਪਨ
B. ਦੇਰ ਨਾਲ ਬਚਪਨ
C. ਮੱਧ ਬਚਪਨ
D. ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਾਲਗਤਾ

41. ਬੋਲਬੀ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (18 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਨਮੂਨੇ)

- A. ਸੁਰੱਖਿਅਤ, ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੇਖੀ/ਰੋਧਕ ਅਤੇ ਸੰਗਠਿਤ
B. ਸੁਰੱਖਿਅਤ, ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੇਖੀ/ਰੋਧਕ ਅਤੇ ਅਸੰਗਠਿਤ
C. ਸੁਰੱਖਿਅਤ, ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੇਖੀ/ਰੋਧਕ ਅਤੇ ਸੰਗਠਿਤ
D. ਸੁਰੱਖਿਅਤ, ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੇਖੀ/ਰੋਧਕ ਅਤੇ ਅਸੰਗਠਿਤ

42. ਬੋਲਬੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਪੈਟਰਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲਵੇਂ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਕਢਵਾਉਣ ਦਾ ਪੈਟਰਨ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ?

- A. ਸੁਰੱਖਿਅਤ
B. ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
C. ਦੇਖੀ/ਰੋਧਕ
D. ਅਸੰਗਠਿਤ

43. ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਬਾਲਗ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਕਿਸਨੇ ਵਧਾਇਆ?

- A. ਸਿੰਡੀ ਹੈਜ਼ਨ ਅਤੇ ਫਿਲਿਪ ਸ਼ੇਵਰ
B. ਜੇ ਬੋਲਬੀ ਅਤੇ ਮੈਰੀਨਸਵਰਥ
C. piaget ਅਤੇ vygotsky
D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

44. ਫਰਾਇਡ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।

- A. ਨਿਰੰਤਰ
B. ਅਟੁੱਟ
C. ਆਟੋਮੈਟਿਕ
D. ਢਿੱਲਾ

45. ਫਰਾਇਡ ਦੇ ਮੌਖਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ।

- A. ਮੂੰਹ
B. ਜਣਨ ਅੰਗ
C. ਮਲ
D. ਉਲਟ ਲਿੰਗ

46. ਫਰਾਇਡ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ
- A. ਮੁਫਤ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਅਨੁਭਵੀ ਟੈਸਟਿੰਗ, ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਆਤਮ ਨਿਰੀਖਣ
 B. ਮੁਫਤ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਟੈਸਟਿੰਗ
 C. ਮੁਫਤ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਟੈਸਟਿੰਗ।
 D. ਮੁਫਤ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਿਰੀਖਣ

47. ਮਨੋ-ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਿਸਨੇ ਦਿੱਤਾ?

- A. ਏਰੀਕੋਰਿਕਸਨ B. ਵਿਗੋਸਟਕੀ C. ਪੀਗੇਟ D. ਫਰਾਉਡ

48. ਵਾਟਸਨ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਕਲਾਸੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ।

- ਏ. ਸਕਿਨਰ ਦਾ ਬੀ. ਪਾਵਲੋਵ ਦਾ ਸੀ. ਬੈਂਡੂਰਾ ਦਾ ਡੀ. ਐਰਿਕਸਨ ਦਾ

49. ਜੇ ਵਾਟਸਨ ਦੁਆਰਾ ਕਲਾਸੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ?

- ਏ. ਅਲਬਰਟ ਬੀ. ਸੁਲਤਾਨ ਸੀ. ਬੋਬ ਡੀ. ਟੈਡ

50. ਆਪਰੇਟ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਲਰਨਿੰਗ ਥਿਊਰੀ ਕਿਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ?

- A. ਪਾਵਲੋਵ B. ਸਕਿਨਰ C. ਬੰਦੂਰਾ D. ਜੇ. ਵਾਟਸਨ

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.A	2.D	3.C	4.C	5.A	6.B	7.B	8.A	9.C	10.A
11.C	12.A	13.B	14.D	15.B	16.A	17.A	18.C	19.A	20.A
21.D	22.A	23.B	24.A	25.B	26.C	27.D	28.A	29.A	30.B
31.A	32.B	33.A	34.C	35.A	36.A	37.B	38.C	39.A	40.C
41.B	42.D	43.A	44.B	45.A	46.D	47.A	48.B	49.A	50.B

2. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ

ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਪੈਟਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਐਂਡੋਮੈਂਟ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੋਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਲੰਬੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਂਡਰਸਨ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਨੇਡਲ ਬਿੰਦੂਆਂ ਜਾਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰੇਕ ਨਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੈਨੇਟਿਕ ਵਿਰਾਸਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਐਂਡੋਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਉਪਕਰਨਾਂ, ਖਾਸ ਹੁਨਰਾਂ, ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨਯੋਗ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਪੈਟਰਨਾਂ ਲਈ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ

ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਕਾਰਕ ਹਨ।

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ

ਵਾਤਾਵਰਣ

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਕੀ ਹੈ?

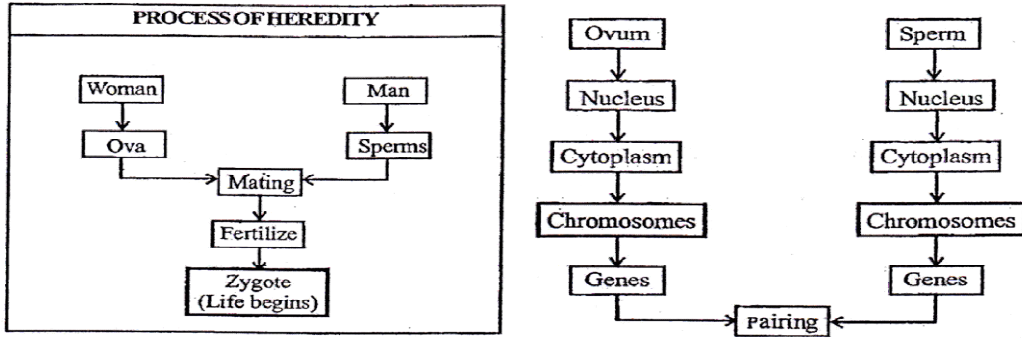
ਜੀਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਤਬਦੀਲੇ ਨੂੰ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਨ ਵਿਰਾਸਤੀ ਗੁਣ ਹਨ ਜੋ ਡੀਐਨਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਏਨਕੋਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੱਚ, ਭਾਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਰੰਗ, ਬੁੱਧੀ, ਦਿਲਚਸਪੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਵਹਾਰ।

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਜੀਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਦੀ ਵਿਧੀ:

- I. **ਮੇਲ ਕਰਨਾ**: ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਜਨਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਮਰਦ ਸੁਕ੍ਰਾਣੂ ਦਾ ਮਾਦਾ ਅੰਡਕੋਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜ਼ਾਇਗੋਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- II. **ਵਿਕਾਸ**: ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਪਜਾਊ ਸੈੱਲ ਜਾਂ ਜ਼ਾਇਗੋਟ ਦੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- III. **ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ**: ਹਰ ਔਰਤ ਅਤੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ 23 ਜਾਂ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 46 ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- IV. **ਜੀਨ**: ਹਰੇਕ ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਵਿੱਚ 40 ਤੋਂ 100 ਤੱਕ ਦੇ ਛੋਟੇ ਕਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- V. **ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਾਰਕ**: ਗਰਭਧਾਰਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਡਕੋਸ਼ ਅਤੇ ਸੁਕ੍ਰਾਣੂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਦੇ 23 ਜੋੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਸੁਕ੍ਰਾਣੂ ਦੇ ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਵਿੱਚ ਜੀਨ, ਅੰਡਕੋਸ਼ ਦੇ ਜੀਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਔਫ ਸਪਰਿੰਗ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗਰੰਭਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਨਰ ਅਤੇ ਮਾਦਾ ਜਰਮ ਸੈੱਲ ਇੱਕ ਉਪਜਾਊ ਅੰਡਕੋਸ਼ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 46 ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਅੱਧੇ। ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਮਿੱਟ, ਧਾਗੇ ਵਰਗੀਆਂ ਬਣਤਰਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜੇ ਅਲਟਰਾਮਾਈਕ੍ਰੋਸਕੋਪਿਕ ਕਣਾਂ ਨੂੰ 'ਜੀਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਅਸਲ ਵਾਹਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਠੇ ਮਿਲ ਕੇ, ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਵਿੱਚ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ 10 ਤੋਂ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਜੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਣੂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਰਮਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਨ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਬਲੂਪ੍ਰਿੰਟ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਕੋਸ਼ੀ ਯੂਨਿਟ ਤੋਂ ਇੱਕ ਬਾਲਗ ਤੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਰਾਸਤੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਵਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਵਿਵਹਾਰ' ਤੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਐਨੀ ਅਨਾਸਤਾਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਘਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਮਰੀਕੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ:

1. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਨੁਕਸ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇ ਆਮ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਰਾਸਤੀ ਪਾਚਕ ਵਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ।
2. ਇੱਕ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਨੁਕਸ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਾਂ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਉਦਾਹਰਨ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਬੋਲੇਪਣ ਜਾਂ ਹੀਮੋਫਿਲੀਆ ਦੀ ਲਿੰਗ-ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੋਵੇਗੀ।
3. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਨੁਕਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਗਾੜਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਦੀ ਲਾਗ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
4. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਕਾਰਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੰਗ, ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਕੱਦ।

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਜਾਂ ਜੈਨੇਟਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਕਾਰਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਦੇ ਅਸੂਲ

1. ਜਰਮਪਲਾਜ਼ਮ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਨਿਯਮ -: ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਥਾਈ ਵਿਕਾਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਯੋਗ ਚੂਹੇ ਦੀਆਂ 25 ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਛ ਕੱਟੀ ਗਈ ਪਰ ਹਰ ਵਾਰ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪੂਛ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ।

ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਰਮ ਸੈੱਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

2. **ਮੋਡਲ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ :-** ਜੇਹਾਨ ਗ੍ਰੇਗਰ ਮੈਡਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ **ਕੁਦਰਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੀ ਹੈ**। ਜੇ ਇੱਕ ਜੇੜੇ ਦੀ ਐਲਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਨ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
3. **ਗੈਲਟਨ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਦੀ ਥਿਊਰੀ -** :ਗੈਲਟਨ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਿਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਦਾਦਾ/ਦਾਦੀ ਜਾਂ ਨਾਨਾ-ਨਾਨੀ/ਦਾਦੀ/ਦਾਦੀ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਗੁਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
4. **ਡਾਰਵਿਨ ਦੀ ਥਿਊਰੀ :-**ਡਾਰਵਿਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ ਅਕਸਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਇਹ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ

- **Like begets Like :** ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਵਰਗਾ ਪਿਤਾ, ਪੁੱਤਰ ਵਰਗਾ ਹੋਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- **ਪਰਿਵਰਤਨ:** ਬੱਚੇ ਬਿਲਕੁਲ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਅੰਤਰ ਹਨ।
- **ਰਿਗਰੈਸ਼ਨ:** ਸੇਰੇਨਸਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਮਕਦਾਰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਚਮਕਦਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟੀਆ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਘਟੀਆ ਹੋਣ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਰਿਗਰੈਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

1. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ; ਜੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਅੰਤਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
2. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਨ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।
3. ਵਿਰਾਸਤ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।
4. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਮੂਲ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।
5. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ ਕੁੜੀ ਵਿੱਚ ਜਿਨਸੀ ਅੰਤਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
6. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਸਰੀਰਕ ਅੰਤਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਵਾਤਾਵਰਨ ਕੀ ਹੈ?

"ਵਾਤਾਵਰਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਹਰੀ (ਬਾਹਰੀ) ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜੀਵਿਤ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਕੁਦਰਤ, ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।"

ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ।

ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਮਾਜਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਭਾਵ ਉਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਭਾਸ਼ਾ, ਧਰਮ, ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ, ਪਰੰਪਰਾ, ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ, ਵਿਲਾਸਤਾ ਦੇ ਸਾਧਨ, ਪਰਿਵਾਰ, ਸਕੂਲ, ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹ ਆਦਿ।

ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ

- ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਾਤਾਵਰਣ
- ਬਾਹਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ . :- ਬਾਹਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਅੱਗੇ 2 ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:
- ਭੌਤਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ (ਹਵਾ, ਰੁੱਖ, ਜਾਨਵਰ, ਆਦਿ)
- ਸਮਾਜਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ (ਪੀਅਰ ਗਰੁੱਪ, ਅਣਜਾਣ ਲੋਕ, ਆਦਿ)।
- ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ
- ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਣ
- ਬੌਧਿਕ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ
- ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਾਤਾਵਰਣ

ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

- ਸਰੀਰ
- ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾ
- ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
- ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤ
- ਸਪੀਸੀਜ਼

ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਰਕ ਕੀ ਹਨ ਜੋ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਕਈ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਰਕ ਹਨ ਜੋ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

1. ਭੌਤਿਕ ਕਾਰਕ :
2. ਪਰਿਵਾਰ:
3. ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ:

ਕੁਦਰਤ ਬਨਾਮ ਨਰਚਰ ਬਹਿਸ ਕੀ ਹੈ

ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਬਨਾਮ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਬਹਿਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਇੱਥੇ ਕੁਦਰਤ ਸ਼ਬਦ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਜਾਂ ਜੀਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਤੱਕ ਲਿਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

NURTURE ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਹਨ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

- ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ।
- ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਅਧਿਆਪਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਦਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ।
- ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ, ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪਰਿਵਾਰ, ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਅਤੇ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਜਾਂ ਲੋੜ।
- ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ

ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸਾਪੇਖਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਬੇਨਕਾਬ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਅਨਾਸਤਾਸੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ " , ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੋਵੇਂ ਸਾਰੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ,ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।"

ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ,ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ' ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ " ,ਜੀਵਾਣੂ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜੋ ਜੀਵਨ ਅਨੁਭਵ ਦੀਆਂ ਢੁਕਵੀਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੀਆਂ ,ਪਰ ਜੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਰਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਜਾਂ ਵਿਗਾੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ"

ਵੁੱਡਵਰਥ ਅਤੇ ਮਾਰਕੁਇਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ , "ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੋਵਾਂ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।" (ਭਾਵ, ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ, "ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। " ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। . _

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

- ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।
- ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਕਾਸ।
- ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦਿਅਕ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਭਾਵ:

ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪੈਟਰਨ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਪੈਟਰਨ, ਢੰਗ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਥੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

1. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
2. ਇਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ, ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
3. ਇਹ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ, ਆਮ ਜਾਂ ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
4. ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
5. ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦਿਅਕ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
6. ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
7. ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਧੀਆ ਲਾਭ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
8. ਅਧਿਆਪਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਲਕ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸਕਣ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਸਹਿ-ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਦਿਸ਼ਾ, ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾਵਾਂ, ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ, ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਆਦਿ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
9. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੰਚਾਲਕ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
10. ਆਧੁਨਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ, ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਾਰੇ ਇਹ ਗਿਆਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
11. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
12. ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ।
13. ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

MCQ

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਰਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਸਿਵਾਏ

- A. ਪੋਸਟਿਕ ਗੁਣਵੱਤਾ
B. ਸੱਭਿਆਚਾਰ
C. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ
D. ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰ

2. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਕਾਰਕ ਹੈ?

- A. ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਰੰਗ
B. ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ
D. ਸੋਚ ਪੈਟਰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਰਵੱਈਆ

3. ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ?

- A. ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੋਵੇਂ ਹੀ 50-50% ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।
B. ਆਈਸੋਟੋਪਾਂ ਅਤੇ ਜੀਨਾਂ ਦਾ ਸਾਪੇਖਿਕ ਯੋਗਦਾਨ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
C. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਇਕੱਠੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ
D. ਸੁਭਾਵਿਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ

4. ਸਮਾਜਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

- A. ਬੌਧਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ B. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਣ
ਸੀ . ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ D. ਮਾਨਸਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ

5. The ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ

- A. ਜੀਵਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
B. ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
C. ਦੋਵੇਂ a ਅਤੇ b
ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਡੀ

6. ਲਾਈਕ ਬੇਗੇਟਸ ਲਾਈਕ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:

- A. ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੈਨੇਟਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ
B. ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਉੱਚ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਅਥਲੈਟਿਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
C. ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਐਲਾਦ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇਗੀ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

7. "ਵਿਰਾਸਤੀ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।" ਇਹ ਕਿਸਨੇ ਦੱਸਿਆ?

- A. ਫਲੋਇਡ L.Ruch
B. ਗਿਸਬਰਟ

8. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਵਿੱਚ, ਬੱਚੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ

- A. ਪ੍ਰਜਨਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ
- ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬੀ
- C. ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

9. Heredity ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ

- A. ਗਰਭਧਾਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ
- B. ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਰਭ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ
- C. ਦੋਵੇਂ a ਅਤੇ b
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

10. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ

- A. ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੀ
- C. ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ
- D. ਸਿਰਫ਼ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ

11. ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ

- A. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ
- B. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ
- C. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ
- D. ਇੱਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹਨ

12. ਹਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪੱਧਰ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

- A. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕ
- B. ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਕ
- C. ਦੋਵੇਂ a & b
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

13. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ

- A. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ
- B. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
- C. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
- D. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

14. ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

- A. ਨਿਰੰਤਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜੀਵਨ ਭਰ ਚਲਦੀ ਹੈ
- B. ਨਿਰੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ
- C. ਜੀਵਨ ਭਰ
- D. ਸੀਮਤ ਹੈ

15. ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ, ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ

- A. ਖੁਫੀਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
- B. ਰੁਚੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
- C. ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

16. ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- A. ਹੀਣਤਾ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ
- B. ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ
- C. ਨਿੱਜੀ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ
- D. ਘਟੀਆਤਾ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ

17. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ:

- A. ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ
- B. ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
- C. ਦੋਵੇਂ a ਅਤੇ b
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

18. ਅਮੂਰਤ ਸੋਚ ਤੋਂ ਠੋਸ ਸੋਚ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

- A. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ
- B. ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਕ ਨਾਲ ਸੋਚ ਦਾ ਸਬੰਧ
- C. ਵਿਕਾਸ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਠੋਸ ਵਸਤੂਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਅਮੂਰਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- D. ਵਿਕਾਸ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਅਮੂਰਤ ਵਸਤੂਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਠੋਸ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

19. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ:

- A. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
- B. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ ਹਨ

20. ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ

- A. ਜੀਵਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
- B. ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
- C. ਦੋਵੇਂ a ਅਤੇ b
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

21. ਸਮਾਜਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

- A. ਬੌਧਿਕ ਵਾਤਾਵਰਨ
B. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਨ
C. ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ
D. ਮਾਨਸਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ

22. ਸਮਾਜਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਗਠਨ

- A. ਜੀਵਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
B. ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ
C. ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
D. ਵਿਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਣ, ਰੁਚੀਆਂ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ

23. ਬੌਧਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਗਠਨ

- A. ਜੀਵਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
B. ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ
C. ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
D. ਵਿਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਣ, ਰੁਚੀਆਂ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ

24. ਬੌਧਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

- A. ਬੌਧਿਕ ਵਾਤਾਵਰਨ
B. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਨ
C. ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ
D. ਮਾਨਸਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ

25. ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

- A. ਬੌਧਿਕ ਵਾਤਾਵਰਨ
B. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਨ
C. ਮਾਨਸਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

26. ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

- A. ਜੀਵਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
B. ਉਹ ਕਾਰਕ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ
C. ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
D. ਵਿਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਣ, ਰੁਚੀਆਂ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ

27. ਸਦਭਾਵਨਾ, ਦਇਆ, ਦਿਆਲਤਾ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹਨ

- A. ਬੌਧਿਕ ਵਾਤਾਵਰਨ
B. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਨ
C. ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ
D. ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਾਤਾਵਰਣ

28. _____ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ

- A. ਬੌਧਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ
B. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਣ
C. ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ
D. ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਾਤਾਵਰਣ

29. ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

- A. ਜੀਵਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
- B. ਉਹ ਕਾਰਕ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ
- C. ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
- D. ਵਿਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਣ, ਰੁਚੀਆਂ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ

30. Heredity ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ

- A. ਸਿਰਫ਼ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਿਹਾਰਕ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ
- B. ਸਿਰਫ਼ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
- C. ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

31. ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

- A. ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੈਨੇਟਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ
- B. ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਉੱਚ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਅਥਲੈਟਿਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- C. ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਔਲਾਦ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇਗੀ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

32. "ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।" ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ?

- A. ਰਿਗਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ
- B. ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ
- C. ਲਾਈਕ ਬੇਗੇਟਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

33. ਲਾਈਕ ਬੇਗੇਟਸ ਲਾਈਕ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:

- A. ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੈਨੇਟਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ
- B. ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਉੱਚ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਅਥਲੈਟਿਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- C. ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਔਲਾਦ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇਗੀ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

34. "ਵਿਰਾਸਤੀ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ." ਇਹ ਕਿਸਨੇ ਦੱਸਿਆ?

- A. ਫਲੋਇਡ L.Ruch
- B. ਗਿਸਬਰਟ
- ਸੀ. ਵੁੱਡਵਰਥ
- ਡੀ. ਡਗਲਸ ਅਤੇ ਹਾਲੈਂਡ

35. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਵਿੱਚ, ਬੱਚੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ

- A. ਪ੍ਰਜਨਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ
ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬੀ
- C. ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਡੀ

36. Heredity ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ

- A. ਗਰਭਧਾਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ
B. ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਰਭ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ
C. ਦੋਵੇਂ a ਅਤੇ b
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

37. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ

- A. ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ
B. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ
C. ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ
D. ਸਿਰਫ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ

38. ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ

- A. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ
B. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ
C. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ
D. ਇੱਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹਨ

39. ਹਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪੱਧਰ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

- A. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕ
B. ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਕ
C. ਦੋਵੇਂ a ਅਤੇ b
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

40. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ

- A. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ
B. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
C. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
D. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

41. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਸੱਚ ਹੈ?

- A. ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਗਭਗ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
B. 'ਵਿਹਾਰਵਾਦ' 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ 'ਕੁਦਰਤ' ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ।
C. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਸਾਪੇਖਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

D. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਨੀਤੀ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ 'ਕੁਦਰਤ' ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।

42. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ?

- A. ਜੈਨੇਟਿਕ ਮੇਕਅਪ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ
- B. ਗੋਦ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ IQ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
- C. ਅਨੁਭਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ
- D. ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ

43. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- A. ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੈਸੈਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਉਸੇ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।
- B. ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ IQ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਔਸਤ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- C. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਜੁੜਵਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਈਕਿਊ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਜਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 0.75
- D. ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਬੱਚੇ ਅਕਸਰ ਨੈਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗੇ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

44. ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ?

- A. ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਜੀਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਯੋਗਦਾਨ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ
- B. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਇਕੱਠੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ
- C. ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- D. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ 50% ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ

45. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮਾਰੋਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

- A. ਹਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿਓ
- B. ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰ ਬੱਚੇ ਲਈ ਇੱਕੋ ਟੀਚਾ ਰੱਖੋ
- C. ਸਮੂਹ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜ ਗਣਿਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਓ
- D. ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅੰਤ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਓ

46. ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਜੈਨੇਟਿਕਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਣਾ ਹੈ:

- A. ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜੈਨੇਟਿਕਸ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸੋਧ ਸਕਦੇ ਹਨ
- B. ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ
- C. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ 'ਤੇ ਜੈਨੇਟਿਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ
- D. ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ

47. ਵੰਸ਼ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- A. ਜੁੜਵਾਂ ਅਧਿਐਨ
- B. ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ-ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
- C. ਗੋਦ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਐਨ
- D. ਪੀਅਰ ਗਰੁੱਪ ਸਟੱਡ

48. ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ——— ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- A. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ
- B. ਸੈਕੰਡਰੀ
- C. ਗਤੀਸ਼ੀਲ
- D. ਸਥਿਰ

49. ਕਿਹੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਹੈ?

A. ADHD

B. ਫੈਨਿਲਕੀਟੋਨੂਰੀਆ

C. ਪਾਰਕਿੰਸਨ'ਸ

D. HIV-AIDS

50. ਕਿਤਾਬ, ਵਿਰਾਸਤੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ -

AF Galton

B. Vernon

CJP ਗਿਲਡਫੋਰਡ

D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.D	2.A	3.A	4.B	5.C	6.C	7.A	8.A	9.C	10.A
11.B	12.C	13.B	14.A	15.*	16.A	17.C	18.C	19.B	20.C
21.B	22.B	23.D	24.*	25.D	26.B	27.D	28.A	29.C	30.C
31.A	32.B	33.C	34.A	35.A	36.C	37.A	38.B	39.C	40.B
41.C	42.A	43.B	44.A	45.B	46.D	47.D	48.D	49.B	50.A

3. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ:- ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਬੱਚੇ (ਅਧਿਆਪਕ, ਮਾਪੇ ਅਤੇ ਸਾਥੀ)

ਨਵਜੰਮਿਆ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਜੀਵ ਹੈ। ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਉਸਨੂੰ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ, ਸਰੀਰ, ਰਵੱਈਏ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਹੈ।

ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ

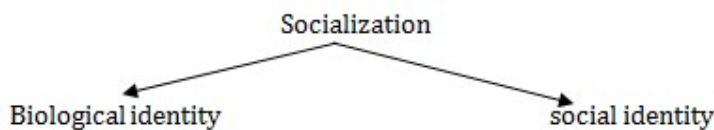
ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਸ਼ਬਦ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਵਧ ਰਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਰਵੱਈਏ, ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸਵੈ 'ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਬਾਲਗ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ ਬਾਲਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ - ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਸੋਚਣ ਦਾ ਢੰਗ

ਏ.ਸੀ.ਸੀ. ਅਰਿਸਟੋਟੇਲ ਲਈ " ਮਨੁੱਖ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਨਵਰ ਹੈ "

ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ, ਸਕੂਲ, ਧਰਮ, ਗੁਆਂਢੀ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਬੱਚਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ:

1. ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ :

2. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। 3. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ

ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਹੋਵੇ। 4. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਰਸਮੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 5. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ :

6. ਇਸਦੀ ਹੌਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ। 7. ਇਹ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੌਤ ਤੱਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 8. ਇਸ ਨਾਲ ਬੱਚਾ ਸਮਾਜਿਕ ਰਵੱਈਏ, ਹੁਨਰ, ਗਿਆਨ ਸਿੱਖਦਾ

ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

- ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
- ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
- ਅਗਾਊਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
- ਬਾਲਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ
- ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
- ਮੁੜ-ਸਮਾਜੀਕਰਨ

- **ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ:-** ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਜਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜੀਕਰਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਬੋਧਾਤਮਕ ਹੁਨਰ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ, ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- **ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ:-** ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ 'ਪੀਅਰ ਗਰੁੱਪ' ਵਿੱਚ ਕੰਮ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਧ ਰਿਹਾ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬਕ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਬਕ ਵੀ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ।
- **ਬਾਲਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ:-** ਬਾਲਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਕਾਰ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਇੱਕ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਬਣਨਾ)
- **ਆਗਾਮੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ:-** ਅਗਾਊਂ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ।
- **ਪੁਨਰ-ਸਮਾਜੀਕਰਨ:-** ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਪੈਟਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਨਵੇਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- **ਵਿਕਾਸ ਸਮਾਜੀਕਰਨ :-** ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਖਾਸ ਜ਼ੋਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁਨਰ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ

GH ਮੀਡ: ਸਵੈ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਨਕਲ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਬਾਲਗਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਮੁੰਡਾ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਿਡੌਣੇ ਦੇ ਵੈਕਿਊਮ ਕਲੀਨਰ ਜਾਂ ਕਮਰੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਸੋਟੀ ਧੱਕ ਕੇ ਫਰਸ਼ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 'ਮਦਦ' ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਪਲੇਅ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ, ਬੱਚੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਅਸਲ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ- ਡਾਕਟਰ, ਫਾਇਰ ਫਾਈਟਰ, ਅਤੇ ਰੇਸ-ਕਾਰ ਡਰਾਈਵਰ ਆਦਿ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਉਹ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁੱਡੀ ਖੇਡਣ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਅਕਸਰ ਗੁੱਡੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਝਿੜਕਣ ਵਾਲੇ ਟੋਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਮਾਪੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੁੱਡੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿਓ ਜਿਵੇਂ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਅਰਥ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ - ਇੱਕ ਸਵੈ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਦਮ।

ਖੇਡ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੇਸਬਾਲ ਟੀਮ 'ਤੇ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਟੀਮ ਅਤੇ ਬੇਸਬਾਲ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਹਨ।

ਜੀਨ ਪਾਈਗੇਟ :

ਜੀਨ ਪਿਗੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਫਰਾਉਡ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। Piaget ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ, ਜਾਂ ਸੋਚਣਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। Piaget ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਹੁਨਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਿੱਖੀਆਂ ਜਾਂ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਚੇ ਇਹਨਾਂ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਲੰਘਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ, ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਲਗਭਗ 2 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ, "ਸੈਂਸਰੀਮੇਟਰ ਪੜਾਅ" ਹੈ। ਇਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ..

ਦੂਜੀ ਪੜਾਅ, ਲਗਭਗ 2 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ, ਨੂੰ ਪ੍ਰੀ-ਉਪਰੇਸ਼ਨਲ ਪੜਾਅ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸਣਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ।

ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ 7 ਤੋਂ 11 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ, ਬੱਚੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। Piaget ਇਸਨੂੰ "ਕੰਕਰੀਟ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਸਟੇਜ" ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ, ਲਗਭਗ 12 ਤੋਂ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ, "ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਪੜਾਅ" ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਅੱਲੜ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਮੂਰਤ ਗਣਿਤਿਕ, ਤਰਕਪੂਰਨ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਤਰਕ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੁਨਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਿਗਮੰਡ ਫਰਾਉਡ:

ਸਿਗਮੰਡ ਫਰਾਉਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਫਰਾਉਡ ਦੀ ਥਿਊਰੀ, "ਬੁਨਿਆਦੀ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀਆਂ ਹਨ।" ਫਰਾਉਡ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਇਸਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਤਿੱਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਗਮੰਡ ਫਰਾਉਡ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਖੇਤਰ ਹਨ:

- I. ਚੇਤਨਾ
- II. ਅਵਚੇਤਨ
- III. ਬੇਹੋਸ਼ੀ।

- ਮਨ ਦਾ ਚੇਤਨ ਖੇਤਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।
- ਅਚਨਚੇਤ ਖੇਤਰ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਅਚੇਤ ਖੇਤਰ ਸਾਰੀਆਂ ਦਬਾਈਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕੋੜੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਜੋ ਚੇਤਨ ਮਨ ਲਈ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਹਨ।

ਤਿੰਨ-ਭਾਗ ਸਵੈ :

ਫਰਾਇਡ ਦੀ ਖਿਊਰੀ ਤਿੰਨ-ਭਾਗ ਸਵੈ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। and the superego, the ego, id ;

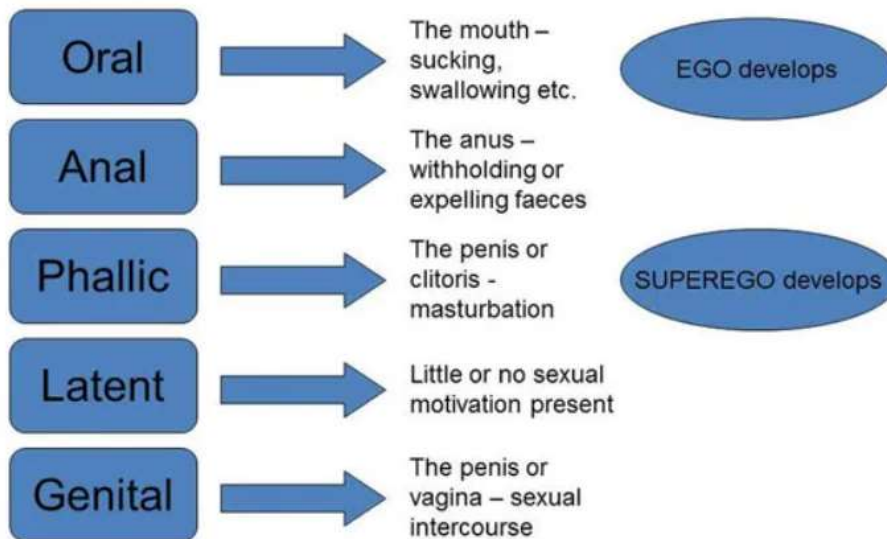
ਇਡ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੇਜ ਉਰਜਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਰਜਾ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ , ਤਣਾਅ ਖੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ , ਆਈਡੀ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੈਕਸ ਕਰਨ , ਖਾਣ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਹਉਮੈ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਨਿਗਾਹਬਾਨ ਹੈ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਲਾਈਟ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਸੇਧਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਈਡੀ ਦੇ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹੀ ਵਸਤੂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਆਈਡੀ ਰਜਿਸਟਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਹਉਮੈ ਵਾਧੂ ਕਿਸਮਾਂ ਜਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਉਗ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦੇਵੇਗੀ, ਭੋਜਨ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਸੁਪਰੀਗੋ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਮਾਪੇ ਹਨ: ਇਹ ਇੱਕ ਨੈਤਿਕ, ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਗੋ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਅੰਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਈਡ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਮੰਗਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਅਹੰਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਣ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੁਪਰੀਗੋ ਦੁਆਰਾ ਇਨਾਮ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਿਨਸੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅ :

ਫਰਾਇਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਚਾਰ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪੜਾਅ ਸਰੀਰ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਇੱਕ ਇਰੇਜਨਸ ਜ਼ੋਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਗੋ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ - ਓਰਲ ਸਟੇਜ

ਇਹ ਪੜਾਅ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਬੱਚਾ ਬਹੁਤ ਰੋਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਬੱਚਾ ਆਪਣੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਅਵਸਥਾ - ਗੁਦਾ ਪੜਾਅ

ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਥੇ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਸਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟਾਇਲਟ ਕਰਨਾ, ਕੱਪੜੇ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣਾ ਆਦਿ।

ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ - ਓਡੀਪਲ ਪੜਾਅ

ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ (12 ਜਾਂ 13 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ) ਤੱਕ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.. ਫਰਾਇਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਲੜਕੇ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ 'ਓਡੀਪਸ ਕੰਪਲੈਕਸ' ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲੜਕੀ "ਇਲੈਕਟਰਾ ਕੰਪਲੈਕਸ" ਨੂੰ ਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਪੜਾਅ - ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪੜਾਅ

ਚੌਥਾ ਪੜਾਅ

ਲੈਟੈਂਸੀ ਪੜਾਅ (6 ਸਾਲ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਤੱਕ)

ਲੈਟੈਂਸੀ ਪੜਾਅ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਜੋ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਤੱਕ ਫੈਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਾਮਵਾਸਨਾ ਸੁਸਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ (ਗੁਪਤ ਮਤਲਬ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ)।

ਫਰਾਉਡ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜਿਨਸੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦਬਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕੰਮ, ਸ਼ੌਕ ਅਤੇ ਦੇਸਤੀ ਵੱਲ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬੱਚੇ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਊਰਜਾ ਨਵੇਂ ਹੁਨਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਖੇਡ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਸੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਦੂਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਣਨ ਅਵਸਥਾ (ਬੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਲਗ ਤੱਕ)

ਜਣਨ ਅਵਸਥਾ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਫਰਾਉਡ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸ਼ੋਰ ਜਿਨਸੀ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਸਫਲ ਹੱਲ ਸਾਡੇ 20 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿਨਸੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਵਿਪਰੀਤ ਲਿੰਗੀ ਆਨੰਦ ਵੱਲ ਸੇਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਵੈ-ਅਨੰਦ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਲਿਕ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ।

ਫਰਾਉਡ ਲਈ, ਬਾਲਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨਸੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦਾ ਸਹੀ ਆਊਟਲੈੱਟ ਵਿਪਰੀਤ ਲਿੰਗੀ ਸੰਭੋਗ ਦੁਆਰਾ ਸੀ। ਫਿਕਸੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਟਕਰਾਅ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਨ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਿਨਸੀ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਮੌਖਿਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਫਿਕਸੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨਸੀ ਸੰਭੋਗ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁੰਮਣ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਸੈਕਸ ਤੋਂ ਜਿਨਸੀ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ :

ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਚਪਨ (ਘਰ ਤੋਂ) ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਵਿਹਾਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਦੇ

ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

1. ਇਹ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮੂਹ ਨਿਯਮਾਂ, ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।
2. ਇਹ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੱਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।
3. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦਾ ਕੋਈ ਆਪਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਵੈ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਉਭਰਦਾ ਹੈ। ਸਵੈ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
4. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਵਿਅਕਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੱਥੀਂ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਤੱਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੁਨਰ ਵੀ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗੀਦਾਰ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
5. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਟਾਇਲਟ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ।
6. ਸਮਾਜ ਬੁਨਿਆਦੀ ਟੀਚਿਆਂ, ਅਕਾਂਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰੇ।
7. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਂ, ਔਰਤਾਂ, ਪਤੀਆਂ, ਪਤਨੀਆਂ, ਪੁੱਤਰਾਂ, ਧੀਆਂ, ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਬੱਚਿਆਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਸਵੈਕਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਯੋਗ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੇ ਏਜੰਟ

- ਪਰਿਵਾਰ
- ਪੀਅਰ ਗਰੁੱਪ
- ਸਮਾਜਿਕ ਏਜੰਟ
- ਧਰਮ
- ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ
- ਮੀਡੀਆ
- ਭਾਸ਼ਾ
- ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼
- ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਸਟਮ
- ਹੈਲਥ ਕਲੱਬ
- ਈਕੋ ਕਲੱਬ

ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦਾ ਪੈਸਿਵ ਏਜੰਟ -:ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ

ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ

ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਲਈ ਢੰਗ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਵਰਤੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਕਤਾਂ:-ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖਣ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਕਾਸ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਵੱਈਆ:- ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ ਲਈ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ

ਰਾਸ਼ਟਰੀਅਤਾ ਲਿੰਗ (ਲਿੰਗ ਸਥਿਰਤਾ:- ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਲਿੰਗ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਲੜਕਾ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਲੜਕਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਲੜਕੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਿੰਗ ਵਾਂਗ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। 2-7 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਨਾ ਬਦਲੋ, ਇਹ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ) ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਭਾਸ਼ਾ

MCQ

1. ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਸ਼ੂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ _____ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
A. ਵਿਅਕਤੀਗਤਕਰਨ B. ਸਮਾਜੀਕਰਨ
C. ਆਕਾਰ ਦੇਣਾ D. ਮਾਨਵੀਕਰਨ
2. ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਨਵਰ ਹੈ?
A. ਅਰਸਤੂ B. ਮੈਕਸ ਵੇਬਰ C. ਮੀਡ D. ਕਾਰਲ ਮੈਕਸ
3. ਵਿਕਾਸ ਸਵੈ _____ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
A. ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀਕਰਨ B. ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
C. ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ D. ਬੁਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ
4. _____ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
A. ਸੱਭਿਆਚਾਰ B. ਖੇਤੀ
C. ਸਰਵਵਿਆਪਕੀਕਰਨ D. ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀਕਰਨ
5. ਕਿਸਨੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਇੱਕ ਠੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਸਮੂਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੀ, ਜਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ?
A. ਓਗਬਰਨ B. ਲੰਡਬਰਗ C. ਜੌਨੇਸਨ D. ਬੋਗਾਰਡਸ
6. ਕਿਸਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮਾਜ ਮਾਨਸਿਕ ਹੈ?
A. CH Cooley B. GH Mead C. Max Weber D. Spencer
7. ਇਆਨ ਰੋਬੈਸਟਨ ਨੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ "ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ" ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ
A. 1977 B. 1987 ਸੀ C. 1897 D. 1967
8. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਿਸਮ _____ ਹੈ
A. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ B. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ
C. ਬਾਲਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ D. Re ਸਮਾਜੀਕਰਨ
9. ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
A. ਬਾਲਗ ਅਵਸਥਾ B. ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ

C.ਬਚਪਨ ਅਵਸਥਾ

D.ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ

10. ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀਕਰਨ _____ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹੈ

A. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

B. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

C. Re ਸਮਾਜੀਕਰਨ

D. ਬਾਲਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

11. ਅਗਾਊਂ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਸ਼ਬਦ _____ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

A. Merton

B. Roberston

C. Sheriff

D. Hayman

12. _____ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦ ਉਹਨਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ

A. Re ਸਮਾਜੀਕਰਨ

B. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

C. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

D. ਅਗਾਊਂ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

13. "ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰਕ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਠੋਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਸਟਮਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਕਸਰਤ ਕਰੇ

ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬਣਨਗੇ" ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ

ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਮਾਜੀਕਰਨ।

A. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

B. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

C. Re ਸਮਾਜੀਕਰਨ

D. ਅਗਾਊਂ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

14. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਨੂੰ ਕੋਣ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ

A. ਵੈਸਟਰਮਾਰਕ

B. ਓਬਗਰਨ

C. ਮਾਲਿਨੋਵਸਕੀ

D. ਲੋਵੀ

15. _____ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਹੈ

A. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

B. ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ

C. Re ਸਮਾਜੀਕਰਨ

D. ਬਾਲਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

16. ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

A. ਬਚਪਨ

B. ਅਡਲਟ ਹੁੱਡ

C. ਕਿਸ਼ੋਰ ਉਮਰ

D. ਬੁਢਾਪਾ

17. _____ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਪੈਟਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਨਵੇਂ ਬਦਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

A. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

B. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

C. Re ਸਮਾਜੀਕਰਨ

D. Anticipatory Socialisation

18. ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਵੇਸਵਾਘਰ ਵਿੱਚ ਵੇਸਵਾ ਬਣਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ _____ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ

A. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

B. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

C. ਅਗਾਊਂ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

D. Re ਸਮਾਜੀਕਰਨ

19. ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਨਵੇਂ ਜਨਮੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਕੋਈ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹਾਦਸਾ ਨਹੀਂ?

A. ਜਾਨਸਨ

B. ਫਰਾਉਡ

C. ਆਲਪੇਰਟ

D. ਮੀਡ

20. _____ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚਾ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਨਾਲ ਛੇ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ

A. ਬੁਨਰ B. ਪਾਈਗੇਟ C. ਵਿਗੋਸਕੀ D. ਨੇਰਮ ਚੋਮਸਕੀ

21. _____ ਉਹ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ

- A. ਨਿਰਮਾਣਿਤ ਚਿੱਤਰ B. ਵਿਕਸਿਤ ਸੰਕਲਪ
C. ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਸਤੂਆਂ D. ਸਮਝੇ ਗਏ ਚਿੰਨ੍ਹ

22. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦਾ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂ _____ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ

- A. ਸਾਈਕੋਮੋਟਰ B. ਅਸਰਦਾਰ C. ਕੋਨੇਟਿਵ D. ਬੋਧਾਤਮਕ

23. ਕੋਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਕਿਰਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ?

- A. ਦੁਰਖਿਮ B. ਜੌਹਨਸਨ C. ਪਿਗੋਟ D. ਲੰਡਬਰਗ

24. _____ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਰਦ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ

ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ

- A. ਬੋਗਾਰਡਸ B. ਓਗਬਰਨ ਸੀ C. ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ D. ਜੌਹਨਸਨ

25. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਦਿਲ _____ ਦਾ ਉਭਰਨਾ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਿਕਾਸ ਹੈ।

- A. ਵਿਚਾਰ B. ਸਵੈ C. ਵਿਸ਼ਵਾਸ D. ਮੁੱਲ

26. ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣਾ

- A. ਹੋਰ B. ਮਨੋਰਥ C. ਟੀਚੇ D. ਲੋੜਾਂ

27. ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ

- A. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ B. ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ
C. ਆਦਰਸ਼ਕ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ D. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣਾ

28. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਸਲੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

- A. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ B. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ
C. ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ D. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦਾ ਰਵੱਈਆ

29. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਬਾਲਗ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ:

- A. ਪਰਿਵਾਰ B. ਸਕੂਲ C. ਹਾਈ D. ਇਹ ਸਾਰੇ

30. ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

- A. ਬੁੱਧੀ B. ਸ਼ਖਸੀਅਤ C. ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲ D. ਅਨੁਭਵ

31. ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

- A. ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਖ B. ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਖ

C. ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਖ

D. ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹਿਜ ਪੱਖ

32. ਪੀਅਰ ਗਰੁੱਪ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ

A. ਅਧਿਆਪਕ + ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਵਾਤਾਵਰਣ

B. ਮਾਪੇ + ਸੁਤੰਤਰ ਵਾਤਾਵਰਣ

C. ਸਮਾਜ + ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਵਾਤਾਵਰਣ

D. ਅਚਾਨਕ + ਸੁਤੰਤਰ ਵਾਤਾਵਰਣ

33. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਪੀਅਰ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਬਣਦੇ ਹਨ?

A. ਕਿਸ਼ੋਰਤਾ

B. ਬਾਲਗਤਾ

C. ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਚਪਨ

D. ਬਚਪਨ

34. ਜੇਕਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ" ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

A. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੁਸਾਇਟੀ

B. ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

C. ਸੋਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਅਚੀਵਮੈਂਟ

D. ਸੋਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵਿਕਾਸ

35. ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਜਿਸਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ

A. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਗਰੁੱਪ

B. ਇੰਟਰਮੀਡੀਏਟ ਗਰੁੱਪ

C. ਸੈਕੰਡਰੀ ਗਰੁੱਪ

D. ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਗਰੁੱਪ

36. ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ

A. ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ

B. ਸਮਾਜਕ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ

C. ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ

D. ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ

37. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ, ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

A. ਸਮਾਜੀਕਰਨ

B. ਮੁੱਲ ਟਕਰਾਅ

C. ਹਮਲਾਵਰਤਾ

D. ਚਿੰਤਾ

38. ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਮਾਜਿਕ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ।'

A. ਹੁਰੀਓਕ

B. ਟੀਪੀ ਨਨ

C. ਮੈਕਡੋਗਲ

D. ਰੋਸ

39. ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ

A. ਅੰਤਰਮੁਖੀ

B. ਬਾਹਰੀ

C. ਅੰਬੀਵਰਟ

D. ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ

40. ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਜੋ ਵਿਜ਼ੁਅਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ:

A. ਵਿਦਿਅਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ

B. ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਸਾਰਣ

C. ਓਵਰਹੈੱਡ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ

D. ਟੈਲੀਫੋਨ

41. ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਜੋ ਵਿਜ਼ੁਅਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ:

A. ਵਿਦਿਅਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ

B. ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਸਾਰਣ

C. ਓਵਰਹੈੱਡ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ

D. ਟੈਲੀਫੋਨ

42. ਸਮਾਜਿਕ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਐਂਡੋਮੋਟ ਦੇ ਕਾਰਨ

- A. ਲਿੰਗ ਰੋਲ ਰਵੱਈਆ
B. ਲਿੰਗ ਰੋਲ ਤਣਾਅ
C. ਲਿੰਗ-ਭੂਮਿਕਾ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪ
D. ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਦਾਨ

43. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਅਤੇ

- A. ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।
B. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ।
C. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੇਬਲਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।
D. ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

44. ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ, ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ

- A. ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡੋ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਗ੍ਰੇਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਸਿੱਖੋ
B. ਸਮੂਹ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਰਗਰਮ ਭਾਗੀਦਾਰ ਬਣੋ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹੁਨਰ ਸਿੱਖੋ
C. ਬਿਨਾਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ
D. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਕੂਲ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਵੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ

45. ਚੰਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਦੇਵਿਕਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ, ਸਵੈ-ਸ਼ਾਸਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ

- A. ਨਿਯਮਾਂ ਲਈ ਨਫ਼ਰਤ
B. ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ
C. ਕਿਸ਼ੋਰ ਹੰਕਾਰ
D. ਪਰਿਪੱਕਤਾ

46. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਇੱਕ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

- A. ਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸਿੱਖਣਾ, ਸੋਚਣਾ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ
B. ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਸੰਕੇਤ
C. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ
D. ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ

47. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਪੈਸਿਵ ਏਜੰਸੀ ਹੈ

- A. ਹੈਲਥ ਕਲੱਬ
B. ਫੈਮਿਲੀ
C. ਈਕੋਕਲੱਬ
D. ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ

48. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਫ਼ਾਈ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਤ ਕਰਦਾ ਹੈ

- A. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ
B. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਈ ਵਿਵਹਾਰਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ
C. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਈ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ
D. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਈ ਬੇਧਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ

49. ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਸਹਿ-ਸਿੱਖਿਆ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, "ਮੁੰਡੇ ਬਣੋ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾ ਕਰੋ।" ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ]

- A. ਜਾਤੀ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
B. ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਦੀ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ।

C. ਲੜਕਿਆਂ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਅਤੀਅਲ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

D. ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਲੜਕਿਆਂ ਦੀ ਜੈਵਿਕ ਉੱਤਮਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

50. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਏਜੰਟ ਹਨ?

A. ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ

B. ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ

C. ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ

D. ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.B	2.A	3.A	4.D	5.D	6.A	7.A	8.A	9.C	10.A
11.A	12.D	13.B	14.B	15.A	16.B	17.C	18.D	19.A	20.B
21.C	22.A	23.C	24.C	25.B	26.D	27.C	28.D	29.D	30.C
31.C	32.C	33.D	34.A	35.B	36.B	37.A	38.A	39.A	40.C
41.C	42.C	43.B	44.B	45.B	46.B	47.D	48.A	49.C	50.B

4. ਥਿਊਰੀ (ਪੀਗੇਟਸ , ਵਿਗੋਟਸਕੀ, ਕੋਹਲਬਰਗ)

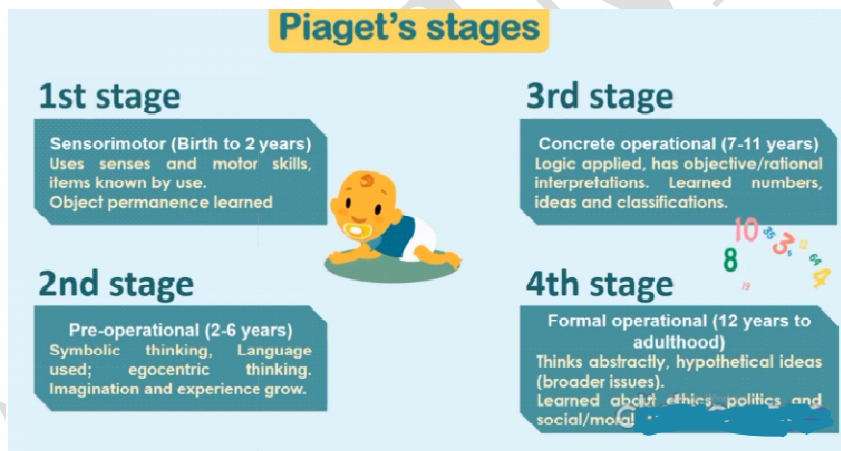
1. ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪਿਗੇਟ ਦੀ ਥਿਊਰੀ

ਜੀਨ ਪਿਗੇਟ ਦੀ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕ ਮਾਡਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਸਾਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਜਨਮ-ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਨ।

- ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਲਗ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਬਾਲਗਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਤਰਕ (ਸੋਚਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।
- ਬੱਚੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਭਰਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਸ਼ਕਿਰਿਆ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹਨ।
- ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ Piaget ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਾਸ ਦੇ 4 ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Stage	Age	Goal
Sensorimotor	Birth to 18-24 months	Object permanence
Preoperational	2 to 7 years old	Symbolic thought
Concrete operational	Ages 7 to 11 years	Logical thought
Formal operational	Adolescence to adulthood	Scientific reasoning

1. ਸੈਂਸੋਰੀਮੇਟਰ ਸਟੇਜ

ਉਮਰ: ਜਨਮ ਤੋਂ 2 ਸਾਲ

ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਸੰਵੇਦੀ ਮੋਟਰ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚਾ ਸਰੀਰਕ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ:

ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ:

- ਹਰਕਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣੇ
- ਮੁਫਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੂਸਣਾ, ਸਮਝਣਾ, ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਸੁਣਨਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣੇ
- ਸਿੱਖੇ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ (ਵਸਤੂ ਸਥਾਈਤਾ)
- ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਜੀਵ ਹਨ
- ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ

2. ਪ੍ਰੀਓਪਰੇਸ਼ਨਲ ਪੜਾਅ

ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਭਾਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਉਭਾਰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਉਪਚਾਰਕ ਪੜਾਅ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੱਛਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

2 ਤੋਂ 7 ਸਾਲ

ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ:

- ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖੇ
- ਹੰਕਾਰਵਾਦੀ ਬਣੇ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੇ
- ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੋਚ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਠੋਸ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਚਣਾ ਹੈ

ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਖੋਜਕਰਤਾ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖੋਡਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਰੋਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਪੈਨਕੇਕ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਤੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਫਲੈਟ ਆਕਾਰ ਵੱਡਾ *ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ*, ਇਸ ਲਈ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ ਉਸ ਟੁਕੜੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਟੁਕੜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਹੋਣ।

3. ਕੰਕਰੀਟ ਓਪਰੇਸ਼ਨਲ ਪੜਾਅ

ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੱਚੇ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਠੋਸ ਅਤੇ ਸਾਬਦਿਕ ਹਨ, ਉਹ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

7 ਤੋਂ 11 ਸਾਲ

ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ:

- ਠੋਸ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ
- ਸੋਚਣਾ ਵਧੇਰੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਠੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
- ਪ੍ਰੋਰਕ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ, ਜਾਂ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਤੱਕ ਤਰਕ ਕਰੇ

ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਬੱਚੇ ਵੀ ਘੱਟ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋਰ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਠੋਸ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਵਿਲੱਖਣ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰੇ।

4. ਰਸਮੀ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ

Piaget ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅੰਤਮ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ, ਕਟੋਰੀਯੋਗ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਅਤੇ ਅਮੂਰਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। 3 ਇਸ ਸਮੇਂ, ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਲਗ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਈ ਸੰਭਾਵੀ ਹੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਮਰ 12 ਅਤੇ ਵੱਧ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ:

- ਅਮੂਰਤ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਕਰਦਾ ਹੈ
- ਨੈਤਿਕ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ, ਨੈਤਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਤਰਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- ਕਟੋਰੀਯੋਗ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਤਰਕ

ਅਮੂਰਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਸਮੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੜਾਅ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਉਭਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਧਾਰਨਾਵਾਂ

- ਸਕੀਮਾਂ
- ਸਮਾਈਕਰਣ
- ਰਿਹਾਇਸ਼
- ਸੰਤੁਲਨ

Piaget ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਇੱਕ ਤੰਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਮੀਕਰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਸੰਤੁਲਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤੁਲਨ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਇੱਕ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਨ।

2. ਸਮਾਜ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਥਿਊਰੀ

20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ, ਰੂਸੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਲੇਵ ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਲੇਵ ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੈਕਸੀਮਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਜ਼ੋਨ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਨੇੜਲਾ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ "ਅਸਲ ਵਿਕਾਸ ਪੱਧਰ (ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਦੇ) ਵਿਚਕਾਰ ਦੂਰੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਲਗ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸਮਰੱਥ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਕੈਫੋਲਡਿੰਗ

ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਸਕੈਫੋਲਡਿੰਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਮਝ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵੱਲ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

MKO (ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰ ਹੋਰ) ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗੀ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਵਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਾਈਗੋਟਸਕੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਹੁਨਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਾਲੇ ਮੋਰ ਨੇਲੇਬਲ ਅਦਰ (MKO) ਕਿਹਾ। MKO ਅਧਿਆਪਕ, ਮਾਪੇ, ਟਿਊਟਰ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ

ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਕੁਝ ਸੈਟਿੰਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਸਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ

ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਲਾਸਰੂਮ ਸੈਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਆਪਕ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹੁਨਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਸਿੱਖਿਅਕ ਫਿਰ ਅਜਿਹੀ ਹਿਦਾਇਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਰੇਕ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਾਲਗ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰ ਸਾਥੀ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਖਰਕਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਧਿਆਪਕ ਇਸ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- ਕਲਾਸਰੂਮ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨਾ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਅਧਿਆਪਕ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਘੱਟ ਹੁਨਰ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਹੁਨਰ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਕੇਤਾਂ, ਸੰਕੇਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ।
- ਸਕੈਫੋਲਡਿੰਗ, ਜਿੱਥੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੀਚੇ ਵੱਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰੋਪਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕਕਰਨ ਅਤੇ ਖੇਡ ਵਿੱਚ

ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। 12 ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਖੇਡਣ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ, ਬੱਚੇ ਆਪਣੀ ਸੰਕਲਪਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਖੇਡਣ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਖੇਡ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਕਾਲਪਨਿਕ ਖੇਡ, ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ, ਖੇਡਾਂ, ਅਤੇ ਅਸਲ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਮੂਰਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

3. ਕੋਹਲਬਰਗ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

ਕੋਹਲਬਰਗ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੱਧਰ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਹਲਬਰਗ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੋਕ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਨੈਤਿਕ ਸਮਝ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨੈਤਿਕ ਤਰਕ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੱਧਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਪਰੰਪਰਾਗਤ, ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਨੈਤਿਕ ਦੁਬਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਕੋਹਲਬਰਗ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦਾ ਤਰਕ ਅਸਲ ਜਵਾਬ ਨਾਲੋਂ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸੰਕੇਤ ਸੀ।

ਪਿਗੋਟ (1932) ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਦੁਬਿਧਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਪੀਗੋਟ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਕੁਝ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਲਤ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੋਹਲਬਰਗ ਦੀਆਂ (1958) ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੇਨਜ਼ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਦੀ ਥਿਊਰੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ

- Piaget ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ
- ਉਸ ਨੇ ਦੁਬਿਧਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਈਗੋਟ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ
- ਬੱਚੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਤਰਕ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਬਿਧਾ ਦੀ ਲੜੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।
- ਉਸਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੋਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ।

ਪੱਧਰ - 1 ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਨੈਤਿਕਤਾ

ਪੂਰਵ-ਰਵਾਇਤੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਅਤੇ ਲਗਭਗ 9 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਵ-ਰਵਾਇਤੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਕੋਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨੈਤਿਕ ਫੈਸਲੇ ਬਾਲਗਾਂ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਜਾਂ ਤੋੜਨ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ।

ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸਜ਼ਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੁਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਨਾਮ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਥਾਰਟੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਅਕਸਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਨੈਤਿਕ ਫੈਸਲੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

- ਪੜਾਅ 1. ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ (ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਜਾਂ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਚੰਗੇ' ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ, ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ)।
- ਪੜਾਅ 2. ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਵਟਾਂਦਰਾ ('ਚੰਗਾ' ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜਾਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜਾਂ ਸਵੈ-ਰੁਚੀ ਸਥਿਤੀ)। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਬੱਚੇ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੱਧਰ 2 - ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਨੈਤਿਕਤਾ

ਰਵਾਇਤੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਹੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਬਾਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਰਵਾਇਤੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ (ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਬਾਲਗ), ਅਸੀਂ ਕੀਮਤੀ ਬਾਲਗ ਰੋਲ ਮਾਡਲਾਂ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਮਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਅਥਾਰਟੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੈ ਪਰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਤਰਕ ਉਸ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜੋ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਹੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਕੀ ਹੈ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- ਪੜਾਅ 3. ਚੰਗੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰਿਸ਼ਤੇ Or ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਪੜਾਅ। ਬੱਚੇ/ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਵਾਬ others.good ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ' ਨਤੀਜੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ
- ਪੜਾਅ 4. ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਾਂ 'ਚੰਗੇ' ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪੜਾਅ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੱਚਾ/ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਲਈ ਨਿਰਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੱਧਰ - 3 ਉੱਤਰ-ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਨੈਤਿਕਤਾ

ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਪਕ ਨੈਤਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਮੂਰਤ ਅਤੇ ਗਲਤ-ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹਨ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ: ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ, ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਿਰਣਾ ਸਵੈ-ਚੁਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਤਰਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਕੋਹਲਬਰਗ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੈਤਿਕ ਤਰਕ ਦਾ ਇਹ ਪੱਧਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

- **ਪੜਾਅ .5 ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ**। ਬੱਚੇ/ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਨਿਯਮ/ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਪੜਾਅ
- **ਪੜਾਅ .6 ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਸਿਧਾਂਤ**। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨੈਤਿਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੈੱਟ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਿਧਾਂਤ ਹਰ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ-ਨੈਤਿਕ-ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ।

MCQ (ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਮਿਸ਼ਰਣ)

1. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਚਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
A. ਏਰਿਕਸਨ B. ਸਕਿਨਰ C. ਪਿਗੋਟ D. ਕੋਹਲਬਰਗ
2. ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਨੂੰ ਪਿਗੋਟ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?
A. ਖਾਨਦਾਨੀ B. ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ
C. ਹਉਮੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਭਾਸ਼ਣ D. ਬੱਚੇ ਦੁਆਰਾ ਸਰਗਰਮ ਉਸਾਰੀ
3. ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨਾਂ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ?
A. ਕੰਕਰੀਟ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ B. ਪ੍ਰੀ-ਉਪਰੇਸ਼ਨਲ ਪੜਾਅ
C. ਸੈਂਸੋਰੀਮੋਟਰ ਪੜਾਅ D. ਰਸਮੀ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ
4. ਮੌਜੂਦਾ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਫਿੱਟ ਕਰਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
A. ਰਿਹਾਇਸ਼ B. ਸੰਤੁਲਨ C. ਸਮੀਕਰਨ D. ਸੰਗਠਨ
5. Piaget ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੱਚੇ ਇਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ:
A. ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ
B. ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਯੋਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਕੈਫੋਲਡਿੰਗ
C. ਅਨੁਕੂਲਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ
D. ਢੁਕਵੇਂ ਇਨਾਮਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ

6. ਲੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਇਆਂ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬੋਧਾਤਮਕ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਿਪੁੰਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ?

- A. ਇਰਾਦਤਨ ਵਿਹਾਰ
B. ਵਸਤੂ ਸਥਾਈਤਾ
C. ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨਾ
D. ਪ੍ਰਯੋਗ

7. ਪੂਰਵ-ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਬੋਧਾਤਮਕ ਯੋਗਤਾ ਹੈ:

- A. ਹਾਈਪੋਥੈਟਿਕੋ-ਡਿਡਕਟਿਵ ਸੋਚ
B. ਅਮੂਰਤ ਸੋਚ ਦੀ ਯੋਗਤਾ
C. ਟੀਚਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ
D. ਦੂਜੇ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ

8. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਲਾਰੈਂਸ ਕੋਹਲਬਰਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ?

- A. ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ
B. ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਵਟਾਂਦਰਾ
C. ਚੰਗੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰਿਸ਼ਤੇ
D. ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ
- A. A ਅਤੇ C
B. A ਅਤੇ D
C. B ਅਤੇ D
D. A ਅਤੇ B

9. ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ:

- A. ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ
B. ਬੱਚਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡੋਮੇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ
C. ਬੱਚੇ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਘੱਟ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
D. ਸਵੈ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਭਾਸ਼ਣ ਸਕੈਫੋਲਡ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲਾ ਪੜਾਅ ਹੈ

10. ਬੱਚਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। Piaget ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਕਥਨ ਹੈ

- A. ਸੰਵੇਦੀ ਨਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
B. ਠੋਸ ਸੰਚਾਲਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
C. ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸੰਚਾਲਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
D. ਰਸਮੀ ਸੰਚਾਲਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

11. Piaget ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੂਰਵ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕੀ ਹੈ?

- A. ਚਾਰ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲ
B. ਜਨਮ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ
C. ਦੋ ਤੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ
D. ਪੰਜ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲ

12. Piaget ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ (ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ) ਦੌਰਾਨ ਬੱਚਾ _____ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ।

- A. ਨਿਰਪੱਖ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ
B. ਅਮੂਰਤ ਸੋਚ ਕੇ
C. ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ
D. ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ

13. ਪਿਗੇਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਬੱਚਾ 'ਵਸਤੂ ਸਥਾਈ' ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- A. ਕੰਕਰੀਟ ਓਪਰੇਸ਼ਨਲ ਪੜਾਅ
B. ਰਸਮੀ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ

C. ਸੰਵੇਦੀ - ਪ੍ਰੋਣਾਤਮਕ ਪੜਾਅ D. ਪ੍ਰੀ-ਅਪਰੇਸ਼ਨਲ ਪੜਾਅ

14. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਖੇਜ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਨਕਲ 'ਤੇ"

A. ਜੀਨ ਪੀਗੋਟ B. ਕੋਹਲਬਰਗ C. ਸਕਿਨਰ D. ਵਿਗੋਟਸਕੀ

15. ਪਿਗੋਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਕਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ?

A. ਕੰਕਰੀਟ ਸੰਚਾਲਨ ਅਵਸਥਾ B. ਰਸਮੀ ਸੰਚਾਲਨ ਪੜਾਅ
C. ਸੰਵੇਦੀ-ਪ੍ਰੋਰਕ ਅਵਸਥਾ D. ਪੂਰਵ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਵਸਥਾ

16. ਪੀਗੋਟ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਿਹਾ?

A. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ B. ਸਮੀਕਰਨ C. ਖੋਜ ਡੀ. ਉਸਾਰੀ

17. ਜੀਨ ਪਾਈਗੋਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਮਰ ਤੱਕ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

A. 4 ਸਾਲ B. 6 ਸਾਲ C. 8 ਸਾਲ D. 12 ਸਾਲ

18. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ?

A. ਸਕਿਨਰ B. ਜੀਨ ਪਿਗੋਟ ਸੀ C. ਵਿਗੋਟਸਕੀ D. ਕੋਹਲਬਰਗ

19. Piaget ਦੁਆਰਾ ਵਰਣਿਤ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਚਾਰ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਕੀ ਰਸਮੀ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੜਾਅ ਦੀ ਮਿਆਦ ਹੈ?

A. ਜਨਮ ਤੋਂ 2 ਸਾਲ B. 2 ਤੋਂ 7 ਸਾਲ
C. 7 ਤੋਂ 11 ਸਾਲ D. 11 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਲਗਤਾ

20. ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪਿਗੋਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਕਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਧਾਰਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ?

A. ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਓਪਰੇਸ਼ਨਲ ਸਟੇਟ B. ਟੈਂਜਿਬਲ ਓਪਰੇਸ਼ਨਲ ਸਟੇਟ
C. ਪ੍ਰੀ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਵਸਥਾ D. ਸੰਵੇਦੀ ਅਵਸਥਾ

21. ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

A. ਸੰਤੁਲਨ B. ਸਮਾਯੋਜਨ
C. ਕਸਟਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ D. ਸਹਿਕਾਰੀ

22. ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ Piaget ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਕਾਸ

A. ਇੱਕ ਰੁਕ-ਰੁਕ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। B. ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।
C. ਇੱਕ ਰੁਕ-ਰੁਕ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

23. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕਤਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

- A. ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ Piaget ਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਮਹੱਤਵ
- B. ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
- C. ਕੋਹਲਬਰਗ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

24- ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- A. ਸੰਵੇਦੀ ਅਵਸਥਾ
- B. ਪ੍ਰੀ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਵਸਥਾ
- C. ਕੰਕਰੀਟ ਓਪਰੇਸ਼ਨਲ ਸਟੇਟ
- D. ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਓਪਰੇਸ਼ਨਲ ਸਟੇਟ

25. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ 'ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ?

- A. ਜੀਨ ਪਾਈਗੇਟ
- B. ਲਾਰੈਂਸ ਕੋਹਲਬਰਗ
- C. ਫਰਾਇਡ
- ਡੀ. ਸੀਅਰਸ

26. ਲਾਰੈਂਸ ਕੋਹਲਬਰਗ ਨੇ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ?

- A. ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ
- B. ਤਿੰਨ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ
- C. ਚਾਰ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ
- D. ਅੱਠ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ

27. ਬੱਚੇ ਦੀ 'ਆਧਾਰਗੀਣ ਸਵੈ-ਚੇਤਨਾ' ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕਿਸ ਪੜਾਅ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ?

- A. ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਚਪਨ
- B. ਬਚਪਨ C. ਅੱਲ੍ਹੜ ਉਮਰ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

28. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ?

- A. ਲਾਰੈਂਸ ਕੋਇਬਰਗ
- B. ਲੇਵ ਵਿਗੋਟਸਕੀ
- C. ਜੀਨ ਪੀਗੇਟ
- D. ਸਕਿਨਰ

29. ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੱਚੇ ਪੀਅਰ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਕਦੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

- A. ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਚਪਨ
- B. ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ
- C. ਬਚਪਨ
- D. ਬਾਲਗਤਾ

30. ਮੁਕੇਸ਼ ਉਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਉਸਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮਾਪੇ ਉਸਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਗੇ। ਮੁਕੇਸ਼ ਕੋਹਲਬਰਗ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਹਨ?

- A. ਸਜ਼ਾ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ
- B. ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਟਾਂਦਰਾ
- C. ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੈਤਿਕਤਾ।
- D. ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ

31. ਜੀਨ ਪਾਈਗੇਟ ਨੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤੇ:

- A. 1700 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ
- B. 1880 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੱਧ ਤੱਕ
- C. 1880 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ
- D. 1900 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ

32. ਜੀਨ ਪਾਈਗੇਟ ਦੁਆਰਾ ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਡੇਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ

- A. ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨਾ। B. ਕਈ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦਿਆਂ
C. ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੋਇਆ। D. ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ
33. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਇੱਕ ਬੇਧਾਤਮਕ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ?
A. ਰੰਗ ਦੁਆਰਾ ਛਾਂਟਣਾ B. ਇੱਕ ਰੈਟਲ ਨੂੰ ਫੜਨਾ
C. ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ D. ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੂਸਣਾ
34. Piaget ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
A. ਸੰਚਾਲਨ ਵਿਚਾਰ B. ਸੰਤੁਲਨ C. ਰਿਹਾਇਸ਼ D. ਸਮੀਕਰਨ
35. ਸੋਹਨ ਛੇਹ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ, ਉਹ ਇੱਕ ਗਰਮ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਸਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਹਨ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਗਰਮ ਲੋਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। Piaget ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ
A. ਐਸੀਮੀਲੇਸ਼ਨ B. ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ
C. ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ D. ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ
36. Piaget ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਹਿਲੇ ਸੰਵੇਦਕ ਉਪ-ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਹਨ:
A. ਰਿਫਲੈਕਸਿਵ B. ਮਾਲਾਡੈਪਟਿਵ C. ਨਾ ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ D. ਰੀਇਨਫੋਰਸਡ
37. ਜਦੋਂ ਰਸਮੀ 5 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਖਿਡੌਣੇ ਵਾਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇਸਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ 9 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ
A. ਵਸਤੂ ਸਥਾਈਤਾ B. ਸਵੈ-ਭਿੰਨਤਾ C. ਸਮੀਕਰਨ D. ਸਕੀਮਾ
38. ਫੋਨ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਮਰਥ ਅਚਾਨਕ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਓਹ, ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਫੁੱਲ ਦੇਖੋ!" ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਦਾਦੀ ਉਸਨੂੰ ਫੁੱਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮਰਥ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਬਾਹਰ ਉਥੇ, ਉਥੇ! ਉੱਥੇ ਹੀ, ਦਾਦੀ!" ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ:
A. ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ B. ਈਗੋ-ਕੇਂਦਰੀਵਾਦ C. ਅਨੁਭਵੀ ਵਿਚਾਰ D. ਪ੍ਰਤੀਕ ਫੰਕਸ਼ਨ
39. ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪੈਰਾਮੀਟਰ, ਜੋ ਕਿ ਰੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕੀਤਾ:
A. ਈਗੋ-ਕੇਂਦਰੀਵਾਦ B. ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ C. ਰਿਹਾਇਸ਼ D. ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ
40. ਪਰਿਵਾਰਕ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁਨਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:
A. ਸੀਰੀਏਸ਼ਨ B. ਡੀਕੋਡਿੰਗ C. ਵਰਗੀਕਰਨ D. ਮਾਨਸਿਕ ਉਲਟੀਯੋਗਤਾ
41. ਪੀਗੇਟ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਬਚਾਅ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ?

A. ਪਛਾਣ B. ਉਪਰੇਸ਼ਨ C. ਸਮੀਕਰਨ D. ਰਿਹਾਇਸ਼

42. ਬੱਚੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਕਾਲਪਨਿਕ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਸੰਵੇਦੀ ਮੋਟਰ—ਗੋਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਐਕਸ਼ਨ B. ਪੂਰਵ ਸੰਚਾਲਨ—ਸਮੂਹਿਕ ਮੋਨੋਲੋਗ
C. ਕੰਕਰੀਟ ਸੰਚਾਲਨ—ਉਲਟਣਯੋਗਤਾ D. ਰਸਮੀ ਸੰਚਾਲਨ—ਕਿਸ਼ੋਰ ਹੰਕਾਰ-ਕੇਂਦਰਵਾਦ

43. ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕੀ ਹੈ?

- A. ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਉਤੇਜਨਾ-ਜਵਾਬ ਸੰਘਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕ੍ਰਮ ਹੈ।
B. ਇਹ ਜੈਨੇਟਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੈ।
C. ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
D. ਇਹ ਆਪਣੇ ਕੋਰਸ ਦੌਰਾਨ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

44. ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨੌਜਵਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਹਨ:

- A. ਆਟੋਨੋਮਸ ਨੈਤਿਕਤਾ B. ਸੰਵੇਦਕ ਵਿਵਹਾਰ
C. ਉਰਜਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ D. ਨਿੱਜੀ ਭਾਸ਼ਣ

45. ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਜ਼ੋਨ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੈ

- A. ਉਸ ਜ਼ੋਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਿੱਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
B. ਬਿਲਕੁਲ ਹੇਠਾਂ ਜਿੱਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
C. ਬਿਲਕੁਲ ਉੱਪਰ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
D. ਬਿਲਕੁਲ ਜਿੱਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

46. ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਰਚਨਾਵਾਦ ਦੇ ਕਿਸ ਰੂਪ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

- A. ਨਿੱਜੀ ਰਚਨਾਵਾਦ B. ਸੂਚਨਾ-ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਰਚਨਾਵਾਦ
C. ਸਮਾਜਿਕ ਰਚਨਾਵਾਦ D. ਰੈਡੀਕਲ ਰਚਨਾਵਾਦ

47. ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੇ ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

- A. ਆਪਰੇਟ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਥਿਊਰੀ B. ਮਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ
C. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਿਧਾਂਤ D. ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਿੱਖਿਆ

48. ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ?

- A. ਗਿਆਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
B. ਗਿਆਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।
C. ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
D. ਗਿਆਨ ਇੱਕ ਪੈਸਿਵ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

49. ਨੰਬਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਆਦਿ ਹਨ

- A. ਅਸਲੀ ਐਜ਼ਾਰ B. ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੰਦ C. ਅਸਲ ਐਜ਼ਾਰ D. ਤਕਨੀਕੀ ਐਜ਼ਾਰ

50. ਕੋਹਲਬਰਗ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ "ਟੈਟ-ਫੋਰ-ਟੈਟ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ?

A. ਸਜ਼ਾ-ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸਥਿਤੀ

B. ਨਿੱਜੀ ਇਨਾਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

C. ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸਥਿਤੀ

D. ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.C	2.C	3.C	4.C	5.C	6.B	7.C	8.D	9.A	10.B
11.C	12.D	13.D	14.A	15.C	16.B	17.B	18.B	19.D	20.A
21.C	22.B	23.A	24.B	25.B	26.B	27.C	28.B	29.B	30.A
31.D	32.C	33.B	34.D	35.B	36.A	37.A	38.B	39.B	40.D
41.A	42.D	43.C	44.D	45.C	46.C	47.C	48.A	49.B	50.B

5. ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਨਾ

ਅਧਿਆਪਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਧਿਆਪਨ

ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਸ਼ਾ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਵੈ-ਚਾਲਤ ਵਿਕਾਸ।

ਇਹ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹਨ:

- ਅਧਿਆਪਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ
- ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ

ਅਧਿਆਪਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਹਨ, ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। **ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ** (ਕਈ ਵਾਰ ਖੋਜ ਲਰਨਿੰਗ, ਇੰਡਕਟਿਵ ਲਰਨਿੰਗ, ਜਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਸਿੱਖਣ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਅਧਿਆਪਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ

'ਬੱਚਾ ਇੱਕ ਤੁਬਲਾ ਰਸ ਹੈ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਖਾਲੀ ਭਾਂਡਾ, ਸਾਫ਼ ਸਲੇਟ।

ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ

NCF 2005 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, NCF 2005 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਆਪਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਤੱਕ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੈਸਿਲੀਟੇਟਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਚਨਾਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ। ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਗਿਜ਼ੂਭਾਈ ਬਾਲ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ

ਜਾਨ ਡੇਵੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਹਾਰਕ ਹੈ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਹਾਰਕ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਲੈਬ-ਸਕੂਲ ਇਸ ਦੀ ਵਧੀਆ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਤ੍ਰਿਪੋਲਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ

ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲੱਭਦੀ ਹੈ।

ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਕ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਢੰਗ

ਸਿੱਖਿਅਕ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਕਲਪਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਅਕ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਢੰਗ ਹਨ:-

ਵਿਭਿੰਨ ਹਿਦਾਇਤਾਂ:- ਐਕਸਪੀਡੀਸ਼ਨਰੀ ਲਰਨਿੰਗ:- ਇਨਕੁਆਰੀ ਸੈਂਟਰਡ ਲਰਨਿੰਗ: ਰੋਮ ਬੇਸਡ ਲਰਨਿੰਗ:-।

ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

1. ਬੱਚੇ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰੇ
2. ਤਰਜੀਹ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਹੈ
3. ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ

4. ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ
5. ਬੱਚੇ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ
6. ਬੱਚੇ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ - ਉਸਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼
7. ਹੁਨਰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ
8. ਬੱਚੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਚੋਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰੋ
9. ਬੱਚਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
2. ਫਿਕਸ ਟੀਚੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
3. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
4. ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
5. ਸਬੰਧ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
6. ਜਮਹੂਰੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
7. ਦੁਹਰਾਓ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
8. ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਅਸੂਲ

ਸਿੱਖਿਅਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭ

ਸਿਖਿਆਰਥੀ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਫਾਇਦੇ:-

1. ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁਚੀ ਹੈ।
3. ਬੇਧਾਤਮਕ ਹੁਨਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ
4. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।
5. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ।
6. ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਹੀ ਸਮਝ.
7. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ
8. ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ.
9. ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਖੋਜ ਪਹੁੰਚ

ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ..

1. ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ...
2. ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ।
3. ਸਮੱਗਰੀ ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ।
4. ਰੋਲਾ-ਰੱਪਾ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ।
5. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਸਕਦੇ ਹਨ।

6. ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਕੱਲੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸਲਈ ਸਮੂਹਿਕ ਕੰਮ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਭਟਕ ਸਕਦੇ ਹਨ।
7. ਟੀਮ ਵਰਕ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਸੋਚ. ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਹੈ ਪਰ ਕਾਫ਼ੀ ਅਧਿਐਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਜੰਨ ਡੇਵੀ (ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ)

ਉਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ 'ਸਕੂਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ'। ਸਕੂਲ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ ਸੀ।

1. ਇਸ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ।
2. ਇਹ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਘੂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਸੀ। ਉਪਦੇਸ਼ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰੁਚੀਆਂ ਹਨ ਗੱਲਬਾਤ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਆ ਇਹਨਾਂ ਚਾਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰੁਚੀਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਸਮਾਜਿਕ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਰੀਕਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਡੇਵੀ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਨਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ। ਉਸਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ।

ਡੇਵੀ ਨੇ 'ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ' ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ। ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸੁਹਜ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ।

ਡਿਵੀ ਦੀ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

1. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ,
2. ਸਮੱਸਿਆ ਵਿਧੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਅਤੇ
3. ਸਮਾਜਿਕ ਮੌਕੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ.

ਡੇਵੀ ਨੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਖਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਵੈ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦਾ ਸੀ। ਡੇਵੀ ਨੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ।

ਰੂਸੇ (ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਜ਼ਾਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬੰਧਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। "ਐਮਿਲ" - ਰੂਸੇ ਦਾ ਇੱਕ ਕਲਾਸਿਕ ਵਿਦਿਅਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ।

ਸਿੱਖਿਆ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਾ ਅਪੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਦਾਨਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਰਲ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਸਨ, ਰੂਮੇ ਦੁਆਰਾ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲੋਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ।

ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਤਜਰਬੇ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਜੁਬਾਨੀ।

ਉਸਨੇ ਪਲੇ-ਵੇਅ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ।

ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਢੰਗ:- ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਕਦਮ ਵਜੋਂ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬੱਚਾ ਖੁਦ ਕੁਦਰਤੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਸਿੱਖੇਗਾ ਜਿਓਮੈਟਰੀ, ਡਰਾਇੰਗ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਭਵ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

1. ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਣਾ
2. ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹੁਨਰ
3. ਸਮੱਸਿਆ- ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ
4. ਛੋਟੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰੇ
5. ਸਮਾਜਿਕ ਹੁਨਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ
6. ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਘੱਟ ਜ਼ੋਰ
7. ਡਾ. ਮੈਰੀਆ ਮੋਂਟੇਸਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਹੱਥ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ" ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਾ
8. ਇੱਕ ਸਪੰਜ ਬੀਸੀਜੇਡ ਬੱਚਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬ ਕਰਦਾ ਹੈ।
9. ਪਲੇ ਵੇ ਮੈਥਡ ਹੈਨਰੀ ਕਾਲਡਵੈਲ ਕੁੱਕ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ

ਇਸਦੀ ਸੰਸਥਾਪਕ ਮਾਰੀਆ ਮੋਂਟੇਸਰੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ **ਮੋਂਟੇਸਰੀ ਵਿਧੀ**, **ਕਲਾਸਰੂਮ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੈ ਜੋ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਚੋਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।** ਅਧਿਆਪਨ ਦਾ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਰੁਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਕਲਾਸਰੂਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਰਡਰ, ਸਫਾਈ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ।

ਫ੍ਰੀਡਰਿਕ ਫਰੇਬਲ :- ਕੋਜੀ ਵਿੱਚ ਪਲੇ-ਵੇਅ ਵਿਧੀ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਕੋਜੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਪਲੇ-ਵੇਅ ਵਿਧੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਿਲਚਸਪ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਆਪਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। **ਹੈਨਰੀ ਕਾਲਡਵੈਲ ਕੁੱਕ** ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਪਲੇ ਵੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕਿੰਡਰਗਾਰਟਨ

ਕਿੰਡਰਗਾਰਟਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਬਾਗ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਮਾਲੀ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਇੱਕ ਪੈਦੇ ਵਾਂਗ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿੰਡਰਗਾਰਟਨ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਕਾਰਜ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਸਵੈ-ਗਤੀਵਿਧੀ, ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਗੀਤ, ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਰੂਪ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ

ਡਾਲਟਨ ਪਲਾਨ ਵੱਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਿਖਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਖੇਡ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ, ਖੇਡ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਲਾਸ-ਰੂਮ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਅਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੇਡ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਖੋਜਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਖੋਜੀ ਵਿਧੀ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਖੋਜਕਰਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਖੇਡ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਦੀ ਹੈ।

ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕਰਣ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਈ ਗੁਣਾ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਹੁੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਤਫਾਕਨ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ।

MCQ

ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ

- ਉਹ ਅਵਧੀ ਜੋ ਬਾਲਗਤਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੀ ਹੈ
 - ਪ੍ਰੀ-ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨਲ ਪੀਰੀਅਡ
 - ਬਚਪਨ ਦਾ ਅੰਤ
 - ਅੱਲ੍ਹੜ ਉਮਰ
 - ਮੱਧ ਬਚਪਨ
- 'ਵਿਜ਼ੂਅਲੀ ਚੈਲੇਂਜਡ' ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਹਿਦਾਇਤੀ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ?
 - ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।
 - ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਓਰੀਐਂਟ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨੇਤਰਿਓਂ ਦੇਖ ਸਕਣ।
 - ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਕੰਮਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਰਕਸ਼ੀਟਾਂ 'ਤੇ ਫੋਕਸ ਕਰੋ।
 - ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲੋ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਛੋਹਣ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।
- ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ?
 - ਥੀਮੈਟਿਕ ਇਕਾਈਆਂ, ਨਿਯਮਤ ਯੂਨਿਟ ਟੈਸਟ, ਦਰਜਾਬੰਦੀ
 - ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਯੋਗਤਾ ਗਰੁੱਪਿੰਗ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲੇਬਲਿੰਗ
 - ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ, ਯੋਗਤਾ ਸਮੂਹੀਕਰਨ, ਦਰਜਾਬੰਦੀ
 - ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਣਾ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਿਖਲਾਈ
- ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਸਿੱਖਿਆ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੈ?
 - ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ।
 - ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।
 - ਜੀਵਨ ਹੀ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖਿਅਕ ਹੈ।
 - ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋ ਸਕੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- 'ਸਭ ਲਈ-ਸਕੂਲ-ਵਿੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ' ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਲਈ ਇੱਕ ਟੈਗ ਲਾਈਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?
 - ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।
 - ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।
 - ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।
 - ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

- A. ਇਕਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ
B. ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ
C. ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆ
D. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ

6. ਅਲਬਰਟ ਬੈਂਡੂਰਾ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ?

- A. ਖੇਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
B. ਮਾਡਲਿੰਗ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।
C. ਅਣਸੁਲਝਿਆ ਸੰਕਟ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
D. ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ।

7. ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਭਿਆਸ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

- A. L Thorndike
B. Jean Piaget
C. J.B ਵਾਟਸਨ
D. Lev Vygotsky

8. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?

- A. ਕੁਦਰਤ
B. ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ
C. ਅਨੁਕੂਲਨ
D. ਸੋਧ

9. ਮਨੋ-ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?

- A. ਉਤੇਜਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ
B. ਫੈਲਿਕ ਅਤੇ ਲੈਟੈਂਸੀ ਪੜਾਅ
C. ਉਦਯੋਗ ਬਨਾਮ ਘਟੀਆ ਅਵਸਥਾ
D. ਓਪਰੇਟ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ

10. ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਤੁਸੀਂ 'ਰੈਗਿੰਗ ਅਤੇ ਧੱਕੇਸ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸਟਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਸੇਰ ਜੋ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹਨ?

- A. ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੱਧਰ
B. ਪੂਰਵ-ਰਵਾਇਤੀ ਪੱਧਰ
C. ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਪੱਧਰ
D. ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪੱਧਰ

11. ਬੰਦੂਰਾ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਰੀਖਣ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ?

- A. ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ
B. ਧਾਰਨਾ
C. ਦੁਹਰਾਓ
D. ਰੀਕੈਪਿਟਲੇਸ਼ਨ

12. ਔਰਬਿੰਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

- A. ਸਵੈ
B. ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਮਨੁੱਖਤਾ
C. ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

13. ਕਿਸਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਝ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

- A. ਟੈਗੋਰ
B. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ
C. ਡੇਵੀ
D. ਰੂਸੋ

14. ਕੌਣ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਾ ਖਾਲੀ ਭਾਂਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- A. ਡੇਵੀ
B. ਟੈਗੋਰ
C. ਗਾਂਧੀ
D. ਅਰਬਿੰਦੇ

15. ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨਾਲ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਗਈ

- A. ਡੇਵੀ
B. ਟੈਗੋਰ
C. ਗਾਂਧੀ
D. ਅਰਬਿੰਦੇ

16. ਕੋਣ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਖੋਜ, ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ?

- A. ਡੇਵੀ B. ਟੈਗੋਰ C. ਗਾਂਧੀ D. ਅਰਬਿੰਦੇ

17. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ?

- A. ਅਨੁਭਵੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
B. ਸੰਮਲਿਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਪਹੁੰਚ।
C. ਮੈਟਾ-ਬੋਧਾਤਮਕ, ਨਾਜੁਕ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
D. ਰੀਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਸਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।

18. ਜੌਹਨ ਡੇਵੀ ਨੇ "ਲੈਬ ਸਕੂਲਾਂ" ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ:

- A. ਫੈਕਟਰੀ ਸਕੂਲ B. ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਸਕੂਲ
C. ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ D. ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ

19. ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਫੇਕਸ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- A. ਪਾਵਲੋਵ B. ਸਕਿਨਰ C. ਜੌਨ ਡੇਵੀ D. ਐਰਿਕ ਐਰਿਕਸਨ

20. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਸਮਝ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕਰੇਗਾ

- A. ਸਿੱਖੇ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਬਿਨਾਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਕੀ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।
B. ਆਦਰਸ਼ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਬਣੇ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼।
C. ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ।
D. ਢੁਕਵੀਂ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਬਣੇ।

21. ਜੌਨ ਡੇਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ:

- A. ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਜਮਹੂਰੀ ਥਾਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ
B. ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੀਡਬੈਕ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੈ
C. ਉਤਸੁਕਤਾ ਪੈਦਾਇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
D. ਲਰਨਰ ਇੱਕ ਸਰਗਰਮ ਭਾਗੀਦਾਰ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ

22. ਹੇਮੰਤ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ; ਸਗੋਂ ਉਸਨੇ ਸੋਚਣ, ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਆਦਿ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ। ਹੇਮੰਤ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

- A. ਵਿਵਹਾਰਵਾਦੀ B. ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ C. ਤਿਆਰੀ D. ਰੋਲ ਮਾਡਲਿੰਗ

23. ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ

- A. ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। B. ਗਿਆਨ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
C. ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। D. ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

24. ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ

- A. ਚੰਗੇ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ B. ਕਈ ਟੈਸਟਾਂ 'ਤੇ
C. ਸਿਰਫ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਤੇ D. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਝ 'ਤੇ

25. ਸੀਮਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਉਸਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਜਵਾਬ ਦੇਣ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

- A. ਸਿੱਧਾ ਪੜ੍ਹਾਓ।
- B. ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੋ।
- C. ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ।
- D. ਓਪਨ-ਐਂਡ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੋ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਫਰੇਮਵਰਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

26. ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅਨੁਭਵ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
- B. ਉਹਨਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
- C. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
- D. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

27. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕੀ ਹੈ?

- A. ਰੱਟ ਯਾਦ
- B. ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਅਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ
- C. ਸਿਰਫ਼ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
- D. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਾ

28. ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪੈਡਾਗੋਜੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

- A. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣਾ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ
- B. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ
- C. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ
- D. ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਕਲਾਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

29. ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਕੀ ਬੱਚੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ?

- A. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ
- B. ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ
- C. ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ
- D. ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ

30. ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਬਰਾਬਰ ਵਿਦਿਅਕ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-

- A. ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਬੈਰੇਜ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ
- B. ਅਜਿਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇ
- C. ਜਾਤ-ਪਾਤ ਰੰਗ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ
- D. ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ

31. ਕੀ ਅਧਿਆਪਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਤੱਕ ਜ਼ੋਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?

- A. ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾ ਕੇ
- B. ਰੋਟ ਲਰਨਿੰਗ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਕੇ ਬੀ
- C. ਅਗਾਊਂ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ
- D. ਟੈਸਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰੇ

32. ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਕੀ ਹੈ?

- A. ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਟੈਸਟਿੰਗ ਰੱਖਦਾ ਹੈ
B. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਅਧਾਰਤ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
C. ਇਸ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਅਧਾਰਤ ਸਿਖਲਾਈ ਹੈ
D. ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਮਿਆਰ-ਆਧਾਰਿਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਹੈ

33. ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

- A. ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ
B. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲਚਕਤਾ
C. ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹੁਨਰਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ
D. ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ 'ਚ ਚੰਗੇ ਅੰਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ

34. ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ-

- A. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰਕ ਸੂਝ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ
B. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ
C. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ
D. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਹਾਰਕ ਜੀਵਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ

35. ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

- A. ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
B. ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
C. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
D. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ

36. ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਰੀਕੁਲਮ ਫਰੇਮਵਰਕ 2005 ਨੇ ਇਸਦੀ ਸਮਝ - ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ?

- A. ਮਾਨਵਵਾਦ
B. ਵਿਵਹਾਰਵਾਦ
C. ਰਚਨਾਵਾਦ
D. ਬੋਧਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ

37. NCF-2005 ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਧਿਆਪਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- A. ਸੰਮਲਿਤ
B. ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ
C. ਵਿਸ਼ੇਸ਼
D. ਨਿਯਮਤ

38. NCF-2005 ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹੜਾ ਕਥਨ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- A. ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰੱਖਣਾ
B. ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ
C. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਮਹੂਰੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ
D. ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲਚਕਤਾ

39. ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ 2009 ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

- A. ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ
B. ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ
C. ਪੂਰਾ ਸਿਲੇਬਸ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
D. ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ

40. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਲਈ ਮੁਫਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ?

- A. 14 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ
B. ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ
C. ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲਈ
D. ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ

41. ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ 2009 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- A. ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ
B. ਵਿਭਾਜਨ
C. ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ
D. ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ

42. ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ?

- A. ਹਰੇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ
B. ਮਿਆਰੀ ਹਦਾਇਤ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ
C. WOW ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮਾਪਦੰਡ
D. ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿਖਲਾਈ

43. ਰਚਨਾਵਾਦ ਵਿੱਚ -

- A. ਬੱਚੇ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਕਿਰਿਆ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ
B. ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ
C. ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ
D. ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਹਾਰਕ ਹੈ

44. ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- A. ਹੋਮਵਰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ
B. ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣਾ
C. ਬੱਚੇ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਾ
D. ਬੱਚੇ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ

45. ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਟੱਲ ਹੈ, ਕਿ ਕਲਾਸ ਰੂਮ _

- A. ਜਮਹੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
B. ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਹੈ
C. ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚੁੱਪਚਾਪ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ
D. ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਮੁਫਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹੈ

46. _____ ਦੀ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਕੀਮ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਸਹਾਇਤਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ।

- A. ਬਾਲ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ
B. ਸਿਲਪ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ
C. ਅਹਿੰਸਾ
D. ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ।

47. ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ

- A. ਚੰਗੇ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ
B. ਕਈ ਟੈਸਟਾਂ 'ਤੇ
C. ਸਿਰਫ਼ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਤੇ
D. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਝ 'ਤੇ

48. ਕਿਸਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ"?

- A. ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਅਕ
B. ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ
C. ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ
D. ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ

49. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਪਲੇ ਵੇਅ ਵਿਧੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

A. ਕੁਦਰਤਵਾਦੀ। B. ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ, C. ਵਿਵਹਾਰਕ। D. ਮੌਜੂਦਗੀਵਾਦੀ।

50. ਕਿਸਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਮ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਉਲਟਾਓ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਲਗਭਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਹੀ ਕਰੋਗੇ?"

A. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ B. ਰੂਸੋ C. ਡੇਵੀ D. ਪਲੈਟੋ.

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.C	2.D	3.D	4.C	5.B	6.B	7.A	8.B	9.C	10.C
11.B	12.B	13.A	14.A	15.A	16.D	17.D	18.B	19.C	20.D
21.D	22.B	23.B	24.D	25.D	26.C	27.D	28.B	29.A	30.B
31.A	32.C	33.C	34.D	35.A	36.C	37.A	38.A	39.D	40.A
41.A	42.A	43.C	44.A	45.A	46.D	47.D	48.A	49.A	50.B

6 .ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ

ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ

ਮਨੁੱਖੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ 1800 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰ ਫਰਾਂਸਿਸ ਗੈਲਟਨ (ਚਾਰਲਸ ਡਾਰਵਿਨ ਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ) ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਗੈਲਟਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਇਸਲਈ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਇੱਕ ਆਮ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਵਿਉਂਤਪਤੀ

- ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ "ਇੰਟੈਲੀਗੇਰ" ਅਤੇ "ਇੰਟੈਲੀਗੇਟੀਆ" ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਮਝਣਾ। ਬੁੱਧੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ: ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਿਆਰ, ਪਿਆਰ , ਵਧ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਉਦਾਰਤਾ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ। ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਕੋਈ ਲਿੰਗ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮਤਲਬ

- ਬੁੱਧੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ " ਅਡਜੱਸਟ ਕਰਨ" , "ਉਸਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਲੋੜ ਲਈ "ਦੀ ਇੱਕ ਆਮ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ
- ਬੁੱਧੀ " ਸੋਚਣ" , "ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ" , "ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ" , "ਅਤੇ" ਨਵੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ "ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ " ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ" , "ਨਵੇਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ" , "ਅਮੂਰਤ ਤਰਕ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ" , "ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ" , "ਅਡਜੱਸਟਮੈਂਟ ਕਰਨ ਦੀ" , "ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪ੍ਰੇਰਣਾਵਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਕੰਮ ਕਰਨ ,ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚਣ ,ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਸਮੱਚੀ ਜਾਂ ਗਲੋਬਲ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਊਰਜਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਵੇਂ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੋਸ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Intelligence is the ...

ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਿਆਪਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

- **ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ** ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਬਦ, ਨੰਬਰ ਆਦਿ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ।
- **ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ** ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਾਕੂ, ਇੱਕ ਬੰਦੂਕ, ਇੱਕ ਚਲਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਅਤੇ ਆਟੋਮੋਬਾਈਲ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ, ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ।
- **ਸੋਸ਼ਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ** ਸਮਾਜਿਕ ਖੁਫੀਆ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ।

ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਗੁਣ

- ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ
- ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ
- ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ
- ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੁਨਰ
- ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਅਮੂਰਤ, ਸਮਝ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ
- ਲੋਕਾਂ, ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ

ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਕੰਮ:

- ਬੁੱਧੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਟੀਚੇ ਵੱਲ ਸੇਧਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ
- ਵਾਤਾਵਰਣ.
- ਇਹ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ

IQ ਕੀ ਹੈ

- ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਭਾਗ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕੋਲ ਚਮਕ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਯੁੱਗ ਦੇ ਧਾਤੂ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

$$= IQ \frac{\text{amental age (MA)}}{\text{chronological age (CA)}} 100 \times$$

ਸਟਰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਟਰਮਨ ਦੁਆਰਾ 1912 ਵਿੱਚ ਮਾਨਕੀਕਰਨ ਅਤੇ 100 ਜੋੜੇ

ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ 1905 ਵਿੱਚ ਬਿਨੇਟ (ਬੁੱਧੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਅਤੇ ਸਾਈਮਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ ਨੂੰ ਉਸ ਉਮਰ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚਾ ਬੌਧਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਉਮਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਟਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ IQ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਅਸਲ ਉਮਰ

ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ	IQ (ਖੁਫੀਆ ਮਾਤਰਾ)
1. ਜੀਨਿਅਸ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਨੇੜੇ	140 ਅਤੇ ਵੱਧ
2. ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ	139-130
3. ਉੱਤਮ	129-120
4. ਔਸਤ ਤੋਂ ਉੱਪਰ	119-110
5. ਸਧਾਰਨ ਜਾਂ ਔਸਤ	109-90
6. ਘੱਟ ਔਸਤ	89-80
7. ਡੱਲ ਜਾਂ ਬਾਰਡਰਲਾਈਨ	79-70
8. ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੋਚ ਵਾਲਾ, ਮੋਰੋਨ	69-50
9. ਇਮਬੇਸੀਲ	49-25
10. ਮੂਰਖ	24-0

ਮਾਨਸਿਕ ਮੰਦਹਾਲੀ, ਇੱਕ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਆਮ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਾਤਰ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਿਮਾਗੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਮੁੱਖ ਬਿੰਦੂ

ਮਾਨਸਿਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ:

ਆਈਕਿਊ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ: ਮਾਨਸਿਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੈਡੀਕਲ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਹਨ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਵਰਗੀਕਰਨ ਮੈਡੀਕਲ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਆਮ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

- ਵਿਦਿਅਕ ਵਰਗੀਕਰਨ: ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੰਦਬੁੱਧੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖਿਅਕ, ਸਿਖਲਾਈਯੋਗ, ਅਤੇ ਕਸਟਡੀਅਲ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ (EMR), ਸਿਖਲਾਈਯੋਗ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ (TMR), ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ (CMR) ਦੀ IQ ਸੀਮਾਵਾਂ

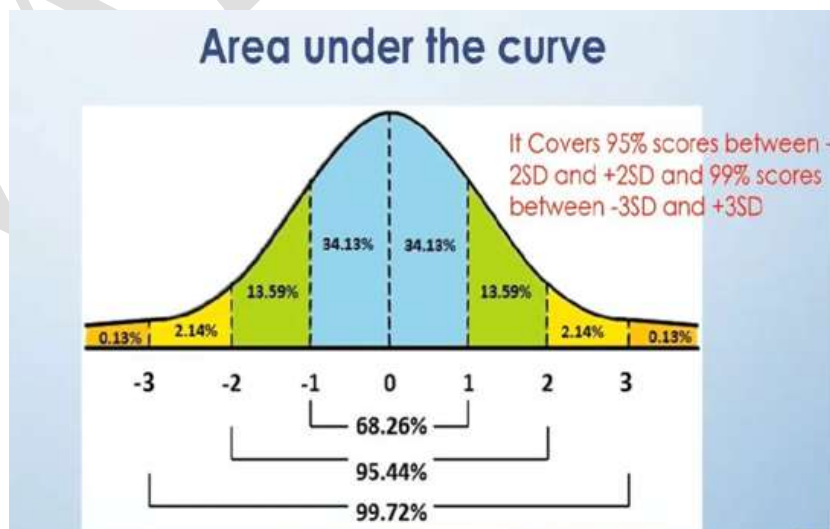
MRਦੇ ਪੱਧਰ	MRਦੀ IQ ਰੇਂਜ	ਸਿੱਖਿਅਕ
ਮਾਮੂਲੀ ਰੁਕਾਵਟ	70 -50	ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਗ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ
ਦਰਮਿਆਨੀ ਰੁਕਾਵਟ	50-35	ਸਿਖਲਾਈਯੋਗ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ
ਗੰਭੀਰ ਮੰਦੀ	35-20	ਹਿਰਾਸਤ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ
ਫੁੰਘੀ ਰੁਕਾਵਟ	20ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ	ਹਿਰਾਸਤ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ

ਵਧੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ

- ਐਜੂਕੇਬਲ ਮੈਟਲੀ ਰਿਟਾਰਡਡ : (EMR) ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੈਟਲੀ ਰੀਟਾਰਡਡ ਬੱਚੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਵਿਸ਼ੇ ਸਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਸਿਖਲਾਈਯੋਗ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ : (TMR) ਸਿਖਲਾਈਯੋਗ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਉਹ ਬੱਚੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਵੇਕੇਸ਼ਨਲ ਹੁਨਰਾਂ' ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਹਿਰਾਸਤੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ : (CMR) ਹਿਰਾਸਤੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਉਹ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ' ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਆਮ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਕਰ (NPC) ਦੀ ਧਾਰਨਾ

- ਸਧਾਰਣ ਵੰਡ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਭਾਵੀ ਵੰਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੱਧਮਾਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਸਮਮਿਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸਲਈ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਸੱਜਾ ਪਾਸਾ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਸਧਾਰਣ ਵੰਡ ਵਕਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰ ਸੰਭਾਵਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਕਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੁੱਲ ਖੇਤਰਫਲ ਦਾ ਜੋੜ ਇੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਧਾਰਨ ਵੰਡ ਲਈ ਮੱਧਮਾਨ, ਮੱਧਮਾਨ ਅਤੇ ਮੋਡ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਮੁੱਲ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਕਿ ਕਰਵ ਦੀ ਸਿਖਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਿਆਰੀ ਵਿਵਹਾਰ	ਕੇਸਾਂ ਦਾ%
ਵਿਚਕਾਰ- $\sigma 3$ and $+\sigma 3$	%99.7
ਵਿਚਕਾਰ- $\sigma 2$ and $+\sigma 2$	%95
ਵਿਚਕਾਰ- $\sigma 1$ and $+\sigma 1$	%68

NPC ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

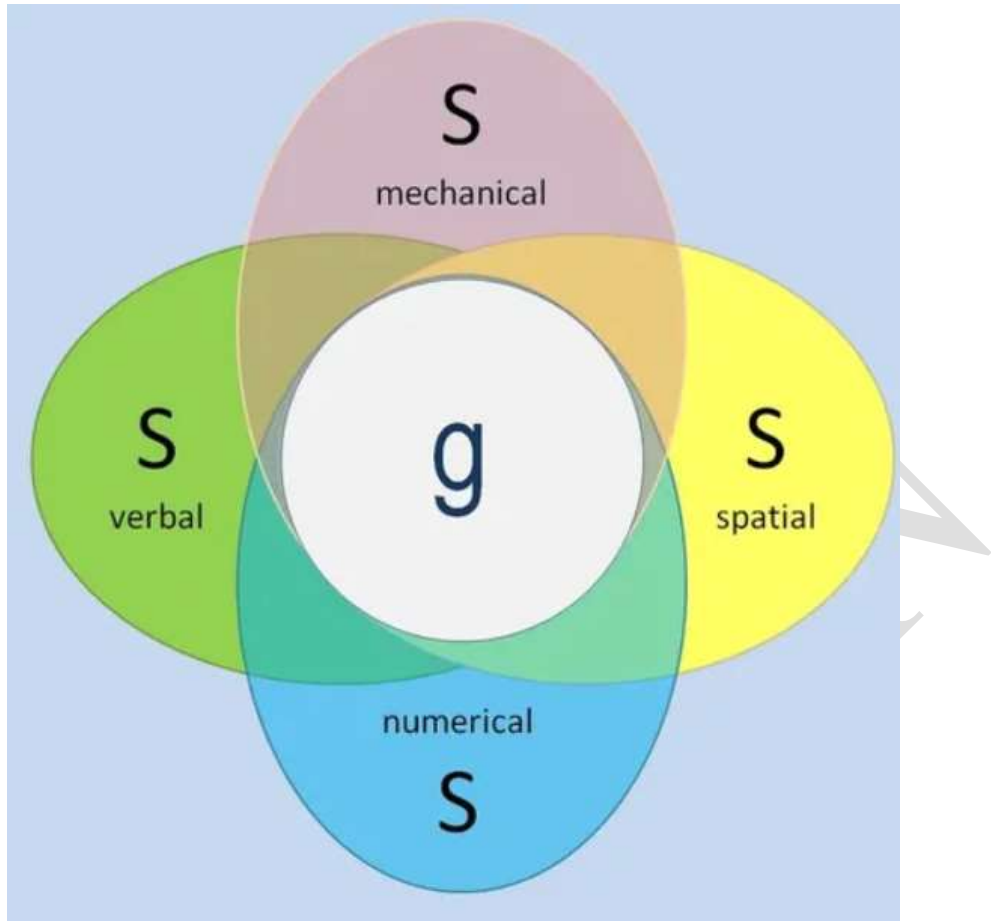
- ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੇਰੀਏਬਲ ਐਨਸੀਪੀ) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੁੱਧੀ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਆਦਿ (ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕੋਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਕੋਰ ਕਿੱਥੇ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ
- ਦੂਜੇ ਟੈਸਟ ਸਕੋਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਸਕੋਰ ਬਾਰੇ ਉਪਯੋਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਜਦੋਂ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਨੁਮਾਨ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੇ ਟੈਸਟ ਲਈ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੰਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਧਾਰਨਾ(

ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਏਕਤਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਮੋਨਾਰਕਿਕ ਥਿਊਰੀ:-

- Alfred Binet ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ .ਇਸ ਥਿਊਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਬੌਧਿਕ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਫੰਡ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਹੈ।
- ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਦੂਜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ।
- ਪਰ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਸ.ਐਸ.ਟੀ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

2. ਦੋ ਕਾਰਕ ਥਿਊਰੀ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟਿਕ ਥਿਊਰੀ

- ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਚਾਰਲਸ ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੀ ਬੌਧਿਕਤਾ ਦੇ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ
- ਜਨਰਲ ਫੈਕਟਰ ਜਾਂ ਜੀ ਫੈਕਟਰ: - ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਬੌਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਖਾਸ ਫੈਕਟਰ ਜਾਂ S ਫੈਕਟਰ: - ਫੈਕਟਰ S ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਤਲਬ ਇਹ ਖਾਸ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਫੈਕਟਰ G ਹਰੇਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਖਾਸ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

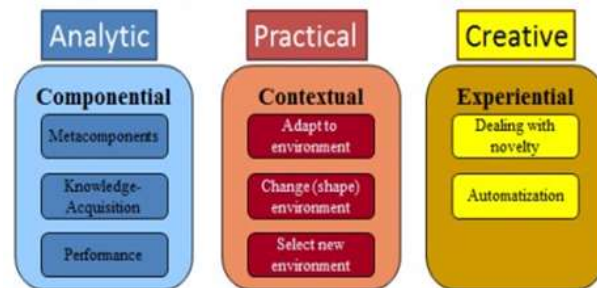
$$g+s +g+ s = A$$

A ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੁੱਲ ਯੋਗਤਾ

3. ਸਟਰਨਬਰਗ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਟ੍ਰਾਈਆਰਕਿਕ ਸਿਧਾਂਤ

ਅਮਰੀਕੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਰੋਬਰਟ ਸਟਰਨਬਰਗ ਨੇ ਗਾਰਡਨਰ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਟ੍ਰਾਈਆਰਕਿਕ ਥਿਊਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਤਿੰਨ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਗਾਰਡਨਰ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਗਾਰਡਨਰ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਪਕ, ਸਿੰਗਲ ਅਤੇ ਆਮ ਯੋਗਤਾ ਵਜੋਂ ਪਾਇਆ। ਸਟਰਨਬਰਗ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- ਐਨਾਲਿਟੀਕਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੱਲਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਰਚਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਜਾਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਾਵਲ ਜਾਂ ਨਵੀਨਤਾਕਾਰੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਨਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਵਿਹਾਰਕ ਬੁੱਧੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਦਲਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ। ਵਿਹਾਰਕ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਟ੍ਰੀਟ ਸਮਾਰਟ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

4. ਅਰਾਜਕ ਥਿਊਰੀ ਜਾਂ ਮਲਟੀਫੈਕਟਰ ਥਿਊਰੀ

EL THORNDIKE .ਇਸ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ELThorndike ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਮ ਮਾਨਸਿਕ ਥੋਰਨਡਾਈਕ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਉਸ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਿਸਟ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਜਨਰਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਖਾਸ ਉਤੇਜਨਾ ਅਤੇ ਖਾਸ ਜਵਾਬ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਇਹਨਾਂ ਉਤੇਜਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਸਲ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਖਾਸ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਲਗਭਗ ਅਨੰਤ ਸੰਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਨਾਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਥਿਊਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਭੀੜ ਨਾਲ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਤੱਤ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਕਈ ਤੱਤ ਇਕੱਠੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ .ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦੇ ਕਾਰਜ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਂਝੇ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੂਝ ਦੇ ਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੁਣ ਹਨ

- **ਪੱਧਰ** :ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਧਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਟੈਸਟ ਆਈਟਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ,ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੀ ਇਸ ਪੌੜੀ' ਤੇ ਅਸੀਂ ਜੋ ਉਚਾਈ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- **ਰੌਜ** :ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ' ਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ,ਉਸ ਪੱਧਰ' ਤੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੌਜ ਸਿਰਫ ਪੱਧਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ,ਸਗੋਂ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰੌਜ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- **ਖੇਤਰ**: ਇਹ ਹਰੇਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੇਤਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਾਧਿਤ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਰੱਜਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- **ਸਪੀਡ**: ਇਹ ਉਹ ਤੇਜ਼ੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਡ ਅਤੇ ਉਚਾਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਗਤੀ ਹੋਰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਚਾਈ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੁਫੀਆ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

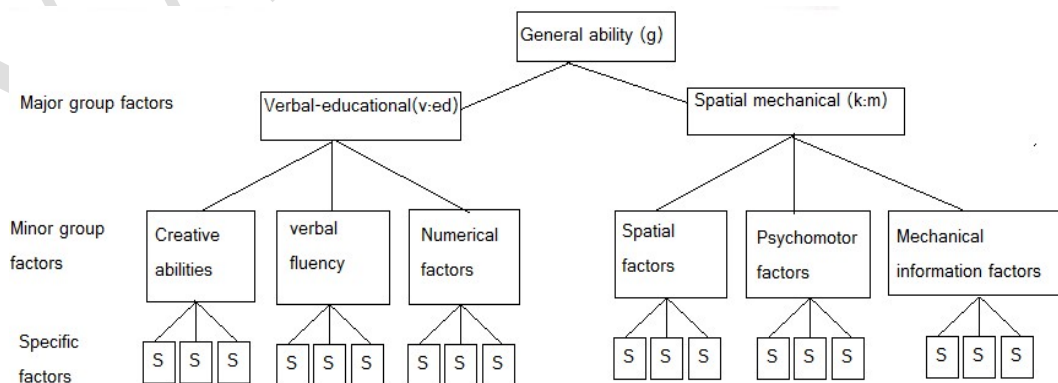
5. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ GS ਥਰਸਟਨ ਥਿਊਰੀ

ਥਰਸਟਨ (1938) ਨੇ ਜੀ-ਫੈਕਟਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ।, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਰਕ ਦੇ ਉਲਟ, ਕਈ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸੱਤ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ

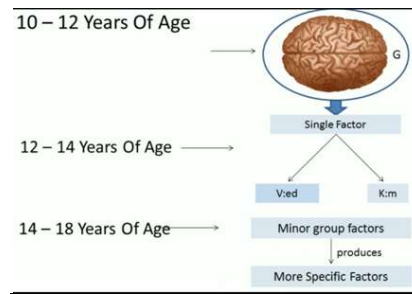
ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾ	ਵਰਣਨ
ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਵਾਹ	ਤੁਕਬੰਦੀ, ਐਨਾਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਸਵਰਡ ਪਰੇਲੀਆਂ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਰਵਾਨਗੀ।
ਜੁਬਾਨੀ ਸਮਝ	ਸ਼ਬਦਾਂ, ਸੰਕਲਪਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ।
ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਯੋਗਤਾ	ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ।
ਸਥਾਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ:	ਸਪੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਟਰਾਂ ਅਤੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ।
ਅਨੁਭਵੀ ਗਤੀ	ਅਨੁਭਵੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਤੇਜਨਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ।
ਮੈਮੋਰੀ ਸਮਰੱਥਾ	ਫਾਰਮੂਲੇ ਅਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੈਮੋਰੀ ਸਮਰੱਥਾ।
ਪ੍ਰੇਰਕ ਤਰਕ:	ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਆਮ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ।

6. ਮਨੁੱਖੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਰਨਨ ਦਾ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ

- ਮਨੁੱਖੀ ਖੁਫੀਆ ਆਮ ਖੁਫੀਆ ਤੋਂ ਖਾਸ ਬੁੱਧੀ ਤੱਕ ਵਧਦਾ ਹੈ।
- ਇਸੇ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਸ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਜੀਵਨ ਬੀ.ਐੱਡ. ਜਾਂ ਐਮ.ਐੱਡ.

ਉਮਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

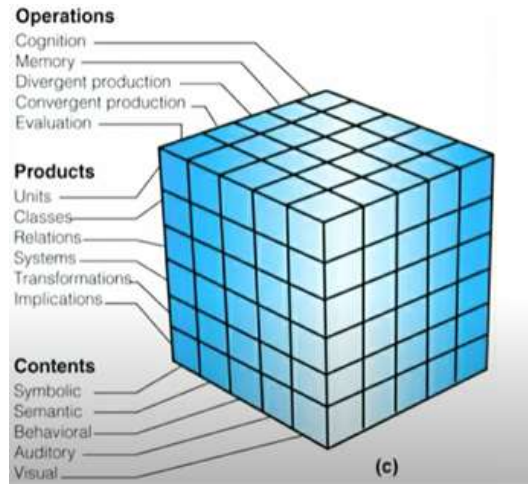

ਜੇਪੀ ਗਿਲਫੋਰਡ :ਤਿੰਨ-ਅਯਾਮੀ ਥਿਊਰੀ

➤ ਗਿਲਫੋਰਡ ਦਾ ਜਨਮ 1897 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਤਭੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਇਕਹਿਰੇ ਜਾਂ ਇਕਸਾਰ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮਤਲਬ ਅਖੰਡ ਨਹੀਂ (ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਨਹੀਂ) ਇਹ ਕਈ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸਨ। independent. Guilford's structure- of- Intellect (SOI in 1956) ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਥਿਊਰੀ ਹੈ।

ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਸੋਈ ਮਾਡਲ

- ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (120 ਦਾ ਮਤਲਬ $4 \times 5 \times 6$) ਪਰ ਉਸਨੇ 1977 ਵਿੱਚ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਇਹ 150 ਬਣ ਗਿਆ ($5 \times 5 \times 6$) ਉਸਨੇ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਅਤੇ ਆਡੀਟੋਰੀ ਵਿੱਚ ਫਿਗਰਲ ਫੈਕਟਰ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ 180 ($5 \times 6 \times 6$) ਹਨ। ਮੈਮੋਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ
- ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਘਣ ਮਾਡਲ।
- ਤਿੰਨ ਵੱਖਰੇ ਕਾਰਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ:
 1. ਸੰਚਾਲਨ
 2. ਸਮੱਗਰੀ
 3. ਉਤਪਾਦ
- ਹਰੇਕ ਘਣ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ 180 ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਚਾਲਨ, ਉਤਪਾਦਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਇੰਟਰਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ

ਓਪਰੇਸ਼ਨ

- ਬੋਧ
- ਮੈਮੋਰੀ
- ਵੱਖਰਾ ਉਤਪਾਦਨ
- ਮੁਲਾਂਕਣ

ਸਮੱਗਰੀ

- ਵਿਜ਼ੂਅਲ
- ਆਡੀਟੋਰੀ
- ਪ੍ਰਤੀਕ
- ਅਰਥਵਾਦੀ
- ਵਿਵਹਾਰਕ

ਉਤਪਾਦ

- ਇਕਾਈਆਂ
- ਕਲਾਸਾਂ
- ਰਿਸ਼ਤੇ
- ਸਿਸਟਮ
- ਪਰਿਵਰਤਨ
- ਪ੍ਰਭਾਵ

ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਮਾਪ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਛੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਆਮ ਬੌਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- **ਬੋਧ**- ਸਮਝਣ, ਸਮਝਣ, ਖੋਜਣ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ
- **ਮੈਮੋਰੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ** - ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਏਨਕੋਡ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ।
- **ਮੈਮੋਰੀ ਰੀਟੈਨਸ਼ਨ** - ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ।
- **ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਉਤਪਾਦਨ** - ਕਿਸੇ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਕਈ ਹੱਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ; ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ
- **ਕਨਵਰਜੈਂਟ ਉਤਪਾਦਨ** - ਕਿਸੇ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ; ਨਿਯਮ-ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਸਮੱਸਿਆ-ਹੱਲ ਕਰਨਾ

- **ਮੁਲਾਂਕਣ** - ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਕਿ ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਹੀ, ਇਕਸਾਰ ਜਾਂ ਵੈਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ

ਸਮੱਗਰੀ ਮਾਪ

ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਮਾਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਬੁੱਧੀ ਕਾਰਜ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਡੀਟੋਰੀ ਅਤੇ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਮੱਗਰੀ ਮਾਪ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

- **ਵਿਜ਼ੂਅਲ** - ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੈਟੀਨਾ ਦੇ ਉਤੇਜਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਦੇਖਣ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- **ਆਡੀਟੋਰੀ** - ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੰਨ ਦੇ ਕੇਚਲੀਆ ਦੇ ਉਤੇਜਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸੁਣਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- **ਚਿੱਤਰ**: ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰੀ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਅਤੇ ਆਡੀਟੋਰੀ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਗਈ।
- **ਪ੍ਰਤੀਕ** - ਪ੍ਰਤੀਕ ਜਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਜੋਂ ਸਮਝੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। (ਅਰਬੀ ਅੰਕ, ਇੱਕ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦੇ ਅੱਖਰ, ਸੰਗੀਤਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੰਕੇਤ)।
- **ਸਿਮੈਟਿਕ** - ਮੌਖਿਕ ਅਰਥਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ।
- **ਵਿਵਹਾਰਕ** - ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਜਾਂ ਵਿਹਾਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਉਤਪਾਦ ਮਾਪ

ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਪ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਲਈ ਖਾਸ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਧਦੀ ਜਟਿਲਤਾ ਵਿੱਚ ਛੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਹਨ, ਉਹ ਹਨ:

- **ਇਕਾਈਆਂ** - ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।
- **ਕਲਾਸਾਂ** - ਆਈਟਮਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਜੋ ਕੁਝ ਆਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- **ਸਬੰਧ** - ਵਸਤੂਆਂ ਜਾਂ ਵੇਰੀਏਬਲਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ, ਕ੍ਰਮਾਂ, ਜਾਂ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- **ਸਿਸਟਮ** - ਪਰਸਪਰ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਾਲੇ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਈਟਮਾਂ ਜਾਂ ਨੈੱਟਵਰਕਾਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ।
- **ਪਰਿਵਰਤਨ** - ਪਰਿਵਰਤਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ, ਪਰਿਵਰਤਨ, ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣਾ।
- **ਪ੍ਰਭਾਵ** - ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ, ਅਨੁਮਾਨ, ਨਤੀਜੇ, ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ

ਕੈਟੇਲ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

ਰੇਮੰਡ ਕੈਟੇਲ (20 ਮਾਰਚ, 1905 - 2 ਫਰਵਰੀ, 1998) ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ (ਕੈਟੇਲ, 1971)। ਇਹ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਕਲ ਹਨ

1. ਤਰਲ ਬੁੱਧੀ (gf):-

ਤਰਲ ਬੁੱਧੀ ਅਮੂਰਤ ਅਤੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸੋਚ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਵੇਂ ਕੰਮ ਜਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਤਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ, ਉਹਨਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਪੈਟਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਰੇਖਾਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤੇਜ਼ੀ

ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤਰਲ ਬੁੱਧੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਬੁਝਾਰਤ ਹੱਲ ਕਰਨ, ਖੁਫੀਆ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਬਲਾਕ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਸਥਾਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੈਟੇਲ ਕਲਚਰ ਫੇਅਰ ਆਈਕਿਊ ਟੈਸਟ, ਦ ਰੇਵਨਜ਼ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ Gf ਦੇ ਮਾਪ ਹਨ।

2. ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ਡ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ (ਜੀਸੀ)। ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ਡ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਉਸ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖਣ, ਪਿਛਲੇ ਅਨੁਭਵ, ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੀ ਬੌਧਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਓਨਾ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਆਮ ਗਿਆਨ, ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ (ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ) ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਹੁਨਰਾਂ (ਹੋਰਨ ਐਂਡ ਕੈਟੇਲ, 1967) ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤਰਲ ਬੁੱਧੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ਡ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਪੂਰੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਤਰਲ ਬੁੱਧੀ (gf) ਦੇ ਉਲਟ, ਜੋ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ਡ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ (gc) ਪਿਛਲੀ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਮਰ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਨਾਲ gc ਵਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ gf ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਟਦਾ ਹੈ।

ਸਾਵੰਤ ਸਿੰਡਰੋਮ

ਇਹ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ

ਸਾਵੰਤ ਸਿੰਡਰੋਮ ਕੀ ਹੈ?

ਸਾਵੰਤ ਸਿੰਡਰੋਮ ਇੱਕ ਦੁਰਲੱਭ ਪਰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੰਤੂ-ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਕੁਝ ਅਸਧਾਰਨ ਟਾਪੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਮੁੱਚੀ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (Treffert. 2000: 2006)

- ਸ਼ਬਦ "ਸਾਵੰਤ" ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸ਼ਬਦ "ਸੇਵੇਇਰ" ਤੋਂ ਹੈ। ਸਾਵੰਤ ਸਿੰਡਰੋਮ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾ. ਜੇ. ਲੈਂਗਡਨਡੇਮ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, (ਉਸਨੇ ਡਾਊਨ ਸਿੰਡਰੋਮ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ)। 1887 ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ "ਇਡੀਅਟ ਸਾਵੰਤ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।

ਟੈਮ ਵਿਗਿੰਸ

- ਇੱਕ ਅਫਰੀਕੀ ਅਮਰੀਕੀ ਗੁਲਾਮ ਜੋ ਅੰਨ੍ਹਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।
- ਉਹ "ਅੰਨ੍ਹੇ ਟੈਮ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ
- ਉਹ ਔਟਿਸਟਿਕ ਸੀ।
- ਉਹ ਸੰਗੀਤਕ ਸੀ

ਕਿਮ ਪੀਕ

- " ਮੈਗਾਸਾਵੈਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਦਿਮਾਗ ਲਗਭਗ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸੀ ਜੋ ਇਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰੈਸ਼ੈਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। (Treffert et al, 2002)
- ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਮੋਰੀ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 12,000 ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

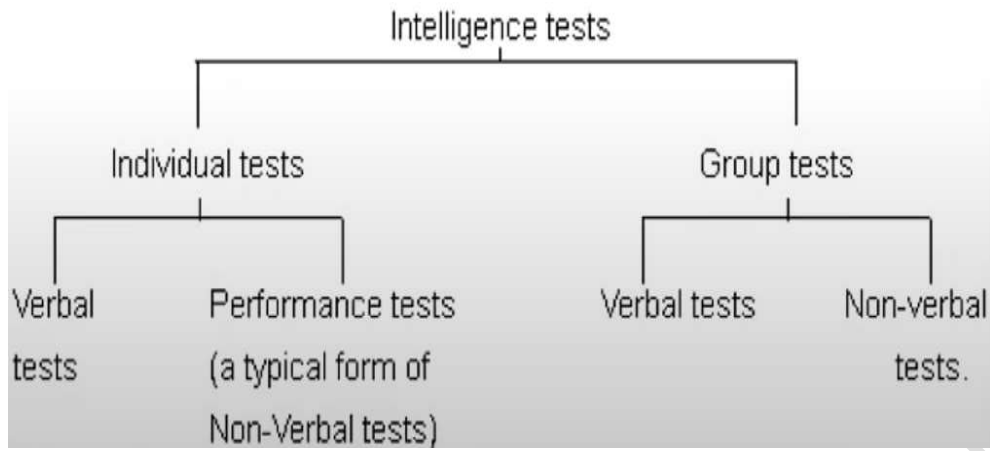
ਓਰਲੈਂਡੋ ਸੇਰੇਲ

- ਓਰਲੈਂਡੋ ਨੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਬੇਸਬਾਲ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
- ਉਸਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਕੈਲੰਡਰ ਗਣਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਾ ਮੌਸਮ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮਾਪ

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਅਲਫ੍ਰੈਡ ਬਿਨੇਟ ਨੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਫੀਆ ਜਾਂਚਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਟੈਸਟ

- ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
- ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
- ਬਣਾਉਣਾ ਔਖਾ / ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲਾ / ਮਹਿੰਗਾ
- ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਦੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਨਿਗਰਾਨੀ / ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨਾਲ ਬਿਹਤਰ ਤਾਲਮੇਲ
- ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ / ਕਲੀਨਿਕਲ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵਾਂ

ਗਰੁੱਪ ਟੈਸਟ

- ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
- ਮੱਧਮ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ
- 'ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਘੱਟ ਮੁਸ਼ਕਲ
- ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਘੱਟ ਮੌਕੇ
- ਵਿਦਿਅਕ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅਨੁਕੂਲ

ਟੈਸਟਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮ

- ਜੁਬਾਨੀ ਟੈਸਟ
- ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਟੈਸਟ
- ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ ਟੈਸਟ

ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਟੈਸਟ - : ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਭਾਸ਼ਾ ਭਾਵੇਂ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਹੋਵੇ, ਨੰਬਰ

- ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
- ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ
- ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਰੁੱਪ ਟੈਸਟ
- ਉਦਾ

1. ਬਿਨੇਟ ਸਾਈਮਨ ਸਕੇਲ (ਵਿਅਕਤੀਗਤ)
2. ਸਟੈਨਫੋਰਡ ਬਿਨੇਟ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਸਕੇਲ (ਵਿਅਕਤੀਗਤ)
3. ਆਰਮੀ ਅਲਫਾ ਟੈਸਟ (ਸਮੂਹ)

4. ਆਰਮੀ ਜਨਰਲ ਵਰਗੀਕਰਣ ਟੈਸਟ (ਸਮੂਹ)

ਜੁਬਾਨੀ ਸਮੂਹ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਟੈਸਟ

- ਆਰਮੀ ਅਲਫ਼ਾ ਟੈਸਟ (1917)- ਰਾਬਰਟ ਯੇਰਕਸ।
- ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਟਰਮਨ ਗਰੁੱਪ ਟੈਸਟ (1920)।

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਟੈਸਟ

- ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਈਟਮਾਂ
- ਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼
- ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ
- ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ/ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਵਾਲੇ/ਪ੍ਰੀ-ਸਕੂਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
- ਉਦਾਹਰਨ:

1. ਫੌਜ ਬੀਟਾ ਟੈਸਟ (ਸਮੂਹ)
2. 2- ਕੋਹ ਦੇ ਬਲਾਕ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਟੈਸਟ (ਵਿਅਕਤੀਗਤ)

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ

- ਉਸਾਰੀ ਮੁਸ਼ਕਲ
- ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
- ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਘੱਟ ਵਿਹਾਰਕ

ਗੈਰ - ਜੁਬਾਨੀ ਟੈਸਟ / ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮੁਫਤ ਟੈਸਟ

ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਟੈਸਟ - ਟੈਸਟ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ

- ਟੈਸਟ ਆਈਟਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ
- ਅੰਕੜਿਆਂ, ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਈਟਮਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
- ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ, ਪੈਂਟੋਮਾਈਮ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼
- ਕਾਗਜ਼ੀ ਪੈਨਸਿਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗੈਰ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ
- ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
- ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
- ਉਦਾ

1. ਰੇਵੇਨ ਦੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ (ਸਮੂਹ)
2. ਕੈਟੇਲ ਕਲਚਰ ਫੇਅਰ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਟੈਸਟ (ਗਰੁੱਪ)
3. ਗੁੱਡਨਫਜ਼ ਡਰਾਅ ਏ ਮੈਨ ਟੈਸਟ (ਵਿਅਕਤੀਗਤ)

ਮੈਰਿਲ - ਪਾਮਰ ਟੈਸਟ (1948) - ਇਸ ਵਿੱਚ 13 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ 66 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਲਈ ਕੁਝ 38 ਟੈਸਟ ਸਨ।

ਪਿੰਟਰ ਪੈਟਰਸਨ ਪਰਫਾਰਮੈਂਸ ਸਕੇਲ (1917)- 4 ਤੋਂ 16 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ।

ਮਿਨੀਸੋਟਾ ਪ੍ਰੀ-ਸਕੂਲ ਸਕੇਲ (1940)- 13 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ 5 ਸਾਲ ਦੇ ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਲਈ।

ਗੁੱਡ ਇਨਫਰਜ਼ ਡਰਾਇੰਗ ਏ ਮੈਨ ਟੈਸਟ - (ਡਰਾਇੰਗ ਦੁਆਰਾ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮਾਪ) ਇਹ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਪਿਕਚਰ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਕੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬੇਧਾਤਮਕ ਟੈਸਟ ਹੈ।

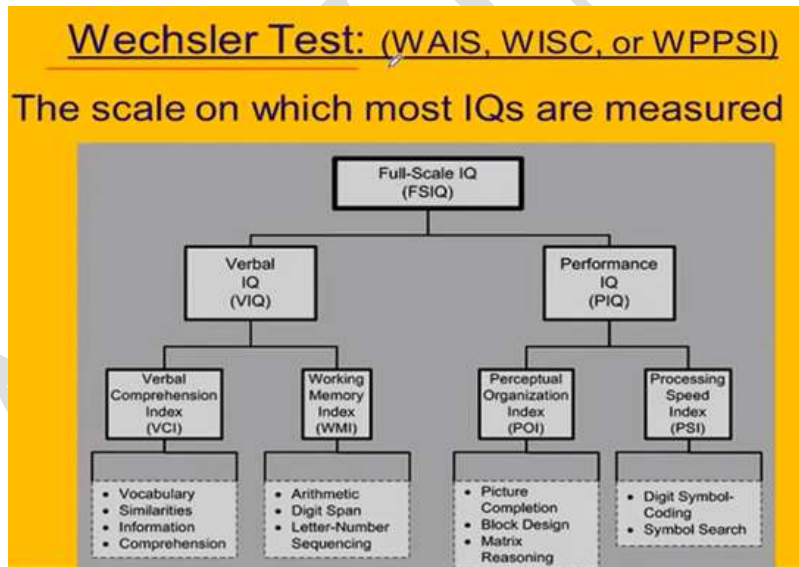
ਪੋਰਟੀਅਸ ਮੇਜ਼ ਟੈਸਟ (1925)

ਭਾਟੀਆ ਬੈਟਰੀ (1955)- ਡਾ: ਚੰਦਰ ਮੋਹਨ ਭਾਟੀਆ

ਗੈਰ-ਮੈਥਿਕ ਗਰੁੱਪ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਟੈਸਟ

- ਆਰਮੀ ਬੀਟਾ ਟੈਸਟ - (1917) ਯਰਕੇਸ ਇਸ ਸੈੱਟ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਲਾਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਮੁਕੰਮਲਤਾ, ਜਿਓਮੈਟਰੀ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।
- ਰੇਵਨਜ਼ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਮੈਟਰਿਸ(1938)
- ਕੈਟਲ ਕਲਚਰ ਮੁਫਤ ਟੈਸਟ(1920)
- ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਗੈਰ-ਮੈਥਿਕ ਟੈਸਟ(1936)

ਵੇਚਸਲਰ ਸਕੇਲ -ਜੁਬਾਨੀ ਆਈਟਮਾਂ

WAIS- ਵੇਚਸਲਰ ਅਡਲਟ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਸਕੇਲ।

WISC - ਵੇਚਸਲਰ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਕੇਲ।

WPPSI - ਵੇਚਸਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ।

MCQ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਣ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਕੰਮ ਕਰਨ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜਾਂ ਗਲੋਬਲ ਸਮਰੱਥਾ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?
A. ਸਪੀਅਰਮੈਨ B. ਬਿਨੇਟ C. ਡੇਵਿਡ ਵੇਚਸਲਰ D. ਗੈਲਨ
2. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਣ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਵਿਵਸਥਿਤ ਟੈਸਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ?
A. ਟਰਮਨ B. ਬਿਨੇਟ C. ਬੋਰਨਡਾਈਕ D. ਵੇਚਸਲਰ
3. ਉਹ ਅਨੁਪਾਤ ਜੋ ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ ਅਤੇ ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-
A. ਵਿਕਾਸ ਭਾਗ (DQ) B. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਕੋਫੀਸ਼ੰਟ (IQ)
C. ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮਾਤਰਾ (PQ) D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
4. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ? ਬੁੱਧੀ ਦੇ?
A. ਸਪੀਅਰਮੈਨ B. ਥਰਸਟੋਨ C. ਗਿਲਫੋਰਡ D. ਬੋਰਨਡਾਈਕ
5. ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟ, ਭਾਵ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿਖਲਾਈ ਨਾਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-
A. ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਟੈਸਟ B. ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ
C. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਟੈਸਟ D. ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਟੈਸਟ
6. ਟੈਸਟ ਦੇ ਸਕੋਰ _____ ਜਦੋਂ ਉਹ ਭਰੋਸੇਮੰਦ, ਦੁਬਾਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਹੋਣ।
A. ਭਰੋਸੇਯੋਗ B. ਭਰੋਸੇਯੋਗ C. ਵੈਧ D. ਅਵੈਧ
7. _____ ਮੰਦਬੁੱਧੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਈਕਿਊ 25 ਤੋਂ 39 ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
A. ਹਲਕਾ B. ਦਰਮਿਆਨਾ C. ਗੰਭੀਰ D. ਡੂੰਘਾ
8. ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਨਮੂਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
A. ਸਥਿਤੀਵਾਦ B. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ
C. ਮੁਲਾਂਕਣ D. ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲਤਾ
9. ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸਮੂਹ ਵਜੋਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ- ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
A. ਯੂਨੀ ਫੈਕਟਰ B. ਦੋ ਫੈਕਟਰ
C. ਲੜੀਵਾਰ D. ਮਾਡਲ ਦਾ ਢਾਂਚਾ
10. ਗਿਲਡਫੋਰਡ ਦੇ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ _____ ਸੈੱਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
A. 120 B. 130 C. 180 D. 100
11. ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ ਤੋਹਫ਼ਾ ਉੱਚ ਯੋਗਤਾ, ਉੱਚ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ - ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ

- A. ਉੱਚਾ ਨਿਰਣਾ
B. ਉੱਚੀ ਸੋਚ
C. ਉੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ
D. ਉੱਚ ਪ੍ਰੇਰਣਾ

12. ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਖੁਫੀਆ ਟੈਸਟ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੀ?

- A. CB ਚਾਵਲ
B. SM ਮੋਹਸਿਨ
C. ਮਹਾਲਨੇਬਿਸ
D. ਉਦੈ ਪਾਰੀਕ

13. ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪਾਸ ਮਾਡਲ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ 3 ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਇਕਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ _____ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:

- A. ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ
B. ਅਰਥ ਅਤੇ ਸਥਾਨਿਕ
C. ਸੰਕਲਪਿਕ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ
D. ਗਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ

14. ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਮਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

- A. ਪ੍ਰਤਿਭਾ
B. ਬੌਧਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਮ
C. ਪ੍ਰਤਿਭਾ
D. ਬੁੱਧੀਮਾਨ

15. ਖੁਫੀਆ-ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਥ੍ਰੈਸ਼ਹੋਲਡ ਹਾਈਪੋਥੀਸਿਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

- A. ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੰਧ ਹੈ
B. ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਖੁਫੀਆ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੰਧ ਹੈ
C. ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਖੁਫੀਆ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੰਧ ਹੈ।
D. ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਖੁਫੀਆ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੰਧ ਹੈ।

16. ਫਲੂਇਡ ਜਨਰਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ (ਜੀਐਫ) ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- (a) ਉਤੇਜਕ ਪੈਟਰਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ
(ਬੀ) ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ
(c) ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਣ ਲਈ
(d) ਗਿਣਾਤਮਕ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ

ਕੋਡ:

- A. (a) ਅਤੇ (b) ਸਿਰਫ਼
B. (c) ਅਤੇ (d) ਸਿਰਫ਼
C. (a), (b) ਅਤੇ (c) ਸਿਰਫ਼
D. (b), (c) ਅਤੇ (d) ਸਿਰਫ਼

17. ਟ੍ਰਾਈਆਰਕਿਕ ਥਿਊਰੀ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

- (a) ਅਯਾਮੀ (b) ਕੰਪੈਨੈਂਸ਼ੀਅਲ (c) ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ (d) ਅਨੁਭਵੀ

ਕੋਡ:

- A. (a), (b) ਅਤੇ (c) ਸਿਰਫ਼
B. (a), (b) ਅਤੇ (d) ਸਿਰਫ਼
C. (b), (c) ਅਤੇ (d) ਸਿਰਫ਼
D. (a), (c) ਅਤੇ (d) ਸਿਰਫ਼

18. 115 ਦਾ ਵੇਚਸਲਰ ਟਾਈਪ ਡਿਵੀਏਸ਼ਨ IQ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰੈਂਕ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ?

- A. 68
B. 84
C. 90
D. 9

19. ਗਿਲਫੋਰਡ (1981) ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ SOI ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਬੌਧਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀਵਾਰ ਬਣਤਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ _____ ਪਹਿਲੇ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਕਾਰਕ ਹਨ; _____ ਦੂਜੇ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਕਾਰਕ; ਅਤੇ _____ ਤੀਜੇ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਕਾਰਕ।
- A. 150 ; 85; 20 B. 120 ; 80; 20 C. 150 ; 85; 16 D. 180 ; 75; 18
20. ਥਰਸਟਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰੋ:
- A. ਮੌਖਿਕ ਸਮਝ; ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰਵਾਹ; ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਯੋਗਤਾ; ਮੈਮੋਰੀ; ਅਨੁਭਵੀ ਗਤੀ; ਪ੍ਰੇਰਕ ਤਰਕ, ਸਥਾਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ
 B. ਜੁਬਾਨੀ ਪ੍ਰਵਾਹ; ਮੌਖਿਕ ਸਮਝ; ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਯੋਗਤਾ; ਮੈਮੋਰੀ; ਅਨੁਭਵੀ ਗਤੀ; ਸਥਾਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ; ਪ੍ਰੇਰਕ ਤਰਕ
 C. ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਯੋਗਤਾ; ਮੌਖਿਕ ਸਮਝ; ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰਵਾਹ; ਮੈਮੋਰੀ; ਪ੍ਰੇਰਕ ਤਰਕ; ਸਥਾਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ; ਅਨੁਭਵੀ ਗਤੀ
 D. ਸਥਾਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ; ਪ੍ਰੇਰਕ ਤਰਕ; ਮੈਮੋਰੀ; ਅਨੁਭਵੀ ਗਤੀ; ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਯੋਗਤਾ; ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰਵਾਹ; ਜੁਬਾਨੀ ਸਮਝ
21. ਗਿਲਫੋਰਡ ਦੇ ਬੁੱਧੀ ਮਾਡਲ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:
- A. ਸੰਚਾਲਨ, ਸਮੱਗਰੀ, ਉਤਪਾਦ B. ਸੰਚਾਲਨ; ਉਤਪਾਦ; ਸਮੱਗਰੀ
 C. ਸਮੱਗਰੀ; ਓਪਰੇਸ਼ਨ; ਉਤਪਾਦ D. ਉਤਪਾਦ; ਸਮੱਗਰੀ; ਓਪਰੇਸ਼ਨ
22. ਖੁਫੀਆ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਥੈਸਹੋਲਡ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ?
- A. ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ 'ਯੂ' ਕਿਸਮ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ।
 B. ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ 'ਇਨਵਰਟੇਡ ਯੂ' ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ।
 C. ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ 'ਬੁਰਾ-ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ' ਹਨ।
 D. ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
23. ਸਟਰਨਬਰਗ ਦੇ ਤਿਕੋਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- A. ਕੰਪੋਨੈਂਸੀਅਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ B. ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਖੁਫੀਆ
 C. ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ਡ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ D. ਅਨੁਭਵੀ ਬੁੱਧੀ
24. ਰਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ _____ ਅਤੇ _____ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਚ ਅਤੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਲਚਕਤਾ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ।
- A. ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ; ਹੱਲ B. ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ; ਸਿੱਟੇ
 C. ਨਵੀਨਤਾਕਾਰੀ ਵਿਚਾਰ; ਸਿੱਟੇ D. ਨਵੀਨਤਾਕਾਰੀ ਵਿਚਾਰ; ਹੱਲ
25. ਤਰਕ ਵਿੱਚ, ਐਸੇਸੀਏਸ਼ਨ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:
- A. ਸਮੱਸਿਆ B. ਹੱਲ C. ਚਿੱਤਰ D. ਸੁਪਨਾ
- 26.. ਐਂਗੁਲਰ ਗਾਇਰਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਵਾਲੇ ਮਰੀਜ਼ ਬੋਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
- A. ਅਪੋਨੀਆ B. ਡਿਸਲੈਕਸੀਆ C. ਅਪੇਸੀਆ D. ਪੈਰੇਥੀਸੀਆ
27. ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬੋਲਣ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਲਈ ਆਮ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
- A. ਅਸਟੇਸੀਆ-ਅਬੇਸੀਆ B. ਅਪੇਸੀਆ C. ਅਪੋਨੀਆ D. ਪੈਰੇਥੀਸੀਆ

28. "ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ" ਅਤੇ "ਰਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ" ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਹਨ:

- A. ਐਂਟਿਸਟਿਕ ਸੋਚ
B. ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਸੋਚ
C. ਚਿੱਤਰ
D. ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਸੋਚ

29. "ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ" ਸ਼ਬਦ ਇੱਕ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਰਸਤੂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਸੇਰੋ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

- A. ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ
B. ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ
C. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ
D. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ

30. ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਉਮਰ (CA) 8 ਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ 10 ਸਾਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ IQ ਹੈ:

- A. 125
B. 110
C. 140
D. 190

31. ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਔਸਤ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਦਾ IQ ਹੋਵੇਗਾ:

- A. 120
B. 140
C. 130
D. 100

32. ਮੌਜੂਦਾ ਸਟੈਨਫੋਰਡ-ਬਿਨੇਟ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਟੈਸਟ ਬਿਨੇਟ ਅਤੇ ਸਾਈਮਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ:

- A. 1900 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ
B. 1800 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ
C. 1600 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ
D. 1700 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ

33. ਪਹਿਲਾ ਖੁਫੀਆ ਟੈਸਟ ਦੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਆਦਮੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹਨ:

- A. ਬਿਨੇਟ ਅਤੇ ਸਾਈਮਨ
B. ਐਲਨ ਅਤੇ ਹੋਨਜ਼ਿਕ
C. ਅਨਾਸਤਾਸੀ ਅਤੇ ਫੋਰਗੂਸਨ
D. ਵੇਸਲਰ ਅਤੇ ਫੋਰਨਰ

34. ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਢਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

- A. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ
B. ਮੈਮੋਰੀ
C. ਭਾਵਨਾ
D. ਸਿਖਲਾਈ

ਬੌਧਿਕ ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ?-

- A. ਜੇਬੀ ਵਾਟਸਨ
B. ਡਬਲਯੂ ਕੋਹਲਰ
C. ਜੀਨ ਪਿਗੇਟ
D. ਜੇਨਸਨ

36. ਕਿਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ - ਇੱਕ ਸਹਿਯੋਗੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੋਧਾਤਮਕ ਯੋਗਤਾ?

- A. ਏਜੇਬੀ ਵਾਟਸਨ
B. ਬਾਰ ਜੇਨਸਨ
C. ਵਿਲਹੇਲਮ ਵੁੰਡਟ
D. ਏਬੀ ਟਿਚਨਰ

37. ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਅਤੇ ਤਾਪਮਾਨ ਆਦਿ?

- A. ਆਰ.ਬੀ. ਕੈਟੇਲ
B. ਏ.ਐਲ. ਬੋਰਨਡਾਈਕ
C. ਏ.ਆਰ. ਜੇਨਸਨ
D. ਕਾਰਲ ਸਪੀਅਰਮੈਨ

38. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੇ ਦੋ-ਕਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ?

- A. ਜੇ.ਬੀ. ਵਾਟਸਨ
B. ਆਰ.ਬੀ. ਕੈਟੇਲ
C. ਏ.ਐਲ. ਬੋਰਨਡਾਈਕ
D. ਏ.ਆਰ. ਜੇਨਸਨ

39. ਇੱਕ ਸਿੱਖਣ ਸਿਧਾਂਤਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥਿਉਰੀ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੱਧਰਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਹਨ- ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਅਮੂਰਤ ਪੱਧਰ, -ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮਕੈਨੀਕਲ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰ। ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ?

A. ਏਆਰਬੀ ਕੈਟੇਲ B. ਕਾਰਲ ਸਪੀਅਰਮੈਨ C. ਕਾਰ ਜੇਨਸਨ D. ਡੋਲ ਥੋਰਨਡਾਈਕ

40. ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾ ਵਿਵਸਥਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

A. ਏ. ਆਰ. ਜੇਨਸਨ B. ਈ. ਐਲ. ਥੋਰਨਡਾਈਕ C. ਕਾਰਲ ਸਪੀਅਰਮੈਨ D. ਆਰ. ਬੀ. ਕੈਟੇਲ

41. ਕਿਸਨੇ "ਆਮ ਕਾਰਕ" ਅਤੇ "ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖਾਸ ਕਾਰਕ" ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ?

A. ਕਾਰਲ ਸਪੀਅਰਮੈਨ B. ਏ. ਆਰ. ਜੇਨਸਨ C. ਈ. ਐਲ. ਥੋਰਨਡਾਈਕ D. ਆਰ. ਬੀ. ਕੈਟੇਲ

42. ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਣਾ, ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

A. ਆਮ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਡਿਗਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

B. ਵਧੇਰੇ ਡਿਗਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

C. ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਸਾਰ ਪੱਧਰ

D. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾ

43. ਕੈਟੇਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਲਟਕਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

A. ਤਰਲ ਬੁੱਧੀ (gf)

B. ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ਡ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ (ge)

C. ਖਾਸ ਕਾਰਕ (S)

D. ਆਮ ਕਾਰਕ (G)

44. ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬਿਨੇਟ-ਸਾਈਮਨ ਸਕੇਲ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:

A. 1908

B. 1905

C. 1903

D. 1900

45. "ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਕੁਓਟੈਂਟ" (I.Q.) ਸ਼ਬਦ ਕਿਸਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ?

A. ਏ. ਆਰ. ਜੇਨਸਨ

B. ਈ. ਐਲ. ਥੋਰਨਡਾਈਕ

C. ਆਰ. ਬੀ. ਕੈਟੇਲ

D. ਵਿਲੀਅਮ ਸਟਰਨ

46. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ

A. ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਨੇ ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਦਿੱਤਾ

B. ਰਚਨਾਤਮਕ ਬੱਚਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

C. ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੰਧ ਹੈ

D. ਖਾਧੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਬਿਆਨ ਗਲਤ ਹਨ

47. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਨਸਿਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ

A. ਮਾੜੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ

B. ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾੜੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ

C. ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ

D. IQ 25-70 ਵਿਚਕਾਰ

48. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ

- A. ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
- B. ਉਹ ਜੋ ਅਮੂਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
- C. ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ
- D. ਜਿਸ ਕੋਲ ਲੰਬੇ ਨਿਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਲਿਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ

49. ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ?

- A. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਅਮੂਰਤ ਤਰਕ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ
- B. ਬੁੱਧੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ
- C. ਸਮਾਯੋਜਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

50. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁਨਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੈ

- A. ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ
- B. ਅਕਾਦਮਿਕ ਓਵਰ-ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ
- C. ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਅਕਾਦਮਿਕ
- D. ਸਾਵੰਤ ਸਿੰਡਰੋਮ

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.C	2.B	3.B	4.C	5.B	6.B	7.C	8.B	9.A	10.C
11.C	12.B	13.A	14.C	15.B	16.C	17.C	18.B	19.C	20.A
21.A	22.C	23.A	24.D	25.B	26.B	27.B	28.D	29.A	30.A
31.D	32.A	33.A	34.A	35.B	36.B	37.C	38.B	39.D	40.C
41.A	42.A	43.A	44.B	45.D	46.C	47.A	48.D	49.D	50.D

7. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੀ ਮਲਟੀ ਡਿਮੈਂਸ਼ਨਲ ਥਿਊਰੀ

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਹਾਵਰਡ ਗਾਰਡਨਰ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਵਿਆਪਕ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਲਟੀ ਡਾਈਮੈਂਸ਼ਨਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਜਾਂ ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਥਿਊਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਥਿਊਰੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅੱਠ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਬੁੱਧੀ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ .ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਨੂੰ ਲਰਨਿੰਗ ਸਟਾਈਲ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਵਰਡ ਗਾਰਡਨਰ ਇਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

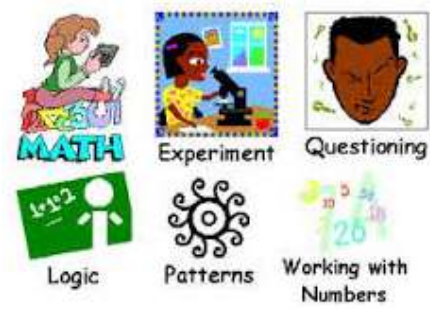
ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ "ਫ੍ਰੇਮਜ਼ ਆਫ ਮਾਈਂਡ "ਵਿੱਚ ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ,ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ,ਜਿਸਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਆਮ ਬੁੱਧੀ ਲਈ" ਜੀ "ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ,ਜੇ ਸਿਰਫ ਬੇਧਾਤਮਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ,ਗਾਰਡਨਰ ਨੇ ਅੱਠ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ।

1. ਭਾਸ਼ਾਈ ਬੁੱਧੀ - ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ।

2. ਲਾਜ਼ੀਕਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ - ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਣਿਤ ਦੇ ਹੁਨਰ।

3. ਸਥਾਨਿਕ ਖੁਫੀਆ - ਵਿਜ਼ੁਅਲ ਸਿੱਤਰ ਅਤੇ ਪੈਟਰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਹੁਨਰ।

4. ਸੰਗੀਤਕ ਬੁੱਧੀ - ਸੰਗੀਤਕ ਤਾਲ ਅਤੇ ਪੈਟਰਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ

5. ਸਰੀਰਿਕ - ਕਿਨਾਸਥੈਟਿਕ - ਸਰੀਰ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਲਚਕੀਲੇ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਣਾ।

6. ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਬੁੱਧੀ - ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਸੂਖਮ ਪਹਿਲੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ।

7. ਇੰਟਰਪਰਸਨਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ - ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ, ਇਰਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ।

8. ਕੁਦਰਤੀ ਬੁੱਧੀ - ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ।

9. ਮੌਜੂਦਗੀ ਬੁੱਧੀ

ਹੋਂਦ ਵਾਲੀ ਖੁਫੀਆ ਨੈਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਗਾਰਡਨਰ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਜੋੜ ਵਜੋਂ ਸੁਝਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਜੋਂ ਹੋਂਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ "ਵੱਡੇ" ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵੱਡੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਾਜ਼ੁਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਵਾਟਰਹਾਊਸ (2006) ਵਰਗੇ ਬੇਧਾਤਮਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਭਵੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ,ਜਾਂ ਟੈਸਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ,ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖੁਫੀਆ ਟੈਸਟ ਅੱਠ ਵੱਖਰੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜਨਰਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ" ,ਜੀ "ਲਈ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

MCQ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਨਿਰੀਖਣ ਹਾਵਰਡ ਗਾਰਡਨਰ ਦੀ ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸੀ ਥਿਊਰੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- A. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੁਫੀਆ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਲੜੀਵਾਰ ਹਨ
- B. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਵੀਨਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
- C. ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਖਾਸ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ
- ਡੀ. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ, ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ

2. ਗਾਰਡਨਰ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਬੁੱਧੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- A. ਸਥਾਨਿਕ
- B. ਭਾਸ਼ਾਈ
- C. ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ
- D. ਕੁਦਰਤਵਾਦੀ

3. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਥਿਊਰੀ ਬੁੱਧੀ (ਭਾਵ ਮੈਟਾ-ਕੰਪੋਨੈਂਟਸ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਭਾਵ ਰਚਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ)। ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

- A. ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਦਾ 'ਜੀ' ਫੈਕਟਰ
- B. ਸਟਰਨਬਰਗ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸਟਰਾਈਕਰਿਕ ਸਿਧਾਂਤ
- C. ਖੁਫੀਆ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
- D. ਥਰਸਟੋਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ

4. $IQ = (\text{ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ} / \text{ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਉਮਰ}) \times 100$ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

- A. ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਸਟੈਨਫੋਰਡ-ਬਿਨੇਟ ਸਕੇਲ
- B. ਮਿਨੇਸੋਟਾ ਪੇਪਰ ਫਾਰਮ ਬੋਰਡ ਟੈਸਟ
- C. ਬਿਨੇਟ-ਸਾਈਮਨ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

5. ਸਾਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਆਈਕਿਊ ਸਕੇਲ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਮਰ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

- A. IQ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ
- B. IQ ਦੀ ਵਿਵਹਾਰ
- C. ਦੋਵੇਂ (1) ਅਤੇ (2)
- D. ਨਾ ਹੀ (1) ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ (2)

6. ਬੁੱਧੀ ਭਾਗ 105 ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ

- A. ਉੱਤਮ ਖੁਫੀਆ
- B. ਔਸਤ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ
- C. ਆਮ ਜਾਂ ਔਸਤ ਬੁੱਧੀ
- D. ਸੰਜੀਵ

7. ਸਟੈਂਡਫੋਰਡ-ਬਿਨੇਟ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਸਕੇਲ 'ਤੇ 11 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਕੋਰ 130 ਹੈ। ਮੰਨ ਕੇ $s = 100$ ਅਤੇ $s = 15$ ਇੱਕ ਆਮ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਕਰ ਵਿੱਚ, 11 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ, ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ

- A. 78%
- B. 80%
- C. 98%
- D. 88%

8 ਬਿਨੇਟ-ਸਾਈਮਨ ਟੈਸਟ ਮਾਪਦੇ ਹਨ

- A. ਜਨਰਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ
- B. ਖਾਸ ਖੁਫੀਆ
- C. ਰਵੱਈਆ
- D. ਯੋਗਤਾ

9 ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਉਮਰ 10 ਸਾਲ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ 12 ਸਾਲ ਹੈ। ਉਸਦਾ IQ ਹੋਵੇਗਾ

- A.80 B.100 C.120 D.140

10 ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਨੈਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- A. ਜਿਸ ਕੋਲ ਲੰਬੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਲਿਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ
B. ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ
C. ਉਹ ਜੋ ਅਮੂਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ
D. ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

11 16 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਈਕਿਊ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ 75 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਸਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ ਸਾਲ ਹੋਵੇਗੀ।

- A.15 B.12 C.8 D.14

12 IQ ਸਕੋਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ

- A. ਮੱਧਮ ਤੌਰ 'ਤੇ B. ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ C. ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ D. ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ

13 ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ

- A. ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ ਦਾ IQ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ
B. ਖੁਫੀਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
C. ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
D. ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

14 ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਤਿੰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਟਰਨਬਰਗ ਦੀ ਟ੍ਰਾਈਆਰਕਿਕ ਥਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

- A. ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ B. ਕੰਪੇਨੈਂਸੀਅਲ C. ਸਮਾਜਿਕ D. ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ

15 ਹਾਵਰਡ ਗਾਰਡਨਰ ਦੀ ਮਲਟੀਪਲ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

- A. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਹੁਨਰ B. ਆਮ ਬੁੱਧੀ
C. ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਆਮ ਯੋਗਤਾਵਾਂ D. ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਯੋਗਤਾਵਾਂ

16 'ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ' ਬਾਰੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ

- A. ਇਹ ਖੋਜ-ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ
B. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ
C. ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
D. ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ

17 'ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸੀ ਦੀ ਥਿਊਰੀ' ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ

- A. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਟੈਸਟ ਨਹੀਂ ਹਨ
B. ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਤ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

- C. ਕੇਵਲ ਅਬਰਾਹਿਮ ਮਾਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਠੋਸ ਅਨੁਭਵੀ ਅਧਿਐਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ
D. ਆਮ ਖੁਫੀਆ 'ਜੀ' ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ

18 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਟਰਨਬਰਗ ਦੀ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੇ ਟ੍ਰਾਈਆਰਕਿਕ ਥਿਊਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ?

- A. ਵਿਹਾਰਕ ਬੁੱਧੀ
B. ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ
C. ਸਰੋਤ ਬੁੱਧੀ
D. ਗਣਿਤਿਕ ਬੁੱਧੀ

19 ਪਹਿਲੀ ਖੁਫੀਆ ਜਾਂਚ ਕਿਸਨੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ?

- A. ਡੇਵਿਡਵੇਚਸਲਰ
B. ਅਲਫਰੇਡਬਿਨੇਟ
C. ਚਾਰਲਸਡਵਰਡ ਸਪੀਅਰਮੈਨ
D. ਰੈਬਰਟਸਟਨਬਰਗ

20 ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

- A. ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ
B. ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਟੈਸਟ
C. ਸਕ੍ਰੀਨਿੰਗ ਟੈਸਟ
D. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਟੈਸਟ

21 ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੁਨਰ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?

- A. ਯਾਦ ਕਰਨਾ
B. ਮੈਟਰ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ
C. ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ
D. ਹਮਦਰਦੀ

22 ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਟ੍ਰਾਈਆਰਕਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਵਿਹਾਰਕ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- A. ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਕਾਰ ਦੇਣਾ
B. ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਣਾ
C. ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਚੁਣਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ
D. ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣਾ

23 ਬੁੱਧੀ ਹੈ

- A. ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ
B. ਇੱਕ ਇਕਵਚਨ ਅਤੇ ਆਮ ਧਾਰਨਾ
C. ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ
D. ਇੱਕ ਖਾਸ ਯੋਗਤਾ

24 ਹਾਵਰਡ ਗਾਰਡਨਰ ਦੀ ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੀ ਥਿਊਰੀ (MI) ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ

- A. ਬੁੱਧੀ ਸਿਰਫ IQ ਟੈਸਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
B. ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਬਦਲਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ MI ਨੂੰ ਇੱਕ ਢਾਂਚੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
C. ਯੋਗਤਾ ਕਿਸਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ
D. ਹਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਔਠ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

25 ਇੱਕ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਬੱਚਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

- A. ਧਾਰਮਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ
B. ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ
C. ਸੁਹਜਾਤਮਕ ਮੁੱਲ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

26 ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੰਧ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

A. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ B. ਪ੍ਰਾਪਤੀ C. ਸੁਹਜਾਤਮਕ ਮੁੱਲ D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

27 ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੀ ਦੇ ਕਾਰਕ ਥਿਊਰੀ ਕਿਸਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ?

A. ਸਪੀਅਰਮੈਨ B. ਬੋਰਨਡਾਈਕ C. ਗੁਲੀਫੋਰਡ D. ਕਟੇਲ

28 ਥਰਸਟੇਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ 'ਮੁਢਲੀ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾ' ਨਹੀਂ ਹੈ?

A. ਗਣਿਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ B. ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੈਮੋਰੀ
C. ਸੋਚਣ ਦੀ ਗਤੀ D. ਪ੍ਰੋਰਕ ਤਰਕ

29 ਤਰਲ ਅਤੇ ਟਰਨਬਰਗ ਐਡ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਥਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

A. ਸਟਰਨਬਰਗ ਅਤੇ ਬਿਨੇਟ B. ਕੈਟਲ ਅਤੇ ਸਿੰਗ
C. ਬਿਨੇਟ ਅਤੇ ਸਾਈਮਨ D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

30 ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ਡ ਬੁੱਧੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ

A. ਤੰਤੂ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਕਾਸ B. ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ
C. learning and experience D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

31 ਹਾਵਰਡ ਗਾਰਡਨਰ ਦੀ ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ

A. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਹੁਨਰ B. ਆਮ ਬੁੱਧੀ
C. ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਆਮ ਯੋਗਤਾਵਾਂ D. ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਯੋਗਤਾਵਾਂ

32 ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਖੁਫੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਨਸਿਕ ਚਿੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਡੋਮੇਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ?

A. ਸਪੇਸ਼ੀਅਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ B. ਭਾਸ਼ਾਈ ਬੁੱਧੀ
C. ਸੰਗੀਤਕ ਸੂਝ-ਬੂਝ D. ਸਰੀਰਕ-ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਬੁੱਧੀ

33. ____ ਬੁੱਧੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ __ ਬੁੱਧੀ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ

A. ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ, ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ B. ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ, ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ
C. ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ, ਸਮਾਜਿਕ D. ਸਮਾਜਿਕ, ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ

34 ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਬਹੁ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੈ

A. ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਕੇਵਲ ਸਮੁੱਚੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ 'ਪ੍ਰਤਿਭਾ' ਹਨ
B. ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ
C. it ਵਿਹਾਰਕ ਬੁੱਧੀ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
D. ਇਹ ਅਨੁਭਵੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

35. ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ

A. ਅਨੁਭਵ B. ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ C. ਸੁਮੇਲ D. ਸਮੂਹ

36. "ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬੱਚੇ ਦਿਓ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ, ਜੱਜ, ਭਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਚੋਰ ਵੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ"
- ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਟਿੱਪਣੀ

A. ਜੇ.ਬੀ. ਵਾਟਸਨ B. ਹਾਫ C. ਯੰਗ D. ਗੁਥਰੀ

37. ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਥਿਊਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਨਵਰਾਂ, ਖਣਿਜਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

A. ਕੁਦਰਤਵਾਦੀ ਖੁਫੀਆ B. ਭਾਸ਼ਾਈ ਬੁੱਧੀ
C. ਸਥਾਨਿਕ ਬੁੱਧੀ D. ਲਾਜ਼ੀਕਲ - ਗਣਿਤਿਕ ਬੁੱਧੀਮਾਨ

38. ਕਥਨ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਔਸਤ ਹਨ, ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦਾਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਪੂਰੇ ਹਨ, ਦੇ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।

A. ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਵੰਡ B. ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਾਧਾ
C. ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਅੰਤਰ D. ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਅੰਤਰ

39. ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਉਮਰ 12 ਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ 15 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਟੈਸਟ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ IQ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ -

A. 150 B. 100 C. 125 D. 120

40. ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ -

A. ਬਿਨੇਟ - ਸਾਈਮਨ ਸਕੇਲ - 1905 B. ਬਿਨੇਟ - ਸਾਈਮਨ ਸਕੇਲ - 1908
C. ਬਿਨੇਟ - ਸਾਈਮਨ ਸਕੇਲ - 1911 D. ਬਿਨੇਟ - ਸਾਈਮਨ ਸਕੇਲ - 1916

41. ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ

A. ਕੋਲਬਰਗ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਸਿਧਾਂਤ B. ਗਾਰਡਨਰ ਦਾ ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਥਿਊਰੀ
C. ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ D. ਪਿਗੇਟ ਦਾ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਸਿਧਾਂਤ

42. "ਲਾਜ਼ੀਕਲ ਮੈਥੋਮੈਟੀਕਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ

A. ਦੋ - ਫੈਕਟਰ ਥਿਊਰੀ B. ਗਰੁੱਪ ਫੈਕਟਰ ਥਿਊਰੀ
C. ਲੜੀਵਾਰ ਸਿਧਾਂਤ D. ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਥਿਊਰੀ

43. 16 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਕੋਰ 75 ਹੈ ਇੱਕ IQ ਟੈਸਟ ਹੈ; ਉਸਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ ——— ਸਾਲ ਹੋਵੇਗੀ।

A. 8 B. 14 C. 15 D. 12

44. IQ ਸਕੋਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ _____ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

A. ਬਿਲਕੁਲ B. ਬਹੁਤ C. ਦਰਮਿਆਨੀ D. ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ

45. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- A. ਇੱਕ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਉਣਾ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚੇ ਗੱਲਬਾਤ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ
ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਬੀ.ਟੀਚਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਹੈ
CA ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
D. ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਲੇਬਸ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ

46 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਲਾਸਰੂਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- A. ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸਿਖਲਾਈ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਲਾਸਰੂਮ
B. ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਲਾਸਰੂਮ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੱਲ ਸਕੇ।
C. ਖੁੱਲੇ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕੇਨਿਆਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਲਾਸਰੂਮ ਅਤੇ ਖੁੱਲੀਆਂ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦਿਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਹਨ
D. ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੀ ਸੰਗਠਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਲਾਸਰੂਮ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁਫ਼ਤ ਖੇਡਣ ਲਈ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

47 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ? (CTET ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ)

- A. ਉਹ ਇੱਕ ਸਰੋਤ-ਭੁੱਖੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿੱਖਣ ਸਰੋਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ
B. ਉਹ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ
C. ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹਨ
D. ਉਹ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਕੋਰਸ ਬਾਰੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ

48 ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਫਰੇਮਵਰਕ, 2005 ਤੋਂ ਇਸਦੀ ਸਮਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

- A.ਬੋਧਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ B.Humanism C.behaviorism D.constructivism

49 ਇੱਕ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ

- A. ਉਹ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਣ ਲਈ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ
B. ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸਕੂਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ
C. ਉਹ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹਨ
D. ਸਭ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਹਨ

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.C	2.D	3.B	4.A	5.A	6.C	7.C	8.A	9.C	10.A
11.C	12.D	13.B	14.C	15.D	16.C	17.A	18.A	19.B	20.B
21.B	22.A	23.B	24.B	25.A	26.A	27.A	28.C	29.B	30.C
31.D	32.A	33.A	34.A	35.D	36.A	37.A	38.A	39.C	40.B
41.B	42.D	43.D	44.B	45.A	46.C	47.A	48.D	49.A	

8. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ

ਭਾਸ਼ਾ ਇੱਕ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਭਾਸ਼ਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਧੁਨੀਆਂ, ਸ਼ਬਦਾਂ, ਪੈਟਰਨ ਆਦਿ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲਿਖਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੌਖਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਥਿਰ ਹੈ।

'ਭਾਸ਼ਾ' ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ 'ਲਿੰਗੂ' ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਜੀਭ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ'। ਇਸ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਜੀਭ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

- ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕਾਰਜ
- ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਲ ਫੰਕਸ਼ਨ
- ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਫੰਕਸ਼ਨ
- ਇੰਟਰਐਕਸ਼ਨ ਫੰਕਸ਼ਨ
- ਨਿੱਜੀ ਫੰਕਸ਼ਨ
- Heuristic ਫੰਕਸ਼ਨ
- ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਫੰਕਸ਼ਨ
- ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਫੰਕਸ਼ਨ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ

- A. ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
- B. ਵਿਪਰੀਤ
- C. ਵਿਵਸਥਿਤ
- D. ਵਿਲੱਖਣ
- E. ਗਤੀਸ਼ੀਲ
- F. ਰਚਨਾਤਮਕ
- G. ਉਤਪਾਦਕ.
- H. ਪ੍ਰਤੀਕ
- I. ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਹੈ।
- J. ਸੋਧਣਯੋਗ

ਮੌਖਿਕ ਸਮੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

- ਨਿਰੀਖਣ - ਸੰਵੇਦੀ ਅਨੁਭਵਾਂ ਜਾਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ
- ਵਿਚਾਰ - ਅਨੁਭਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਬਾਰੇ ਸਿੱਟਾ
- ਭਾਵਨਾ - ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ

- ਲੋੜ - ਮਦਦ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਮੰਗਣਾ

ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

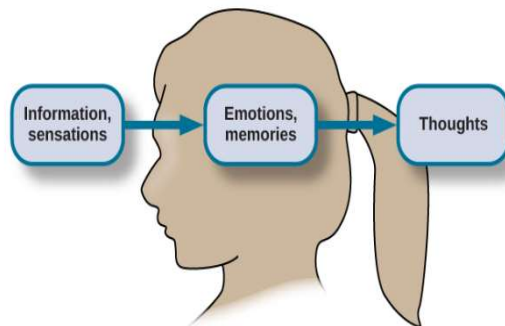
ਵਿਚਾਰ, ਉਤੇਜਨਾ ਲਈ ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਤੀਕ ਪ੍ਰਤੀਕਿਆਵਾਂ ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ (ਅੰਦਰੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ) ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ (ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ) ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਚਾਰ, ਜਾਂ ਸੋਚ, ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਉਤੇਜਨਾ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਬੋਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ, ਜੈਨੇਟਿਕਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੇਤਨ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

- ਇਹ ਉਹ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।
- ਵਿਚਾਰ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।
- ਜੇ ਮਾਨਸਿਕ ਚਿੱਤਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਚਾਰ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ?

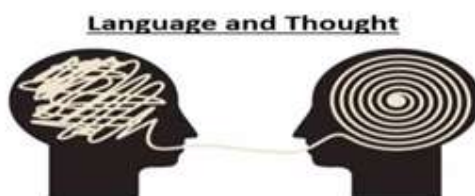
ਵਿਚਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਲਾਕ ਹਨ। ਉਹ ਬੁਨਿਆਦ ਹਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਵਿਚਾਰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ, ਮਦਦਗਾਰ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ: ਸਾਡਾ ਮਨ।

ਜਦੋਂ ਵਿਚਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਦਿਮਾਗ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯਾਦਾਂ (ਹੇਠਾਂ ਚਿੱਤਰ) ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਾਂ ਦੇਵਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

Sensations and information are received by our brains, filtered through emotions and memories, and processed to become thoughts.

ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ

- ਭਾਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ

- ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮਨ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।
- ਸਾਡਾ ਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਸ਼ਾ ਇੱਕ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
- ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਾਂ ਸਾਇਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਮਾਗ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਅਤੇ ਅਚੇਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ।

ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ:

1. ਜੇ ਭਾਸ਼ਾ ਅਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸੋਚਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
2. ਸਾਡੇ ਸੋਚਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
3. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ ਪਰ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
4. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ।

ਅਮੂਰਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ 'ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਹੈ'। 'ਆਦਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ' ਵਿਚ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ

ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਭਾਸ਼ਾਈ ਰਿਲੇਟੀਵਿਟੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ

ਭਾਸ਼ਾਈ ਰਿਲੇਟੀਵਿਟੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੇਰਫ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ; ਦੂਜਾ Piaget ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ; Vygotsky ਦੁਆਰਾ ਤੀਜਾ।

ਭਾਸ਼ਾਈ ਰਿਲੇਟੀਵਿਟੀ ਹਾਈਪੋਥੀਸਿਸ (LRH) ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਸੋਚਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਅਜੀਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਚਣ, ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕਰਨਗੇ।

- ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਨੂੰ 'ਮਜ਼ਬੂਤ' ਅਤੇ 'ਕਮਜ਼ੋਰ' ਲੇਬਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
- 'ਮਜ਼ਬੂਤ' ਸੰਸਕਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਸੋਚ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- 'ਕਮਜ਼ੋਰ' ਸੰਸਕਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਸਕਰਣ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਭਾਸ਼ਾ ਅਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੰਭਵ ਹਨ ਦੂਜੀ ਵਿੱਚ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੰਸਕਰਣ, ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸੂਖਮ (ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ) ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਮਹਿਸੂਸ ਜਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਅਤੇ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲੋਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ

2. ਵਿਚਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਥਿਉਰੀ ਜੋ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, Piaget (1950, 1967) ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। Piaget ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਕਈ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੀਗੇਟ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਭਾਸ਼ਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। Piaget ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਹਉਮੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਭਾਸ਼ਣ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਾਲਗ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਹੀ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਬੱਚਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ/ਆਂ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਬਾਲਗ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਵੱਡਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਸਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਵੱਡੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬਾਰੇ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਸੰਕਲਪ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਨਿਰਭਰਤਾ

- ਵਿਗੋਟਸਕੀ (1962) ਨੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਮੈਨੋਲੋਗ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ।
- ਉਸਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਮੂਲ ਹਨ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰ ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਿੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਪੂਰਵ-ਬੌਧਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਲਗਭਗ 2 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।
- ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਜ ਹਨ, ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ (ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ ਕਾਰਜ) ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਾ (ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਰਜ)
- ਬਾਲਗ਼ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ 2 ਅਤੇ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬੱਚੇ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਚਾਰ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

MCQ

1. ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ 'ਤੇ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ
B. ਧਾਤੂ ਭਾਸ਼ਾਈ ਤਰਕ
C. ਰੂਪ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਵਿਹਾਰਕਤਾ
D. ਭਾਸ਼ਾਈ ਰਿਲੇਟੀਵਿਟੀ

2. ਮਨੋ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੜਾਅ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- A. ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਏਨਕੋਡਿੰਗ, ਸੰਕਲਪ, ਧੁਨੀ ਵਿਗਿਆਨ/ਆਰਥੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਏਨਕੋਡਿੰਗ
B. ਸੰਕਲਪ, ਰੂਪ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਏਨਕੋਡਿੰਗ, ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਏਨਕੋਡਿੰਗ

- C. ਸੰਕਲਪ, ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਏਨਕੋਡਿੰਗ, ਧੁਨੀ ਵਿਗਿਆਨ/ਆਰਥੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਏਨਕੋਡਿੰਗ
D. ਧੁਨੀ ਸੰਬੰਧੀ ਬੁਟਸਟਰੈਪਿੰਗ, ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਏਨਕੋਡਿੰਗ, ਆਰਥੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਏਨਕੋਡਿੰਗ

3. ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜਿਸਦਾ ਗ੍ਰਾਫੀਮ ਅਤੇ ਧੁਨੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਸਾਰ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

- A. ਲੋਗੋ ਸਿਲੇਬਿਕ ਹੋਵੇ
B. ਇੱਕ ਘੱਟ ਜਾਂ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਆਰਥੋਗ੍ਰਾਫੀ ਹੋਵੇ
C. ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਆਰਥੋਗ੍ਰਾਫੀ ਹੈ
D. ਧੁਨੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮਤ ਹੋਣਾ

4. ਇੱਕ 'ਗਾਰਡਨ-ਪਾਥ' ਵਾਕ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

- A. ਇੱਕ ਢਾਂਚੇ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵਾਕ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
B. ਇੱਕ ਵਾਕ ਜੋ ਅਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕ ਦੀਆਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ
C. ਇੱਕ ਵਾਕ ਜਿਸਦਾ ਸੰਰਚਨਾ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ, ਸਿਰਫ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ
D. ਇੱਕ ਵਾਕ ਜਿਸਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਤੁਕਾ ਹੈ

5. ਗਾਰਡਨ-ਪਾਥ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ

- A. ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਰਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
B. ਅਸੀਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਵਾਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ
C. ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ
D. ਅਸੀਂ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਰਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

6. ਨੇਅਮ ਚੋਮਸਕੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ?

- A. ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਕੋਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਬੋਲੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
B. ਬੱਚੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ
C. ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ
D. ਬੱਚੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਵਜੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ

7. 'ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਾਪੇਖਤਾ ਪਰਿਕਲਪਨਾ' ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ

- A. ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਅੰਤਰ ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
B. ਕੁਝ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੁਸ਼ਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ
C. ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ
D. ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੁਨਰ ਵਿਆਖਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

8. ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸਪੈਲਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਡੀਕੋਡ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ?

- A. ਪੂਰਵ-ਵਰਣਮਾਲਾ ਪੜਾਅ
B. ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਵਰਣਮਾਲਾ ਪੜਾਅ
C. ਪੂਰਾ ਵਰਣਮਾਲਾ ਪੜਾਅ
D. ਅੰਸ਼ਕ ਵਰਣਮਾਲਾ ਪੜਾਅ

9. 'ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਡਿਸਲੈਕਸੀਆ' ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

- A. ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ

- B. ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਤੰਤੂ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਾਰ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਿੰਡਰੋਮ, ਜੋ ਬੋਧ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ
 C. ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਸਪੈਲਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ
 D. ਧਿਆਨ ਘਾਟਾ ਹਾਈਪਰਐਕਟੀਵਿਟੀ ਡਿਸਆਰਡਰ (ADHD) ਦਾ ਲੱਛਣ

10. ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ?

- A. ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰਵਾਇਤੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ
 B. ਇਹ ਉਦੋਂ ਵਧਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 C. ਇਹ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
 D. ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

11. ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਅਸੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਯੰਤਰ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

- A. ਜੀਨ ਪੀਗੇਟ B. ਇਵਾਨ ਪਾਵਲੋਵ C. ਨੋਮ ਚੋਮਸਕੀ D. ਐਫ ਸਕਿਨਰ

12. ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ਹੈ?

- A. ਵਿਵਹਾਰਵਾਦ ਸਿਧਾਂਤ B. ਰਚਨਾਵਾਦ ਸਿਧਾਂਤ
 C. ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਸਿਧਾਂਤ D. ਮਾਨਵਵਾਦ ਸਿਧਾਂਤ

13. ਕਿਹੜੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਜੀਨ ਪੀਗੇਟ B. ਲੇਵ ਵਿਗੋਟਸਕੀ C. ਬਫਿਨਰ D. ਨੋਮ ਚੋਮਸਕੀ

14. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜੋੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਸਹੀ ਮੇਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੈ?

- A. ਬੱਚੇ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਚੋਮਸਕੀ
 ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਹਨ - ਵਿਗੋਟਸਕੀ
 C. Language ਚਿੰਤਨ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ - piaget
 ਡੀ. ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਤੇਜਨਾ ਹੈ - ਬੀਐਫ ਸਕਿਨਰ

15. ਸੋਚਣਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

- A. ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਜਾਂ ਉਮੀਦ ਕਰਨਾ
 B. ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ
 C. ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰੇ
 D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

16. ਸੋਚਣਾ ਬੋਧ ਦਾ ਇੱਕ ਚਿੰਸਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

- A. ਇਹ ਇੱਕ ਉਤੇਜਨਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ
 B. ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ
 C. ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ
 D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

17. ਬੱਚੇ ਦੁਆਰਾ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ?

- A. ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਹਨ B. ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਲੜੀਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ

C. ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਪੈਟਰਨ ਹੈ

D. ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ

18. ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਇਕਾਈ ਹੈ

A. ਧੁਨੀ

B. ਪ੍ਰੈਗਮੈਟਿਕਸ

C. ਸੰਟੈਕਸ

D. ਮੋਰਫਿਮ

19. ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦਾ ਗਲਤ ਤਰੀਕਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

A. ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾ ਬੋਲਣ ਦੇਣਾ

B. ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ

C. ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪਹਿਲ

D. ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ

20. ਧੁਨੀਆਂ th, ph, ch ਹਨ

A. ਧੁਨੀ

B. ਮੋਰਫਿਮਸ

C. ਗ੍ਰਾਫੀਮ

D. ਲੈਕਸੇਮਸ

21. ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਆਮ ਹਨ?

A. ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਮਕਰਨ

B. ਸਰਲੀਕਰਨ

C. ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ

D. ਹਾਈਪਰ ਸੁਧਾਰ

22. ਧੁਨੀ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

A. ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਅਤੇ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਕਰੇ

B. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੋਲੇ

C. ਜਾਣੇ, ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਲਿਖੇ

D. ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੇ

23. ਆਰਜਵ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੋਨਾਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਆਰਜਵ ਅਤੇ ਸੋਨਾਲੀ ਵਿਚਾਲੇ ਇਹ ਚਰਚਾ ਹੈ

A. ਨਾਜੁਕ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਭਾਵਨਾ

B. ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ

C. ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿਖਲਾਈ

D. ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਬਹਿਸ

24. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਕਲਾਸਰੂਮਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਮਾਤ I ਅਤੇ II ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵਾਂ ਬਿਆਨ ਹੈ?

A. ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ

B. ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

C. ਉਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ

D. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

25. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਲਾਸਰੂਮ ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

A. ਇੱਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ

B. ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ

C. ਇੱਕ ਸਰੋਤ

D. ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ

26. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਸੰਕਲਪਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

- A. ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਇਨਾਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰੋ
 B. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਰੋਕੋ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰੋ
 C. ਲੈਕਚਰ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ
 D. ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਯਕੀਨਨ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿਓ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ
27. ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਚਪਨ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
 A. ਇੱਕ ਇੰਨਾ-ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ
 B. ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ
 C. ਇੱਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ
 D. ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ
28. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ?
 A. ਵਿਹਾਰਕ ਵਿਗਿਆਨ
 B. ਅਰਥ ਵਿਗਿਆਨ
 C. ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ
 D. ਵਿਆਕਰਣ
29. ਭਾਸ਼ਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ
 A. ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ
 B. ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ
 C. ਧਾਰਨਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ
 D. ਉਤੇਜਨਾ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ
30. ਕਿਹੜੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
 A. ਪਿਗੋਟ ਅਤੇ ਵਿਗੋਟਸਕੀ
 B. ਸਕਿਨਰ ਅਤੇ ਚੋਮਸਕੀ
 C. ਚੋਮਸਕੀ ਅਤੇ ਵਿਗੋਟਸਕੀ
 D. ਸਪਿਰ ਅਤੇ ਵੈਰਫ
31. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪਰਸਪਰ ਨਿਰਭਰਤਾ ਬਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ
 A. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ-ਨਿਰਭਰਤਾ
 B. ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ
 C. ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੋਚ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਉਲਟ
 D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
32. ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਉਮਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
 A. ਜਨਮ ਤੋਂ
 B. ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ
 C. ਦੋਰ ਨਾਲ ਬਚਪਨ
 D. ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ
33. ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
 A. 100 ਸ਼ਬਦ
 B. 60 ਸ਼ਬਦ
 C. 150 ਸ਼ਬਦ
 D. 10 ਸ਼ਬਦ
34. ਬੱਚਾ ਜੋ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ
 A. ਸਪੇਸ
 B. ਸਮਾਂ
 C. ਅਬਸਟਰੈਕਟ ਵਿਚਾਰ
 D. ਕੰਕਰੀਟ ਵਸਤੂਆਂ
35. 2 ਤੋਂ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਬੱਚਾ
 A. ਆਪਣਾ ਲਿੰਗ, ਨਾਮ ਜਾਂ ਉਮਰ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ
 B. ਕੋਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 500 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੋਵੇਗੀ

C. ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਨੇ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ

D. ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਸਵੀਰ ਬਾਰੇ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

36. ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਾਰਕ

A. ਵਿਦਿਅਕ B. ਜੀਵ C. ਸਮਾਜਿਕ D. ਇਹ ਸਭ

37. ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ

A. ਗਰੀਬ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪਿਛੋਕੜ B. ਫਟੇ ਬੁੱਲ੍ਹ
C. ਵਿਦਿਅਕ ਵਾਤਾਵਰਣ D. ਐਂਟਿਜ਼ਮ

38. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਵਿਦਿਅਕ ਕਾਰਕ ਹੈ ਜੋ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?

A. ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ B. ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ
C. ਅਮੂਰਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ D. ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ

39. ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

A. ਬਿਹਤਰ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ B. ਬਿਹਤਰ ਸਕੂਲਿੰਗ
C. ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

40. ਸੰਵੇਦੀ ਉਤੇਜਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

A. ਭਰਮ B. ਭਰਮ C. ਫਿਫੋਨੇਮੇਨਨ D. ਅਨੁਭਵੀ ਸਥਿਰਤਾ

42. ਸਮੀਕਰਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਹਨ:

A. ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਪੂਰਕ B. ਉਲਟਾਉਣਯੋਗ ਸ਼ਰਤਾਂ
C. ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ D. ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਸ਼ਰਤਾਂ

43. ਡਾਊਨਜ਼ ਸਿੰਡਰੋਮ ਇੱਕ ਜੈਨੇਟਿਕ ਵਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

A. ਕੇਸ ਸਟੱਡੀ B. ਐਮੀਨੀਓਸੈਂਟੇਸਿਸ C. ਕਲੀਨਿਕਲ ਵਿਧੀ D. ਗਰਭਪਾਤ

44. ਉਤੇਜਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਾਰਤ ਅੰਤਰ ਇਸ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

A. ਸ਼ਖਸੀਅਤ B. ਸੁਭਾਅ C. ਵਿਵਹਾਰ D. ਆਦਤ

45. ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸੰਟੈਕਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

A. ਉਚਾਰਨ B. ਸਮਝ C. ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ D. ਵਾਕ ਰਚਨਾ

46. ਏਨਕੋਡਿੰਗ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ

A. ਮੈਮੋਰੀ B. ਲਰਨਿੰਗ C. ਸੀਰੀਅਲ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ D. ਅਰਥ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਖਲਾਈ

47. ਰਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਚੇਤ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ

A. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ B. ਮੁਲਾਂਕਣ C. ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ D. ਤਿਆਰੀ

48. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

- A. ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਸਿਰਫ ਲਿਖਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ
- B. ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ੁੱਧ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਦੇ ਇੰਟਰਫੇਸ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ
- C. ਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰਹੱਸਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ

49. ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਾਪੇਖਤਾ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੀ ਹੈ?

- A. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋ ਦਿਸ਼ਾਤਮਕ ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ
- B. ਭਾਸ਼ਾ ਕੇਵਲ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ
- C. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋ ਦਿਸ਼ਾਤਮਕ ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- D. ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ

50. ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਾਪੇਖਤਾ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੀ ਹੈ?

- A. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋ ਦਿਸ਼ਾਤਮਕ ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- B. ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ
- C. ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- D. ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.B	2.C	3.B	4.A	5.D	6.C	7.A	8.D	9.D	10.B
11.C	12.A	13.B	14.D	15.D	16.C	17.C	18.A	19.B	20.A
21.C	22.B	23.D	24.B	25.C	26.D	27.C	28.C	29.B	30.D
31.C	2.A	33.C	34.D	35.A	36.D	37.D	38.A	39.D	40.B
41.	42.A	43.B	44.B	45.B	46.A	47.C	48.C	49.B	50.D

9. ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਲਿੰਗ

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਲਿੰਗ (Sex):- ਸ਼ਬਦ 'ਸੈਕਸ' ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ 'ਸੈਕਸਸ' ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜਣਨ ਅੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- ਇਹ ਇੱਕ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ; ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿੰਗ ਅੰਗਾਂ, ਭਾਵ, ਜਣਨ ਅੰਗਾਂ ਅਤੇ ਜੀਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਰਦ ਜਾਂ ਮਾਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਜੈਨੇਟਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਮਰਦ ਹੈ ਜਾਂ ਮਾਦਾ।
- ਲਿੰਗ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਣਨ ਅੰਗਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਰੀਖਣਯੋਗ ਅੰਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।
- "ਦੇ ਲਿੰਗ ਹਨ, ਨਰ ਅਤੇ ਮਾਦਾ। ਲਿੰਗ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ, ਬਾਹਰੀ ਜਣਨ ਅੰਗ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਣਨ ਅੰਗ, ਗੋਨਾਡਸ, ਹਾਰਮੋਨਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਲਿੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜੈਵਿਕ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।"

ਲਿੰਗ (Gender) ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਿੰਗ ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿੰਗ 2 ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਰਦ ਜਾਂ ਔਰਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਹੋਣਾ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

- 'ਲਿੰਗ' ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ 'ਜੀਨਸ' ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਨਸਲ।
- ਲਿੰਗ ਇੱਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਲਿੰਗ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਮਰਦ ਜਾਂ ਇਸਤਰੀ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਸਮਾਜ ਹੈ ਜੋ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਬਾਹਰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਲੜਕੇ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਖਾਣ ਲਈ ਅਤੇ ਖੇਡਣ ਲਈ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਭਾਲ ਸਕੇ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੜਕੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੱਲ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਲੜਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਲਿੰਗ (Gender) ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ

ਭਾਵ

- ਇੱਕ ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ
- ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ, ਉਚਿਤ ਜਾਂ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
- ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਜਾਂ ਸਮਝੇ ਗਏ ਲਿੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ। ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ
- ਨਾਰੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਗੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪਵਾਦ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਦ
- ਇਹਨਾਂ ਲਿੰਗੀ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ
- ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਮ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ

- ਵਰਲਡ ਹੈਲਥ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ "ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ, ਵਿਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਦਿੱਤਾ ਸਮਾਜ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ"।

- ਬਲਾਕ (1973) ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਤਾਰਾਮੰਡਲ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਭੂਮਿਕਾ ਸਬੰਧ, ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
- ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗਕ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ, ਬੋਲਣ, ਪਹਿਰਾਵੇ, ਲਾੜੇ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਨਿਮਰ, ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਂ ਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਹਮਲਾਵਰ ਅਤੇ ਦਲੇਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ, ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਸਾਡੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ:
- ਪੁਲਿੰਗ (ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਹੋਣ); ਅਤੇ
- ਇਸਤ੍ਰੀ (ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ)।

ਲਿੰਗ (Gender) ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ

- ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਹਾਰ, ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਰਦ ਜਾਂ ਮਾਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਹਾਰ ਹਨ।
- ਇਹ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਮਾਪਦੰਡ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਿਆਪਕਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਭੂਗੋਲਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਮਰ, ਵਰਗ, ਨਸਲ, ਨਸਲ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਵਰਗੇ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਪੂਰਕ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ

ਲਿੰਗ (Gender) ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ/ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ

- **ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਗੁਣ** - ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਅਕਸਰ ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਵੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- **ਘਰੇਲੂ ਵਿਵਹਾਰ** - ਕੁਝ ਲੋਕ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਰਦ ਵਿੱਤ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਗੇ, ਕਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਗੇ।
- **ਕਿੱਤੇ** - ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕਾਹਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਨਰਸਾਂ ਔਰਤਾਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪਾਇਲਟ, ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ।
- **ਸਰੀਰਕ ਦਿੱਖ** - ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਲੀ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲੰਬੇ ਅਤੇ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪਹਿਰਾਵੇ ਅਤੇ ਲਾੜੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਿੰਗ (ਪੁਰਸ਼ ਪੈਂਟ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਟਾਈਲ, ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਮੇਕਅਪ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹਨ।
- **ਸਮਾਜਿਕ ਉਸਾਰੀ** ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ
- **ਲਿੰਗ ਰੋਲ ਟਾਈਪਿੰਗ** : ਜੀਵਨ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਲਿੰਗ ਰੋਲ ਟਾਈਪ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਲਿੰਗ ਅਤੀਤ ਕ੍ਰਿਸਮ ਜਾਂ ਵਿਤਕਰਾ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇਵਾਂ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਲਿੰਗ (Gender) ਸਥਿਰਤਾ

- **ਲਿੰਗ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ** : ਲਿੰਗ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਪੋਸਟ-ਸਟ੍ਰਕਚਰਲਿਸਟ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਜੂਡਿਥ ਬਟਲਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀ 1990 ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਜੈਂਡਰ ਟ੍ਰਬਲ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
- **ਸਮਾਜਿਕ ਉਸਾਰੀਵਾਦ** : ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਕਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- **ਜ਼ਰੂਰੀਵਾਦ** : ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਿ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਲਿੰਗ (Gender) ਸਮਾਜੀਕਰਨ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ

- ਲਿੰਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚੇ ਸਮਾਜਿਕ ਉਮੀਦਾਂ, ਰਵੱਈਏ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੜਕਿਆਂ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਹੈਨਸਲਿਨ (1999) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਲਿੰਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਿੰਗ ਲਈ ਉਚਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ"।
- ਸਿੰਥੀਆ ਵਿੰਨੀ (2019) ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ "ਲਿੰਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਲਿੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਯਮਾਂ, ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ"।
- ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਲਿੰਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ
- ਵਿਵਹਾਰ, ਰਵੱਈਏ, ਅਤੇ ਨਿਯਮ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਲਿੰਗ (Gender) ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਉਸਾਰੀ ਹੈ

- ਸਾਨੂੰ ਅਕਸਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਲਿੰਗ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਲਿੰਗ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹਨ।

ਲਿੰਗ (Gender) ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੇ ਏਜੰਟ

- **ਮਾਪੇ**: ਮਾਪੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿੰਗ ਬਾਰੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਰੋਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ, ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ
- **ਅਧਿਆਪਕ** : ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਮਾਡਲ ਰੋਲ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਮਰਦ ਅਤੇ ਮਾਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਲਿੰਗਕ ਰੂੜੀਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- **ਸਾਥੀਆਂ**: ਪੀਅਰ ਆਪਸੀ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਲਿੰਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਇੱਕੋ ਲਿੰਗ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਉਹ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਾਥੀ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਲੜਕਿਆਂ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਾਠ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੀਅਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਵਹਾਰ ਉਸਦੇ ਲਿੰਗ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਅਸਿੱਧੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਲਿੰਗ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

- **ਮੀਡੀਆ:** ਫਿਲਮਾਂ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਮੇਤ ਮੀਡੀਆ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੜਕਾ ਜਾਂ ਲੜਕੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿੰਗਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1. ਲਿੰਗ(Gender) ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

ਲਿੰਗ (Gender) ਰੋਲ ਥਿਊਰੀ

- ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਲਿੰਗ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ, ਬੋਲਣ, ਪਹਿਰਾਵੇ, ਲਾੜੇ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

2. ਫੰਕਸ਼ਨਲਿਸਟ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂ ਟੈਲਕੋਟ ਪਾਰਸਨਜ਼ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ

- ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਹ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਕਿਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਉਹ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਵਰਗ ਕਿਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਸਬੰਧਤ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਲਿੰਗ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਟੈਲਕੋਟ ਪਾਰਸਨ ਮਾਡਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ 1940 ਅਤੇ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ।

3. ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ

- ਮਰਦਾਨਗੀ ਅਤੇ ਨਾਰੀਵਾਦ ਸਮਾਜਿਕ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨ ਹਨ ਜੋ ਦੋ ਲਿੰਗਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੱਥ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।
- ਨਾਰੀ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਓਵਰਲੈਪ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਮਰਦਾਨਗੀ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

4. ਬਟਲਰ ਦੀ ਲਿੰਗ(Gender) ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ

- ਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੱਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਲਿੰਗ ਸਮਾਜਿਕ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।
- ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਹਰਾਓ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਿੰਗ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

5. ਲਿੰਗ(Gender) ਜ਼ਿਮਰਮੈਨ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਕਰਨਾ

- ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਲਿੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਜਦੋਂ ਅਭਿਨੇਤਾ ਇਹਨਾਂ ਲਿੰਗਕ ਟਾਕਸ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰਿਪਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗਕ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

6. ਸੈਂਡਰਾ ਬੇਮ ਦੁਆਰਾ ਲਿੰਗ(Gender) ਸਕੀਮਾ ਸਿਧਾਂਤ

- ਸਕੀਮਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਹੈ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਟਰਨ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ 1080 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

- ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦ ਜਾਂ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ।

7. ਲਿੰਗ (Sex) ਰੋਲ ਥਿਊਰੀ

- ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਲਿੰਗ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- ਸੋਸਾਇਟੀ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਇੱਕ ਪੈਸਿਵ ਸਪੰਜ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਰਦਾਨਗੀ ਅਤੇ ਨਾਰੀਤਾ ਦੇ ਮਾਡਲਾਂ ਤੋਂ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬ ਕਰਨਾ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਦਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਟਾ:

1. ਲਿੰਗ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
2. ਲਿੰਗ ਇੱਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
3. ਲਿੰਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਵਹਾਰ, ਰਵੱਈਏ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।
4. ਲਿੰਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੇ ਆਮ ਏਜੰਟ ਮਾਪੇ, ਅਧਿਆਪਕ, ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਹਨ।
5. ਇੱਕ ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਜਾਂ ਸਮਝੇ ਗਏ ਲਿੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ, ਉਚਿਤ ਜਾਂ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
6. ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਗੁਣ, ਘਰੇਲੂ ਵਿਵਹਾਰ, ਪੇਸ਼ੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਦਿੱਖ ਹਨ।

MCQ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ "ਪੁਰਦਾ ਸਕੂਲ" ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ?
 - A. ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮਿਸ਼ਨ
 - B. ਕਲਕੱਤਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨ
 - C. ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ
 - D. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਕਮਿਸ਼ਨ।
2. ਨਾਰੀਵਾਦ ਵਿੱਚ "ਦ ਫੈਮੀਨਾਈਨ ਮਿਸਟਿਕ" ਨਾਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਕਿਸਨੇ ਲਿਖੀ?
 - A. ਸਾਈਮਨ-ਡੀ-ਬਿਊਵੇਇਰ
 - B. ਬੈਟੀ ਫਰੀਡਨ
 - C. ਮੈਰੀ ਵੇਲਸਟੋਨਕ੍ਰਾਫਟ
 - D. ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰਾ
3. ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਿਭਾਗ ਵਜੋਂ ਮਹਿਲਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸ ਸਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?
 - A. 1980
 - B. 1986
 - C. 1985
 - D. 1988
4. "ਖੂਬਲਾਦੀ ਮਰਦਾਨੀ" ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਕਾਮੁਕਤਾ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ?
 - A. ਬਹਾਦਰੀ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ।
 - B. ਬਹਾਦਰੀ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਗੁਣ ਹੈ।
 - C. ਇਸ ਕਥਨ ਦਾ ਸਹੀ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ।
 - D. ਸਾਰੇ ਬਿਆਨ ਗਲਤ ਹਨ।
5. ਪਹਿਲੇ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਨਾਵਲ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ?
 - A. ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ
 - B. ਦੂਜਾ ਲਿੰਗ
 - C. ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੂਲ
 - D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

6. 'ਯਤ੍ਰਨਾਰੀਸੂਪੂਜਯਨ੍ਰੇ, ਰਮਨ੍ਰੇਤਤ੍ਰਦੇਵਤਾ' - ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?

- A. ਉਪਨਿਸ਼ਦ B. ਗੀਤਾ C. ਮਨੁਸਮ੍ਰਿਤੀ D. ਪੁਰਾਣ

7. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ "ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਤੀਬਰ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਰੱਖੇਗਾ" ?

- A. ਹੰਸਾ ਮਹਿਤਾ ਕਮੇਟੀ B. ਦੁਰਗਾਬਾਈ ਦੇਸ਼ਮੁਖ ਕਮੇਟੀ
C. ਭਗਤਵਤਸਲਮ ਕਮੇਟੀ D. ਈਸ਼ਵਰ ਭਾਈ ਪਟੇਲ ਕਮੇਟੀ

8. ਪਿੱਤਰਸੱਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ:

- A. ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ B. ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਤੇ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ
C. ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

9. "ਲਿੰਗ" ਅਤੇ 'ਲਿੰਗ' ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- A. ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਰਕ B. ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਰਕ
C. ਸਮਾਜਕ ਕਾਰਕ D. ਆਮ ਕਾਰਕ

10. "ਪੁਰਸ਼ ਨਾ ਰੇਣ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ:

- A. ਰੇਣਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਚਰਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ B. ਰੇਣਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਚਰਿੱਤਰ ਹੈ
C. (A) ਅਤੇ (B) D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

11. ਸ਼ਬਦ "ਕੁਇਡ-ਪ੍ਰੇ-ਕਿਉ" ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ, ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਿਨਸੀ ਉਤਪੀੜਨ:

- A. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਓ B. ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਓ
C. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗੁਪਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਓ D. ਕੰਮ ਲਈ ਵਾਪਸੀ ਦਿਓ

12. ਲਿੰਗ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ:

- A. ਲਿੰਗ ਵਿਤਕਰਾ B. ਜਾਤੀ ਵਿਤਕਰਾ
C. ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ D ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

13. ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਹਿਲਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (SEWA) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ:

- A. ਵੰਦਨਾ ਸ਼ਿਵਾ B. ਮੇਧਾਪਟਾਕਾ C. ਭੀਕਾਜੀਕਾਮਾ D. ਇਲਾ ਭੱਟ

14. ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੂਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਵਿੱਚ ਵ੍ਰਾਈਟ ਕਾਲਰ ਏਰੀਆ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ?

- A. ਔਰਤਾਂ ਲੇਬਰ ਮਾਰਕੀਟ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ B. ਔਰਤਾਂ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ
C. (A) ਅਤੇ (B) D. ਉਪਰੋਕਤ

15 ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ। "ਨਿੱਜੀ ਸਿਆਸੀ ਹੈ-ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਾਰੀਵਾਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ?

- A. ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਨਾਰੀਵਾਦੀ B. ਰੈਡੀਕਲ ਨਾਰੀਵਾਦ C. ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨਾਰੀਵਾਦ D. ਈਕੋ-ਨਾਰੀਵਾਦ

16. ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਟੈਸਟਿੰਗ 'ਤੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ:

- A. 1956 B. 1958 C. 1994 D. 1995

17. ਸੈਕਸ਼ਨ 326-ਏ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ:

- A. ਪ੍ਰੀ-ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਨੇਟਲ ਟੈਸਟ B. ਐਸਿਡ ਅਟੈਕ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
C. ਐਸਿਡ ਅਟੈਕ D. ਸਾਈਬਰ ਅਪਰਾਧ

18. ਲਿੰਗਕਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

- A. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ
B. ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ
C. (A) ਅਤੇ (B) ਦੋਵੇਂ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

19. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੀਰੀਅਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਗੋਲਡਨ ਪੀਰੀਅਡ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਪੂਰਵ-ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ
B. ਉੱਤਰ-ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ
C. ਮੁਸਲਿਮ ਕਾਲ
D. ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਾਲ

20. ਲਿੰਗ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- A. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ
B. ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ
C. ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

21. ਲਿੰਗਕ ਅਤੀਅਲ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਿਸਮਾਂ ਕੀ ਹਨ?

- A. ਘਰੇਲੂ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਦਿੱਖ
B. ਘਰੇਲੂ ਵਿਵਹਾਰ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਗੁਣ, ਕਿੱਤੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਦਿੱਖ
C. ਘਰੇਲੂ ਵਿਵਹਾਰ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਕਿੱਤੇ
D. ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਕਿੱਤੇ

22. ਵਿਦਿਆ ਵਿੱਚ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

- A. ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ
B। ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ
C. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਕਢਵਾਉਣਾ ਪੈਰਾਮੀਟਰ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

23. ਕਸਤੂਰਬਾ ਗਾਂਧੀ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ: ਏ. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ

B. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ

- C. ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

24. ਕਿਸੇ ਮਹਿਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਈ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਏ. ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ
B. ਦੋ ਮਹੀਨੇ
C. ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ
D. ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ

25. "ਬੇਟੀ ਬਚਾਓ ਬੇਟੀ ਪੜ੍ਹਾਓ" ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਿਹੜੇ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਅਧੀਨ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? A. ਮਹਿਲਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲਾ B. ਮਹਿਲਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਸਰੋਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲਾ C. ਮਹਿਲਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲਾ D. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਸਰੋਤ ਮੰਤਰਾਲਾ 26.

ਕੀ ਕੀ ਉਡਾਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ? ਏ. ਇਹ ਵੱਕਾਰੀ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਬੀ. ਇਹ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਸੀ. ਇਹ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। 27. ਲਿੰਗ

ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨ ਸੰਰਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? A. ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ

B. ਮਨੋਰੰਜਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ

C. ਲਿੰਗ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਲਈ

ਡੀ. ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ

28. ਵਨ ਸਟਾਪ ਸੈਂਟਰ (ਸਾਖੀ) ਅਧੀਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?

A. ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ

B. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਹਾਇਤਾ

C. ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

29. ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤ ਕੌਣ ਸੀ? ਏ. ਪੁਨੀਤਾ ਅਰੋੜਾ ਬੀ. ਪੁਨੀਤਾ ਖੰਨਾ ਸੀ. ਆੜੂਤੀ ਸਾਹਾ ਡੀ. ਰੇਸ਼ਨੀ ਸ਼ਰਮਾ
30. ਕਿਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਰਾਜ ਕੌਂਸਲਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ" ?ਏ. ਦੁਰਗਾਭਾਈ ਦੇਸ਼ਮੁਖ ਕਮੇਟੀ B. ਹੰਸਾ ਮਹਿਤਾ ਕਮੇਟੀ C. ਆਚਾਰੀਆ ਨਰੇਂਦਰਦੇਵ ਕਮੇਟੀ D. ਰਾਮਮੂਰਤੀ ਕਮੇਟੀ
31. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ? A. ਸਰੀਰਕ; ਸ਼ਖਸੀਅਤ; ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ B. ਸਮਾਜਿਕ; ਸਰੀਰਕ; ਸ਼ਖਸੀਅਤ; ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ C. ਸਰੀਰਕ; ਬੋਧਾਤਮਕ; ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ D. ਭਾਵਨਾਤਮਕ; ਬੌਧਿਕ; ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਸਵੈ
32. ਇੱਕ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ _____ ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਜੋ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। A. ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰੋ B. ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ C. ਇਨਕਾਰ ਕਰੋ D. ਅਣਗਹਿਲੀ
33. ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕੇਂਦਰੀ ਹੈ? A. ਹਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ B. ਮਿਆਰੀ ਹਦਾਇਤ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ C. ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮਾਪਦੰਡ D. ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿਖਲਾਈ
34. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਰਣਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਕੋਹਲਬਰਗ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਤਰਕ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ।
ਵਰਣਨ: ਸਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਵੈ-ਚੁਣੇ ਨੈਤਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਵੈਧ ਹਨ। A. ਸਮਾਜਿਕ-ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸਥਿਤੀ B. ਸਮਾਜਿਕ-ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ C. ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਨੈਤਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ D. ਸਾਧਨਾਤਮਕ ਉਦੇਸ਼ ਸਥਿਤੀ
35. ਬੱਚੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ A. ਸਮਾਜੀਕਰਨ B. ਸੱਭਿਆਚਾਰ C. ਟਿਊਸ਼ਨ D. ਮੀਡੀਆ
36. ਇੱਕ ਐਂਡਰੋਜੀਨਸ ਸ਼ਖਸੀਅਤ A. ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰਦ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਗੁਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ B. ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ C. ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਟੀਰੀਓ ਆਮ ਲਿੰਗ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ D. ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ
37. ਗਰੇਡਿੰਗ, ਕੋਡਿੰਗ, ਮਾਰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਇਕੱਤਰੀਕਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ _____ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ A. ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੀ C. ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਸਕੇਰਿੰਗ ਵਿਧੀ D. ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀਆਂ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

38. 'ਲਿੰਗ' a/an ਹੈ:

- A. ਸੁਭਾਵਕ ਗੁਣਵੱਤਾ
B. ਸਮਾਜਿਕ ਉਸਾਰੀ
C. ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਹਸਤੀ
D. ਸਰੀਰਕ ਨਿਰਮਾਣ

39. ਆਪਣੀ ਪੇਤਰੀ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ, ਦਾਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, 'ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਵਾਂਗ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ? ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੁੰਡੇ ਵਾਂਗ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੈਣ ਵਿਆਹ ਕਰੇਗਾ?' ਇਹ ਕਥਨ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਲਿੰਗ ਸਥਿਰਤਾ
B. ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿੰਗਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ
C. ਲੜਕੀ ਦੀ ਗਲਤ ਲਿੰਗ ਪਛਾਣ
D. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ

40. ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ:

- A. ਨੈਤਿਕ
B. ਲਿੰਗ ਪੱਖਪਾਤੀ
C. ਨੈਤਿਕਤਾਵਾਦੀ
D. ਸਹੀ ਸੋਚ ਵਾਲਾ

41. ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਬਹਿਸ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਘੇਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜੈਨੇਟਿਕ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋ?

- A. ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਣ ਵਰਗੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
B. ਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖੇਡ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
C. ਸਾਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਲਾਵਾਂ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਹਮਲਾਵਰ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣ ਲਈ ਜੈਨੇਟਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
D. ਮੁੰਡੇ ਦੇਖਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ।

42. ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਵਿਤਕਰਾ

- A. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ
B. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
C. ਪੁਰਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਯਤਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਡੀ. ਪੁਰਸ਼ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਿਲਾ ਹਮਰੁਤਬਾ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

43. ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ

- A. ਗਣਿਤ 'ਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖੇ ਪਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਬੀ. ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਵਾਂਗ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਹਨ
C. ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸਥਾਨਿਕ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ
D. ਵਧੇਰੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ

44. ਲੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬੋਧਾਤਮਕ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਿਪੁੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ?

- A. ਇਰਾਦਤਨ ਵਿਹਾਰ
B. ਵਸਤੂ-ਸਥਾਈਤਾ
C. ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨਾ
D. ਪ੍ਰਯੋਗ

45. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਪਰਚੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ?

- A. ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ
B. ਲਿੰਗ ਅਸਮਾਨਤਾ

C. ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ

D. ਲਿੰਗ ਪੱਖਪਾਤ

46. ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਕੂਲ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਸਕੂਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਗੀਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਲਾਜ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ:

A. ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸੋਚ

B. ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਸੋਚ

C. ਲਿੰਗ ਪੱਖਪਾਤ

D. ਆਮ ਪਹੁੰਚ

47. "ਔਰਤਾਂ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ" ਕਥਨ ਹੈ

A. ਸਹੀ ਬਿਆਨ।

B. ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸਹੀ ਕਥਨ।

C. ਲਿੰਗ ਪੱਖਪਾਤੀ ਬਿਆਨ।

D. ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਕਥਨ।

48. ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਮਨੋਨੀਤ ਸਮਾਜਿਕ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

A. ਲਿੰਗ ਰੋਲ ਰਵੱਈਆ।

B. ਲਿੰਗ ਪਛਾਣ।

C. ਲਿੰਗ ਵਿਤਕਰਾ।

D. ਲਿੰਗ ਰੋਲ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪ।

49. ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਸਹਿ-ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਓਗੇ?

A. ਲਿੰਗ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ

B. ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ

C. ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਸਮਝ 'ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ

D. ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ

50. ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਲਿੰਗ ਸਕੂਲ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

A. ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਿਤ ਸਮਾਜੀਕਰਨ।

B. ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸਮਾਜੀਕਰਨ।

C. ਲਿੰਗ ਅਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ।

D. ਲਿੰਗ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ।

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.B	2.B	3.C	4.A	5.A	6.C	7.B	8.C	9.C	10.A
11.D	12.D	13.D	14.A	15.B	16.C	17.C	18.C	19.A	20.D
21.B	22.C	23.B	24.C	25.B	26.A	27.C	28.D	29.A	30.A
31.C	32.B	33.A	34.C	35.C	36.A	37.B	38.C	39.B	40.B
41.B	42.B	43.B	44.B	45.A	46.C	47.C	48.D	49.A	50.A

10. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

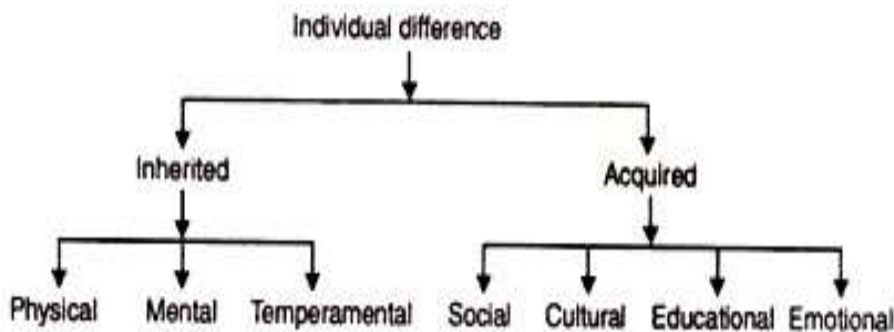
'ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ' ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਲੈਟੋ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾ 'ਰਿਪਬਲਿਕ' ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੈਟੇਲ ਅਤੇ ਬੋਸਲ ਵਰਗੇ ਕਈ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝ ਲਈ 'ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ।

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਬੋਧਾਤਮਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖੇ-ਵੱਖਰੇ ਗੁਣ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖੇ-ਵੱਖਰੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਸਮਾਜਿਕ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ, ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਰਕਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੇਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਗੁਣ:

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਤਭੇਦਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ:

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ

1. ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ :
2. ਵਾਤਾਵਰਣ :
3. ਜਾਤ, ਨਸਲ ਅਤੇ ਕੇਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ:
4. ਲਿੰਗ ਅੰਤਰ:

5. ਉਮਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ
6. ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਥਿਰਤਾ .
7. ਹੋਰ ਕਾਰਨ :ਰੁਚੀਆਂ ,ਯੋਗਤਾਵਾਂ ,ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ,ਭਾਵਨਾਵਾਂ ,ਚਰਿੱਤਰ ,ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
8. ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ:

ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

1. **ਡਾਲਟਨ ਪਲਾਨ** :ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਮਿਸ ਹੈਲਨ ਪਾਰਕਰਸਟ ਦੁਆਰਾ ਡਾਲਟਨ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਕੂਲ ਨੂੰ 'ਬਾਲ ਘਰ' ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਧਾਂਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ,ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੰਡ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ,ਸਮਾਂ ਸਾਰਣੀ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ।
ਰੂਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ । ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਨ।
2. **ਮੈਰੀਸਨ ਯੋਜਨਾ** :ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ HQਮੈਰੀਸਨ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਰੀਸਨ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਯੂਨਿਟ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਰੁਚੀਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।
3. **ਵਿਨੇਟਕਾ ਯੋਜਨਾ** :ਇਹ ਯੋਜਨਾ CWਵਾਸਬਰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਨੇਟਕਾ ,ਇਲੀਨੋਇਸ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ,ਉਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਖਲਾਈ ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਟੈਸਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਪਛੜੇ ਅਤੇ ਸੂਝਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ,ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
4. **ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਯੋਜਨਾ** :ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ,ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਡਾਲਟਨ ਵਿਧੀ ਵਾਂਗ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ;ਵਿਨੇਟਕਾ ਵਿਧੀ ਵਰਗੇ ਟੈਸਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਡਾਲਟਨ ਅਤੇ ਵਿਨੇਟਕਾ ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਸੰਸਲੇਸ਼ਣ ਹੈ।
5. **ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ** :ਇਹ ਵਿਧੀ ਕਿਲਪੈਟ੍ਰਿਕ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀ ਰੁਚੀ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਧੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ।

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਭਾਵ:

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

- ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ, ਪਾਠਕ੍ਰਮ, ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ, ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਰੁਚੀ, ਲੋੜ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।
- ਕੁਝ ਸਹਿ-ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਟਕ, ਸੰਗੀਤ, ਸਾਹਿਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਨਿਬੰਧ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਮੁਕਾਬਲਾ) ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਅਧਿਆਪਕ ਕੁਝ ਖਾਸ ਅਧਿਆਪਨ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਅਤੇ ਲੋੜ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਧਿਆਪਨ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਗੇ।
- ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੇਡਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ, ਮੋਟੇਸਰੀ ਵਿਧੀ, ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ/ਖੇਡਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੱਚੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਜਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਸਿਰਫ਼ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ ਜਾਂ ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਉਮਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਗੋਂ ਸਰੀਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਪਰਿਪੱਕਤਾ 'ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਉਂਸਲਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

MCQ

1. ਉਹ ਗੁਣ ਜੋ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ

- A. ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ B. ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ
C. ਕੋਈ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ D. ਅਸਥਾਈ ਹੈ

2. ਰਿਗਰੈਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

- A. ਕਿ ਸੁੰਦਰ ਮਾਪੇ ਸੁੰਦਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੇ
B. ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਾਰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਨਾ ਹੋਣ
C. ਘੱਟ ਵਿਕਸਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਵਿੱਚ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

3. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

- A. ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ B. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ
C. ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

4. Heredity ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ

- A. ਜਨਮ ਸਮੇਂ
C. ਦੋਵੇਂ a & b
- B. ਜਨਮ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗਰਭ ਦਾ ਸਮਾਂ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

5. ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

- A. ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੈਨੇਟਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ
B. ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਉੱਚ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਅਥਲੈਟਿਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
C. ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਔਲਾਦ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇਗੀ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

6. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ

- A. ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਉਪਯੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ
B. ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਲਾਭਦਾਇਕ

7. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ

- A. ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ
B. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ
C. ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ
D. ਸਿਰਫ਼ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ

8. "ਵਿਰਾਸਤੀ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।" ਇਹ ਕਿਸਨੇ ਦੱਸਿਆ?

- A. ਫਲੋਇਡ L.Ruch B. ਗਿਸਬਰਟ C. ਵੁੱਡਵਰਥ D. ਡਗਲਸ ਅਤੇ ਹੋਲੈਂਡ

9. ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ

- A. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ
B. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ
C. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ
D. ਇੱਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹਨ

10. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ

- A. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ
B. ਸਿਰਫ਼ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ
C. ਸਿਰਫ਼ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ
D. ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ

11. ਸਮਾਜਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਗਠਨ

- A. ਜੀਵਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
B. ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ
C. ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
D. ਵਿਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਣ, ਰੁਚੀਆਂ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ

12. ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

- A. ਜੀਵਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
- B. ਉਹ ਕਾਰਕ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ
- C. ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
- D. ਵਿਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਣ, ਰੁਚੀਆਂ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ

13. ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ

- A. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਕਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ a
- B. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ a
- C. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
- D. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਉੱਚਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

14. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ:

- A. ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- B. ਵਾਧਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
- C. ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਪੇਸ਼ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

15. ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ

- A. ਕਿ ਸੁੰਦਰ ਮਾਪੇ ਸੁੰਦਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੇ
- B. ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਾਰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਨਾ ਹੋਣ
- C. ਘੱਟ ਵਿਕਸਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਵਿੱਚ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

16. ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

- A. ਬੱਚੇ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ
- B. ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ
- C. ਬੱਚੇ ਦਾ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

17. ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

- A. ਉਸ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਹੈ
- B. ਉਸ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਪੈਟਰਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
- C. ਉਸ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

18. "ਵਿਕਾਸ ਉਹਨਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਜੀਵ ਇੱਕ ਭਰੂਣ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਵਿੱਚ ਲੰਘਦਾ ਹੈ।" ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਿਸਨੇ ਦਿੱਤੀ?

- A. ਵੈਬਸਟਰ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ
- B. EB ਹਰਲਾਕ
- C. HV ਮੈਰੀਡੀਥ
- D. LK ਫਰੈਂਕ

19. ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- A. ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਝਗੜੇ
B. ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ
C. ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਘਰਸ਼
D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

20. ਬੌਧਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਗਠਨ

- A. ਜੀਵਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
B. ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ
C. ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
D. ਵਿਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਣ, ਰੁਚੀਆਂ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ

21. ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

- A. ਉਸ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਹੈ
B. ਉਸ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਪੈਟਰਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
C. ਉਸ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

22. ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ

- A. ਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ
B. ਕੇਵਲ ਸੰਪੂਰਨ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ
C. ਕੇਵਲ ਸੰਪੂਰਨ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ
D. ਕੇਵਲ ਸੰਪੂਰਨ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ

23. ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ

- A. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ
B. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ
C. ਇਹ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ
D. ਇੱਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਕਰੇ

24. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਕ ਹਨ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ

- A. ਬੇਮਿਸਾਲਤਾਵਾਂ
B. ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸੈਲੀਬ.
C. ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੋਚ ਦੇ ਹੁਨਰ
D. ਸਮਾਜਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ

25. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ?

- A. ਬੇਮਿਸਾਲਤਾਵਾਂ
B. ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸੈਲੀਬ.
C. ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੋਚ ਦੇ ਹੁਨਰ
D. ਸਮਾਜਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ

26. ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਫਾਰਮੈਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

- A. ਪੈਨਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ
B. ਸਮੂਹ ਪ੍ਰੈਜੈਂਟ।
C. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਿਲੀਵਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜੁਬਾਨੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ

27. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸੰਗਠਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਫਾਰਮੈਟ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ?

- A. ਕਲਾਸ ਚਰਚਾ
B. ਟ੍ਰਾਇਲ-ਐਂਡ-ਐਰ ਡਿਸਕਵਰੀ ਲਰਨਿੰਗ
C. ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਿਖਲਾਈ
D. ਕਦਮ-ਦਰ-ਕਦਮ ਨਿਰਦੇਸ਼

28. ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫਾਇਦੇ ਹਨ

- A. ਵਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ-ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ
B. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ
C. ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇ
D. ਘੱਟ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਦਖਲ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ

29. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਫਾਰਮੈਟ ਹੈ?

- A. ਸਮਾਲ ਗਰੁੱਪ-ਵਰਕ
B. ਲੈਕਚਰ
C. ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

30. ਅਧਿਆਪਕ ਵੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਭਿੰਨ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਇਹ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ

- A. ਸਾਰੇ ਉਪ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਉਮੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਚਾਰ ਕਰੇ
B. ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰੇ
C. ਏਕਤਾ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਜੋ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ
D. ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਭਿੰਨ ਬਣਾਉਣਾ

31. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਏਕਤਾ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅੰਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ।

- A. ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀਆਂ ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮਰੂਪ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ
B. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਚਰਚਾ ਸਮੂਹਾਂ ਜਾਂ ਈਮੇਲ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿਓ; ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ
C. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਜੋ ਇੱਕ ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਹਨ
D. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਵੈ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਯੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਕੋਰਾਂ ਜਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਰੇ ਦੇ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾਓ ਜਾਂ ਚਲੇ ਜਾਓ।

32. ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸਿਰਫ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ

- A. ਸਦਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
B. ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ
C. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਧੀ ਹੈ
D. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ

33. ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭ ਬਿੰਦੂ ਜਾਂ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰਵੱਈਏ, ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ
- ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ
 - ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦੀ ਹੈ
 - ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਬੇਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ
 - ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.B	2.C	3.D	4.B	5.A	6.B	7.A	8.A	9.B	10.A
11.B	12.A	13.A	14.D	15.B	16.D	17.D	18.A	19.D	20.D
21.D	22.A	23.A	24.C	25.C	26.D	27.B	28.C	29.A	30.B
31.B	32.B	33.B							

11. ਮੁਲਾਂਕਣ(Assessment) ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation)

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਮਾਪ, ਮੁਲਾਂਕਣ, ਟੈਸਟਿੰਗ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਅਰਥ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਹੈ।

ਮਾਪ

ਮਾਪ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਤਰਾਬੱਧ ਵਰਣਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਪ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ:

ਇੱਕ ਪੈਮਾਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਸਕੋਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਾਂ ਸਕੀਮ ਹੈ।

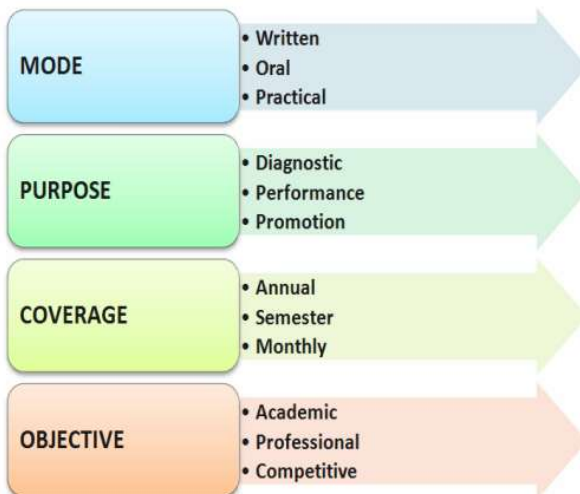
ਮਾਪ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਾਰ ਪੈਮਾਨੇ ਹਨ,

- ਨਾਮਾਤਰ
- ਆਰਡੀਨਲ
- ਅੰਤਰਾਲ
- ਅਨੁਪਾਤ

ਇਮਤਿਹਾਨ

ਇਮਤਿਹਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਮੁਲਾਂਕਣ(Assessment) : ਮੁਲਾਂਕਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) : ਇਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪੂਰਵ-ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਮਿਆਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ, ਇਸ ਨੂੰ **ਸੰਖੇਪ ਮੁਲਾਂਕਣ** ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੇਡ ਜਾਂ ਰੈਂਕ ਦੇਣ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਯੂਨਿਟ ਜਾਂ ਮਿਆਦ ਜਾਂ ਸਮੇਸਟਰ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗੈਰ-ਸੰਗਠਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ '**ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment)**' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) : ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅੰਤਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ, ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਰਣਨੀਤੀ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (assessment) ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਭਾਗ ਅਤੇ ਵੇਰੀਏਬਲ

Purpose	Formative Summative
Use	Helping learning Informing to teachers, parents and students Tracking student's progress
Type of Task	Regular work Tests/task developed by teacher Tests/tasks prescribed externally Tasks embedded in teaching-learning
Agent of Judgement	Teacher Teacher and students together External agent
Basis of Judgement	Norms Task specific criteria General criteria Students' referenced
Form of Report or Feedback	Marks or score Profile Overall level or grade or rank Comment or oral feedback
Moderation	With in class/school (internal) Inter-school moderation process External inspection Informal or teacher centered

ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation)

ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਦਾ ਅਰਥ

ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation), ਜੋ ਕਿ ਮਾਪ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਮੁਲਾਂਕਣ" ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਡੇਟਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ, ਅਤੇ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵੱਲ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਗੁਣਵੱਤਾ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਬਾਰੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕੁਝ

ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤਮਕ ਅਤੇ ਗੁਣਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਚੰਗੇ ਮੁਲਾਂਕਣ(Evaluation) ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

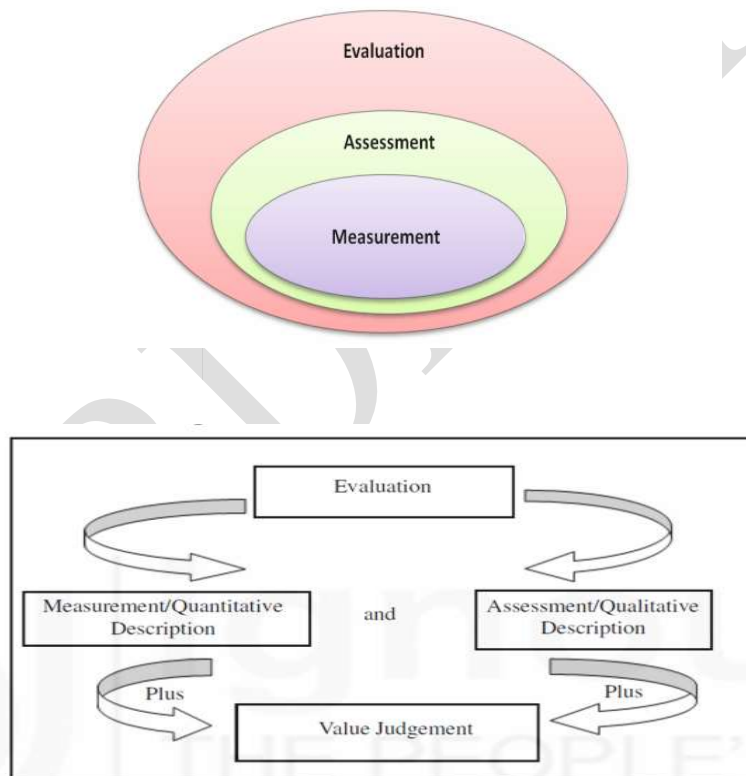
- **ਵੈਧਤਾ** :ਇੱਕ ਵੈਧ ਮੁਲਾਂਕਣ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ,ਇੱਕ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਦੇਸ਼) ਆਂ (ਦੁਆਰਾ ਵਰਣਿਤ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਮਾਪਦਾ ਹੈ।
- **ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ** :ਇਹ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਪ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ,ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਤੀਜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿਧੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ।
- **ਵਿਹਾਰਕਤਾ** :ਮੁਲਾਂਕਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ,ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸੌਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ , ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਕੁਸਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- **ਨਿਰਪੱਖਤਾ** :ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਰੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਰਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਸਹੀ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
- **ਉਪਯੋਗਤਾ** :ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਰੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਫੀਡਬੈਕ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵਿਦਿਅਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਦੇ ਉਦੇਸ਼

- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰਕ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਾਪੇਖਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ
- ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ।
- ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਮੇਂ ,ਉਰਜਾ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ।
- ਲੋੜੀਂਦੇ ਗਿਆਨ ,ਗੁਨਰ ,ਰਵੱਈਏ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਜਾਂ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ।
- ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਧਿਆਪਨ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਿੱਤੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਅਧਿਐਨ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ।
- ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ।
- ਉਹਨਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੀਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਨ ਲਈ;
- ਦੁਰਲੱਭ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।
- ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕਿਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੈਰੀਅਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਾਪ, ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ

ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) = ਮਾਪ + ਮੁੱਲ ਨਿਰਣਾ

ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) = ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) + ਮੁੱਲ ਨਿਰਣਾ

ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) = ਮਾਪ + ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) + ਮੁੱਲ ਨਿਰਣਾ

ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਹੁਣ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਲ ਨਿਰਣੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ

1. ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਡੇਟਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ, ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਕਲਾਸ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਸਮੂਹ, ਆਦਿ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਾਪਦੰਡ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼।
2. ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਝਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗ੍ਰੇਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
3. ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) ਇੱਕ ਰਚਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਹੁਨਰ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ।
4. ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) , ਨਿਰੀਖਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
5. ਮੁਲਾਂਕਣ(Assessment) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੀਡਬੈਕ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੀਡਬੈਕ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਿਆਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
6. ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ(Assessment) , ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਵਧੇਰੇ ਨੁਸਖੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮਾਪਦੰਡ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।
7. ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਇਕੱਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
8. ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਪ ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਪੱਖ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਪ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਬਿਹਤਰ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ

Areas of Function	Types of Evaluation and their functions
Before instructional process	<i>Placement evaluation</i> (to know entry behaviour)
During instructional process	<i>Formative evaluation</i> (to know mastery in content)
	<i>Diagnostic evaluation</i> (to solve learning difficulties)
After instructional process	<i>Summative evaluation</i> (to certify the learner)

ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation)

ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨਵੇਂ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation)

ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਾਂਕਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਿਸਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਣਾਤਮਕ ਫੀਡਬੈਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

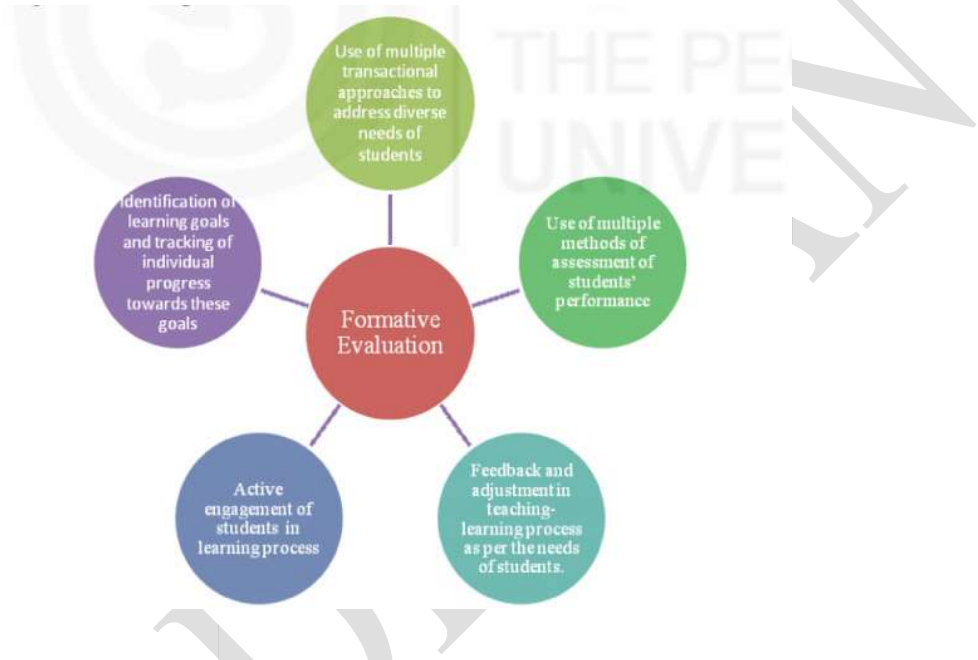
ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

- ਇਹ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗਿਆਨ, ਅਤੇ ਅਨੁਭਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਆਖਿਆਤਮਿਕ ਫੀਡਬੈਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ/ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ।
- ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਆਪਨ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ

ਫੀਡਬੈਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

- ਇਹ ਨਿਦਾਨ ਅਤੇ ਉਪਚਾਰਕ ,ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਰਸਮੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ

ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation)

ਵਿਦਿਅਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਨਿਦਾਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਟੈਸਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਨਿਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਟੈਸਟ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਦਮ

ਇੱਕ ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਟੈਸਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਅਤੇ ਆਮ ਢਾਂਚਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸੱਤ ਪੜਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

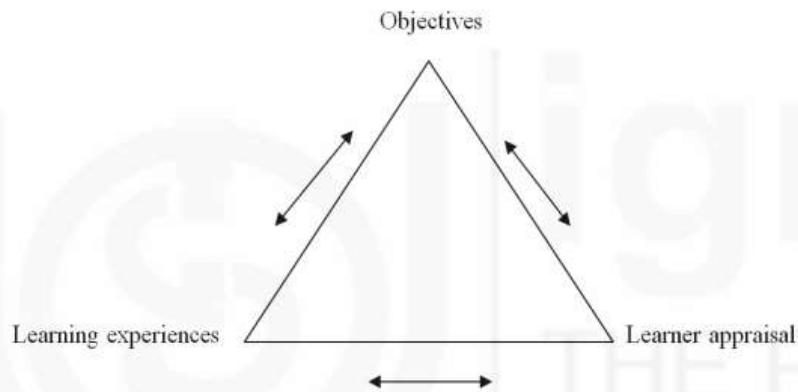
1. ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ
2. ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ
3. ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
4. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ।
5. ਟੈਸਟ ਫਾਰਮੈਟ ਅਤੇ ਟਰਾਈਆਉਟ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ
6. ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈਟਮਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ।
7. ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ.

ਸੰਖੇਪ ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment)

ਸੰਕਲਪਿਕ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਮੈਪ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰੇਕ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਆਦ/ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਟੀਚਿੰਗ-ਲਰਨਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation)

ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ

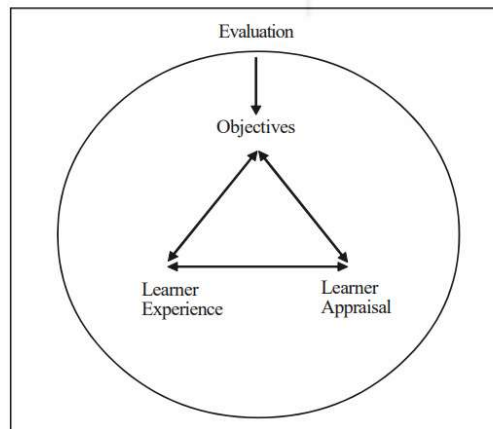

ਉਦੇਸ਼ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਅਨੁਭਵ, ਉਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੰਘਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਕਿ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ

ਕਲਾਸਰੂਮ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣ

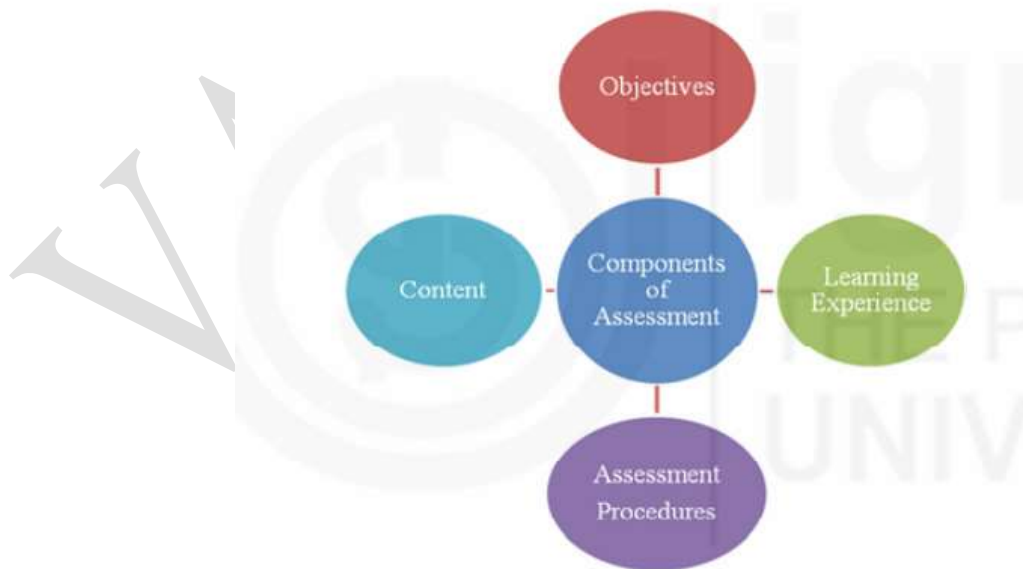
ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਫਰੇਮਵਰਕ (2005 ,NCF) ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ,ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ :ਕਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ,ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸਿੱਖਿਆ ,ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ,ਆਦਿ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ। ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਲਈ ,ਸਾਡੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਨਿਰੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਕੀ ਹੈ?

ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਯਮਿਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ,ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਗਤੀਵਿਧੀ ਬਣਾਉਣਾ। ਨਿਰੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ,ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਰਸਮੀ ਜਾਂ ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਤਕਨੀਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਨਿਰੀਖਣ ,ਇੰਟਰਵਿਊ ,ਸਵੈ ਅਤੇ ਸਾਥੀ-ਮੁਲਾਂਕਣ ,ਸਮੂਹ-ਵਰਕ ,ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ ,ਤਿਮਾਹੀ ,ਛਿਮਾਹੀ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਟੈਸਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ (Assessment) ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼

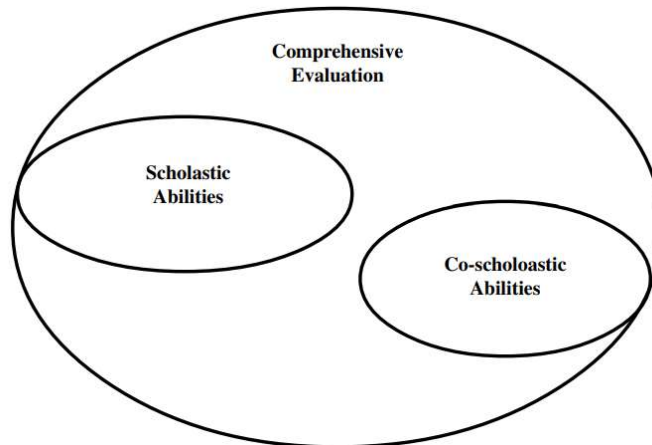

ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਕੋਰਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ) ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਮੁਲਾਂਕਣ ,(ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਅੰਤਰਾਲ) ਰਚਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ,(ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ) ਸੰਖੇਪ ਮੁਲਾਂਕਣ (ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਵਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਕੀ ਹੈ?

ਵਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ,ਬਲਕਿ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ,ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ,ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ,ਜੀਵਨ ਹੁਨਰ ,ਵਰਗੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਦਿ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ , ਅਸੀਂ ਦੋ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ - ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਵਿਦਿਅਕ । ਪਰ

NCERT ਸਾਰੀਆਂ ਸਕੂਲ ਅਧਾਰਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ,ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਝ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

1. ਵਿਦਿਅਕ ਪੱਖ :ਜੋ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਪੈਨ ਪੈਨਸਿਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ,ਇਹ ਤੰਗ ਸ਼ਬਦ ਹੈ
2. ਸਹਿ-ਵਿਦਿਅਕ ਪੱਖ :ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਗਜ਼ੀ ਪੈਨਸਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ,ਸਗੋਂ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਆਪਕ ਮਿਆਦ ਹੈ .ਸਹਿ-ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਰਵੱਈਆ ,ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ,ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੁਨਰ ,ਰੁਚੀਆਂ ,ਆਦਤਾਂ ਆਦਿ।

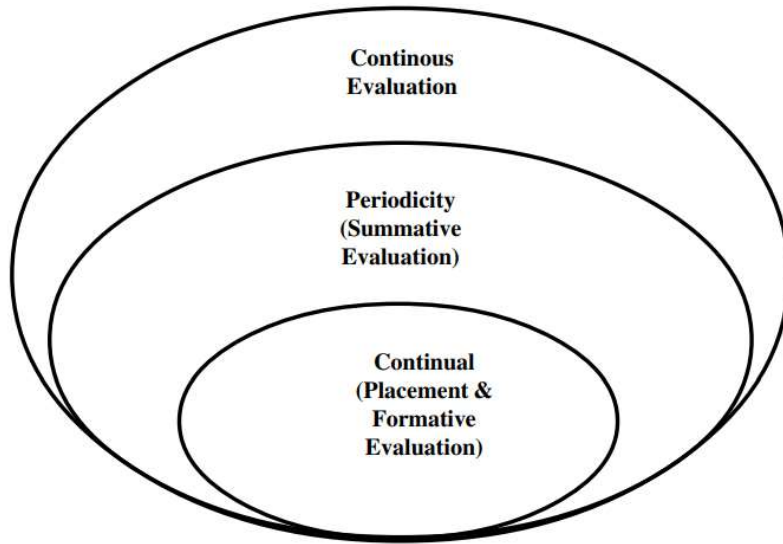
ਸਹਿ-ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਸੀ.ਈ

ਉੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਹਿ-ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ,ਸੀਬੀਐਸਈ (2017) ਨੇ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਹਿ-ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ:

- I. ਕੰਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ
- II. ਕਲਾ ਸਿੱਖਿਆ

III. ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਆਓ ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ

CCE ਪੈਟਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਚਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਨਿਰੰਤਰ ਪਹਿਲੂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਰੰਤਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਸਮੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਰੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਮਿਆਦ। ਪੀਰੀਓਡਿਸਿਟੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹਰ ਇਕਾਈ ਜਾਂ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਪਚਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ

ਮਾੜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਪਚਾਰਕ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਅਧਿਆਪਕ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਬੇਅਸਰ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੁਕਸ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਿੱਖਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ

ਸੰਦ	ਤਕਨੀਕਾਂ
ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ	ਨਿਰੀਖਣ
ਰੇਟਿੰਗ ਸਕੇਲ	ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ
ਕਿੱਸਾਕਾਰ ਰਿਕਾਰਡ	ਇੰਟਰਵਿਊ
ਚੈੱਕਲਿਸਟ	ਬਹਿਸ

ਰੁਬਰਿਕਸ ਅਨੁਸੂਚੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ	ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ

ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਉਸਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਕੁਝ ਔਜ਼ਾਰ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਹਰ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਟੂਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ

ਨਿਰੀਖਣ

ਨਿਰੀਖਣ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਜੋ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਬੇਕਾਬੂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰੀ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈ।

ਨਿਰੀਖਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

- I. ਗੈਰ-ਢਾਂਚਾਗਤ ਨਿਰੀਖਣ:
- II. ਢਾਂਚਾਗਤ ਨਿਰੀਖਣ

2. ਇੰਟਰਵਿਊ

- 'ਢਾਂਚਾਗਤ' ਅਤੇ 'ਅਸੰਗਠਿਤ'
- ਖੋਜ ਇੰਟਰਵਿਊ'
- 'ਡਾਇਰੈਕਟਿਵ ਇੰਟਰਵਿਊ'
- **ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ ਚੰਗੇ ਕੰਮ** ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀਆਂ ਸਾਲ ਭਰ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ। ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ
- **ਸੂਚੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ:** ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਂਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
- **ਕਿੱਸਾ:** ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਟਨਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਵਰਣਨ
- **ਰੁਬਰਿਕਸ** (ਹਾਈਲਾਈਟਸ, ਸਿਰਲੇਖ) ਇਹ ਸਕੇਰਿੰਗ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤਾ ਸੈੱਟ ਹੈ

ਰੇਟਿੰਗ ਸਕੇਲ

'ਰੇਟਿੰਗ' ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਥਿਤੀ, ਵਸਤੂ, ਚਰਿੱਤਰ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਜਾਂ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ 'ਰੇਟਿੰਗ ਸਕੇਲ' 'ਬਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ' ਸਕੇਲ 'ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਗੁਣ ਦੇ ਮਾਪ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੇਟਿੰਗ ਸਕੇਲ ਸਵੈ-ਰਿਪੋਰਟ ਯੰਤਰ ਜਾਂ ਨਿਰੀਖਣ ਯੰਤਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

7ਟੈਸਟ

ਮਾਪ ਦੇ ਟੂਲ ਵਜੋਂ ਟੈਸਟ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹੁੰਚ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ:

I. ਟੈਸਟ-ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗੀਕਰਨ;

- ਉਦੇਸ਼-ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਟੈਸਟ-ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:
- ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਟੈਸਟ ;ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਟੈਸਟ :ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਪਚਾਰਕ ਕੋਰਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ ;ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ :ਇਹ ਟੈਸਟ ਇੱਕ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੰਭਾਵੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਟੈਸਟ ;ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਟੈਸਟ :ਇਹਨਾਂ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਮਾਪਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੋਰਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
- ਮੁਹਾਰਤ ਟੈਸਟ .ਇਹਨਾਂ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਮ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਹੈ।

II. ਟੈਸਟ-ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਮੋਡ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗੀਕਰਨ ;ਮੋਡ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ,ਅਸੀਂ ਟੈਸਟਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਢੰਗ/ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟੈਸਟ-ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਤਹਿਤ , ਅਸੀਂ ਛੇ ਮਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਟੈਸਟ-ਕਿਸਮ ਦੇ ਛੇ ਜੋੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਰਸਮੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਬਨਾਮ ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੁਝ ਲਾਈਨਾਂ

ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਬਨਾਮ ਸੰਖੇਪ ਮੁਲਾਂਕਣ

ਨਿਰੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਬਨਾਮ ਟਰਮੀਨਲ ਮੁਲਾਂਕਣ

ਕੋਰਸ ਦਾ ਕੰਮ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੀਖਿਆ:

ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਨਾਮ ਉਤਪਾਦ ਮੁਲਾਂਕਣ:

ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਬਨਾਮ ਬਾਹਰੀ ਮੁਲਾਂਕਣ:

III. ਟੈਸਟ-ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ-ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਵਰਗੀਕਰਨ।

ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ-ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕਈ ਵਾਰ ਟੈਸਟ-ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ || ਟੈਸਟ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਵਿਪਰੀਤ ਟੈਸਟ-ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਦੋ ਜੋੜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ:

।ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਟੈਸਟ ਬਨਾਮ ਮਾਨਕੀਕ੍ਰਿਤ ਟੈਸਟ ,ਅਤੇ । ਆਦਰਸ਼-ਸੰਦਰਭ ਟੈਸਟ ਬਨਾਮ ਮਾਪਦੰਡ-ਸੰਦਰਭ ਟੈਸਟ

ਮਿਆਰੀ-ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਾਪਦੰਡ-ਸੰਦਰਭ ਟੈਸਟ

ਨਾਰਮ-ਰੈਫਰੈਂਸ ਟੈਸਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜੋ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੂਹ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਾਪਦੰਡ-ਰੈਫਰੈਂਸ ਟੈਸਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਪਦੰਡ-ਸੰਦਰਭ ਟੈਸਟ (ਸੀਆਰਟੀ), ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਪੱਧਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਆਰੀ 'ਮਾਪਦੰਡ' ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ।

	ਸਾਧਾਰਨ-ਸਬੰਧਿਤ	ਮਾਪਦੰਡ-ਹਵਾਲਾ
ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ	ਨਮੂਨੇ-ਸੰਦਰਭੀ ਟੈਸਟ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਾਪਦੇ ਹਨ।	ਮਾਪਦੰਡ-ਰੈਫਰੈਂਸ ਟੈਸਟ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਮਾਪਦੇ ਹਨ।
ਮਕਸਦ	ਇਹ ਮਾਪਣ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਤਾ ਹੈ।	ਇਹ ਮਾਪਣ ਲਈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਤਾ ਹੈ।
ਸਮੱਗਰੀ	ਆਮ-ਸੰਦਰਭੀ ਟੈਸਟ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਸਿਲੇਬੀ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਵਿਆਪਕ ਹੁਨਰ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਦੇ ਹਨ।	ਮਾਪਦੰਡ-ਰੈਫਰੈਂਸ ਟੈਸਟ ਉਹਨਾਂ ਹੁਨਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਦੇ ਹਨ ਜੋ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਹਨ।
ਆਈਟਮ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ	ਹਰੇਕ ਹੁਨਰ ਦੀ ਚਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਆਈਟਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਈਟਮਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਨਮੂਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰੇਕ ਹੁਨਰ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਆਈਟਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ	ਆਮ-ਸੰਦਰਭੀ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।	ਮਾਪਦੰਡ-ਸੰਦਰਭ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਸਕੋਰ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ	ਸਧਾਰਣ-ਸੰਦਰਭੀ ਟੈਸਟ ਸਕੋਰ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।	ਮਾਪਦੰਡ-ਸੰਦਰਭ ਟੈਸਟ ਦੇ ਸਕੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਕੋਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ	ਨਾਰਮ-ਰੈਫਰੈਂਸਡ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਰੈਂਕ 95% ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੂਜੇ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ 95% ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।	ਮਾਪਦੰਡ-ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਕੋਰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

MCQ

1. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ?

- A. 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ B. 1986 ਤੋਂ ਬਾਅਦ C. 1960 ਤੋਂ ਬਾਅਦ D. 2005 ਤੋਂ ਬਾਅਦ

2. "ਇਹ ਕਿਸਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ - ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ"

- A. ਐਡਮਜ਼ B. ਡਾਂਡੇਕਰ C. ਬਾਸੇਲ D. ਹੰਨਾਹ

3. "ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ" ਕਥਨ ਹੈ

- A. ਐਡਮਜ਼ B. ਡਾਂਡੇਕਰ। C. JW Reston D. Basel

4. ਮੁਲਾਂਕਣ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ -

- A. ਉਦੇਸ਼ B. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ C. ਸਿਧਾਂਤ

5. ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ -

- A. ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਚੋਣ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
B. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ
C. ਸਿਰਫ਼ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ
D. ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

6. ਮਿਆਦ-ਅੰਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀ ਹੈ?

- A. ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ B. ਸੰਖੇਪ ਮੁਲਾਂਕਣ
C. ਨਿਰੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

7. ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ -

- A. ਮਾਤਰਾਤਮਕ B. ਗੁਣਾਤਮਕ C. ਦੇਵੇਂ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

8. ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ -

- A. ਜੁਥਾਨੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ B. ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ C. ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

9. ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਮਾਪਦੇ ਹਾਂ -

- A. ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਚੀਜ਼ਾਂ B. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ C. ਦੇਵੇਂ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

10. ਨਿਰੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -
- A. ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ
 B. ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ
 C. ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਦਾਨ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨਾ
 D. ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
11. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ -
- A. ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ
 B. ਨਿਦਾਨ, ਵਰਗੀਕਰਨ
 C. ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ
 D. ਉਪਰੇਕਤ ਸਾਰੇ
12. ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ -
- A. ਪਰਿਣਾਮੀ
 B. ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ
 C. ਗੁਣਾਤਮਕ
 D. ਉਪਰੇਕਤ ਸਾਰੇ
13. ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ -
- A. ਲਿਖਤੀ
 B. ਜ਼ਬਾਨੀ
 C. ਇੰਟਰਵਿਊ
 D. ਉਪਰੇਕਤ ਸਾਰੇ।
14. ਇੰਟਰਵਿਊ, ਨਿਰੀਖਣ, ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਕੀ ਹਨ?
- A. ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ
 B. ਗੁਣਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ
 C. ਦੋਵੇਂ
 D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
15. "ਵਿਦਿਅਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਚਤੁਰਭੁਜ ਹੈ" ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਕਥਨ ਕਿਹਾ ਹੈ -
- A. ਡਾ. ਪਟੇਲ
 B. ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ
 C. ਰੂਸੋ
 D. ਬਾਸਲ
16. ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਲੋੜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ -
- A. ਵਿਦਿਅਕ ਪੱਧਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ
 B. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ
 C. ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ
 D. ਉਪਰੇਕਤ ਸਾਰੇ।
17. ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ?
- A. ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਾ.
 B. ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ
 C. ਸਿੱਖਣ ਦਾ
 D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
18. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਿਸ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ?
- A. 1920
 B. 1970
 C. 1957
 D. 1948
19. ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ -
- A. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ
 B. ਮਹਾਰੇਤਰਾ ਕਮੇਟੀ
 C. ਰੈਡੀ ਕਮੇਟੀ
 D. ਟੀਚਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕੌਂਸਲ
20. ਮੁਲਾਂਕਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪੜਾਅ ਹਨ -
- A. ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ
 B. ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣਾ
 C. ਵਿਹਾਰ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ
 D. ਉਪਰੇਕਤ ਸਾਰੇ
21. ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਧਨ ਹਨ

A. ਇੰਟਰਵਿਊ B. ਅਨੁਸੂਚੀ C. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ।

22. ਨਿਰੀਖਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ -

A. ਸਵੈ-ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਨਿਰੀਖਣ B. ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਨਿਰੀਖਣ
C. ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਨਿਰੀਖਣ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

23. ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਮਾਪ ਲਈ -

A. ਇੰਟਰਵਿਊ B. ਟੈਸਟ C. ਨਿਰੀਖਣ ਤਕਨੀਕ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ।

24. ਸੰਚਤ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ -

A. ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ B. ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ C. ਦੋਵੇਂ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

25. ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਹਾਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ -

A. ਉਪਯੋਗਤਾ B. ਕਿਫ਼ਾਇਤੀ C. ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣਤਾ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

26. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਉਪਕਰਨ ਦੇਖਦਾ ਹੈ -

A. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ B. ਕੁਦਰਤ ਦਾ C. ਦੋਵੇਂ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

27. ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

A. ਬਹੁ-ਚੋਣ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ B. ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿੱਚ C. ਦੋਵੇਂ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

28. ਜਿਸਦਾ ਕਥਨ ਹੈ "ਅਬਜ਼ਰਵਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਐਨ"

A. ਸੀ ਵੀ ਗੁੱਡ B. ਯੁੰਗ C. ਥੋਰਨਡਾਈਕ D. ਬੋਸਲ।

29. ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ -

A. ਸਕਾਰਾਤਮਕ B. ਨਕਾਰਾਤਮਕ C. ਦੋਵੇਂ ਸੋਚ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

30. ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਢੰਗ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

A. ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ B. ਛੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ C. ਅੱਠ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ D. ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ

31. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿਧੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

A. ਜਾਂਚ ਸੂਚੀ B. ਨਿਰੀਖਣ C. ਸੰਚਤ ਗ੍ਰਾਫ਼ D. ਰੇਟਿੰਗ ਸਕੇਲ

32. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ-

A. ਸਵਾਲ ਦਾ ਆਕਾਰ B. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਜਾਂਚ - C. ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੁਆਰਾ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

33. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਹੈ -

A. ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ B. ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ C. ਚਾਰ ਕਿਸਮਾਂ। D. ਪੰਜ ਕਿਸਮਾਂ

34. ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਵਿੱਚ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ/ਨਹੀਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?

A. ਪੇਂਟ ਕੀਤਾ B. ਪ੍ਰਤਿਬੱਧਿਤ C. ਅਪ੍ਰਤਿਬੱਧਿਤ D. ਮਿਸ਼ਰਤ

35. ਇੰਟਰਵਿਊ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ -

A. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਤੋਂ B. ਅਨੁਸੂਚਿਤ C. ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ D. ਮਾਰਕ ਸੀਟ ਤੋਂ

36. ਮਾਪ ਪੈਮਾਨਾ ਹੈ -

A. ਯੂਨੀਪੋਲਰ B. ਬਾਈਪੋਲਰ C. ਟ੍ਰਿਪੋਲਰ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

37. ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮਾਪ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

A. ਅਨੁਸੂਚੀ B. ਮੁਲਾਂਕਣ ਸੂਚੀ। C. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ D. ਮਾਰਕ ਸੀਟ

38. ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪੈਮਾਨਾ ਹੈ -

A. ਰੇਟਿੰਗ ਪੈਮਾਨਾ B. ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ
C. ਅੰਦਰੂਨੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦਾ ਮਾਪ D. ਸਵੈ-ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

39. ਰੇਟਿੰਗ ਸਕੇਲ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ -

A. ਨਿਰਣਾਇਕ B. ਵਿਅਕਤੀਗਤ। C. ਸਤਵ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

40. ਨਿਰੀਖਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਹੈ-

A. ਵਿਗਿਆਨੀ B. ਕਾਲਪਨਿਕ C. ਦੇਵੇਂ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

41. ਡੇਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਉਹ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

A. ਮੁਲਾਂਕਣ B. ਮਾਪ C. ਮੁਲਾਂਕਣ D. ਟੈਸਟਿੰਗ

42. ਮੁਲਾਂਕਣ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ -

A. ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ B. ਛੋਟਾ C. ਵੱਡਾ D. ਸਭ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ

43. ਮਾਪ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ-

A. ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ B. ਇਵੈਂਟ ਨੰਬਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ
C. ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨੰਬਰਿੰਗ D. ਸਭ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ

44. ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ _____ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

A. ਮੁਲਾਂਕਣ B. ਮੁਲਾਂਕਣ C. ਮਾਪ D. ਨਿਦਾਨ

45. ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਜੋ ਅਧਿਆਪਨ ਜਾਂ ਹਿਦਾਇਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

A. ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ B. ਸੰਖੇਪ ਮੁਲਾਂਕਣ
C. ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮੁਲਾਂਕਣ D. ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ

46. ਮੁਲਾਂਕਣ ___ ਹੈ।

A. ਨਿਰਣਾਇਕ B. ਉਤਪਾਦ ਮੁਖੀ
C. ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਖੀ D. ਦੇਵੇਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦ ਮੁਖੀ

47. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਢੁਕਵਾਂ ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ?

A. ਓਪਨ-ਐਂਡ ਸਵਾਲ B. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮੈਰਿਟ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ C. ਨਿਰੀਖਣ ਡੀ.

48. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ

- A. ਨਿਰੀਖਣ B. ਟੈਸਟ C. ਇੰਟਰਵਿਊ D. ਸੈਮੀਨਾਰ

49. ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

- A. ਵੈਧ B. ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ C. ਦੇਵੇਂ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

50. ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਟੈਸਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ -

- A. ਸਾਬਦਿਕ B. ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ C. ਅਨੁਮਾਨਿਤ D. ਉਪਚੇਕਤ ਸਾਰੇ।

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.C	2.A	3.B	4.C	5.D	6.B	7.C	8.D	9.A	10.C
11.D	12.D	13.D	14.B	15.A	16.D	17.A	18.A	19.B	20.D
21.D	22.D	23.D	24.C	25.D	26.A	27.B	28.A	29.C	30.A
31.B	32.A	33.C	34.B	35.C	36.B	37.B	38.B	39.B	40.A
41.A	42.B	43.D	44.B	45.C	46.D	47.D	48.D	49.A	50.D

12. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦਾ ਗਠਨ

ਟੂਲ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ

ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation)

ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਇੱਕ ਸਰੋਤ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ/ਉਪਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਟੂਲਸ	ਤਕਨੀਕਾਂ
1. ਚੈੱਕਲਿਸਟ	1. ਸਵੈ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ
2. ਰੇਟਿੰਗ ਸਕੇਲ	2. ਟੈਸਟਿੰਗ
3. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ	3. ਨਿਰੀਖਣ
4. ਵਸਤੂ ਸੂਚੀ	4. ਇੰਟਰਵਿਊ
5. ਅਨੁਸੂਚੀ	5. ਕੇਸ ਸਟੱਡੀ
6. ਕਿੱਸਾਕਾਰ ਰਿਕਾਰਡ	6. ਸਮਾਜ ਗਣਿਤ
7. ਸੰਚਤ ਰਿਕਾਰਡ	7. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਤਕਨੀਕਾਂ
8. ਟੈਸਟ	

ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਦੇ ਸਾਧਨ

1. ਚੈੱਕਲਿਸਟ:
2. ਰੇਟਿੰਗ ਰੇਟਿੰਗ ਸਕੇਲ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੈਮਾਨੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਮਾਪ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ
3. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ
4. ਕਥਾਵਾਚਕ
5. ਸੰਚਤ ਰਿਕਾਰਡ
6. ਟੈਸਟ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਡੇਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਟੂਲ।

ਤਿੰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ

1. ਮੌਖਿਕ ਟੈਸਟ
2. ਲਿਖਤੀ ਟੈਸਟ
3. ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਟੈਸਟ.

ਟੈਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

1. ਆਮ ਹਵਾਲਾ ਟੈਸਟ
2. ਮਾਪਦੰਡ ਹਵਾਲਾ ਟੈਸਟ
3. ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਮਿਆਰੀ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ

ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ

1. ਸਵੈ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ
2. ਟੈਸਟਿੰਗ
3. ਨਿਰੀਖਣ
4. ਇੰਟਰਵਿਊ
5. ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ
6. ਸਮਾਜ ਗਣਿਤ
7. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਤਕਨੀਕਾਂ

ਸਮਾਜ ਗਣਿਤ

1. ਐਲ ਮੋਰੇਨੋ ਨੇ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ.
2. ਇਹ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤਰਜੀਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਤਕਨੀਕਾਂ

1. ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
2. ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ
3. ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਤਕਨੀਕਾਂ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨਾਂ

1. ਰੋਰਸਚ ਦਾ ਸਿਆਹੀ ਬਲੈਟ ਟੈਸਟ
2. ਥੀਮੈਟਿਕ ਅਪਰਸੈਪਸ਼ਨ ਟੈਸਟ (TAT)
3. ਵਰਡ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਟੈਸਟ (WAT)
4. ਵਾਕ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦਾ ਟੈਸਟ
5. ਚਿਲਡਰਨ ਅਪਰਸੈਪਸ਼ਨ ਟੈਸਟ (CAT)

ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦਾ ਅਰਥ

ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਮੁਲਾਂਕਣ (assessment) ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ

ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਇੱਕ ਖੋਜ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਡੇਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਮਤਿਹਾਨ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਡੇਟਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਉਦਾਹਰਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਡੇਟਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤੇਜ਼, ਲਾਭਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਸਤਾ ਤਰੀਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਵਿਹਾਰ, ਰਵੱਈਏ, ਤਰਜੀਹਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਸਤੇ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮਾਪਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ

ਇੱਕ ਖੋਜ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਵਰਤਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲਾਭਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

1. ਵਿਹਾਰਕਤਾ:
2. ਲਾਗਤ-ਕੁਸ਼ਲਤਾ:
3. ਗਤੀ:
4. ਤੁਲਨਾਤਮਕਤਾ
5. ਸਕੇਲੇਬਿਲਟੀ:
6. ਮਾਨਕੀਕਰਨ:
7. ਜਵਾਬਦੇਹ ਆਰਾਮ:
8. ਆਸਾਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ

ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ:

1. ਜਵਾਬ ਬੇਈਮਾਨੀ:
2. ਸਵਾਲ ਛੱਡਣਾ:
3. ਵਿਆਖਿਆ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ
4. ਸਰਵੇਖਣ ਥਕਾਵਟ: .
5. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਚੁਣੌਤੀਆਂ:
6. ਬੇਸਮਝ ਜਵਾਬ:

ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਉਪਨ-ਐਂਡ ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ

ਇੱਕ ਉਪਨ-ਐਂਡ ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖੋਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਅਤੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਰੇ, ਲੇਖ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਵਾਕਾਂ ਸਮੇਤ ਲੰਬੇ-ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਛੋਟੇ-ਫਾਰਮ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਵਜੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ-ਫਾਰਮ ਸਰਵੇਖਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਉਪਨ-ਐਂਡ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਮੂਨੇ

1. ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬਕ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ?
2. ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਲੋਗੋ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋ?
3. ਸਾਡਾ ਉਤਪਾਦ ਤੁਹਾਡੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਸਮਾਪਤ ਹੋਏ ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਿਤ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰੋ

ਇੱਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਵਾਲ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਹਾਂ/ਨਹੀਂ, ਸਹੀ/ਗਲਤ, ਅਤੇ ਪਸੰਦਾਂ ਵਰਗੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਰਾਏ, ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜਦਾ ਹੈ।

ਗਿਣਤਾਮਕ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਮੂਨੇ

1. ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹੋ?

- ਕੋਫੀ ਦੇ ਨਾਲ
- ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾਲ
- ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ

2. ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਪਸੰਦੀਦਾ ਸ਼ੈਲੀ ਕੀ ਹੈ?

- ਰੋਗੇ
- ਬਲੂਜ਼
- ਅਫਰੋਪੋਪ
- ਰੈਪ

ਬੰਦ ਸਮਾਪਤ ਫਾਰਮ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਦੁਵੱਲੇ ਸਵਾਲ

ਇੱਕ ਦੋ-ਪੱਖੀ ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬੰਦ-ਅੰਤ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ 2 ਉਲਟ ਜਵਾਬ-ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਖੋਜ ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ 2 ਉਪਲਬਧ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਕਿਸਮ ਦਾ ਦੋ-ਪੱਖੀ ਸਵਾਲ ਹਾਂ/ਨਹੀਂ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਦੁਵੱਲੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ

1. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੀਣ ਲਈ ਕੁਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੋਗੇ?

- ਯਕੀਨਨ
- ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ

2. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ?

- ਹਾਂ
- ਨੰ

ਕੈਫੇਟੇਰੀਆ ਕਿਸਮ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ - :ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਲੀਕਰਟ ਸਕੇਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੰਦ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਖੁਲੇ ਸਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਫੇਟੇਰੀਆ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ। ਸਾਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਭਾਵੀ ਜਵਾਬਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੈਫੇਟੇਰੀਆ ਕਿਸਮ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਕੈਟੇਗਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਖੋਜ ਵਿੱਚ) ਵਿੱਚ ਲੀਕਰਟ ਸਕੇਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ - ਕਿਸੇ ਵਰਤਾਰੇ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ (ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ/ਮੈਂ ਅਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ/ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ / ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ / ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਸੰਦ ਆਦਿ)।

ਲੀਕਰਟ ਸਕੇਲ ਦਾ ਸਵਾਲ 4-ਪੁਆਇੰਟ ਸਕੇਲ, 5-ਪੁਆਇੰਟ ਸਕੇਲ, ਜਾਂ 7-ਪੁਆਇੰਟ ਸਕੇਲ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

ਬਹੁ-ਚੋਣ ਸਵਾਲ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਬਹੁ-ਚੋਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਲਈ 2 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਵਾਬ-ਵਿਕਲਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁ-ਚੋਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਦਾਹਰਨਾਂ

1. ਤੁਹਾਡਾ ਮਨਪਸੰਦ ਡਰਿੰਕ ਕੀ ਹੈ?

- ਚਾਹ
- ਕਾਫੀ
- ਸ਼ਰਾਬ
- ਜੂਸ

2. ਤੁਹਾਡਾ ਮਨਪਸੰਦ ਸਮਾਰਟਫੋਨ ਬ੍ਰਾਂਡ ਕੀ ਹੈ?

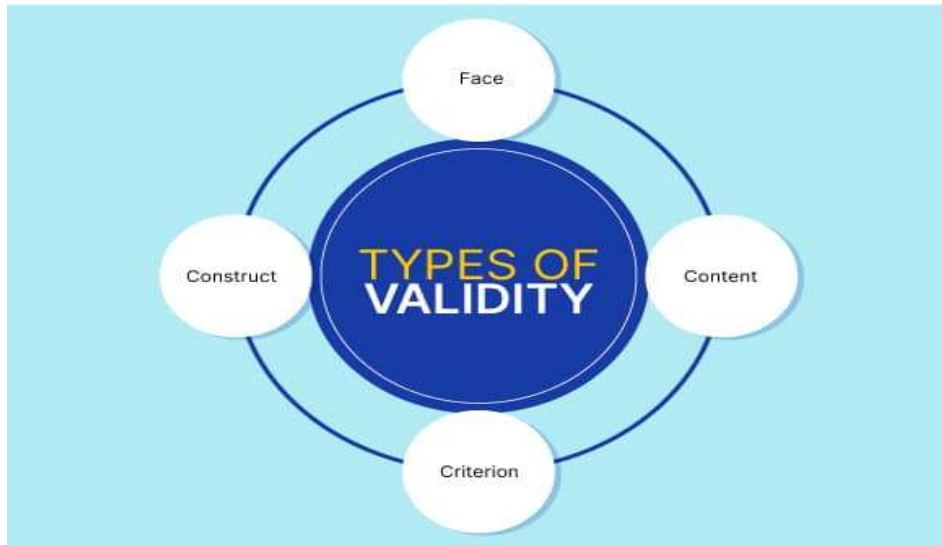
- ਆਈਫੋਨ
- ਸੈਮਸੰਗ
- ਟੈਕਨੇ
- ਜਿਓਨੀ

ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ -: ਅਚਨਚੇਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡੋ ਤਰਕ ਜਾਂ ਫਿਲਟਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਮਾਰਗਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਵਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਰਵੇਖਣ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਿਲਟਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੀ ਕਿਸਮ - -: ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਜਵਾਬ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਖਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਨਾ ਸਪੇਸ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕੁਸ਼ਲ ਵਰਤੋਂ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦੇ ਗੁਣ:-

ਵੈਧਤਾ:

ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ:-ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਗਾਤਾਰ ਮਾਪਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਇੱਕੋ ਨਮੂਨੇ ਲਈ ਇੱਕੋ ਵਿਧੀ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋ ,ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹੀ ਨਤੀਜੇ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ,ਤਾਂ ਮਾਪ ਦੀ ਵਿਧੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ .ਹਰੇਕ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇੱਕੋ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੈੱਟਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਿਸਮ	ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨੂੰ ਮਾਪਦਾ ਹੈ...
<u>ਟੈਸਟ-ਮੁੜ ਟੈਸਟ</u>	ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹੀ ਟੈਸਟ .
<u>ਇੰਟਰਰੇਟਰ</u>	ਇੱਕੋ ਹੀ ਟੈਸਟ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
<u>ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੂਪ</u>	ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਕਰਣ ਜੋ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।
<u>ਅੰਦਰੂਨੀ ਇਕਸਾਰਤਾ</u>	ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਈਟਮਾਂ ।

ਸਿੱਟਾ

ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦਾ ਟੀਚਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਡੇਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ;ਇਸ ਡੇਟਾ ਨੂੰ ਕਈ ਖੋਜ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ,ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵੰਡ ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

MCQ

1. ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਿਸ ਸਾਧਨ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ?

- A. ਸਵੈ-ਰਿਪੋਰਟ ਤਕਨੀਕ
B. ਨਿਰੀਖਣ ਤਕਨੀਕ
C. ਸਮਾਜਕ ਤਕਨੀਕ
D. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਤਕਨੀਕ

2. ਰੋਰਸਚ ਦਾ ਪੁੰਜ ਟਾਰਗੇਟ ਟੈਸਟ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ -

- A. ਨਿਰੀਖਣ ਤਕਨੀਕ
B. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਤਕਨੀਕ
C. ਟੈਸਟਿੰਗ ਤਕਨੀਕ
D. ਸਵੈ-ਰਿਪੋਰਟ ਤਕਨੀਕ

3. ਬਾਲ ਅਨੁਭਵੀ ਟੈਸਟ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ -

- A. ਐਸੋਸੀਏਟਿਵ ਤਕਨੀਕ
B. ਸਪਲਾਈ ਤਕਨੀਕ
C. ਰਚਨਾ ਤਕਨੀਕ
D. ਕ੍ਰਮ ਤਕਨੀਕ

4. "ਅਧੂਰੇ ਵਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ" ਕਿਸਨੇ ਦਿੱਤੀ?

- A. ਰੋਟਰ
B. ਕੈਟਲ
C. ਵੈਬਸਟਰ
D. ਰੂਸਾ

5. "ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਜਾਂਚ" ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਨ -

- A. ਫ੍ਰੀਮੈਨ
B. ਗਿਲਫੋਰਡ
C. ਕਰਾਊਨਬੈਕ
D. ਅਨਾਸਤਾਸੀਆ

6. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਟੈਸਟ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- A. ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ
B. ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਟੈਸਟ
C. ਨਿਰੀਖਣ
D. ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਟੈਸਟ

7. ਸਮਾਜਿਕ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜੋਜਨ ਦੇ ਮਾਪ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ?

- A. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਤਕਨੀਕ
B. ਸਮਾਜਕ ਤਕਨੀਕ
C. ਨਿਰੀਖਣ
D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

8. ਕਿਹੜੀ ਪੋਸਟ ਵਿਦਿਅਕ ਨਿਦਾਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- A. ਨਿਦਾਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ
B. ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਾਰਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
C. ਉਪਚਾਰਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ
D. ਨਿਰੀਖਣ

9. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ?

- A. ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਊਨਤਮੀਕਰਨ
B. ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਹੂਲਤ
C. ਜਵਾਬ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ
D. ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ

10. "ਅਧੂਰਾ ਵਾਕ ਟੈਸਟ" ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ-

- A. ਐਸੋਸੀਏਟਿਵ ਤਕਨੀਕ
B. ਰਚਨਾ ਤਕਨੀਕ
C. ਕ੍ਰਮ ਤਕਨੀਕ
D. ਸਪਲਾਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ

11. ਸਜੋਂਡੀ ਟੈਸਟ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ -

- A. ਐਸੋਸੀਏਟਿਵ ਤਕਨੀਕ
B. ਰਚਨਾ ਤਕਨੀਕ
C. ਕ੍ਰਮ ਤਕਨੀਕ
D. ਸਪਲਾਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ

12. ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ-

- A. ਸੰਚਤ ਰਿਕਾਰਡ B. ਕਹਾਣੀ ਰਿਕਾਰਡ C. ਫੀਸ ਰਿਕਾਰਡ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

13. ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਕੌਣ ਸੀ?

- A. ਕੈਟਲ B. ਗਲੇਡਾਈਡਸ C. ਵੈਬਸਟਰ D. ਰੋਚੇ

14. ਕੁਝ ਸੰਬੰਧਿਤ ਟੈਸਟਾਂ ਜਾਂ ਉਪ-ਟੈਸਟਾਂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਕ੍ਰਮ ਤਕਨੀਕ B. ਨਿਰੀਖਣ C. ਨਿਰੀਖਣ D. ਟੈਸਟ ਬੈਟਰੀ

15. ਚੈੱਕ ਲਿਸਟ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ?

- A. ਨਿਰੀਖਣ ਤਕਨੀਕ B. ਸਵੈ-ਰਿਪੋਰਟ ਤਕਨੀਕ
C. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਤਕਨੀਕ D. ਰਚਨਾ ਤਕਨੀਕ

16. ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

- A. ਮਿਆਰੀ ਇੰਟਰਵਿਊ B. ਗੈਰ-ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਈਜ਼ਡ ਇੰਟਰਵਿਊ
C. ਅਰਧ-ਆਧਾਰਿਤ ਇੰਟਰਵਿਊ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

17. ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਲਚਕਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ?

- A. ਮਿਆਰੀ ਇੰਟਰਵਿਊ B. ਗੈਰ-ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਈਜ਼ਡ ਇੰਟਰਵਿਊ
C. ਅਰਧ-ਆਧਾਰਿਤ ਇੰਟਰਵਿਊ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

18. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ-

- A. ਚੈਕਲਿਸਟ ਵਿੱਚ B. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਤਕਨੀਕ ਵਿੱਚ C. ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਕੇਲ ਵਿੱਚ D. ਇਹ ਸਾਰੇ

19. ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਹਾਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ -

- A. ਹੱਦ B. ਸੌਖ C. ਵਿਆਪਕ ਮਾਨਤਾ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

20. ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਪਦੰਡ ਹਨ -

- A. ਮਾਨਕੀਕਰਨ B. ਯੋਗਤਾ C. ਵਿਹਾਰਕਤਾ D. ਭਾਸ਼ਾ

21. ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਟੈਸਟ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ -

- A. ਨਿਰਪੱਖਤਾ B. ਵੈਧਤਾ C. ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

22. ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਨਤੀਜਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

- A. ਵੈਧਤਾ B. ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ C. ਨਿਰਪੱਖਤਾ D. ਹੱਦ

23. ਚੰਗੇ ਸਵਾਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ -

- A. ਉਦੇਸ਼ B. ਉਦੇਸ਼ C. ਦੇਵੇਂ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

24. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਡਰਿੱਲ ਵਿਧੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ -

- A. ਪਹਾੜੀਆਂ B. ਗਿਣਤੀ C. ਕਵਿਤਾ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

25. ਮਾਰਕਿੰਗ ਸੂਚੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

- A. ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ
C. ਦੇਵੇਂ
- B. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ
D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

26. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

- A. 3RS B. 2RS C. 4RS D. 6RS

27. ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

- A. ਫੀਸ ਰਿਕਾਰਡ B. ਸੰਚਤ ਰਿਕਾਰਡ C. ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਰਿਕਾਰਡ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

28. ਬਹੁ-ਚੋਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

- A. ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ
C. ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ
- B. ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ
D. ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ

29. ਰਚਨਾਤਮਕ ਜਵਾਬਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ -

- A. ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਉੱਤਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਲ
C. ਸੀਮਤ ਜਵਾਬ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਲ
- B. ਤੱਥਾਂ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ
D. ਸਿੱਧਾ ਸਵਾਲ

30. ਇੱਕ ਕਿੱਸਾਕਾਰ ਰਿਕਾਰਡ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ -

- A. ਸਮਾਜਕ ਤਕਨੀਕ
C. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਤਕਨੀਕ
- B. ਨਿਰੀਖਣ ਤਕਨੀਕ
D. ਸਵੈ-ਰਿਪੋਰਟ ਤਕਨੀਕ।

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.A	2.B	3.C	4.A	5.D	6.C	7.B	8.D	9.C	10.D
11.C	12.B	13.B	14.D	15.A	16.A	17.B	18.C	19.D	20.A
21.D	22.B	23.C	24.D	25.C	26.A	27.B	28.A	29.A	30.B

VARDHMAN

ਭਾਗ ਬੀ

VARDHMAN

13 . ਸੰਮਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ

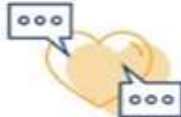
ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਕੂਲਿਤ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਸਕੂਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 1884 ਅਤੇ 1887 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੰਮਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਧਰਮ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਲਿੰਗ, ਨਸਲ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਅਕਸਰ ਖਤਰੇ ਵਜੋਂ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਮੀਰੀ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦੀ ਬਜਾਏ।

ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਮੁੱਖ ਸਮਰਥਨ 1994 ਦੇ ਸਲਾਮਾਕਾ, ਸਪੇਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੋਂ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ, ਬੌਧਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਨੁਕੂਲਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੰਮਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਤਲਬ

'ਸ਼ਾਮਲ ਸਿੱਖਿਆ' ਸ਼ਬਦ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਿਤ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ

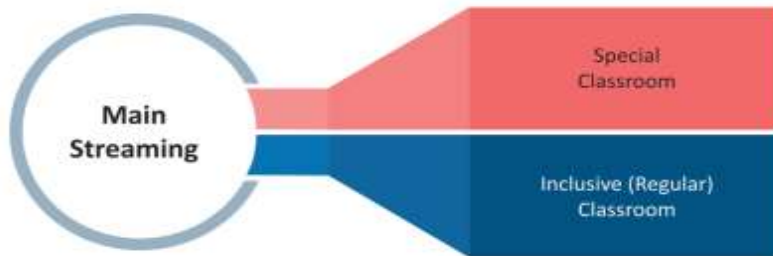

ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ		
ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਕੱਠੇ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ	ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ	ਅਪਾਹਜਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਯੋਗਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰੋ
ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਕਲਾਸਰੂਮ ਲਈ ਹੁਨਰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਸਿਖਲਾਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ	ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ	ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਸਨਮਾਨ ਕਰੋ
ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰੋ	ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਓ	ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਸਾਂਝਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ

ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ

ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ

ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਮਿਆਰੀ ਕਲਾਸਰੂਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪੂਰੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

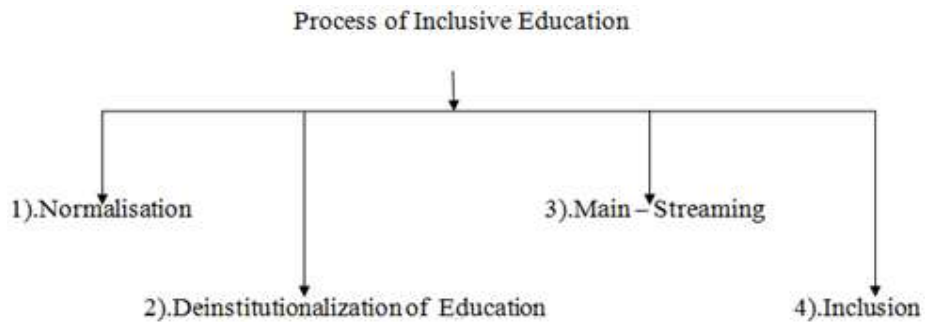
ਪੂਰੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਟੈਸਟ ਜਾਂ ਹੁਨਰ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਪੂਰੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਇੱਕੋ ਕਲਾਸਰੂਮ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ।

ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ:-

- ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਦਕਾ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਇਹ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਖਰਚਿਆਂ ਵੱਲ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮੁਕਾਬਲਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

➤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਰਥ

ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ, ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ, ਬੋਲੇ-ਅੰਨ੍ਹੇ, ਆਰਥੋਪੈਡਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਬੋਲਣ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਸੁਣਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਨੇਤਰਹੀਣ, ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਕਈ ਅਪੰਗ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

➤ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਤਲਬ

ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਤਲਬ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਸਿੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਸੁਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸੈੱਟਅੱਪ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਆਦਿ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

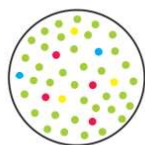
ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ

ਏਕੀਕਰਣ ਅਤੇ ਸੰਮਿਲਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਹਰ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। "ਏਕੀਕਰਣ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਦਿਅਕ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ। 'ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

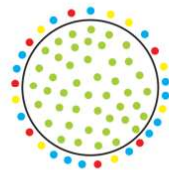
➤ **ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ** : ਰੈਗੂਲਰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਬੱਚੇ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਾ ਆਓ; ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

➤ **ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ** : ਪਿਆਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੱਚੇ, ਆਓ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਬਦਲ ਜਾਵੋਗੇ; ਮੈਂ ਨਹੀਂ

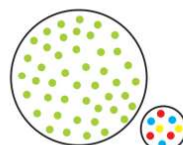
➤ **ਸੰਮਿਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ** : ਓਹ! ਸਭ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਹੈ! ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਬਦਲਦੇ ਹਾਂ।

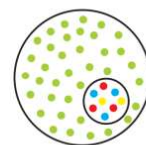
Inclusion

Exclusion

Separation

Integration

ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣਾ

ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ, ਪਾਠਕ੍ਰਮ-ਅਧਾਰਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਜਾਂ ਕਲਾਸਰੂਮ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸਮਾਗਮਾਂ, ਕਮਿਊਨਿਟੀ-ਪੱਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ।

1. ਨੀਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ - ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ

- ਦਾ "ਸਮੂਹਿਕ ਸਿੱਖਿਆ" ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ (IEDC) ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ।
- ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਐਕਟ, 1995 (ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ, ਪੂਰੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ)।
- ਐਕਟ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੀ।
- ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਸਟ ਐਕਟ, 1999 (ਔਟਿਜ਼ਮ, ਸੇਰੇਬ੍ਰਲ ਪਾਲਸੀ, ਮਾਨਸਿਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਅਤੇ ਕਈ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ)
- ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਐਕਟ (1987) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਮਾਨਸਿਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।
- 2006 ਵਿੱਚ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਮਰਥਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਪਰਸਨਜ਼ ਵਿਦ ਡਿਸੇਬਿਲਿਟੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 26 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ 18 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।
- 86ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ
- ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਐਕਟ, 1995 ਦਾ ਚੈਪਟਰ V, ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਰਤੱਵ।
- ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਨੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਅਨੁਕੂਲਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ

ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਪਹਿਲਾਂ 1944 ਵਿੱਚ ਸਾਰਜੈਂਟ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਫਿਰ 1964 ਵਿੱਚ, ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 93ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੇ 6-14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ

ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

2. ਪਰਸਨਜ਼ ਵਿਦ ਡਿਸੇਬਿਲਿਟੀਜ਼ ਐਕਟ, 1995, ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੋਣ ਤੱਕ ਇੱਕ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਮੁਫਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
3. 14 ਤੋਂ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਕਲਾਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਯੁਵਕ ਵਿਦ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ (IECYD) ਦੀ ਸੰਮਿਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਸੇਧੀ ਯੋਜਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
4. ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਘੋਸ਼ਣਾ (1949), ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚਾਰਟਰ (1959), ਅਤੇ ਬਾਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ (1989) ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।
5. ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਸਾਧਨ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਕਾਰਜ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫੋਕਸ

1. ਆਰਟੀਕਲ 21ਏ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, "ਰਾਜ ਛੇ ਤੋਂ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ"।
2. ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
3. ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾਈ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਸਮੂਹਾਂ (ਧਾਰਾ 350ਏ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
4. ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 30 ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
5. ਅਨੁਛੇਦ 29 (1) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, "ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਲਿਪੀ ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।"
6. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 29(2) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 30 ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।
7. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 15 (1) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, "ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ"।
8. ਆਰਟੀਕਲ 15(2)]। "ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ, ਸਿਰਫ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਪਾਹਜਤਾ, ਦੇਣਦਾਰੀ, ਪਾਬੰਦੀ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ"
9. ਆਰਟੀਕਲ 16 (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਹੋਵੇਗੀ
10. ਅਨੁਛੇਦ 51ਏ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਜਾਂ ਅਨੁਭਾਗਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ

ਸਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ; ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ (ਕਲਾਜ 5), ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ (ਕਲਾਜ 6) ਦੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਕਦਰ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ।

ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ (1986-92)

- ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ
- ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ 1986 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ “ਕੁਝ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਮੂਹ ਵਿੱਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਂਝੇ ਜਾਂ ਪਛੜੇ ਹਨ। ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
- ਅਪਾਹਜਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ।
- ਬਾਲਗ ਸਿੱਖਿਆ

ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪਾਅ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

RTE - SSA ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ 'ਤੇ ਨੀਤੀ -

ਨੀਤੀ ਦਖਲ SSA ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਹਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ, ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ, ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਅਤੇ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਰਥਪੂਰਨ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, SSA ਨੇ ਜ਼ੀਰੋ-ਅਸਵੀਕਾਰ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੂਲ, ਸਿੱਖਿਆ ਗਾਰੰਟੀ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਕ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਾਕਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਘਰ-ਅਧਾਰਤ ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਆਰ.ਐਮ.ਐਸ.ਏ

RMSA ਮਾਰਚ 2009 ਵਿੱਚ 15-16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਪਲਬਧ, ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਅਤੇ ਕਿਫਾਇਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਸਕੀਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਸੰਮਿਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ - :ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ

ਅਪਾਹਜਤਾ ਦਾ ਅਰਥ

ਅਪੰਗਤਾ, ਅਪੰਗਤਾ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ

- **ਕਮਜ਼ੋਰੀ:** ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਨੁਕਸ ਹੈ, ਇਹ ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨ, ਅੰਗ, ਦਿਮਾਗ ਆਦਿ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

- **ਅਪਾਹਜਤਾ** : ਇੱਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਕੁਝ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

- **ਅਪਾਹਜਤਾ** : ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਕੇ ਉੱਥੇ ਗੈਰ-ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ

1. ਬੌਧਿਕ

- ਡਾਊਨ ਸਿੰਡਰੋਮ
- ਨਾਜ਼ੁਕ ਐਕਸ ਸਿੰਡਰੋਮ
- ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਦੇਰੀ

2. ਸਰੀਰਕ

ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਸੱਟ

- ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੀ ਸੱਟ (SCI)

3. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ

- ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੋਚ, ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਕਾਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੋਚ, ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਮੂਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ, ਚਿੰਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਗਾੜ, ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਵਹਾਰ, ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਧਰੁਵੀ ਵਿਗਾੜ

➤ ਉਦਾਸੀ

4. ਸੰਵੇਦੀ

- ਇਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹਾਪਣ, ਬੋਲਾਪਣ, ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਰੁਕਾਵਟਾਂ, ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਪੰਗਤਾ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਅਸਰ ਸਿੰਡਰੋਮ ਜਾਂ ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਲਾਗਾਂ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ

- ਜੈਨੇਟਿਕ ਕਾਰਨ
- ਗਰੀਬੀ
- ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆ
- ਦੁਰਘਟਨਾ
- ਛੂਤ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ
- ਕੁਪੋਸ਼ਣ
- ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾੜੀ ਪਹੁੰਚ
- ਬੇਮਿਸਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ:
- ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ

ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

1) ਸੰਭਾਵੀ ਅਪਾਹਜਤਾ:

ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਊਰੋਲੋਜੀਕਲ ਵਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ, ਪ੍ਰੈਸੈਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਅਪੰਗਤਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨ, ਗਣਨਾ ਕਰਨ, ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਨੂੰ ਅਦਿੱਖ ਅਪੰਗਤਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲੱਛਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

1. **ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿਕਾਰ**: ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਕਹੀਆਂ ਜਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
2. **ਹਾਈਪਰਐਕਟੀਵਿਟੀ**: ਬੇਧਾਤਮਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

2). ਬੌਧਿਕ ਅਸਮਰਥਤਾ:

ਬੌਧਿਕ ਅਪੰਗਤਾ ਇੱਕ ਅਪੰਗਤਾ ਹੈ ਜੋ ਬੌਧਿਕ ਕਾਰਜ (ਤਰਕ, ਸਿੱਖਣ, ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ) ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਹੁਨਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਅਪਾਹਜਤਾ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ, ਸੰਚਾਰ, ਪੈਸਾ, ਸਿੱਖਣ, ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

3). ਸਰੀਰਕ ਅਯੋਗਤਾ:

ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਅਯੋਗਤਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਕੰਮਕਾਜ, ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ, ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਜਾਂ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਹ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਕਾਰ, ਅੰਨ੍ਹਾਪਣ, ਮਿਰਗੀ ਅਤੇ ਨੀਂਦ ਵਿਕਾਰ, ਜੋ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵੀ ਸਰੀਰਕ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸਰੀਰਕ ਅਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੋਟਰ ਦੀ ਕਮੀ (ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ) ਜਾਂ ਸੰਵੇਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੋਟਰ ਦੀ ਕਮੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੱਥ ਅਤੇ ਲੱਤਾਂ।

ਅਯੋਗਤਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ

1. ਸਰੀਰਕ ਅਯੋਗਤਾ।

ਲੋਕੋਮੋਟਰ ਡਿਸਏਬਿਲਿਟੀ: "ਲੋਕੋਮੋਟਰ ਡਿਸਏਬਿਲਿਟੀ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਹੱਡੀਆਂ, ਜੋੜਾਂ ਜਾਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਰੇਬੁਲ ਪਾਲਸੀ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੇਰੇਬੁਲ ਪਾਲਸੀ (CP) ਵਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਿੱਲਣ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਮੁਦਰਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। CP ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਮੋਟਰ ਅਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਸੇਰੇਬੁਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਧਰੰਗ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ। CP ਅਸਧਾਰਨ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਜਾਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(a) "ਕੋਰੂ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੋਰੂ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ-

- I. ਹੱਥਾਂ ਜਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅੱਖ ਅਤੇ ਅੱਖ ਦੇ ਢੱਕਣ ਵਿੱਚ ਸਨਸਨੀ ਅਤੇ ਪੈਰੋਸਿਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ, ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਗਾੜ ਦੇ;
- II. ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ ਪੈਰੋਸਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਹੋਣਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ;
- III. ਅਤਿਅੰਤ ਸਰੀਰਕ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਪੇਸ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ "ਕੋਰੂ ਠੀਕ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਬੀ) "ਬੋਨੇਵਾਦ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂ ਜੈਨੇਟਿਕ ਸਥਿਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਬਾਲਗ ਦੀ ਉਚਾਈ 4 ਫੁੱਟ 10 ਇੰਚ (147 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ) ਜਾਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ;

(c) "ਮਸਕੂਲਰ ਡਿਸਟ੍ਰੋਫੀ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਜੈਨੇਟਿਕ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਰੋਗ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਲਟੀਪਲ ਡਿਸਟ੍ਰੋਫੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਅਤੇ ਗੁੰਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। . ਇਹ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪਿੰਜਰ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ, ਅਤੇ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਸੈੱਲਾਂ ਅਤੇ ਟਿਸ਼ੂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਅਰਥ:

ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਵਿਗਾੜਾਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਛਤਰੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਬੁੱਧੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਅਸਮਰਥਤਾ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਆਲਸੀ ਜਾਂ ਗੁੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਸਿਰਫ਼ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ - ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਤਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਡਿਸਆਰਡਰ ਦੀ ਕਿਸਮ	ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਡਿਸਲੈਕਸੀਆ -ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ	ਪੜ੍ਹਨਾ ,ਲਿਖਣਾ ,ਸਪੈਲਿੰਗ ,ਬੋਲਣਾ
ਡਿਸਕੈਲਕੁਲੀਆ -ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ	ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ,ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ,ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ
ਡਿਸਗ੍ਰਾਫੀਆ -ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ	ਹੱਥ ਲਿਖਤ ,ਸਪੈਲਿੰਗ ,ਸੰਗਠਿਤ ਵਿਚਾਰ
ਡਿਸਪ੍ਰੈਕਸੀਆ (ਸੰਵੇਦੀ ਏਕੀਕਰਣ ਵਿਕਾਰ) - ਵਧੀਆ ਮੋਟਰ ਹੁਨਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ	ਹੱਥ-ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ,ਸੰਤੁਲਨ ,ਹੱਥੀਂ ਨਿਪੁੰਨਤਾ
ਡਿਸਫੋਸੀਆ/ਅਫੋਸੀਆ -ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ	ਬੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ,ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਮਝਣਾ
ਆਡੀਟੋਰੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਡਿਸਆਰਡਰ -ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ	ਪੜ੍ਹਨਾ ,ਸਮਝ ,ਭਾਸ਼ਾ
ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਡਿਸਆਰਡਰ -ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ	ਪੜ੍ਹਨਾ ,ਗਣਿਤ ,ਨਕਸ਼ੇ ,ਚਾਰਟ ,ਚਿੰਨ੍ਹ , ਤਸਵੀਰਾਂ

ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ

ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਗੇ ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਧਾਰਨਾ/ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਮੋਟਰ ਘਾਟਾ

ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਧਾਰਨਾ/ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਮੋਟਰ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੱਥ-ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਕਸਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਗੁਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਪੈਨਸਿਲ, ਕ੍ਰੇਅਨ, ਗੁੰਦ, ਕੈਂਚੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਮੋਟਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਪਿਨੇਸੇਰੇਬੇਲਰ ਅਟੈਕਸੀਆ (SCA) ਇੱਕ ਜੈਨੇਟਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਵਿਗਾੜ ਹੈ ਜੋ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਅਸਧਾਰਨਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਂਡੋਕਰੀਨ ਗਲੈਂਡਜ਼ ਵਿੱਚ ਗੜਬੜ:

ਐਂਡੋਕਰੀਨ ਗੁੰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗੜਬੜ ਵੀ ਅਪੰਗਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਕਮੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ

1. **ਅਸਟਵਕਰ** : 'ਅੱਠ' ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਮਹਾਨ ਵੈਦਿਕ ਰਿਸ਼ੀ:-ਅਸਟਵਕਰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਵਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।
2. **ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ** : ਕੁਰੂ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਰਾਜਾ (ਰੀਜੈਂਟ)
3. **ਸ਼ਕੁਨੀ** (ਮਾਮਾ): ਭਾਰਤੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਵਿਲੀਅਨ ਜੋ ਲੰਗੜਾ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਸੀ
4. **ਕਾਲੀਦਾਸ** : ਬੌਧਿਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਲੇਖਕ
5. **ਮੰਥਰਾ** : ਇੱਕ ਹੰਚਬੈਕ ਵਾਲੀ ਨੈਕਰਾਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅੱਖ ਵਿੱਚ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੀਣਤਾ
6. **ਸੁਕਰਾਚਾਰੀਆ** : ਅਸੁਰਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਇੱਕ ਅੱਖ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹਾ ਸੀ

7. **ਵਾਮਨ** : ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਜੋ ਇੱਕ ਬੋਣਾ ਸੀ
8. **ਤ੍ਰਿਵਾਕਰਾ** : ਹੰਚਬੈਕ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਪ੍ਰੇਮੀ ਔਰਤ
9. **ਸੂਰਦਾਸ**: ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਵਾਲਾ ਭਗਤੀ ਕਵੀ

ਵਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਧਿਆਨ ਘਾਟਾ ਹਾਈਪਰਐਕਟੀਵਿਟੀ ਡਿਸਆਰਡਰ (ADHD)

- ਅਟੈਂਸ਼ਨ ਡੈਫੀਸਿਟ ਹਾਈਪਰਐਕਟੀਵਿਟੀ ਡਿਸਆਰਡਰ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਲੱਛਣਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇਪਰਵਾਹੀ, ਹਾਈਪਰਐਕਟੀਵਿਟੀ ਅਤੇ ਆਵੇਗਸ਼ੀਲਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੰਵੇਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਡਿਸਆਰਡਰ (SPD)

ਸੰਵੇਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਡਿਸਆਰਡਰ (SPD) ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਭਾਵਨਾ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਕਾਰ (ODD)

- ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਗਾੜ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਗਾੜਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਕਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਗਾੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਗਾੜ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਵਿਗਾੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

ਜਨੂੰਨੀ ਜਬਰਦਸਤੀ ਵਿਕਾਰ

ਔਬਸੈਸਿਵ ਕੰਪਲਸਿਵ ਡਿਸਆਰਡਰ ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਵਿਗਾੜ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਉਮਰ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਨੂੰਨ ਅਤੇ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ OCD ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਡਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਸਮਾਂ ਜਾਂ ਰੁਟੀਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨੂੰਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਔਟਿਜ਼ਮ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਡਿਸਆਰਡਰ

ਔਟਿਜ਼ਮ - ਕੁਝ ਅਕਾਦਮਿਕ ਹੁਨਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿਆਪਕ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਗਾੜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਔਟਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਐਸਪਰਜਰ ਸਿੰਡਰੋਮ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਔਟਿਜ਼ਮ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਵਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਨ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੁਨਰ ਸਿੱਖਣ, ਦੇਸਤ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

PTSD: ਪੋਸਟ ਟਰੈਮੈਟਿਕ ਸਟ੍ਰੈਸ ਡਿਸਆਰਡਰ: ਇਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਜਨਮ ਤੋਂ ਜਾਂ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ

ਤੇਹਫੇ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ : ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਬੱਚਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਬੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੇਮਿਸਾਲ ਬੱਚਾ ਉਹ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਨਸਿਕ, ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸਤ ਜਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਟਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਦਿਅਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸੇਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਣਹਾਰ ਬੱਚੇ ਤਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੰਗੀਤ, ਨ੍ਰਿਤ ਕਵਿਤਾ, ਰਚਨਾਤਮਕ ਲੇਖਣ, ਨਾਟਕੀ, ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਕਲਾ, ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਬਾਹਰੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਵਾਅਦਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ

ਤੇਹਫੇ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ:

ਟੈਸਟ ਸਕੋਰ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ:

- ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਕੋਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ
- ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ %85 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਕੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੈ
- ਇੱਕ %15 ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪੂਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੇ

ਅਧਿਆਪਕ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ:

- ਇਹ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਟੈਸਟ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ : ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ,ਪ੍ਰਤਿਭਾ..... ਆਦਿ ।

ਬਦਲਵੇਂ ਰਸਤੇ:

ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

- ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ
- ਪੀਅਰ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ
- ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਟੈਸਟ
- ਸਵੈ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ

- ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ (ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ)

ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ:

- ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪੂਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜਣਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਵਰਣਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

- ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਓਰੀਐਂਟੇਸ਼ਨ ਸੈਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣਾ

ਐਕਸ਼ਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ:

- ਇਹ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ
- ਇਹ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਅਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਕੂਲ (ਟਰਨ-ਆਨ) ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤੇਹਫੇ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

ਤੇਹਫੇ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਡਿਗਰੀ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੋ ਮੁੱਖ ਹਨ:

ਅਚਨਚੇਤੀ: ਸਾਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ।

ਤੀਬਰਤਾ: ਜੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਬੋਧਿਕ ਖੇਤਰਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਵੈਨਟੈਸਲ-ਬਾਸਕਾ, 2003)।

ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਕੇਤ:

- ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ - ਇਹ ਬੱਚੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੁਚੇਤਤਾ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- ਨਵੀਨਤਾ ਲਈ ਤਰਜੀਹ : ਬੱਚੇ ਜੋ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਐਂਡ ਦੁਆਰਾ ਬੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਈਕਿਊ ਵਿੱਚ ਉੱਚੇ ਟੈਸਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਅਚਨਚੇਤੀ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ - ਉਹ ਆਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਤੁਰਦੇ ਹਨ।
- ਮੌਖਿਕ ਭਾਸ਼ਾ - ਜਲਦੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।
- ਓਵਰ-ਐਕਟੀਵਿਟੀ - ਉਹ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਦਰਦ ਅਤੇ ਅਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ

- ਉਹ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜੋ ਅਕਸਰ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਵੱਖਰੀ ਸੋਚ ਹੈ। ਕਨਵਰਜੈਂਟ ਸੋਚ (ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ) ਦੇ ਉਲਟ, ਡਿੰਨ-ਡਿੰਨ ਸੋਚ ਲਈ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਦਰਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਘੱਟ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਦੁਹਰਾਓ ਨਾਲ ਸਿੱਖੇ।
- ਉਤਸੁਕਤਾ - ਉਹ ਹੱਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡੂੰਘੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ।
- ਕਾਰਨ-ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ, ਇਸਲਈ "ਕੀ ਜੇ" ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।
- ਐਨਰਜੀ- ਹਾਈਪਰਐਕਟੀਵਿਟੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਮੈਟਾਕੋਗਨਿਟਿਵ ਜਾਗਰੂਕਤਾ: ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ, ਕੋਈ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

Metacognition ਇੱਕ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਕੰਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ, ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ, ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ (ਮੀਚੇਨਬੋਮ 1985)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨੂੰਨਵਾਦੀ ਰੁਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ (ਕੰਪਿਊਟਰ ਨਾਲ ਮਾਹਰ ਹੋਣਾ)

- ਅਸਧਾਰਨ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਸਥਾਨਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰੋ: ਵਿਜ਼ੂਅਲ-ਸਪੇਟਲ ਯੋਗਤਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੇਲਡ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕਣ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।
- ਅਤਿਅੰਤ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਪਰ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ, ਸਪੈਲਿੰਗ, ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਗਣਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਨੂੰ ਡਿਸਲੈਕਸੀਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।
- ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।
- ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲਿਖਣ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸੋਚਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਟਾਈਪਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲਓ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਪਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ।

ਛੁਪਿਆ ਤੋਹਫ਼ਾ

- "ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਗਿਫਟਡ" (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹਨ) ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਅਤੇ ਅਪਾਹਜਤਾ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲੀ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਅਣਜਾਣ ਰਹੇਗੀ।
- ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੇ ਭਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦੱਬੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:
 - I. ਉਹ ਬਾਲਗ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ
 - II. ਉਹ ਅਧਿਆਪਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ
 - III. ਇੱਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਜੋ ਉੱਥੇ ਅਪਾਹਜਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਛੁਪਿਆ ਤੋਹਫ਼ਾ

ਸਰੀਰਕ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ

- ਜੁਬਾਨੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥਾ
- ਸੀਮਤ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ
- ਵਧੀਆ ਮੋਟਰ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਘਾਟ
 - ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:
 - ਸਹਾਇਕ ਉਪਕਰਣ :ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੈਨਸਿਲ ਪਕੜ ,ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੈਂਚੀ ,ਕੰਪਿਊਟਰ ,ਸੰਚਾਰ ਬੋਰਡ ,ਅਤੇ ਵੋਇਸ ਸਿੰਥੇਸਾਈਜ਼ਰ।
 - ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ :ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਢੁੱਲ ਚੇਅਰ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

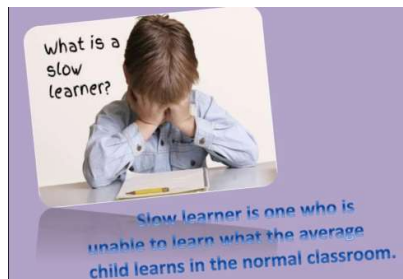
ਸੰਵੇਦੀ ਅਯੋਗਤਾ

- ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵੇਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ (ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਨਾਲ) ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।
- ਸੁਝਾਅ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:
 - ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ
 - ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ
 - ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ
- ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀਆਂ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਮਦਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ, ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲੋ। ਚੀਕਣਾ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

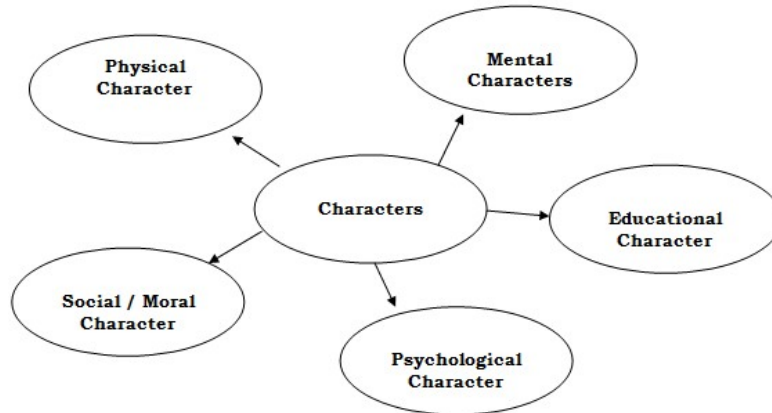
- ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਣਗੇ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਬੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਜੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਟਿਊਨ ਆਊਟ ਅਤੇ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਕਲਪਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰੋ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸੁਤੰਤਰ, ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ, ਅਤੇ ਸਵੈ-ਕਾਫੀ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਬਣਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਹੋਣ।
- ਇੱਥੇ ਉਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਅਤੇ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਚੰੜਾਈ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਹੈ। (ਅਮਰੀਕਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ਼ ਪੀਡੀਆਟ੍ਰਿਕਸ)
- ਕੁਝ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਹੁਨਰ ਇੱਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਅਮਰੀਕਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ਼ ਪੀਡੀਆਟ੍ਰਿਕਸ)

ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ

- "ਇੱਕ ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਕੈਰੀਅਰ ਵਿੱਚ ਕਲਾਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਲਈ ਆਮ ਹੈ - ".ਬਰਟ
- "ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਨ ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਉਮਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਿਦਿਅਕ ਘਾਟ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।"

ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

ਭੌਤਿਕ ਚਰਿੱਤਰ

- ਹੌਲੀ ਸੰਵੇਦੀ ਮੋਟਰ ਵਿਕਾਸ
- ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਸਮਾਂ
- ਨਜ਼ਰ, ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ

ਮਾਨਸਿਕ ਚਰਿੱਤਰ

- ਘੱਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ
- ਤਰਕ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ
- ਘੱਟ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ

ਵਿਦਿਅਕ ਚਰਿੱਤਰ

- ਸਿੱਖਣ ਪ੍ਰਤੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰਵੱਈਆ
- ਘੱਟ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
- ਮਾੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਚਰਿੱਤਰ

- ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਘਾਟ
- ਸਧਾਰਣਕਰਨ ਦੀ ਲੱਖ
- ਨਹੁੰ ਕੱਟਣਾ

ਸਮਾਜਿਕ/ਨੈਤਿਕ ਚਰਿੱਤਰ

- ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਘਾਟ
- ਦਿਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ

- ਡਰ ਅਤੇ ਸਵੈ ਚੇਤੰਨ

ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਕਾਰਨ

ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪੱਧਰ :ਜੇਕਰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਕਾਫ਼ੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵੱਲ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਨਾ ਚੁੱਕ ਸਕਣ।

ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ :ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਪਰਿਵਾਰ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਕੂਲ ਦੀ ਹਾਲਤ :ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਬੇਅਸਰ ਤਰੀਕਾ ,ਗਲਤ ,ਪਾਠਕ੍ਰਮ ,ਯੋਗ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ।

ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਕਾਰਕ

- ਟੁੱਟੇ ਘਰ
- ਤਣਾਅ
- ਟਕਰਾਅ

ਨਿੱਜੀ ਕਾਰਕ:

- ਲੰਬੀ ਬਿਮਾਰੀ
- ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਕਮੀ

- ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ

ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ:

- ਜੁਬਾਨੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਦੁਹਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਭਿਆਸ/ਮਸ਼ਕ ਦੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਤਸਵੀਰਾਂ, ਮਾਡਲ, ਚਾਰਟ, ਫਿਲਮਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਆਡੀਓ ਵਿਜ਼ੁਲਾ ਏਡਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।
- ਘਰ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ।
- ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਘਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਹੌਲੀ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ

- **ਲਚਕਦਾਰ ਪਾਠਕ੍ਰਮ** : ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜਿਆਦਾਤਰ ਠੋਸ ਅਨੁਭਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।
- **ਠੋਸ ਪਹਿਲੂ** : ਲੱਕੜ ਦਾ ਕੰਮ, ਮਾਨਸਿਕ ਕੰਮ, ਗੰਨੇ ਦਾ ਕੰਮ, ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇ।
- ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਣਾਤਮਕ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ
- ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰੋ
- ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਡਰ ਦੂਰ ਕਰੋ

ਉਪਚਾਰਕ ਹਦਾਇਤ

- ਕਮੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਟੈਸਟ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
- ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਛੋਟਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਧੂ ਕਲਾਸਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

MCQ

1 ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਤਕਨੀਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ?

A. ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ	B. ਵੀਡੀਓ ਵੱਡਦਰਸ਼ੀ
C. ਵੱਡਦਰਸ਼ੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਕਿਤਾਬਾਂ	D. 2 ਅਤੇ 3 ਦੋਵੇਂ

2. ਸੰਮਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ?

- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ-ਅਧਾਰਤ ਸਖ਼ਤ ਸਮੂਹੀਕਰਨ
- ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਤਭੇਦਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ
- ਵੇਕੋਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਰਫ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼' ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ
- ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪਿੰਗ

3. ਇੱਕ ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ-

- ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨਾ

- B. ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ
 C. ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਿਓ
 D. ਟੀਚੇ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰੋ

4. ਇੱਕ ਸੰਮਲਿਤ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ, _____ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਉਚਿਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

- A. ਮਾਪੇ, ਸਕੂਲ B. ਸਕੂਲ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ C. ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਸਕੂਲ D. ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਅਧਿਆਪਕ

5 ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

- A. ਮੁਫਤ ਸਿੱਖਿਆ
 B. ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਜਿਵੇਂ ਹੋਸਟਲ ਜਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਹੂਲਤ
 C. ਮੁਫਤ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਅਤੇ ਮਿਡ ਡੇ ਮੀਲ
 D. ਅਪਾਹਜ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ

6 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ?

- A. ਹੌਲੀ ਸਮਝ B. ਉਤਸੁਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ
 C. ਸੋਚਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਲੋੜ D. ਆਸਾਨ ਕੰਮ ਚੁਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ

7 ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- A. ਕਲਾਸ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ
 B. ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ
 C. ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਧਾਰਨ ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਨਿਗਰਾਨੀ
 D. ਸਮੂਹ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੈਠਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ

8 ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ?

- A. ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਮਾਹੌਲ B. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ
 C. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ D. ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ

9 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ?

- A. ਵਿਤਕਰਾ B. ਮਿਆਰੀ ਹਦਾਇਤ
 C. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ D. ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ

10 ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਉਸ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਨ?

- A. ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਓ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ
 B. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਣਾਓ
 C. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਿਆਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕਹੋ
 D. ਹਾਸ਼ੀਆਗ੍ਰਸਤ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਟਿਊਸ਼ਨ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹੋ

11 ਸਮਾਵੇਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-

- A. ਸਮਾਜਿਕ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣਾ
 B. ਵੱਖ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਯਤਨ
 C. ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਦੀ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ

D. ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹੀਅਤ ਲਈ ਅਸਮਾਨ ਮੌਕੇ

12 ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਰਚਨਾਤਮਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- A. ਹੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਉਸਦੀ ਯੋਗਤਾ
B. ਸਹਿ-ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ
C. ਉਸਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਨਵੀਨਤਾ ਸ਼ੈਲੀ
D. ਉਸਦੇ ਸਧਾਰਨ ਅਤੇ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਅਧਾਰਤ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਚੋਣ

13 ਕੁਕਰਮ ਦਾ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ?

- A. ਘੱਟ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ
B. ਅਨੁਚਿਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ
C. ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਵਾਦ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

14 ਉਹ ਬੱਚੇ ਜਿਹੜੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਸਥਾਪਤ ਘੱਟ-ਆਮਦਨੀ ਥ੍ਰੈਸ਼ਹੋਲਡ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ _____ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- A. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੱਚੇ
B. ਪਛੜੇ ਬੱਚੇ
C. ਹੋਣਹਾਰ ਬੱਚੇ
D. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬੱਚੇ

15. ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸਮਵਰਤੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕਦੋਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

- A. 1949
B. 1950
C. 1971
D. 1976

16 ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਲਾਸਰੂਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੁਆਰਾ, ਵਾਂਝੇ ਸਮੂਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

- A. ਲਿੰਗ, ਜਾਤ ਅਤੇ ਵਰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ
B. ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ 'ਮਾਸਟਰੀ ਓਰੀਐਂਟਿਡ' ਪ੍ਰੋਰਣਾਤਮਕ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ
C. ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਆਪਕ
D. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮਕੈਨੀਕਲ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ, ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ

17 ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪਛੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- A. ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਅਸਥਿਰਤਾ
B. ਘੱਟ ਉਜਰਤ
C. ਰੁਜ਼ਗਾਰ
D. ਕੁਪੇਸ਼ਣ

18 ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਅਨੁਛੇਦ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ?

- A. ਆਰਟੀਕਲ 21
B. ਆਰਟੀਕਲ 21A
C. ਆਰਟੀਕਲ 30
D. ਆਰਟੀਕਲ 45

19. ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ?

- A. ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ
B. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਟੀਚੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇ
C. ਸਵੈ-ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ
D. ਮਦਦ ਲਈ ਬਾਹਰਲੇ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ

20. ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਦਾ IQ ਕੀ ਹੈ?

- A. 75 ਅਤੇ 90 ਵਿਚਕਾਰ
B. 60 ਅਤੇ 70 ਵਿਚਕਾਰ
C. 100 ਅਤੇ 110 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
D. 40 ਅਤੇ 60 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ

21. ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ 'ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਢੁਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਕਿਹੜਾ ਬਿਆਨ?

- A. ਲੇਡੇਲ ਦਾ
B. ਡਰਾਈਵਰ
C. ਸਕਿਨਰ ਦਾ
D. ਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਂ ਦਾ

22. ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣਾ-

- A. ਪੈਸੇ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ B. ਵਿਅਰਥ ਕੰਮ C. ਘਾਟੇ ਦਾ ਸੈਦਾ D. ਸਮਾਜਿਕ ਫਰਜ਼

23. ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਹੈਡੀਕੈਪਡ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਹੈ?

- A. ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਵਿਚ B. ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ C. ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ D. ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਵਿਚ

24. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦਾ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ?

- A. ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੋਂ B. ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ
C. ਲਾਜ਼ਮੀ ਮੁਫਤ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਸਿੱਖਿਆ D. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ

25. ਕਿਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੇਧ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਮਵਰਤੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ?

- A. 40ਵਾਂ B. 42 ਵਾਂ C. 44 ਵਾਂ D. 46 ਵਾਂ

26. ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਸੇਧ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?

- A. 50 ਵਾਂ B. 27 ਵਾਂ C. 91 ਵਾਂ D. 86 ਵਾਂ

27. ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਖੇਤਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ-

- A. ਆਦਿਵਾਸੀ ਬੱਚੇ B. ਭਟਕਦੇ ਬੱਚੇ
C. ਸਿਰਫ਼ ਕੰਮਕਾਜੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ D. ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ

28. ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ-

- A. ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਨਵੀਨਤਾਕਾਰੀ ਢੰਗ B. ਉਚਿਤ ਕੁਰਸੀਆਂ ਹੋਣ
C. ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ ਆਕਰਸ਼ਕ D. ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਚਪੜਾਸੀ ਹੋਣਾ

29. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵੱਲ ਵਧਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ?

- A. ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ B. ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਵਾਤਾਵਰਨ C. ਪੱਖਪਾਤੀ ਇਲਾਜ D. ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ

30. ਉਪਚਾਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਕਿਸ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ?

- A. ਅਸਧਾਰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ B. ਸਾਧਾਰਨ ਲੜਕਿਆਂ ਲਈ C. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ D. ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ

31. ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ-

- A. ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ B. ਘਟੀਆਪਣ ਦਾ C. ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸ ਦਾ D. ਬਦਸੂਰਤਤਾ ਦਾ

32. ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ -

- A. ਬੁੱਧੀ ਟੈਸਟ ਦੁਆਰਾ B. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਟੈਸਟ ਦੁਆਰਾ
C. ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ ਦੁਆਰਾ D. ਸਾਰੇ ਯੋਗ

33. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੱਚੇ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ-

- A. ਬਾਲ ਉਤਪਤੀ B. ਸਮੱਸਿਆ ਵਾਲ਼ C. ਪਿਛੜੇ ਬੱਚੇ D. ਇਹ ਸਭ

34. ਮੌਖਿਕ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਹੈ-

- A. ਅਫਜ਼ਿਆ B. ਅਗਰਾਫੀਆ C. ਡਿਸਲੈਕਸੀਆ D. ਡਿਸਫੀਆ

35. ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

- A. ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤੁੱਛ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਗੁਣ
C. ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ

- B. ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ
D. ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਵੀਨਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ

36. ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?

- A. ਪਿਛੜਾ B. ਆਮ C. ਹਰਸ D. ਅਪਾਹਜ

37. ਸਮੱਸਿਆ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ -

- A. ਲੜਾਈ-ਝਗੜਾ B. ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਰਵੱਈਆ
C. ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

38. ਸਮਾਯੋਜਨ ਜਾਂ ਸਮਾਯੋਜਨ ਇਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਨਹੀਂ ਹੈ-

- A. ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ B. ਅਸੰਤੁਲਨ C. ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਵਾਤਾਵਰਨ D. ਸਮਾਜਕਤਾ

39. ਕੀ ਦਿਲਚਸਪੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ?

- A. ਆਮ ਯੋਗਤਾਵਾਂ B. ਬੇਕਾਰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਾਲ
C. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

40. ਵਿੱਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੱਚ ਹੈ?

- A. ਘਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪਛੜੇ ਹੋਏ B. ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ
C. ਅਕਾਦਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਛੜੇ D. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

41. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?

- A. ਬੋਲਣ, ਸੁਣਨ ਜਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਚੌਸ਼ਨੀ B. ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ, ਧਾਰਨਾ ਜਾਂ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ
C. ਨਿਰੰਤਰਤਾ, ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਤਾਲਮੇਲ D. ਇਹ ਸਭ

42. ਅਪਲਾਈਡ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (ਏ.ਬੀ.ਏ.) ਅਕਸਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਡਿਸਲੈਕਸੀਆ B. ਔਟਿਜ਼ਮ C. ਡਿਸਪ੍ਰੈਕਸੀਆ D. ਅਟੈਂਸ਼ਨਲ ਡੈਫੀਸਿਟ ਡਿਸਆਰਡਰ

43. ਸੰਮਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ

- A. ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸਹਾਇਤਾ B. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰਵੱਈਏ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ
C. ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਅਧਿਆਪਨ ਸਿਖਲਾਈ D. ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ

44. ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ

- A. ਬਾਲ-ਕੇਂਦਰਿਤ B. ਹੈਂਡਮਾਸਟਰ-ਕੇਂਦਰਿਤ
C. ਅਧਿਆਪਕ-ਕੇਂਦਰਿਤ D. ਅਨੁਭਵ-ਅਧਾਰਿਤ

45. ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਬੱਚਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਵਿੱਚ ਔਸਤ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਦੇਵੇਗਾ? ...

- A. ਅਕਾਦਮਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ B. ਰੁਚੀ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ ਆਮ ਬਹੁਪੱਖੀਤਾ
C. ਸਰੀਰਕ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ D. ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ

46. ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ" ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ-

- A. ਐਕਸ਼ਨ 1992 ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- B. ਐਨ.ਪੀ.ਈ., 1986
- C. ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ, 2002
- D. ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ (IEDC) ਸਕੀਮ

47. 6-14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮਾਂਕਣ ਅਤੇ ਧਾਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ-

- A. ਆਰ.ਐਮ.ਐਸ.ਏ
- B. ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (SSA)
- C. ਈ.ਐੱਫ.ਏ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

48. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੋਰਸ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ, ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਖਰ ਅਥਾਰਟੀ

- A. NPE, 1986
- B. PWD ਐਕਟ, 1995
- C. ਪੁਨਰਵਾਸ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

49. GPI ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-

- A. ਜਨਰਲ ਜਨਸੰਖਿਆ ਸੂਚਕਾਂਕ
- B. ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਸੂਚਕਾਂਕ
- C. ਜਨਰਲ ਸਮਾਨਤਾ ਸੂਚਕਾਂਕ
- D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

50. AAC ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-

- A. ਵਿਕਲਪਕ ਅਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਕ
- B. ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਵਾਧਾ
- C. ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਕ
- D. ਸੰਗ੍ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਸੰਚਤ

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1.D	2.B	3.C	4.B	5.D	6.C	7.D	8.A	9.C	10.B
11.A	12.C	13.D	14.B	15.D	16.A	17.C	18.C	19.B	20.A
21.A	22.D	23.B	24.C	25.B	26.D	27.C	28.A	29.B	30.A
31.A	32.D	33.D	34.A	35.D	36.D	37.D	38.B	39.C	40.C
41.D	42.B	43.B	44.C	45.A	46.B	47.B	48.C	49.B	50.A

ਭਾਗ ਸੀ

VARDHMAN

14. ਸਿੱਖਣਾ

"ਤੁਸੀਂ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ"

ਸਿੱਖਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ, ਇੱਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਸਿੱਖਣਾ ਵਿਵਹਾਰ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸਥਾਈ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸੁਭਾਵਕ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨ ਅਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਰਲ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-ਜੋ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਸੋਸੀਏਟਿਵ ਲਰਨਿੰਗ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜੀਵ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਤੇਜਨਾ ਜਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

- ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਰਨ ਤੱਕ ਸਿੱਖਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਝੁਕਣ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਅਲਬਰਟ ਆਇਨਸਟਾਈਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ " ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖਣਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ"
- ਸਿੱਖਣਾ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਨਵੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ, ਸਹੀ-ਗਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਸਿੱਖਣਾ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ, ਰਵੱਈਏ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿ ਸਿੱਖਣਾ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਟ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਣਾ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੋਧ ਹੈ। ਸਿੱਖਣਾ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਹੈ।
- **ਗੇਟਸ** - ਸਿਖਲਾਈ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸੋਧ ਹੈ।
- **ਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਂ** - ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਆਦਤਾਂ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- **ਸਕਿਨਰ** - ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਵਿਵਹਾਰ ਅਨੁਕੂਲਨ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।
- **ਈ.ਏ. ਪੀਲ** - ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

- I. ਸਿੱਖਣ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੈ..
- II. ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- III. ਇਹ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
- IV. ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸਥਾਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ
- V. ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ।

ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ

- ਸਿੱਖਣ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਇੱਕ ਉਤਪਾਦ ਨਹੀਂ: ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਹਰ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

- ਇਹ ਜਨਮ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
- ਇਹ ਸਾਡੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ
- ਸਿੱਖਣ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਤਬਦੀਲੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ
- ਸਿੱਖਣਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
- ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਟੀਚਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਵੇਗੀ
- ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
- ਇਹ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਹੈ
- ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਸਿਖਲਾਈ ਨਵੇਂ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨਾ ਹੈ

ਸਿੱਖਣਾ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿਖਲਾਈ ਨਵੇਂ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਕੁਝ ਤੱਤ ਹਨ-

- ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ: ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਰੁਚੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਵਧਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਸਰਗਰਮ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ: ਸਿੱਖਣਾ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਸਿਰਫ ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਸੁਣਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ: ਸਿੱਖਣਾ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਆਡੀਓ/ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਅਧਿਆਪਨ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹੈ।
- ਸਿੱਖਣ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ

- ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਇੱਕ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ, ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਲੱਛਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਲੂ-ਪ੍ਰਿੰਟ ਉਸਦੇ ਗਰਭ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪੱਧਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਲਈ

ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਅੰਤੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਨਾ ਪਰਿਪੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਢਾਲਣ, ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਮਝਣਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਰਕ

- ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ
- ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਸੰਭਾਵਨਾ
- ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਪੱਧਰ

- ਜੀਵਨ ਦੇ ਟੀਚੇ
- ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ
- ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ
- ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਵਿਧੀ

- ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ
- ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ
- ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

- ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਣ
- ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ
- ਫੀਡ ਬੈਕ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ
- ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ
- ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ
- ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਿਸ਼ਤੇ
- ਸਿੱਖਣ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ
- ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ
- ਚੰਗਾ ਮਾਹੌਲ
- ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਫੀਡਬੈਕ ਦਾ ਗਿਆਨ
- ਸਿਹਤ ਸਥਿਤੀਆਂ
- ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ
- ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੀ ਇੱਛਾ

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

- ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਉਣਾ
- ਅਧਿਆਪਨ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
- ਸਹੀ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ
- ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
- ਸਹੀ ਸਮਾਯੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ
- ਜੀਵਨ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ

ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ (ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਜਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ) ਦੇ ਕਾਰਕ:-

- ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਾਰਕ : ਇਹ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:
 - I. ਸਮਾਜਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ।
 - II. ਭੌਤਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ।

- **ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕ** :ਸਿਹਤ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਤਾਂ ਝੁਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- **ਪ੍ਰੇਰਣਾ:**
 - I. ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 - II. ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀ ਕਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਰਾਦਿਆਂ ,ਟੀਚਿਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਕਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ,ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
- **ਦਿਲਚਸਪੀ** :ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ,ਤਾਂ ਸਿੱਖਣਾ ਬੇਰਿੰਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।
- **ਸੰਚਾਰ** :ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸੰਚਾਰ ਸਿੱਖਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ।
- **ਭਾਵਨਾਵਾਂ** : ਇਹ ਸਿੱਖਣ ' ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਰਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।
- **ਬੁੱਧੀ** :ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਹ ਬੌਧਿਕ ਤੌਰ ' ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਝੁਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੀਵ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸਥਾਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

- ਮੌਖਿਕ ਸਿੱਖਿਆ (ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ
- ਸੈਰ ਕਰਨਾ ਡਾਂਸਿੰਗ ਤੈਰਾਕੀ ਆਦਿ ਮੋਟਰ ਹੁਨਰ ਸਿੱਖਣਾ
- ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸਿੱਖਿਆ (ਆਦਤਾਂ, ਦਿਲਚਸਪੀ, ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਦਰ)
- ਬੋਧਾਤਮਕ ਸਿੱਖਿਆ
- ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ
- ਸੀਰੀਅਲ ਲਰਨਿੰਗ ਪੇਅਰਡ ਲਰਨਿੰਗ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨਾ

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗਗਨ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਗਗਨੇ ਲੜੀਵਾਰ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਸਿਗਨਲ ਸਿਖਲਾਈ
2. SR ਸਿੱਖਣਾ
3. ਚੇਨ ਲਰਨਿੰਗ
4. ਜੁਬਾਨੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸਿੱਖਣ
5. ਬਹੁ ਵਿਤਕਰਾ ਸਿਖਿਆ

6. ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ
7. ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ
8. ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ

1. ਸਿਗਨਲ ਸਿਖਲਾਈ:

- ਕਲਾਸੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਰਲ ਰੂਪ।
- ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਉਤੇਜਨਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ (ਅਣਇੱਛਤ) ਜਵਾਬ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਰਤਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। i. ਘੰਟੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (ਸਥਿਤੀ) (ਉਤਸ਼ਾਹ)।

2. ਉਤੇਜਨਾ - ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਸਿਖਲਾਈ:

- ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਜਵਾਬ ਹੈ ਜੋ ਮੌਖਿਕ ਹੁਨਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਉਦੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਲਈ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਜਾਂ ਡੀਬੀਫਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਉਸਾਰੂ ਆਲੋਚਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3. ਚੋਨ ਲਰਨਿੰਗ:

- ਇਹ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੇ ਜਾਂ ਦੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖੇ ਗਏ ਉਤੇਜਕ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਬਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਕੀਤੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਵਧੇਰੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਾਈਕੋਮੋਟਰ ਹੁਨਰ ਸਿੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੁੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਮੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਟਨ ਲਗਾਉਣਾ ਸਿੱਖਣਾ ਹੈ।

4. ਮੌਖਿਕ ਸਾਂਝ:

- ਇਹ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਮੌਖਿਕ ਕਨੈਕਸ਼ਨਾਂ (ਸਪੀਚਟ, 2008) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।
- ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਰਸ ਡਾਕਟਰੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਲੀਨਿਕਲ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

5. ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ:

- ਜਦੋਂ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਸਮਾਨ ਉਤੇਜਨਾ ਦੀ ਲੜੀ ਲਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਡੈਸੀਮਿਸ਼ਨ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਜਾਂ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿਖਲਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ।
- ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਮਰੀਜ਼ ਪੇਟ ਦੀ ਸਰਜਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਰਦ ਨੂੰ ਗੈਸ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੂਨ ਵਹਿਣ, ਚੀਰੇ ਦੇ ਦਰਦ, ਜਾਂ ਲਾਗ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।
- ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਰ ਮੁੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਜੋ ਦਰਦ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

6. ਧਾਰਨਾ ਸਿੱਖਣ:

- ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਤੇਜਨਾ ਲਈ ਇਕਸਾਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਿਤ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਉਤੇਜਨਾ ਦੀਆਂ ਅਮੂਰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਰਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ, ਜਾਂ ਵਿਵਹਾਰ, ਇੱਕ ਮਰੀਜ਼ ਲਈ ਉਚਿਤ, ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਅਗਲੇ ਮਰੀਜ਼ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

7. ਨਿਯਮ ਸਿੱਖਣਾ:

- ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜਾਂ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਨਵੀਂ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀ; ਇਹ ਆਮ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ।
- ਇਹ ਉਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਵਕਾਲਤ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

8. ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ:

- ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਵਿਧੀ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਇਹ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਨਰਸਿੰਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਰਸਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸਮੱਸਿਆ-ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ: ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ, ਇੱਕ ਨਰਸਿੰਗ ਨਿਦਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਸਮੱਸਿਆ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡੇਟਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ, ਕਾਰਜ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ।

ਬਲੂਮ ਵਰਗੀਕਰਨ

- ਇੱਕ ਢਾਂਚਾ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
- ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਸੈਮੂਅਲ ਬਲੂਮ ਦੁਆਰਾ 1950 ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਤਿੰਨ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਇਹ ਵਰਗੀਕਰਨ

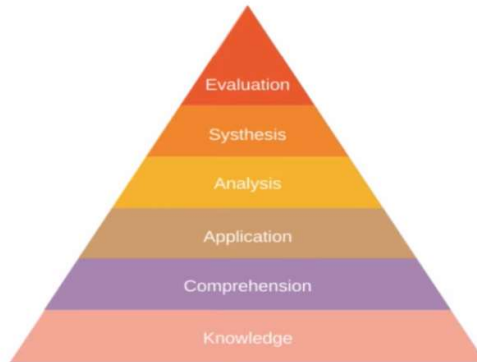

- **ਬੋਧਾਤਮਕ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ** ਸਿਰਫ ਉਹ ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਸਿਰਫ ਗਿਆਨ, ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਯਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੁਨਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- **ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ** ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦਿਲਚਸਪੀ, ਰਵੱਈਏ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਡੋਮੇਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ
- **ਕੋਨੇਟਿਵ ਅਤੇ ਸਾਈਕੋਮੋਟਰ ਡੋਮੇਨ** ਹੁਨਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਇਸ ਡੋਮੇਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ

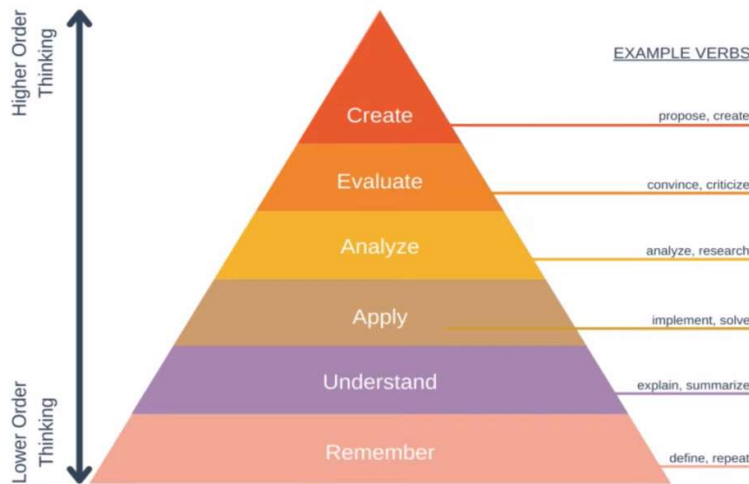
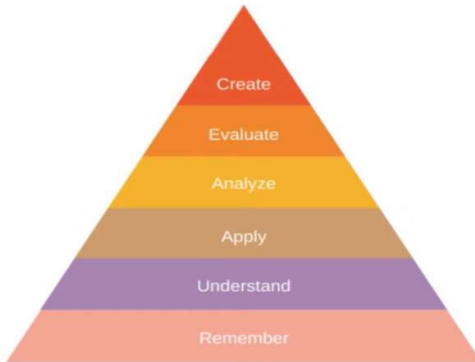
ਸਾਰਣੀ : ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ:		
ਬੋਧਾਤਮਕ ਡੋਮੇਨ	ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਡੋਮੇਨ	ਕੋਨੇਟਿਵ ਡੋਮੇਨ

ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਸ਼੍ਰੇਣੀ
1. ਗਿਆਨ	1. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ	1. ਇਮਪਲਸ਼ਨ
2. ਸਮਝ	2. ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ	2. ਹੋਰਾਫੇਰੀ
3. ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ	3. ਮੁੱਲ ਕਰਨਾ	3. ਕੰਟਰੋਲ
4. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ	4. ਧਾਰਨਾ	4. ਤਾਲਮੇਲ
5. ਸਿੱਥੇਸਿਸ	5. ਸੰਗਠਨ	5. ਕੁਦਰਤੀਕਰਨ
6. ਮੁਲਾਂਕਣ	6. ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ	6. ਆਦਤ ਦਾ ਗਠਨ

Original Taxonomy (1956)

Revised Taxonomy (2001)

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

- **ਕਨੈਕਸ਼ਨਿਸਟ ਜਾਂ ਵਿਵਹਾਰਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ:** ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਉਤੇਜਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- **ਬੋਰਨਡਾਈਕ (ਅਜਮਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਗਲਤੀ), ਗੁਥਰੀ (ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਸਿਧਾਂਤ), ਹਲਜ਼ ਡਰਾਈਵ ਰਿਡਕਸ਼ਨ ਥਿਊਰੀ ਆਫ਼ ਲਰਨਿੰਗ, ਕਲਾਸੀਕਲ ਇੱਕ ਓਪਰੇਟ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਥਿਊਰੀ।**

- **ਬੋਧਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ:** ਗੈਸਟਲਟ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਬੋਧਾਤਮਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਕੂਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਝ, ਸਮਝ, ਤਰਕ, ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ, ਉਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਝ ਭਰਪੂਰ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਲੇਵਿਨ ਦੀ ਫੀਲਡ ਥਿਊਰੀ ਆਫ ਲਰਨਿੰਗ, ਟੇਲਮੈਨ ਸਿਖ ਥਿਊਰੀ ਆਫ ਲਰਨਿੰਗ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

SR (i) (A) ਸਿਧਾਂਤ ਬਿਨਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ:

1. ਪਾਵਲੋਵ ਦੁਆਰਾ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ
2. ਵਾਟਸਨ ਦਾ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
3. ਗੁਥਰੀ ਦਾ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

(ii) ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ SR ਸਿਧਾਂਤ

1. Thorndike ਥਿਊਰੀ
2. ਹਲ ਥਿਊਰੀ
3. ਸਕਿਨਰ ਥਿਊਰੀ

(ਬੀ) ਬੋਧਾਤਮਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਗੈਸਟਲਟ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
2. ਲੇਵਿਨ ਫੀਲਡ ਥਿਊਰੀ ਆਫ ਲਰਨਿੰਗ
3. ਟੇਲਮੈਨ ਦਾ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਗੈਸਟਲਟ ਸਿਧਾਂਤ

ਕਲਾਸੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਵਲੋਵੀਅਨ ਜਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਖੋਜ ਇੱਕ ਰੂਸੀ ਸਰੀਰ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਪਾਵਲੋਵ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਉਤੇਜਨਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਜਾਨਵਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਉਤੇਜਨਾ (NS) ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੇ ਸ਼ਰਤ ਉਤੇਜਨਾ (US) ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਗੈਰ ਸ਼ਰਤ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ (UR) ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਉਤੇਜਨਾ ਇੱਕ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਉਤੇਜਨਾ (CS) ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਗੈਰ ਸ਼ਰਤ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਮਾਨ ਇੱਕ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਜਵਾਬ (CR) ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰੇਗੀ। .

ਕਲਾਸੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੜਾਅ ਹਨ

- **ਪੜਾਅ 1:** ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਉਤੇਜਨਾ (UCS) ਇੱਕ ਜੀਵ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੇ ਸ਼ਰਤ ਜਵਾਬ (UCR) ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- **ਪੜਾਅ 2:** ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ: ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਇੱਕ ਉਤੇਜਨਾ ਜੋ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ (ਭਾਵ, ਨਿਰਪੱਖ) ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਉਤੇਜਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਹੁਣ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਉਤੇਜਨਾ (CS) ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- **ਪੜਾਅ 3:** ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ: ਹੁਣ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਉਤੇਜਨਾ (CS) ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਜਵਾਬ (CR) ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਉਤੇਜਨਾ (UCS) ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਲਾਸੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

- ਨਿਰਪੱਖ ਉਤੇਜਨਾ
- ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਉਤੇਜਨਾ
- ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਜਵਾਬ

- ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਉਤੇਜਨਾ
- ਸ਼ਰਤਬੱਧ ਜਵਾਬ
- ਪ੍ਰਾਪਤੀ
- ਅਲੋਪ ਹੋਣਾ
- ਸੁਭਾਵਿਕ ਰਿਕਵਰੀ
- ਸਾਧਾਰਨੀਕਰਨ
- ਵਿਤਕਰਾ

ਓਪਰੇਟ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਥਿਊਰੀ

- ਦੁਆਰਾ ਵਕਾਲਤ:- ਸਕਿਨਰ
- ਕਲਾਸੀਕਲ ਅਤੇ ਕੋਪਰੈਟ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ :-SR ਵਿਧੀ। ਕਲਾਸੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਥਿਊਰੀ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਪੈਸਿਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤੇਜਨਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਭਾਵ ਬੱਚਾ ਡਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਕਲਾਸੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਥਿਊਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਵਾਪਰਨ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ .ਉਸ ਨੂੰ ਉਤੇਜਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਸਕਿਨਰ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੀਤੀ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
- ਓਪਰੇਟ:- ਸਕਿਨਰ ਇੱਕ ਓਪਰੇਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਦੇ ਕੁਝ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੱਥ ਚੁੱਕਣਾ, ਤੁਰਨਾ ਅਤੇ ਧੱਕਣਾ, ਇੱਕ ਲੀਵਰ।
- ਆਧਾਰ:- ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ:- ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਇਨਾਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਰੀਇਨਫੋਰਸਰ ਉਹ ਪ੍ਰੇਤਸਾਹਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣਾ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਕਿਨਰ ਨੇ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ

1. ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ
2. ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ

ਓਪਰੇਟ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਦੀ ਵਿਧੀ

- ਆਕਾਰ ਦੇਣਾ
- ਬਦਲ ਰਿਹਾ
- ਵਿਤਕਰਾ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤ
- ਸਾਧਾਰਨੀਕਰਨ

ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ

ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ: - ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ, ਗ੍ਰੇਡ, ਮੈਡਲ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਇਨਾਮ।

ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ

ਨੈਗੇਟਿਵ ਰੀਨਫੋਰਸਮੈਂਟ: - ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਜਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾ

ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਉਤੇਜਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ।

ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾ

ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾ ਅਣਚਾਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਭ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹਨਾਂ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਬਚਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰੀਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀਆਂ

ਸਕਿਨਰ, ਫਰਸਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਰੀਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- **ਲਗਾਤਾਰ ਰੀਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਸ਼ਡਿਊਲ (CRF):** ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨਾਮ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਰੰਤਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਵਿਸ਼ਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।
- **ਅੰਸ਼ਿਕ ਰੀਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਸ਼ਡਿਊਲ (PR):** ਹਰ ਵਾਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਸ਼ਿਕ ਰੀਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਵਿਵਹਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅੰਸ਼ਿਕ ਰੀਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਰੀਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਰੀਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰਾਲ:
 - a. **ਸਥਿਰ-ਅੰਤਰਾਲ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ:** ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅੰਤਰਾਲ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਲਾਨਾ ਬੋਨਸ ਨਾਲ ਇਨਾਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਾਲ ਦਾ ਅੰਤਰਾਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਾਲਾਨਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 - b. **ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ-ਅੰਤਰਾਲ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ:** ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਾ ਅਣਜਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 - c. **ਸਥਿਰ-ਅਨੁਪਾਤ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀਆਂ:** ਸਥਿਰ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
 - d. **ਵੇਰੀਏਬਲ-ਅਨੁਪਾਤ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ:** ਇੱਕ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ-ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸੂਚੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ ਲਗਾਤਾਰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ।

ਟਰਾਇਲ ਅਤੇ ਐਰਰ ਥਿਊਰੀ ਆਫ਼ ਲਰਨਿੰਗ

- ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ: ਐਡਵਰਡ ਐਲ. ਥੌਰਨਡਾਈਕ (1874-1949)
- ਇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ: ਚੂਹੇ ਅਤੇ ਬਿੱਲੀਆਂ

ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਆਧਾਰ:

- ਡਰਾਈਵ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭੁੱਖ), ਟੀਚਾ (ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ)। ਬਲਾਕ, ਬੇਤਰਤੀਬ ਅੰਦੋਲਨ, ਮੌਕਾ ਸਫਲਤਾ, ਸਹੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਚੋਣ।

ਫਿਕਸੇਸ਼ਨ

- ਸਿੱਖਣਾ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ: ਇਹ ਉਤੇਜਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ
- ਸਿੱਖਣਾ ਵਧਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਮਝਦਾਰ: ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਸਿੱਖਣਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚੇਲਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਅਜਮਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਸਿੱਖਣ

ਐਡਵਰਡ ਲੀ ਬੋਰਨਡਾਈਕ, ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਐਰਰ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਬੋਰਨਡਾਈਕ ਦੀ ਟਰਾਇਲ ਐਂਡ ਐਰਰ ਥਿਊਰੀ ਆਫ਼ ਲਰਨਿੰਗ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਮਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਵਿਧੀ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਸਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਹੀ ਜਵਾਬਾਂ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਗਲਤ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ।

ਬੋਰਨਡਾਈਕ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਿਯਮ:

ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਕਾਨੂੰਨ

ਸੈਕੰਡਰੀ ਕਾਨੂੰਨ

ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਕਾਨੂੰਨ

1). ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ:- ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਨਿਯਮ, ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਤਿਆਰੀ।

2). ਕਸਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ:- 'ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ', ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦੇ ਉਪ ਭਾਗ

I. ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ- ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ

II. ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ - ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ

3) ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ:- ਤੀਜਾ ਕਾਨੂੰਨ 'ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਨਿਯਮ' ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜਵਾਬ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖੇ ਅਤੇ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਸੋਧਿਆ ਕਾਨੂੰਨ: 1930 ਵਿੱਚ

ਸੈਕੰਡਰੀ ਕਾਨੂੰਨ

1. ਕਈਆਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ - ਜਵਾਬ-
2. ਸੈੱਟ ਜਾਂ ਰਵੱਈਏ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ-
3. ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਕਤੀ:-
4. ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ-
5. ਐਸੋਸੀਏਟਿਵ ਸਿਫਟਿੰਗ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ-

ਥਿਊਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ-

1. ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਇਸਦੇ ਐਥੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਨਾਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਪਛੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।
2. ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਕੁਝ ਹੁਨਰ ਕੇਵਲ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੈਠਣਾ, ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ, ਤੁਰਨਾ, ਦੌੜਨਾ ਆਦਿ। ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੱਚਾ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਦਾ ਹੈ।
3. ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
4. ਅਭਿਆਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
5. ਆਦਤਾਂ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
6. ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਅਸਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿਧਾਂਤ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
7. ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਬੇਵਕੂਫ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਮਦਦਗਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
8. ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁੱਸਾ, ਈਰਖਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
9. ਅਧਿਆਪਕ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।
10. ਥਿਊਰੀ ਮੈਂਬਿਕ ਮਸ਼ਕ ਦੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏ ਗਏ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੈਸਟਲ ਥਿਊਰੀ

ਮੈਕਸ ਵਰਥਾਈਮਰ ਨੂੰ 'ਆਮ ਤੌਰ' ਤੇ ਗੈਸਟਲਟ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਕ ਪਿਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪਾਇਨੀਅਰ ਕੇਹਲਰ, ਕੇਫਕਾ ਅਤੇ ਵੁਲਫਗਾਂਗ ਹਨ।

'ਗੈਸਟਲਟ' ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ 'ਫਾਰਮ' 'ਜਾਂ' ਪੈਟਰਨ 'ਜਾਂ' ਸੰਰਚਨਾ 'ਹਨ। ਮੈਕਸ ਵਰਥਾਈਮਰ ਨੇ 'ਗੈਸਟਲਟ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਪੂਰਾ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਸਿਰਫ ਸੀਪਲਾਂ, ਪੰਖੜੀਆਂ, ਕੈਲਿਕਸ, ਕੋਰੋਲਾ, ਰੰਗ, ਸਹਿਦ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਹੈ। ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਪੂਰੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਗੈਸਟਲਟ ਵਿਊ-ਪੁਆਇੰਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

"ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਪੁਨਰ-ਸੰਗਠਨ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਪਰਿਪੱਕ ਜੀਵ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ, ਕਲਪਨਾ, ਮੋਟਰ ਤਾਲਮੇਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੈਵਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੱਲ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਦਿੱਖ ਸੂਝ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

ਹੱਲ ਦਾ ਇੱਕ ਅਚਾਨਕ ਅਨੁਕੂਲ ਪੈਟਰਨ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਬੇਤਰਤੀਬ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੀਚੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਇਨਸਾਈਟ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਕਾਰਕਾਂ, ਇੱਕ ਏਜੰਟ, ਇੱਕ ਟੀਚਾ ਅਤੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ।

ਸੂਝ ਨੂੰ ਅਕਸਰ 'ਆਹ' 'ਅਨੁਭਵ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਮਝ ਦੀ ਝਲਕ ਜੋ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਚਾਨਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਈਟ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ!

ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਗੈਸਟਲਟ ਸਿਧਾਂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਸਾਪੇਖਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੈਸਟਲਟ ਥਿਊਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ:

ਗੈਸਟਲਟੀਅਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

- ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ:
- ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ:
- ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ:
- ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ:
- ਵਿਪਰੀਤ ਕਾਨੂੰਨ:

VARDHMAN

15. ਸੰਜੋਗ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਬੋਧਾਤਮਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜੋ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੋਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ।

ਬੋਧ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਮਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵਿੱਚ ਸੋਚਣਾ, ਜਾਣਨਾ, ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ, ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਸਰਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੋਧ ਦਾ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬੋਧ ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'Cognoscere' ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਜਾਣਨਾ'। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਬੋਧ। ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਲਈ, ਬੋਧ ਨਾਮਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

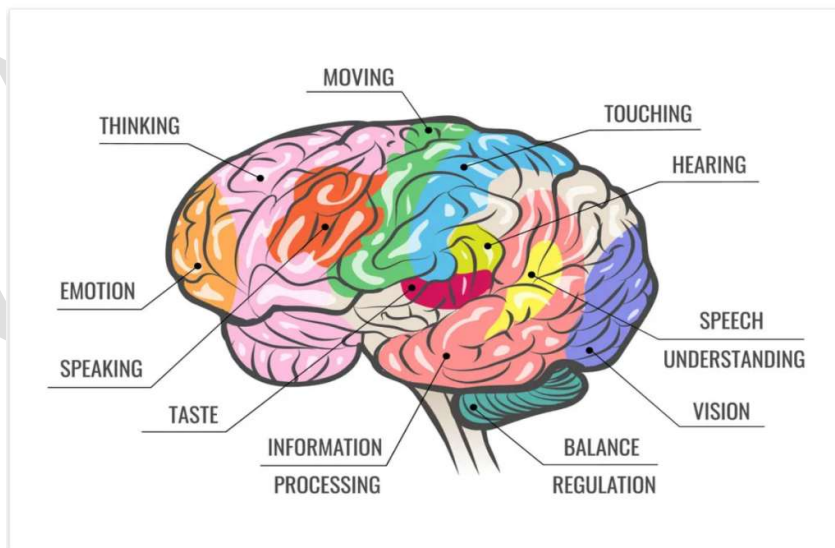
ਮੈਟਾਕੋਗਨੀਸ਼ਨ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖਣਾ ਹੈ? ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੈ।

Metacognition ਨੂੰ ਅਕਸਰ "ਸੋਚ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। Metacognition ਇੱਕ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਮੈਪਿੰਗ

ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਮੈਪਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਖੇਤਰ ਨਿਸ਼ਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਅਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ, ਲੱਛਣ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਘੱਟ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੌਲੀ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੰਮਕਾਜ ਅਤੇ ਲੱਛਣਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਬੋਧ ਦੇ ਗੁਣ

1. ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
2. ਬੋਧ ਬਣਤਰ ਲਚਕਦਾਰ ਹੈ
3. ਇਸ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਗੁਣ
4. ਕਲਪਨਾ, ਧਾਰਨਾ, ਯੋਜਨਾ, ਸੋਚ। ਪਿਛਲੇ ਅਨੁਭਵ, ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ.
5. ਲਾਜ਼ੀਕਲ ਸੋਚ

ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- **ਧਿਆਨ ਦਿਓ** : ਧਿਆਨ ਇੱਕ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਤੇਜਨਾ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
- **ਭਾਸ਼ਾ** : ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- **ਸਿੱਖਣਾ** : ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਸਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- **ਮੈਮੋਰੀ** : ਮੈਮੋਰੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਏਨਕੋਡ ਕਰਨ, ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- **ਧਾਰਨਾ** : ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- **ਵਿਚਾਰ** : ਵਿਚਾਰ ਹਰ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ, ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਉੱਚ ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬੋਧ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਅਪੂਰਣ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਕਾਰਕ ਜੋ ਬੋਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- ਖਾਨਦਾਨੀ
- ਵਾਤਾਵਰਣ
- ਲਿੰਗ
- ਉਮਰ
- ਸਿੱਖਿਆ
- ਮਾਸ ਮੀਡੀਆ
- ਧਿਆਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ

- ਬੇਧਾਤਮਕ ਪੱਖਪਾਤ
- ਜੈਨੇਟਿਕਸ
- ਮੈਮੋਰੀ ਸੀਮਾਵਾਂ

ਬੇਧ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਬੇਧਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਮ ਤੱਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਖਾਸ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

- ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਿੱਖਣਾ
- ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਗਠਨ
- ਫੈਸਲੇ ਲੈਣਾ

ਜਜ਼ਬਾਤ

ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ Emovere ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਨਾ' ਅਤੇ 'ਹਿਲਾਉਣਾ'।

ਵੁਡਵਰਥ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਉਤੇਜਿਤ ਅਵਸਥਾ।" ਇਸ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵਨਾ ਮਨ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਿਰਫ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵਨਾ ਵੀ ਇੱਕ ਉਤੇਜਿਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੁਝ ਸਰੀਰਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਹਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਖਾਸ ਵਿਵਹਾਰ।

ਜਜ਼ਬਾਤ : ਜਜ਼ਬਾਤ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ, ਮੂਡ ਜਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ।

ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ:

1. ਭਾਵਨਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਨੁਭਵ ਹੈ।
2. ਇਹ ਇੱਕ ਚੇਤੰਨ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੋਚ ਉਲਟਾ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।
3. ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸਾਧਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸਿੱਧੀ ਧਾਰਨਾ (ਸੰਵੇਦੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ) ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਧਾਰਣਾ।
4. ਭਾਵਨਾ ਕੁਝ ਬਾਹਰੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਪੈਟਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੂਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
5. ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ।
6. ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।
7. ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਧਿਆਨ ਭਟਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ ਅਣਜਾਣ ਜਾਂ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੇ ਗੁਣ

1. ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ
2. ਸਰੀਰਕ ਉਤਸ਼ਾਹ
3. ਲਾਜ਼ੀਕਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ

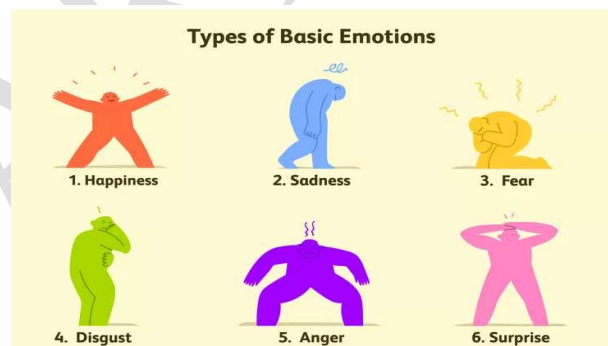
4. ਤੀਬਰਤਾ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ
5. ਭਾਵਪੂਰਤ ਵਿਵਹਾਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ (ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਚੈਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ)
6. ਚੇਤਨ ਅਨੁਭਵ
7. ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
8. ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਈ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ
9. ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਨ

ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਿਵੇਂ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ

1. ਜਬਰ
2. ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ
3. ਉਦਯੋਗਿਕਤਾ
4. ਵਿਸਥਾਪਨ
5. ਰਿਗਰੈਸ਼ਨ
6. ਕੈਥਾਰਸਿਸ - ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ

ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

1. ਖੁਸ਼ੀ
2. ਉਦਾਸੀ
3. ਡਰ
4. ਨਫ਼ਰਤ
5. ਗੁੱਸਾ
6. ਹੈਰਾਨੀ

ਸਿਗਮੰਡ ਫਰਾਉਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ

1. ਇਰੇਜ਼ (ਜੀਵਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ) ਪਿਆਰ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ
2. ਥਾਨਾਟੋਸ (ਮੌਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ) ਈਰਖਾ ਵਰਗੀ,

ਗਿਲਫੋਰਡ ਅਨੁਸਾਰ -:ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ

- ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ:-
- ਸੈਕੰਡਰੀ:-
- ਨਕਲੀ:-

ਜੇਬੀਵਾਟਸਨ (ਵਿਵਹਾਰਵਾਦ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ

1. ਪਿਆਰ
2. ਗੁੱਸਾ
3. ਡਰ

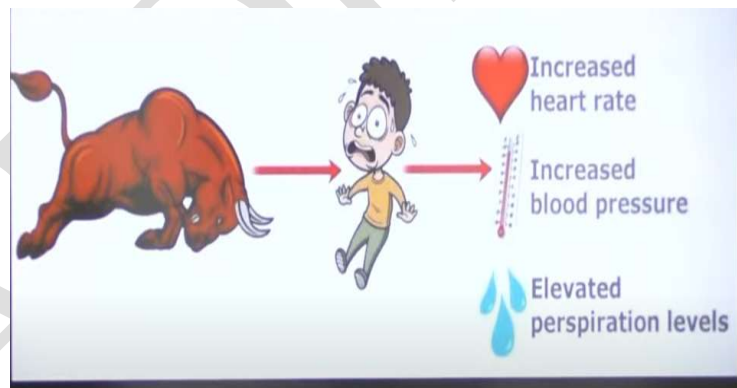
ਮੈਕ ਡਗਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ 14 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਭਾਵ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਹਿਜ ਦੁਆਰਾ ਉਭਰਦੀਆਂ ਹਨ।

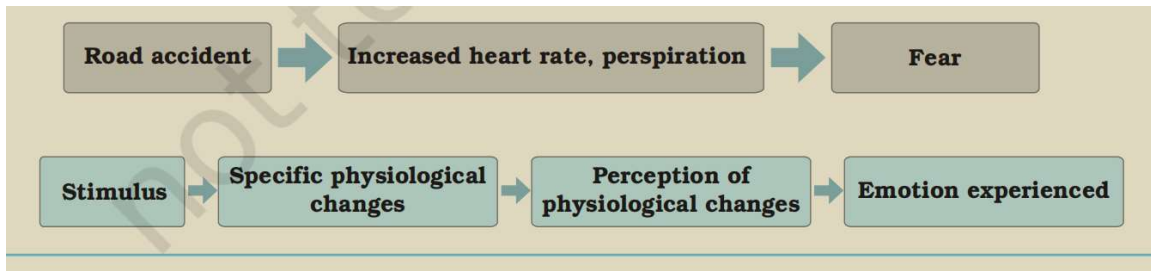
ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

ਜੇਮਸ ਅਤੇ ਲੈਂਗ ਥਿਊਰੀ

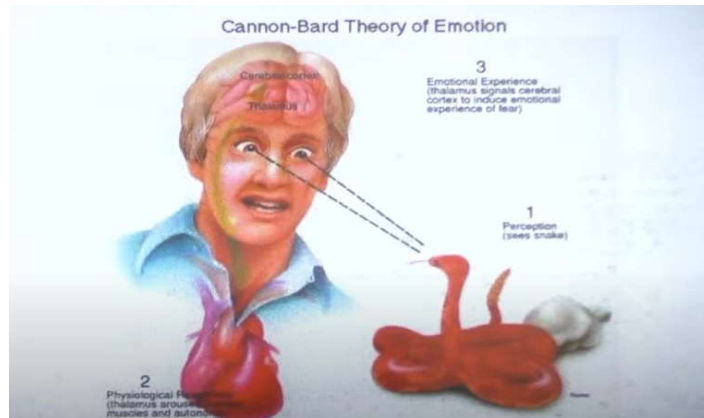

ਜੇਮਜ਼-ਲੈਂਗ ਥਿਊਰੀ ਆਫ਼ ਇਮੋਸ਼ਨ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਬਦਲਾਅ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਫਿਰ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਏਗੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਡਰਦੇ ਹੋ।

ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ ਉਤੇਜਨਾ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਵੱਲ ਖੜਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਕੈਨਨ-ਬਾਰਡ ਥਿਊਰੀ ਆਫ਼ ਇਮੋਸ਼ਨਜ਼

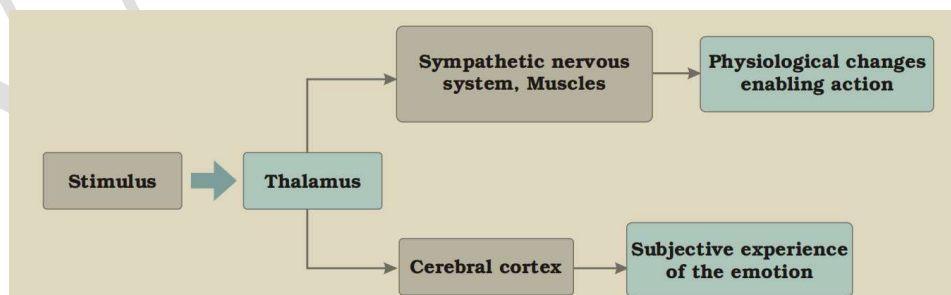

ਕੈਨਨ-ਬਾਰਡ ਥਿਊਰੀ ਆਫ਼ ਇਮੋਸ਼ਨਜ਼, ਜਿਸਨੂੰ ਥੈਲਮਿਕ ਥਿਊਰੀ ਆਫ਼ ਇਮੋਸ਼ਨ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਲਟਰ ਕੈਨਨ ਅਤੇ ਫਿਲਿਪ ਬਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਿਤ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਕੈਨਨ-ਬਾਰਡ ਥਿਊਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਸੀਨਾ ਆਉਣਾ, ਕੰਬਣਾ, ਅਤੇ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ।

ਕੈਨਨ-ਬਾਰਡ ਥਿਊਰੀ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਕੈਨਨ-ਬਾਰਡ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਉਤੇਜਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਹਨੇਰੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਗੈਰੇਜ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਤੱਕ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈਦਲ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਪਰਛਾਵੇਂ ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋ।

ਗਾਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਦੋ ਕਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ

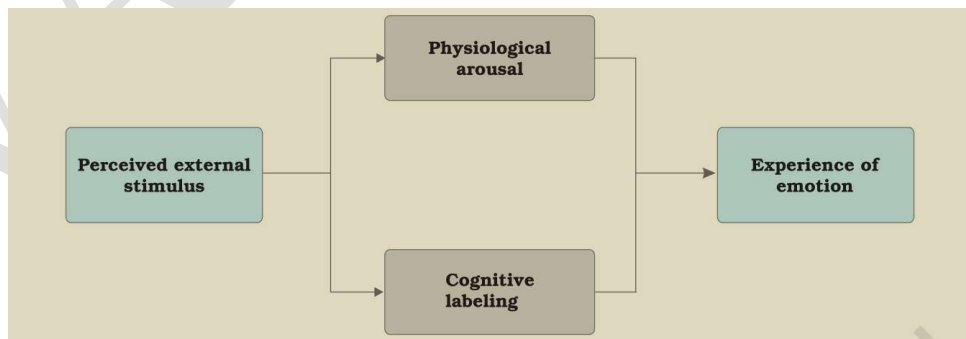

ਸ਼ੈਕਟਰ-ਸਿੰਗਰ ਥਿਊਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਬੋਧਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।

ਇਸ ਥਿਊਰੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੋਧਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਮਾਗ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਭਰਿਆ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਤੁਸੀਂ ਡਰ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਸ਼ੈਕਟਰ-ਸਿੰਗਰ ਥਿਊਰੀ ਜੇਮਜ਼-ਲੈਂਜ ਥਿਊਰੀ ਅਤੇ ਕੈਨਨ-ਬਾਰਡ ਥਿਊਰੀ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਤੱਤਾਂ 'ਤੇ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਉਤਸਾਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਅਕਸਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਈ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਥਿਊਰੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਬੋਧਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੇਬਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਵਨਾ ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਥਿਊਰੀ ਉਸ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਤੱਤ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।

ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾਵਾਂ

ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤਣਾਅ ਦੇ ਕਾਰਨ

- ਬਹੁਤ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ
- ਵੇਕੇਸ਼ਨਲ ਚੁਣੌਤੀਆਂ
- ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰੇ
- ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜ
- ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਹਨ
- ਕਿਸੇ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾ ਕਰੇ
- ਸਿਹਤਮੰਦ ਪੀਅਰ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਘਾਟ
- ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦਾ ਡਰ
- ਮਾੜੀ ਸਰੀਰਕ ਸਿਹਤ
- ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਰੱਖੇ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ
- ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਮੱਸਿਆ
- ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕੰਮ, ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰੇ
- ਭੇਦਭਾਵ, ਨਫ਼ਰਤ ਜਾਂ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ
- ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਨ

ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ:

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨੁਕਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ:

1. ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਰਗੀਆਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
2. ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਜਾਂ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ।
3. ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
4. ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।
5. ਭਾਵਨਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨਾ

ਸਵੈ-ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਧਾਓ

ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ

ਕੁਝ ਸਵੈ-ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰੋ

ਸਵੈ-ਮਾਡਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਰਹੋ: ਆਪਣੇ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ ਬਣੋ।

ਅਨੁਭਵੀ ਪੁਨਰਗਠਨ ਅਤੇ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪੁਨਰਗਠਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ।

ਰਚਨਾਤਮਕ ਬਣੋ,

ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ

ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹੁਨਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਭਾਵ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ; ਉਹਨਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ; ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ,

ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ

ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ1 :

- ਪਛਾਣਨ ਅਤੇ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ
- ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ
- ਸਵੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਸਵੀਕਾਰ
- ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ
- ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ
- ਉਤਸੁਕਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਭਾਵਨਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ
- ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ
- ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਿਖਾਉਣਾ
- ਗਲਤੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ
- ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ

ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ

ਜਜ਼ਬਾਤ ,ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੂਡ

ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ, ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਭਾਵਨਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੀਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਤੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤੁਸੀਂ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਤੇਜਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸਾਡੀ ਧਾਰਨਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।²¹

ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਲਓ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਤੁਹਾਡਾ ਗੁੱਸਾ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਈਰਖਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ।

ਇੱਕ ਮੂਡ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਮੂਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸਲਈ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ ਮੂਡ ਵਿੱਚ ਹੋ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੂਡ ਦੇ ਖਾਸ ਕਾਰਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਪੱਸ਼ਟ, ਪਛਾਣਯੋਗ ਕਾਰਨ ਦੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਦਾਸ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ

ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਪੈਰੀਫਿਰਲ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ।

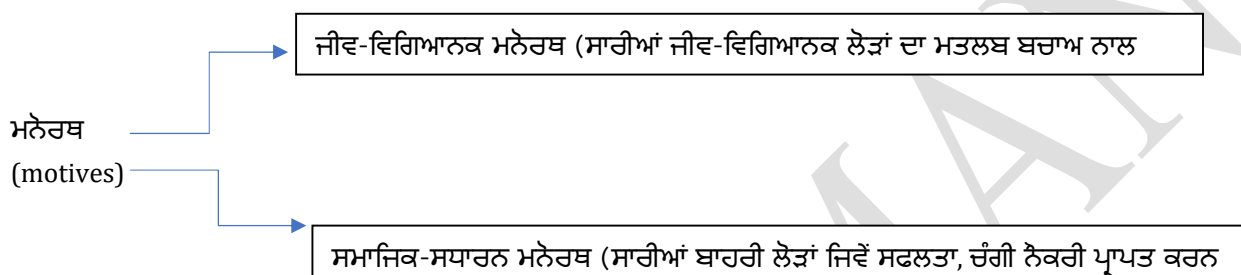
- **ਥੈਲੇਮਸ :** ਇਹ ਤੰਤੂ ਸੈੱਲਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦੀ ਨਸਾਂ ਦੇ ਰੀਲੇਅ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਥੈਲੇਮਸ ਦੀ ਉਤੋਜਨਾ ਡਰ, ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਆਟੋਨੋਮਿਕ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੈਨਨ ਅਤੇ ਬਾਰਡ (1931) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਰੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਥੈਲੇਮਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- **ਹਾਈਪੋਥੈਲੇਮਸ :** ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਮਿਓਸਟੈਟਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਟੋਨੋਮਿਕ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- **ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵਿਗਿਆਨ:** ਜੇਮਜ਼-ਲੈਂਜ ਥਿਊਰੀ ਆਫ ਇਮੇਸ਼ਨ ਸਰੀਰਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਭਵ ਡਰ ਵਧੀ ਹੋਈ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ, ਪਸੀਨਾ ਸੜਕ ਦੁਰਘਟਨਾ ਉਤੋਜਨਾ ਖਾਸ ਸਰੀਰਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਅਤੇ ਐਂਡੋਕਰੀਨ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਜ, ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਸੋਮੈਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- **ਲਿਮਬਿਕ ਸਿਸਟਮ:** ਥੈਲੇਮਸ ਅਤੇ ਹਾਈਪੋਥੈਲੇਮਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਿਮਬਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਐਮੀਗਡਾਲਾ ਲਿਮਬਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
- **ਕਾਰਟੈਕਸ:** ਕਾਰਟੈਕਸ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇੜਿਓਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਦੇ ਗੋਲਸਫਾਇਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਪਰੀਤ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਖੱਬਾ ਫਰੰਟਲ ਕਾਰਟੈਕਸ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੱਜਾ ਫਰੰਟਲ ਕਾਰਟੈਕਸ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ।

16. ਪ੍ਰੇਰਣਾ

ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਸਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ।

ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ 'ਮੋਟਮ' ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 'ਮੋਵਰ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਚਲਣਾ'। ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਮੋਟਿਵ' ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਨੀਡ ਆਫ ਕੁਝ' ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਲਾਰੇ (1995) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।"

ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

- ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਟੀਚਿਆਂ ਵੱਲ ਸੇਧਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਭਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਵੱਲ ਖੜਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਉਚਿਤ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਕਾਰਕ ਹੈ।
- ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਧਨ ਹੈ।
- ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ

- **ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ (ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾ):** ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਮਨੋਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਜਨਮਤ ਜਾਂ ਜੈਨੇਟਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੁਭਾਅ ਹੈ।
- **ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ:** ਬਾਹਰੀ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਰਕ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਗਤੀ ਵਿੱਚ ਸੈੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਰਣਾ/ਮਜਬੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਟੀਚੇ ਵੱਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ

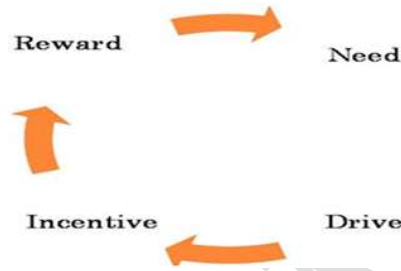
ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੈ, ਕੁਝ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ।

ਪ੍ਰੇਰਣਾਦਾਇਕ ਚੱਕਰ

ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਗਰਮ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲੋੜਾਂ, ਡ੍ਰਾਈਵ ਜਾਂ ਮਨੋਰਥ ਵਜੋਂ ਨਾਮ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

MOTIVATIONAL CYCLE

ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਚੱਕਰ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ।

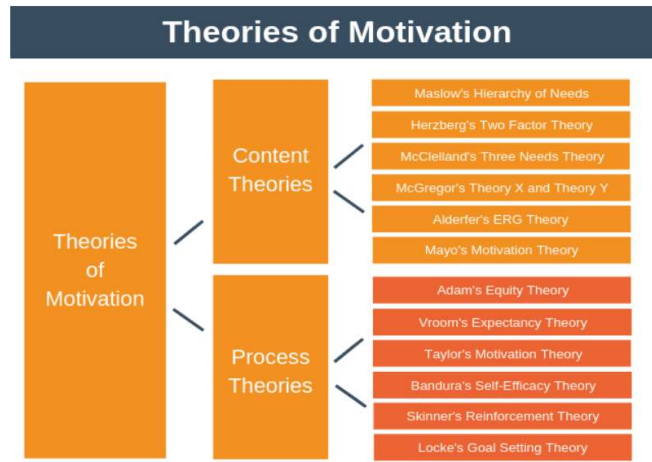
- **ਲੋੜਾਂ** : ਲੋੜਾਂ ਆਮ ਇੱਛਾਵਾਂ ਜਾਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਹਨ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- **ਡ੍ਰਾਈਵ** : ਇੱਕ ਲੋੜ ਉਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਅੰਦਰੋਂ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੀਚੇ ਵੱਲ ਸੇਧਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋੜ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਵਸਥਾ ਜੋ ਇੱਕ ਲੋੜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਇੱਕ ਡ੍ਰਾਈਵ ਹੈ।
- **ਪ੍ਰੇਰਣਾ** : ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਉਚਿਤ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ, ਇਨਾਮ, ਬੋਨਸ, ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ।
- **ਇਨਾਮ** : ਇੱਕ ਵਾਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਨਾਮ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਚੌਲ ਇੱਕ ਭੁੱਖੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਇਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨਾਲ ਰਾਹਤ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

NCERT ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ 'ਤੇ ਕਈ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਮੈਕ ਡੱਗਲ ਥਿਊਰੀ ਆਫ ਇੰਸਟਿੰਕਟ

ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕੀ ਹੈ?

ਨੈਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਟੀਚਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਵਹਾਰਕ ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਵਹਾਰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ:

- ਕੁਝ ਪੰਛੀ ਸਰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ
- ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁੱਤੇ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ
- ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਚਾਨਕ ਗਰਮ ਸਟੇਵ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ

ਵਿਲੀਅਮ ਮੈਕਡੱਗਲ ਦੇ ਸਹਿਜ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ:

- ਧਾਰਨਾ
- ਵਿਵਹਾਰ
- ਭਾਵਨਾ

ਇੱਥੇ 14 ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ

ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ	ਸੰਬੰਧਿਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ
ਲੜਾਈ ਜਾਂ ਕਠੋਰਤਾ	ਗੁੱਸਾ
ਵਿਕਾਰ	ਨਫਰਤ, ਨਫਰਤ
ਉਤਸੁਕਤਾ	ਹੈਰਾਨ
ਸਬਮਿਸ਼ਨ	ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਵੈ ਭਾਵਨਾ

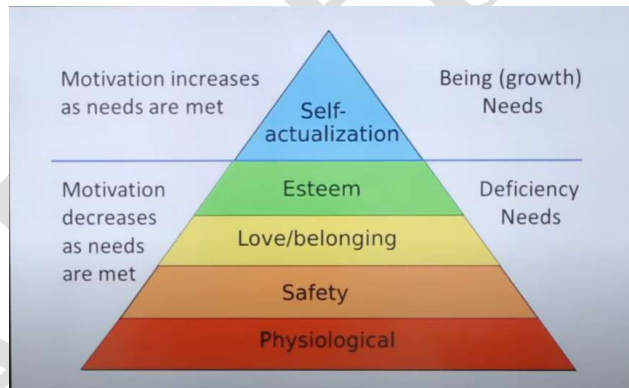
ਭੋਜਨ ਦੀ ਭਾਲ	ਭੁੱਖ
ਸੈਕਸ	ਵਾਸਨਾ
ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ	ਕੋਮਲ ,ਭਾਵਨਾ ,ਪਿਆਰ
ਗ੍ਰੀਗਰੀਅਸ	ਇਕੱਲਤਾ
ਬਚੇ	ਡਰ
ਅਪੀਲ	ਤਕਲੀਫ਼
ਸਵੈ ਦਾਅਵਾ	ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਵੈ ਡਿੱਗਣ
ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ	ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ
ਗ੍ਰਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ	ਮਲਕੀਅਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ
ਹਾਸਾ	ਮਨੋਰੰਜਨ

ਮਾਸਲੇ ਦੀ ਪੂਰਣਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ, ਸਵੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਸਵੈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ (ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜਾਂ) ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਮਾਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਲੋੜਾਂ ਹਨ:

- ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਨੋਰਥ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭੁੱਖ, ਪਿਆਸ, ਆਦਿ।
- ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੋੜਾਂ (ਬਾਹਰੀ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ)
- ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ (ਪਿਆਰ, ਨਿੱਘ, ਆਦਿ)
- ਆਦਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ (ਸਵੈ-ਮਾਣ, ਸਤਿਕਾਰ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ, ਆਦਿ)
- ਸਵੈ-ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦਾ ਮਨੋਰਥ (ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ)।

ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਲੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਤੀਜੇ ਜਾਂ ਚੌਥੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਹੀ ਲੋਕ ਸਵੈ-ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤਮ ਟੀਚਾ ਹੈ।

ਹੈਨਰੀ ਮਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

ਮਾਸਲੇ ਵਰਗੇ ਮਰੇ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੋ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ, ਵਿਸਰੋਜਨਿਕ ਅਤੇ ਸਾਈਕੋਜੇਨਿਕ ਲੋੜਾਂ। ਮਰੇ ਨੇ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਸਨੇ ' ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੈਸ ' 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮਰੇ ਨੇ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ:

- **ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਲੋੜਾਂ:** ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਲੋੜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਹਨ ਜੋ ਜੈਵਿਕ ਮੰਗਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਕਸੀਜਨ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ।
- **ਸੈਕੰਡਰੀ ਲੋੜਾਂ:** ਸੈਕੰਡਰੀ ਲੋੜਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਲੋੜ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਲੋੜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਬਚਾਅ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ, ਇਹ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਮੈਕਲੇਲੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

ਮੈਕਲੇਲੈਂਡ ਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਸੰਖਿਆ, ਉਮਰ, ਜਾਂ ਨਸਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਲੋੜਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਖਾਸ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਕਲੇਲੈਂਡ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਆਫ ਨੀਡਜ਼ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਇਹ 1960 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਮਰੀਕੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਡੇਵਿਡ ਮੈਕਲੇਲੈਂਡ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੈਕਲੇਲੈਂਡ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਕੀ ਹਨ?

- **ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਲੋੜ:** ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ, ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗੀ।
- **ਪਾਵਰ ਦੀ ਲੋੜ:** ਡੇਵਿਡ ਮੈਕਲੇਲੈਂਡ ਦੀ ਥੀ ਨੀਡਜ਼ ਥਿਊਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਦੂਜੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬੇਚੈਨ ਲਾਲਸਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ
- **ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਲੋੜ:** ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਡੇਵਿਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਦੀ ਉੱਚ ਲੋੜ।

ਸਾਈਕੋ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਥਿਊਰੀ

ਫਰਾਇਡੀਅਨ ਪ੍ਰੋਣਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਹੋਸ਼ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਛੁਪੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਪੈਟਰਨ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਗਮੰਡ ਫਰਾਉਡ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਫਰਾਇਡੀਅਨ ਪ੍ਰੋਣਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਧਾਂਤ

ਫਰਾਉਡ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਅਤੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਉਮੈ, ਚੇਤੰਨ ਮਨ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਯਾਦਾਂ, ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਈਡ, ਜੋ ਅਚੇਤ ਮਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਗੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਵਰਜਕਾਂ ਦੇ ਮੱਧਮ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤ:

ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਿਗਮੰਡ ਫਰਾਇਡ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਚੇਤ ਪ੍ਰੋਣਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਫਰਾਇਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੁਭਾਵਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਸਾਡੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿਪਰੀਤ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਸਮੂਹ ਹਨ:

- **ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ (ਈਰੋਜ਼):** ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਊਰਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਲਿਬੀਡੋ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਪਿਆਰ, ਹਮਦਰਦੀ/ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- **ਮੌਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ (ਥਾਨਾਟੋਸ)** - ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਤਲ, ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ, ਹਮਲਾ, ਹਮਲਾ, ਆਦਿ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਫਰਾਉਡ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਚੇਤੰਨ ਜਾਂ ਅਚੇਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਚੇਤ ਇਰਾਦੇ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਸਾਡੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸਾਡੇ ਅਚੇਤ ਇਰਾਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਨੁਕੂਲ-ਪੱਧਰ ਦੀ ਥਿਊਰੀ:

ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਮਿਓਸਟੈਸਿਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਲਾਉਡ ਬਰਨਾਰਡ ਨੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਹੋਮਿਓਸਟੈਸਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਆਮ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਰਵੋਤਮ ਪੱਧਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਨੁਕੂਲ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਵੱਲ ਖੜਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਨੰਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੰਤੁਲਨ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਵੱਲ ਖੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਭੋਜਨ, ਪਾਣੀ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ, ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਕੇ ਅਸੰਤੁਲਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਕਲਾਸਰੂਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

- ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭੋਜਨ, ਆਰਾਮ ਜਾਂ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
- ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਜਾਂ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਯਤਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ
- ਇੱਕ ਕਲਾਸਰੂਮ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਚਾਰਟਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਜੇ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
- ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।
- ਪਾਠ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ, ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨਤੀਜੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਠ ਤੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ।
- ਫੀਡਬੈਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।
- ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ/ਯੋਜਨਾ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ।
- ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪੈਟਰਨ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

MCQ

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ?

A. ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ	B. ਕਸਰਤ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ
C. ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ	D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ।

2. ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ

A. ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅੰਗ	B. ਤਰਕ ਅਤੇ ਸੋਚ
C. ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ	D. ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਪਰਿਪੱਕਤਾ।

3. ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਊਰਜਾ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਚੈਨਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ?
- A. ਇਨਿਬਿਸ਼ਨ B. ਸਬਲਿਮੇਸ਼ਨ C. ਕੈਥਾਰਸਿਸ D. ਦਮਨ।
4. ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਦਰ ਹੌਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
- A. ਪਠਾਰ B. ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ C. ਬੇਰੀਅਤ D. ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੜ੍ਹਾਈ।
5. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਥੈਰੇਪੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
- A. ਸਕਿਨਰ B. ਸਿਗਮੰਡ ਫਰਾਉਡ C. ਪਲੈਟੋ D. ਡਾਰਵਿਨ।
6. ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਦੇ-ਉਤਪਾਦ ਹੈ
- A. ਹੁਨਰ B. ਸ਼ਰਤੀਆ ਯੋਗਤਾ C. ਕੁੱਲ ਸ਼ਖਸੀਅਤ D. ਰਣਨੀਤਕ ਯੋਗਤਾ।
7. ਪਹਿਲੀ ਮੇਟਾਮੋਰਫੋਸਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ
- A. 7-10 ਸਾਲ B. 3-5 ਸਾਲ C. 11-14 ਸਾਲ D. 2-4 ਸਾਲ।
8. ਸਵੈ-ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਰੀਕਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
- A. ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿਧੀ B. ਲੈਕਚਰ ਵਿਧੀ C. ਨਿਰੀਖਣ ਵਿਧੀ D. ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ।
9. ਬੋਧ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਰਲ ਰੂਪ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
- A. ਧਾਰਨਾ B. ਧਾਰਨਾ C. ਸੰਵੇਦਨਾ D. ਪਿਆਰ।
10. ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਵੰਡ ਹਨ
- A. ਸੋਮੈਟਿਕ-ਮੋਟਰ B. ਸੋਮੈਟਿਕ-ਸੰਵੇਦੀ
C. ਵਿਸਰਲ-ਮੋਟਰ D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
11. ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
- A. ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ B. ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ
C. ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਰਿਫਲੈਕਸ D. ਕੰਨੈਸ਼ਨ।
12. ਮਾਸਲੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਲੜੀ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਲੋੜ ਹੈ?
- A. ਸਵੈ-ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ B. ਇੱਜ਼ਤ C. ਸਬੰਧ D. ਸੁਰੱਖਿਆ।
13. ERG ਥਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
- A. ਮਾਸਲੇ B. ਐਲਡਰਫਰ C. ਜੰਗ D. ਮੈਕਲੇਲਨ।
14. ਐਲਡਰਫਰ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ
- A. ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ B. ਰੋਸ਼ਨਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
C. ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
15. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰੇਰਕ ਹੈ?
- A. ਤਨਖਾਹ B. ਤਰੱਕੀ C. ਫੀਡਬੈਕ D. ਖੇਡਣ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ।

16. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
 A. ਮਾਸਲੇ B. ਜੰਗ C. ਐਲਡਰਫਰ D. ਹਰਜ਼ਬਰਗ।
17. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀ ਰੀਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਥਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ
 A. ਜੰਗ B. ਹਰਜ਼ਬਰਗ C. ਸਕਿਨਰ D. ਮਾਸਲੇ।
18. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ
 A. ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ B. ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ
 C. ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ D. ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ।
19. ਟਰਮੀਨਲ ਫੀਡਬੈਕ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ
 A. ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ B. ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੌਰਾਨ
 C. ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
20. ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੇਜ਼ ਵਾਧਾ ਤੇਜ਼ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ
 A. 'ਐਂਡ ਸਪਰਟ' B. 'ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੇਜ਼ੀ'
 C. ਸੰਤ੍ਰਿਪਤਾ ਬਿੰਦੂ D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
21. ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ?
 A. ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ B. ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ
 C. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
22. ਸਿੱਖਣ ਦਾ 'ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਗਲਤੀ' ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
 A. ਨਿਊਟਨ B. ਪਾਵਲੋਵ C. ਥੋਰਨਡਾਈਕ D. ਹੋਮਰ।
23. ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
 A. ਕਮਿਊਨਿਟੀ B. ਸਕੂਲ C. ਪੀਰ ਗਰੁੱਪ D. ਪਰਿਵਾਰ।
24. ਖੇਡ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ
 A. ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ B. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਬੇਮੇਲ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕਾਰਨ
 C. ਚੰਗੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ D. ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਤੀਜਾ।
25. ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਪ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀ ਹੈ?
 A. ਰੇਟਿੰਗ ਸਕੇਲ B. ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣ
 C. ਪੇਪਰ ਅਤੇ ਪੈਨਸਿਲ ਟੈਸਟ D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ।
26. ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਐਰਰ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 A. ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ B. ਕਨੈਕਸ਼ਨਵਾਦ C. ਇਨਸਾਈਟ D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
27. 'ਸਰੀਰ ਲਈ ਕਸਰਤ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਲਈ ਸੰਗੀਤ, ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਮ ਕਹਾਵਤ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ?
 A. ਇਟਲੀ B. ਫਰਾਂਸ C. ਗ੍ਰੀਸ D. ਜਰਮਨੀ।

28. ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਪਹਿਲੂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰੇ
B. ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ
C. ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ।

29. ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

- A. ਪਾਵਲੋਵ
B. ਥੋਮਡਾਈਕ
C. ਸਕਿਨਰ
D. ਗੋਸਟਲਟ।

30. ਕਿਹੜੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦੇ ਹਨ?

- A. ਬਿੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁੱਤੇ
B. ਬਾਂਦਰ
C. ਲੋਕ
D. ਕਬੂਤਰ ਅਤੇ ਚੂਹੇ।

31. ਅੱਜ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?

- A. ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ
B. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ
C. ਮਨ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ
D. ਪ੍ਰੇਰਣਾ, ਭਾਵਨਾ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਅਸਧਾਰਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ।

32. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ 'ਪਿਤਾ' ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- A. ਸਿਗਮੰਡ ਫਰਾਉਡ
B. ਇਵਾਨ ਪਾਵਲੋਵ
C. ਜੌਨ ਬੀ. ਵਾਟਸਨ
D. ਵੰਡਟ।

33. ਇੱਕ ਗੱਦ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵੇਲੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਹੱਥ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੋਂ ਫੜਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

- A. ਤੁਹਾਡਾ ਪੈਰਾਸਿਮਪੈਥੈਟਿਕ ਨਰਵਸ ਸਿਸਟਮ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੈ
B. ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਦੁਆਰਾ ਅਲਫ਼ਾ ਤਰੰਗਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ
C. ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸਿਗਨਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ
D. ਐਫਰੈਂਟ ਸਿਗਨਲ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੱਦ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

34. ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

- A. ਸੁਕਰਾਤ
B. ਪਲੈਟੋ
C. ਹਿਟਲਰ
D. ਹੋਮਰ।

35. ਕਿਸਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਹਾਂ"?

- A. ਡਿਸਕਾਰਟਸ
B. ਪਲੈਟੋ
C. ਅਰਸਤੂ
D. ਰੂਸੋ।

36. ਕਿਸਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਮਨ ਠੀਕ"?

- A. ਡਿਸਕਾਰਟਸ
B. ਰੂਸੋ
C. ਅਰਸਤੂ
D. ਪਲੈਟੋ।

37. ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਕਾਰਕ ਹਨ

- A. ਕੱਦ ਅਤੇ ਭਾਰ
B. ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰ
C. ਸਰੀਰ ਦੀ ਰਚਨਾ
D. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ।

38. ਆਟੋਜੈਨਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕ ਹੈ

- A. ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਲਿਆਉਣ ਲਈ
B. ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ

C. ਪਰਹੇਜ਼ ਸਿੰਡਰੋਮ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ

D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

39. ਤਣਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ

A. ਕਲਾਕਾਰ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ

B. ਕਲਾਕਾਰ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ

C. ਨਾ ਹੀ

D. ਤਾਕਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ।

40. ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਨਿਯਮ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਸਰ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

A. ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

B. ਕਸਰਤ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

C. ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

D. ਨਵੀਨਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ।

41. ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲਗਭਗ ਅਣਉਪਯੋਗੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ

A. ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

B. ਤੀਬਰਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

C. ਰੀਸੀਸੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

D. ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ।

42. ਸਭ ਤੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

A. ਤੀਬਰਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

B. ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

C. ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

D. ਨਵੀਨਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ।

43. ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਪੱਧਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

A. ਦਰ ਸਿੱਖਣਾ

B. ਸਮਝਣਾ

C. ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ

D. ਸਬੰਧ।

44. ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਥਿਰਤਾ, ਚਿੰਤਾ, ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਿਤ ਸਮਰੱਥਾ ਕਿਸ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਪ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ?

A. ਬਾਹਰਮੁਖੀਤਾ

B. ਸਹਿਮਤੀ

C. ਬੁਰਜੂਆਜ਼ੀ

D. ਖੁੱਲ੍ਹਾਪਨ।

45. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸਹਿਮਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਪ ਦਾ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ?

A. ਪਰਉਪਕਾਰੀ

B. ਜਟਿਲਤਾ

C. ਭਰੋਸਾ

D. ਨਿਮਰਤਾ।

46. ਉਹ ਨੇਤਾ ਹੈ ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ

A. ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ

B. ਜਮਹੂਰੀ

C. ਲਾਸੇਜ਼ ਮੇਲਾ

D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

47. ਤਣਾਅ ਹੈ

A. ਖਿਡਾਰੀ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ

B. ਉਸਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ

C. ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਦੋਵੇਂ

D. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

48. ਮਾਸਲੇ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਦੇ ਤਲ 'ਤੇ ਲੋੜਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

A. ਇੱਜ਼ਤ

B. ਸਬੰਧ

C. ਸੁਰੱਖਿਆ

D. ਸਰੀਰਕ।

49. ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

A. ਕਸਰਤ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

B. ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

C. ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

D. ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ।

50. ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

A. ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

B. ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

C. ਰੀਸੈਸੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

D. ਬਾਰੰਬਾਰਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ।

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ

1. D	2. B	3. C	4. A	5. B	6. C	7. A	8. C	9. C	00. B
11. C	12. A	13. B	14. C	15. D	16. D	17. C	18. A	19. C	20. B
21. A	22. C	23. D	24. B	25. D	26. B	27. C	28. D	29. B	30. D
31. A	32. D	33. C	34. B	35. A	36. D	37. D	38. A	39. B	40. B
41. A	42. D	43. A	44. C	45. B	46. C	47. C	48. D	49. A	50. B

VARDHMAN